

**ANA DİLİ FARŞA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMA:
ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KALIP SÖZLER**

Fahimeh Shirazi

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Fahimeh

Soyadı : SHIRAZI

Bölümü : Türkçe Eğitimi – Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe adı : Ana Dili Farsça Olanlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortak Dil

Unsurlarından Yararlanma: Atasözleri, Deyimler ve Kalıp Sözler

İngilizce adı : Benefiting From Common Language Elements In Teaching Turkish As A

Foreign Language To Those Whose Native Language Is Persian: Proverbs, Idioms And

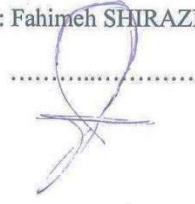
Phrasal Expressions

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım bütün kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki bütün ifadelerin şahsıma âit olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Fahimeh SHIRAZI

İmza:

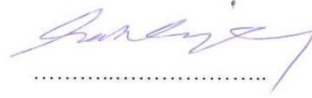
A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'F' followed by a horizontal line and a diagonal stroke.

JÜRİ ONAY SAYFASI

Fahimeh SHIRAZI tarafından hazırlanan “Ana Dili Farsça Olanlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortak Dil Unsurlarından Yararlanma: Atasözleri, Deyimler ve Kalıp Sözlər” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi – Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi Olarak kabul edilmiştir.

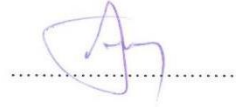
Danışman : Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

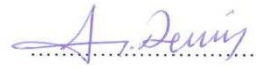
Başkan : Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Ahmet DEMİR

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Başkent Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Türkçe Eğitimi – Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Selma YEL

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında bilgi ve tecrübeleri ile bana rehber olan ve ufkumu genişleten, yoğun programına rağmen her zaman hoşgörülü ve sabırlı yaklaşımlarıyla desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK’e saygılarımı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışma sürecinde bilgilerini benimle paylaşan, yazdıklarımı okuma ve düzeltme zahmeti gösteren hocalarım Dr. Erol BARIN ve Umut BAŞAR’a teşekkürlerimi borç bilirim. Son olarak, eğitim yaşantımda bu seviyeye erişmemde en büyük desteği veren aileme en içten teşekkür ederim.

**ANA DİLİ FARŞÇA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMA:
ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KALIP SÖZLER**

(Yüksek Lisans Tezi)

Fahimeh Shirazi
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2018

ÖZ

Bu araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına aittir. Burada, ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik araştırma yapmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, Türkçe ile Farsça arasında ortak olan atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri tespit etmek ve ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde onlardan yararlanmaya yönelik etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar sunmaktır. Bu doğrultuda, toplam sekiz bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ilgili araştırmalara, üçüncü bölümünde kavramsal çerçeveye yer verilerek dil-kültür ilişkisi, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının önemi, Türkçenin kültürel unsurları, İran’da Türkçe öğretiminin tarihi ve Türkçe-Farsça dil ilişkileri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise araştırmanın modeli ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde de Türkçe ile Farsça arasında ortak olan atasözleri, deyimler ve kalıp sözlere yer verilmiştir. Ana metnin son bölümü olan altıncı bölümde ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarından faydalanmaya yönelik etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar sunulmuştur. Çalışmanın yedinci bölümünde bulgular ve yorum takdim edilmiştir. Son olarak da çalışmanın sekizinci bölümünde araştırmanın sonuç ve önerilerine değinilmiştir. Daha sonra

kaynaklar belirlenmiştir. Nitel yöntemine göre desenlenen bu araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Ayrıca, araştırmanın bir alanyazın araştırması olduğundan veri toplama yöntemi olarak döküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Yabancılar Türkçe Öğretimi, Ana Dili Farsça Olanlar, Türkçe-Farsça Ortak Unsurlar, Atasözleri, Deyimler, Kalıp sözler.

Sayfa adedi : xviii + 279

Danışman : Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

**BENEFITING FROM COMMON LANGUAGE ELEMENTS IN
TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TO THOSE
WHOSE NATIVE LANGUAGE IS PERSION: PROVERBS, IDIOMS
AND PHRASAL EXPRESSIONS**

(M.S. Thesis)

Fahimeh Shirazi

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

Temmuz 2018

ABSTRACT

This research belongs to the domain of teaching Turkish as a foreign language. The objective of the research is to teach Turkish as a foreign language to those whose native language is Persian. The aim of the research is to identify proverbs, idioms and phrasal expressions that are common between Turkish and Persian, to present activities and classroom practices with these common elements to teach Turkish to those whose native language is Persian. Accordingly, the first section of the research, consisting of eight sections, involves the objective, importance, assumptions, limitations and definitions of the research and problems. The second section of the research provides the relevant research and the third section addresses the conceptual framework and emphasizes language-cultur relations, the importance of cultural transformation in teaching foreign language, the cultural elements of Turkish, the history of teaching Turkish in Iran and the language relations on Turkish-Persian. The fourth section provides information about the research model and management. The fifth section addresses the proverbs, idioms and phrases that are found both in Turkish and Persian. The sixth and final section of the main text provides activities and classroom practices to benefit from the common language elements in teaching Turkish as a foreign language to those whose native language is Persian. The seventh section of research

introduces the results and comments. Finally, the eighth section addresses the conclusion and suggestions of the research. After that, the sources have been identified. We have made use of documents analysis method for data collection since this research is a literature review.

Key Words : Teaching Turkish to Foreigners, Native Speakers of Persian, Turkish-Persian Common Language Elements, Proverbs, Idioms, Phrasal Expressions.

Page Number : xviii + 279

Superviser : Assoc. Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ivx
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
12.1.	Pr
oblem Durumu.....	1
12.2.	Ar
aştırmanın Amacı	4
12.3.	Ar
aştırmanın Önemi	5
12.4.	Va
rsayımlar	5
12.5.	Sı
nırlılıklar	6
12.6.	Ta
nımlar	6

BÖLÜM II.	7
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
BÖLÜM III.....	15
KURAMSAL ÇERÇEVE	15
3.1. Kavram Alanı	15
3.1.1. Ana Dil ve Yabancı Dil	15
3.1.4. Dil Edinimi- Dil Öğrenimi- Dil Öğretimi	16
3.1.5. Yabancı Dil Öğretimi... ..	16
3.1.6. Kültür	18
3.2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Yeri ve İşlevi	19
3.2.1. Dil ve Kültür İlişkisi	19
3.2.2. Yabancı Dil Öğreniminin Kültürel Boyutları.....	21
3.2.3. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Yeri... ..	22
3.2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Yöntemi	23
3.3. Türkçenin Kültürel Unsurları	25
3.3.1. Manzum Örnekler	26
3.3.1.1. Destan	26
3.3.1.2. Türkü	27
3.3.1.3. Ninni.....	27
3.3.2. Mensur Örnekler	28
3.3.2.1. Masal.....	28
3.3.2.2. Efsane.....	29
3.3.2.3. Hikâye.....	30
3.3.2.4. Fıkra.....	31
3.3.3. Anonim Örnekler	31
3.3.3.1. Atasözü	31
3.3.3.2. Deyim	33

3.3.3.3. Kalıp Söz.....	35
3.4. Ana Dili Farsça Olanlara Türkçe Öğretimi.....	36
3.4.1. Geçmişten Günümüze İran'da Türkçe.....	36
3.4.2. Türkçe-Farsça Dil İlişkileri.....	38
3.4.3. Türkçe-Farsçanın Tipolojik Özellikleri ve Kopyalamalar	38
BÖLÜM IV	43
YÖNTEM.....	43
4.1. Araştırmanın Modeli	43
4.2. Çalışma Evreni	43
4.3. Veri Toplama Yöntemi	44
4.4. Verilerin Analizi	44
BÖLÜM V.....	45
ANA DİLİ FARŞÇA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMAK.....	45
5.1. Türkçe ve Farsça Transkripsiyon Alfabesi.....	46
5.2. Türkçe-Farssça Eşdeğer Atasözleri	48
5.3. Türkçe-Farsça Eşdeğer Deyimler	91
5.4. Türkçe-Farsça Eşdeğer Kalıp Sözler	188
BÖLÜM VI.....	237
ANA DİLİ FARŞÇA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMAK İÇİN ETKİNLİKLER	237
6.1. Temel Düzey	240
6.1.1. Karşılıklı Konuşma	241
6.1.2. Eşleştirme	241
6.1.3. Boşluk Doldurma	243

6.1.4. Krikatür.....	244
6.1.5. Resim Çizme.....	244
6.1.6. Adam Asmaca	245
6.1.7. Sözcük Avı.....	246
6.1.8. Sıralama.....	247
6.1.9. Tebrik Kartı.....	247
6.1.10. Ne Zaman?	248
6.1.11. Cevap Bul.....	249
6.1.12. Resim Okuma.....	250
6.2. Orta Düzey	250
6.2.1. Reklam.....	251
6.2.2. Metin Okuma	252
6.2.3. Boşluk Doldurma.....	254
6.2.4. Pantomim	256
6.2.5. Kelime Kutusu	256
6.2.6. Kart.....	256
6.2.7. Tahtaya Yaz	257
6.2.8. Hikâye.....	257
6.2.9. Oyuna Katıl.....	258
6.2.10. Kulaktan Kulağa.....	259
6.2.11. Mektup.....	259
6.2.12. Tamamlama	260
6.2.13. Cümle Kur.....	260
6.3. İleri Düzey.....	261
6.3.1. Rol Oynamak	261
6.3.2. Haber	262
6.3.3. Bulmaca.....	262
6.3.4. Gözlem.....	264

6.3.5. Sıcak Sandalye	264
BÖLÜM VII.....	267
BULGULAR.....	267
BÖLÜM VIII.....	269
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	269
KAYNAKLAR	273

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Alfabe</i>	46
Tablo 2. <i>Acele / Sabır</i>	48
Tablo 3. <i>Aç / Tok / Fakir / Zengin</i>	48
Tablo 4. <i>Akrabalık</i>	49
Tablo 5. <i>Ateş</i>	50
Tablo 6. <i>Uyanıklık / Cahillik</i>	51
Tablo 7. <i>Birlik / Yeterlik</i>	53
Tablo 8. <i>Boş Hayal / Boş İş vb</i>	53
Tablo 9. <i>Dünya / Ahiret</i>	54
Tablo 10. <i>Eleştiri / Uyarı / Söz (kalıplaşmış söz / dua vs.)</i>	55
Tablo 11. <i>Sosyal İlişkiler ve Kurallar</i>	61
Tablo 12. <i>İnanış / Görüş / Gerçek / Durum Açıklaması</i>	63
Tablo 13. <i>Kişilik / Huy</i>	86
Tablo 14. <i>Misafir</i>	87
Tablo 15. <i>Ölüm / Yaşam / Sağlık / Hastalık</i>	87
Tablo 16. <i>Para</i>	88

Tablo 17. <i>Umut / Tevekkül</i>	89
Tablo 18. <i>Zaman</i>	90
Tablo 19. <i>Acele / Sabır</i>	91
Tablo 20. <i>Akıl</i>	92
Tablo 21. <i>Aramak / Bulmak / Kaybetmek / Kaybolmak</i>	93
Tablo 22. <i>Baht / Kader</i>	94
Tablo 23. <i>Bilmek</i>	95
Tablo 24. <i>Boş Hayal / Boş İş / Boş Söz</i>	95
Tablo 25. <i>Davranış / İş Yapmak / Tepki Göstermek</i>	98
Tablo 26. <i>Dilek / İstek</i>	122
Tablo 27. <i>Dua / Beddua</i>	123
Tablo 28. <i>Durum / Nitelik / Duygu</i>	125
Tablo 29. <i>Dünya / Ahiret / Ölüm / Yaşam</i>	155
Tablo 30. <i>Ekonomi / Para (alışveriş, ortaklık vs.)</i>	156
Tablo 31. <i>Eleştiriri / Uyarı / Konuşma Tarzı</i>	158
Tablo 32. <i>Eşya / Organ / Yiyecek ve İçecek / Mekân / Hayvan Adları</i>	168
Tablo 33. <i>Fırsat veya Durum Değerlendirme</i>	169
Tablo 34. <i>Gönül</i>	170
Tablo 35. <i>Hak</i>	171
Tablo 36. <i>Hastalık</i>	171
Tablo 37. <i>Huy / Kişilik</i>	172
Tablo 38. <i>İnanış / Görüş / Gerçek</i>	178

Tablo 39. <i>İnat / İsyân / İntikâm</i>	179
Tablo 40. <i>Oyun</i>	180
Tablo 41. <i>Pişmanlık</i>	181
Tablo 42. <i>Tecrübe / Meslek</i>	181
Tablo 43. <i>Zaman / Olasılık / Nicelik / Sıklık</i>	182
Tablo 44. <i>Kalıp Sözler</i>	188

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eşleştirme	242
Şekil 2. Çoktan seçmeli test 1	242
Şekil 3. Çoktan seçmeli test 2	243
Şekil 4. Karikatür	244
Şekil 5. Resim çizme	245
Şekil 6. Adam asmaca	245
Şekil 7. Sözcük avı	246
Şekil 8. Tebrik kartı	248
Şekil 9. Ne zaman?	249
Şekil 10. Boşluk doldurma	250
Şekil 11. Resim okuma	250
Şekil 12. Kalıplaşmış ifadeler kutusu	255
Şekil 13. Kart	257
Şekil 14. Bulmaca	263

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Ar.	Arapça
Far.	Farsça
Krş.	Karşılaştırınız
TDK	Türk Dil Kurumu
Tür.	Türkçe
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vs.	vesaire

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırılan konunun problemine, amacına, önemine, sayıtlılara, sınırlılıklara ve tanımlara ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmeye yarayan dil, çok geniş bir dünyaya sahiptir. Kaplan'ın (2016) belirttiği üzere: “Her millet dilini kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesine, zevkine göre yaratır. Dil, tıpkı ev gibi bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barındığı, korunağıdır” (s.147). Bu nedenle dil öğreniminde, öğrenilen dilin yalnızca yapısal özelliklerini ve sözcüklerini bilmeyi yetinmek ile mükemmel bir öğrenime ulaşılmaz. Zira bir dilin çeşitli yönleri ve unsurları öğrenilmeden o dile hâkim olunamaz. Buna göre, öğrenim sırasında, dil bilgisi öğrenimi ve sözcük birikiminin yanı sıra; atasözleri, deyimler ve kalıp sözler gibi dillin içinde gizli olan kültür unsurlarını öğrenmekte fayda vardır. Çünkü söz konusu unsurlar, o dilin ve o milletin derin kültürüne ve eski değerlerine ulaşmanın ve öğrenilen dile hâkim olmanın önemli araçlarıdır. *Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni* (Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü, 2013) de deyimler ve günlük ifadelerin öğretimi için yer ayırmakta ve aşağıdaki sözcük bilgisi boyutunu gösteren ölçeği sunmaktadır:

- C2, Deyimler ve günlük dildeki ifadeleri de içeren oldukça geniş bir sözcük dağarcığına sahiptir; sözcükleri yan anlamları ile birlikte bilmektedir.
- C1, Konumdaki duraksamaları ifadeyi farklılaştırarak giderecek oldukça geniş sözcük bilgisine sahiptir; ifade gücüğü ya da kaçınma stratejisi fark edilmeyecek boyuttadır. Deyimler ve günlük ifadelerde yetkindir.
- B2, Kendi alanı ve genel konularla ilgili geniş bir sözcük dağarcığına sahiptir. Sık tekrarlardan kaçınacak ifadeler kullanabilir, ancak konuşmada duraksamalara ve çapraşık ifadelere yol açabilecek sözcüksel boşluklar vardır.
- B1, Aile, hobiler ve ilgi alanları, iş, seyahat ve günlük olaylar gibi günlük yaşamıyla ilgili çoğu konuda kimi zaman dolambaçlı ifadelerle de olsa kendini ifade edebilecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir.
- A2, Bilinen durum ve konuları içeren günlük görüşmeleri yapabilecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir. Temel iletişimsel gereksinimleri ifade edecek yeterli sözcük dağarcığına sahiptir. Basit günlük gereksinimler için yeterli sözcük dağarcığına sahiptir.
- A1, Belirli somut durumlar için tek sözcük ve söz öbeklerinden oluşan temel sözcük bilgisine sahiptir.

Bu bilgilerden hareketle, dil öğretiminde öğrencilerin seviyesine göre, atasözleri, deyimler ve kalıp sözlerin öğretimi gereklidir.

Her toplumun kendine özel atasözleri ve deyimleri vardır. Bulut (2013, s.561) bu konuda kendi görüşünü “toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin aktarılmasında, bireylerin sosyalleşmesinde önemli rol oynayan atasözleri ve deyimler; bir kimliğin, bir fotoğrafın, bir yaşam tarzının, bir toplumun betimlenmesinin, tasvir edilmesinin en önemli göstergesidir” şeklinde ifade etmektedir. Aksoy’a göre de (1981, s.47) “kişilerin anlık duygu ve düşüncelerini, içlerinden geldiği gibi saf ve doğal bir şekilde yansıttıkları en eski halk kültürü mahsulleri, atasözleri ve deyimlerdir. Çoğu zaman bir iki kelime ile, bazen bir cümle ile, bazen karşılıklı diyaloglar ile, bazen de kafiyeli söyleyişler ile küçük bir söz öbeğine koca bir anlam sığdırılmıştır”.

Mecaz, kinaye, istiare vb. edebî sanatları içerebilen atasözleri, dilde anlatım güzelliği sağlamaktadırlar. Üstelik, onlar sayesinde bazı eski kelimeler hayatına devam etmektedir. Çünkü deyimlerde yer alan bazı sözcükler, standart dilde deyimler dışında tek başlarına ya anlamsız kalır ya da başka bir anlam taşımaya başlarlar. Onlar sadece deyimlerde kalıplaşmış bir şekilde eski yaşamına devam edebilirler (Şen, 2008, s.255).

Kalıp sözler ise, bir milletin kültürünü ve o milletin konuştuğu dilin zenginliğini yansıtan ve insan ilişkilerini kolaylaştıran dil unsurlarından biri olarak konuşma dilinde çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Demir'in (2016, s.3) belirttiği üzere “sözvarlığının geliştirilmesi tek tek sözcüklerin öğrenilmesiyle mümkün olamaz. Sözcüklerin bir araya gelip oluşturdukları belirli durumlar için özel olarak kullanılan kalıp ifadelerin öğrenilmesi de sözvarlığının gelişimini destekler”.

Bahse konu üç dil unsurlarının tarihi çok eskilere dayandığı için onlar vasıtası ile dilin eski değerleri, ülkenin tarihi ve eski kültürü öğrenilebilir. Komşu ülkeler olan İran ile Türkiye, tarih boyunca ortak olaylar yaşamışlardır. Özellikle Müslüman ülkeler oldukları için hâlâ ortak noktaları vardır. Bu ülkelerin dilinde de ortak unsurlar bulunmaktadır. Neticede, atasözleri, deyimler ve kalıp sözler, atalardan kalan ve kültür özelliklerini yansıtan dil unsurları olduklarından dolayı zikredilen ülkelerde benzerlik göstermektedirler.

Olgun (1973) bir çalışmada genel olarak, din birliğinden ötürü Arapça atasözleri ve deyimlerin, İran ve Türk aydınlarınca benimsenmiş olduğunu belirttikten sonra Farsçanın tanınmış sözlüklerinden olan “Ferheng-i Amîd” ve Ali Ekber Dehhoda'nın en iyi biçimde hazırladığı “Emsal ve Hikem” sözlüklerini tanıtarak, Türkçe ile Farsça arasındaki derin ve köklü ilişkilere değinip Cemşid Derahşan ile birlikte hazırladığı “Deyimleriyle Türkçe-Farsça” sözlük çalışmasının sonucunda, deyimler ve atasözlerinde her iki ulusun belirli olayları aynı açıdan değerlendirdikleri ve onların yaşam ve düşünce ürünü olan kavramları hemen benzeri sözlerle belirttiklerinden bahsetmektedir.

Tarihi, kültürü ve eski değerleri içine alan bu ortak unsurlarının dil öğretiminde hem dilin güçlülüğünün ve zenginliğinin gösterilmesinde hem de geleneksel dil unsurlarının öğretilmesinde çok önemli rolü vardır.

Farsça eserlere bakılınca; yazarı belli olmayan *Farsça Atasözlerinin Kökü ve Onların Anlamı* adlı kitap, Farsların “mesel (مسل)” dediği atasözü kelimesinin Arapçadan alınmış olduğunu belirterek onun Farsçadaki doğru karşılığını “metel (متل)” olarak tanıtmaktadır.

Shakur Zâde Blurry (2001), *On İki Bin Farsça Atasözü ve Onların Otuz Bin Karşılığı* adlı eserinde atasözlerinden özetle şöyle bahsetmektedir:

Her kavim ve milletin arasında yaygın olan atasözleri, o milletin önemli dil unsurlarından biri ve onların düşünce, duygu, gelenek ve göreneklerini yansıtan bir göstergedir. Söz konusu dil unsurlarının çoğu, istiareler ve kinayelerden oluşmuş kalıplaşmış ifadelerdir ve onların içinde derin düşünceler, hikmetler veya tenkitler gizlidir. Bu ifadeler, eski dönemlerde eğitmek, terbiye etmek, yol göstermek vb. amaçlar ile ortaya çıkmışlar. Hâlâ hayatlarına devam eden atasözleri, yazılar ve konuşmaları soyutluktan çıkarır ve onlara ruh, renk ve çekici yönler katar.

Bahse konu eserde yazar, konu ile ilgili yayımlanmış eserler hakkında bilgi verirken; yazarı Mirza Muhammed Hable Rudî (1641) olan *Camiü't Temsil* adlı eseri, atasözlerini bir araya getiren ilk eser olarak tanıtmakta ve atasözleri sözlüğü olarak ortaya çıkan ilk eserin Ali Ekber Dehhoda'ya (1931) ait olan “Emsal u Hikem” sözlüğü olduğunu belirlemektedir.

Bu çalışma da, kültür aktarıcısı olan dil unsurlarından (atasözleri, deyimler ve kalıp sözler) yararlanarak ana dili Farsça olanlara Türkçe öğretimini konu olarak ele alınmaktadır. Araştırmanın problemi “Ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarının öğretimi için hangi yöntemler daha etkili olmaktadır?” olduğu için çalışmada ortak atasözleri, deyimler ve kalıp sözler üzerine araştırma yapılmakta ve yabancı dil öğretimi alanında onlardan faydalanmak için uygun etkinlikler ve öneriler sunulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkçe ile Farsça arasındaki ortak atasözlerini, deyimleri ve kalıp sözleri tespit ederek ana dili Farsça olan İranlı öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde onlardan yararlanmak için etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar sunmaktır. Zikredilen amaca ulaşmak için aşağıda gösterilen sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarından yararlanmanın önemi nedir?
2. Zikredilen ortak unsurlarının özellikleri nelerdir?
3. Öğretim yöntemi tasarımı için hangi şartlar göz önünde bulundurulur?
4. Ortak dil unsurları nasıl öğretilmelidir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İran’da ana dili Farsça olanlar, Türkçe öğrenirken bazı zorluklar ile karşı karşıya gelmektedir. İçinde kültür özellikleri barındıran ve kendine özel bir anlam ve kavram taşıyan atasözleri, deyimler ve kalıp sözlerinin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde kavranması ve onların uygun ve doğru bir yerde kullanılması, yaşanan zorlukların arasında yer almaktadır.

Daha önce bahsi geçtiği gibi, Türkiye ile İran komşuluk durumunda bulundukları, tarih boyunca ortak olaylar yaşadıkları ve Müslüman olduklarından dolayı hem dil ve kültür hem de yaşayış tarzlarında birbirlerine benzerlik göstermektedirler. Böylece, Türkçe ile Farsçanın birçok dil unsurlarında da benzerlik bulunmaktadır.

Neticede, İranlı öğrencilere, özellikle ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, ortak dil unsurlarından yararlanmak ile öğrenim süreci öğrencilere kolaylaştırılabilir.

İşbu çalışmada Türkçe-Farsça ortak kalıplaşmış ifadeler tespit edilmekte, onların öğretimi için etkinlikler sunulmaktadır. Böylelikle bu araştırma ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretenlere yardımcı olmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın yöntemi ve süreci ile ilgili varsayımlar şunlardır:

1. Ortak dil unsurlarının öğrenimi öğrenciler için daha kolaydır.
2. Ortak dil unsurlarının öğretimi ile hedef kitlenin motivasyon düzeyi artırılabilir.

3. Türkçe ile Farsça arasında pek çok ortak dil unsuru bulunmaktadır.
4. Araştırmada tespit edilen atasözleri, deyimler ve kalıp sözler hem Türkçede hem de Farsçada bulunmaktadır.
5. Derlenen ortak kalıplaşmış ifadeler her iki dilde aynı anlamda ve aynı bağlamda kullanılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. Atasözleri, deyimler ve kalıp sözler dil unsurları,
2. Türkçe ile Farsça arasında ortak olan (hem anlamsal hem de kullanım açısından yakınlık gösteren) atasözleri, deyimler ve kalıp sözler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Atasözü: Toplumların, uzun gözlem ve tecrübeler sonunda vardıkları yargılar, hikmetli düşünce, öğüt ve örneklemeler yolu ile ifade edilebilir. Bu ifadelerin birçoğu mecazi anlam taşıyan; uzun yılların oluşturduğu biçimle kalıplaşmış bulunan; daha çok sözlü gelenek içinde kuşaktan kuşağa geçerek yaşayan; anonim nitelikteki özlü sözlerdir. Bu sözlere atasözü denir (Kaplan vd., 1977, s.214).

Deyim: Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005, s.517).

Kalıp Söz: Kalıp sözleri belirli kalıplarda ezberlenen ve kullanılacağı anda olduğu gibi akla gelen tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşan, belirli durumlarda toplumun benimsendiği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir (Gökdayı, 2008).

Ortak Dil Unsurları: İki ulusun dilinde müşterek olan öğelerdir.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölüm, araştırma konusuyla veya odağıyla ya da problemiyle ilgili önceden yapılmış ve özellikle yakın tarihli geçmiş yıllarda yayınlanmış, önemli ve doğrudan ilişkisi olan araştırmaların ya da çalışmaların etkili ve dikkatli biçimde özetlemelerinden meydana gelmektedir.

Türkçe-Farsça karşılaştırmasını konu alan ilk tarihi eser *Muhakemetü'l-lugateyn* kitabıdır. Bu eser 15. yüzyılda Ali Şîr Nevâî tarafından Çağatay Türkçesi ile yazılmıştır. Yazar bu kitapta sözü geçen iki dili karşılaştırdıktan sonra yargıda bulunmuştur.

Barın (1992) *Yabancı Dil Öğretiminde Bir Metod Denemesi* adlı tez çalışmasında yabancı dil öğretim metodları tanıtarak Türkiye’de bu konuda takip edilen metodoloji hakkında bilgi vermiştir. Zikredilen çalışmada yabancı dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken temel unsurlar belirtilerek kitap ve konuların seçimi, örnek bir ders ve metod ile teklifler ortaya konmuştur.

Atasözlerinin Değişik Kültür ve Dilleri Anlamadaki Rolü (2010) adlı çalışmanın özet bölümünde “Kültürler arası bilinçlenmenin oluşmasına yardımcı olan dil, yabancı dil olarak öğrenildiği zaman büyük önem taşır çünkü dil toplumu oluşturan değerlerin taşıyıcısıdır” (s.663) ifadesi yer almaktadır. Söz konusu çalışmanın yazarı olan Tüm, atasözlerinin öğretim sürecinde özellikle iletişim kurma aşamasında önemli olduğu gerçeğinden yola çıkarak

atasözlerinin önemi, kültürü anlamadaki rolü ve kültüre göre değişimini a) öğrenci ve b) öğretici açısından vurgulamak istemiştir. Yazar, araştırmanın amacını şu şekilde belirtmiştir: “Bu çalışma, yabancı öğrencilerin kendi atasözlerinin kavramsal ve yapısal özellikleri ile Türk atasözlerinin kavramsal ve yapısal özelliklerini anlamalarını sağlamak, Türkçe atasözlerini ne dereceye kadar anlayıp anlamadıklarını incelemek üzere yapılmıştır”(s.666). Söz konusu araştırmada, farklı dil ve kültürlerdeki atasözleri ve deyimlerinin benzerlik, farklılık ya da diğer dillerde var olup olmadıklarını ortaya koymak için iki Türkçe atasözü, başka dillerdeki (Almanca, Çekçe, Fransızca, Hollandaca, Lehçe, Litvanca, Macarca, Slovakça) karşılığı ile örnek verilmiştir. Yazara göre: “Her ne kadar öğrenciler için atasözleri ya da deyimleri öğrenmek zor olsa da, günlük yaşamdaki sık kullanımı ve varlığı ele alındığında bu sözlerin de müfredatta ve dil öğretim araçlarında yerlerini alması kaçınılmaz görünmektedir” (s.669). Tüm, çalışmasındaki amacına varmak için içerik analizi yöntemini kullanarak, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Çukurova Üniversite’sine gelen ve eğitimlerine bu üniversitede devam eden 61 Erasmus (35 başlangıç düzey, 26 orta düzey) öğrencisine bir anket düzenlemiştir. Bu ankette 10 adet Türk atasözü verilmiş ve atasözlerini kendi dillerinde yazmaları ve sınıfta diğer arkadaşlarıyla paylaşmak üzere İngilizceye de çevirmeleri istenmiştir. Araştırmacı, anketin analizinde her atasözü için çeşitli cevaplar ve sonuçlar elde etmiştir. Sonuç olarak da, öğrenme ortamında bulunan bireylerin diğer dillerin zenginliklerinden haberdar olması, benzer ve farklı kültürel öğeleri tanımlayabilmesi ve en önemlisi hedef dilin kullanım yoğunluğunu sağlaması açısından gerekli olduğunu ve dilin tarihi ve kültürel geçmişi üzerine yoğunlaşabilmek için Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin günlük yaşamda yaygın olarak kullanılan atasözleri ile ilgili bilgileri öğrencilerine aktarmaları gerektiğini izah etmiştir.

Ataylı’nın *Atasözü ve Deyimler Arasındaki Farklar* (2010) adlı araştırması, “Dil bir milletin kendi tarihiyle paralel yürüdüğü ve sürekli olarak geliştiği sosyolojik karakterli varlığı, milli mensubiyetinin temel taşı kabul edilen canlı bir kültürel anıttır” (s.125) diye bir açıklama ile başlamıştır. Söz konusu çalışmanın girişinde, tarih ile dilin arasındaki yakın bağdan bahsedilmiş ve özetle, “bir milletin dili hem kendi tarihiyle yakın ilişki, hem de geçmiş

olduğu tarihi dönemleri yansıtmaktadır” (s.125), görüşü ortaya konmuştur. Atasözleri ve deyimler hakkında ise; “insan, kendi ve etrafındaki her şeyi nasıl algılıyorsa, onları atasözlerinde ve deyimlerinde o şekilde yansıtır” (s.125) diye bir açıklama verilmiştir. Araştırmaya göre, atasözleri ve deyimler, insanların tabiatı anlayıp kavrayarak meydana getirdikleri ilk edebî ve sanat örnekleridir. Türkçenin en eski metinleri olan Orhun Yazıtları’nda ve Dîvân Lugâti’t-Türk’te de onların varlığına işaret edilmiştir. Bu makale, deyimler ile atasözlerin arasındaki farklar hakkında bilgi vermiştir, ancak içindeki örnekler Azerbaycan Türkçesinde kullanılan atasözleri ve deyimlerden ibarettir. Çalışmada atasözlerinin özellikleri şu şekilde takdim edilmiştir:

1. “Atasözlerinde kullanılan kelimelerinin birini çıkarıp yerine başka bir sinonimi yerleştirmek adeta imkânsızdır.
2. Atasözleri genelde kısa ve özlü yapıda bir veya iki cümleden oluşur.
3. Atasözleri anlayış yönünden birkaç özellik arz eder:
 - a. Sosyal olayların nasıl oluştuğunu, onların meydana geliş sebeplerini, uzun yıllar süren deney ve tecrübelerin sonucu olarak bildiren atasözleri,
 - b. Tabiat olaylarının oluşma şeklini bildiren atasözleri,
 - c. Toplumsal olayların oluşumunu ve onları meydana getiren sebepleri, uzun süren gözlemler ve deneylerden sonra dile getiren ve onlardan ders alınmasını bildiren atasözleri,
 - d. Öğüt verici ve sürekli olarak mantıklı hareketi ön planda tutan atasözleri,
 - e. Bazı gerçekleri hatırlatan ve yol gösterici özelliğe sahip atasözleri,
 - f. Gelenek ve göreneklerle ilgili atasözleri,
 - g. Bazı inançlarla ilgili atasözleri” (s.127,128) .

Deyimlerin özellikleri ise aşağıdaki gibi tanıtılmıştır:

1. “Deyimler de atasözleri gibi belirli kalıplara sahip kelime gruplarıdır ki içindeki kelimeyi çıkarıp yerine onun sinonimi kullanılırsa deyim olmaktan çıkarak normal cümleye döner,
2. Deyimler de atasözleri gibi kısa ve özlü söz gruplarıdır.
3. Deyimler en az iki kelimeden oluşur ve şekil olarak da iki gruba ayrılır:

- a) Kelime grubu hâlindeki deyimler
 - b) Cümle hâlindeki deyimler
4. Masterla biten deyimlerin bazıları ek aldığı zaman cümle hâlini alır” (s.129,130).

Araştırmada, atasözleri ile deyimler arasında bulunan farklar ise şöyle gösterilmiştir:

1. “Deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli fark, onların bir anlayışı ifade etmek için oluşturulmuş olmaları ve özel kalıplar hâline getirilmeleridir.
2. Atasözlerin asıl gayesi nasihat etmek, yol göstermek ve ibret alınması için gerçekleri göstermektir. Ancak deyimler bir gayeyi, bir anlayışı ya özel bir kalıp içinde veya ruhu cezbeden bir dille insanlara ulaştırır.
3. Biçim yönünden iki bölüme ayrılan deyimler anlayış yönünden de ikiye ayrılır:
 - a) Deyimlerin genelinde kalıplaşmış sözlerin anlamı, onların gerçek anlamlarıyla pek uyumsuz,
 - b) Bazı deyimlerdeki anlam asıl anlamlarıyla örtüşür” (s.130-133).

Esin, 2015 yılında yaptığı *Dil Eğitiminde Bir Araç Olarak Atasözü* adlı çalışmasında şöyle yazmıştır:

“Tarih boyunca, toplumun karşı kaşıya kaldığı çeşitli sosyal durumlar ve olaylardan ortaya çıkan sonuçlar ve tecrübeler, deneme, yanılma yolu ile öğrenilen davranışlar veya alınan bireysel ve toplumsal tavırlar, zamanla olgunlaşmış ve toplumsal yaşayış sisteminin bir parçası hâline gelen atalar sözü ortaya ortaya çıkmıştır. Atalar sözün oluşmasında her ne kadar bireysel deneyimlerden yola çıkılmışsa da bu deneyimler şimdiki zamanı geçip geniş zamana yerleşen ve toplumsal kullanıma açılan birikimlerin sonuçlarıdır” (s.612).

Yazar, eski eserlerde “sav”, daha sonrası “mesel/darb-ı mesel” adıyla anılan atasözlerini, dilin, toplumsal değer ve davranışları, gelecek nesillerin geçmişten öğrenip benimseyerek devam ettirebilmeleri için bir araç olarak tanıtmıştır. Makalede, dil eğitiminde atasözlerinden yararlanmanın faydaları aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

1. “Türkçeyi sevdirmeye ve dil-kültür ilişkisini kurma
2. Dil mantığını geliştirme
3. Kavram bilgisi ve birliğini sağlama

4. Kelime ve anlam bilgisini geliştirme
5. Kelime servetini zenginleştirme
6. Sözlü ve yazılı anlatma becerisinin geliştirilmesi
7. Dinleme becerisini geliştirme
8. Dil bilgisi öğretimi
9. Ağız özelliklerinin giderilmesi” (s.616-627).

Yazar sonuç bölümünde, “atalar sözü, toplumun ortak hareket noktası sayılan değerleri, içinde en güzel ve anlamlı ifadelerle barındırdığı için yetişen nesillere bu sözlerin yardımı ile verilecek dil eğitimi daha kalıcı olacaktır” (s.627) cümlesi ile makalesine son vermiştir. Bulut (2013) bir makalesinde, atasözlerinin dil öğretimindeki öneminden bahsetmeye çalışmıştır. Bu araştırmada, Türkçe açısından çok önemli bir yere sahip olan Türk dil kamusu Divân Lugâti’t-Türk’te Türkçenin ne kadar derin, köklü bir dil olduğunu ve ne kadar soylu bir medeniyet ve kültür dili olduğunu gösteren çok güzel atasözlerinin bulunduğu izah edilmiş ve onlardan birkaç örnek verilmiştir. Dil eğitimi alanı için de, anlama ve anlatma becerilerinin yani; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesi için atasözleri ve deyimlerden faydalanmanın gerekli olduğu açıklanmıştır. Yazar çalışmasının bir bölümünü, birkaç Türk atasözü ile yabancı ulusların atasözleri arasındaki benzerliği beyan etmek ve onlardan birkaç örnek vermek için ayırmıştır.

Dil Gelişimi Dosyası’nın belirlediği kriterlere göre, yabancılara Türkçe öğretiminde kalıp sözlerin kullanımının gerekli olmasının nasıl değerlendirilebileceğini ve *Avrupa Dil Gelişim Dosyası*’nın sözlü ve yazılı iletişimde kalıp sözlerin kullanılmasına nasıl yaklaştığını belirtmeye çalışan bir araştırmada, Yılmaz ve Ertürk Şenden (2014) yabancılara Türkçe öğretiminde kalıp sözlerin öğretimi için etkinlikler geliştirmiş ve malzeme önermişlerdir.

Yüksek lisans tez çalışmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B1 seviyesi öğrencilerine yarı mecaz ve mecaz deyimlerin öğretiminde iletişimsel yaklaşım esas alınarak hazırlanmış öğretim sürecinin geleneksel yöntemlere göre daha etkili bir öğrenme sağlayacağını ortaya koyan, Erten Dalak (2017) amacına varmak için çalışma kapsamında Erzurum Atatürk Üniversitesi DİLMER’de B1 seviyesi öğrencileri içerisinden kontrol ve deney grupları

seçmiş, altı haftalık öğretim programı uygulamış ve bu süreç içerisinde elde ettiği sonuçları paylaşmıştır.

Demir'in hazırladığı *Yabancı Dil Olarak Türkçe Kalıp Sözlerin Öğretimi* (2016) adlı yüksek lisans tez çalışması, kalıp sözlerin öğretimi ile ilgilidir. Çalışmanın amacı, "Türkiye Türkçesindeki kalıp sözlerin *Avrupa Ortak Çerçeve Programı*'nda belirtilen bağlamlara ve bildirişim konularına göre belirlenmesidir" (s.4), diye açıklanmıştır. Yazara göre, "bu belirtme, kalıp sözlere yönelik bağlamlara ve temalara yönelik bir görünümün oluşmasını sağlayacaktır" (s.4). Söz konusu çalışma, bağlamlara göre, kalıp sözlerin dağılımı ile ilgilidir. Bu çalışmada, temalarda yer alabilecek bağlamlara uygun kalıp sözlerin listesi bulunmaktadır. Üstelik, kalıp sözlerin yapısal, anlamsal, işlevsel, bağlamsal, sıklık ve kültürel özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmanın bir bölümünde, İstanbul, İzmir ve Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kalıp söz taraması yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, ortak olan kalıp sözler ve ortak olmayan kalıp sözler başlıklı iki ayrı tabloda, kullanım sayıları ile birlikte belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında kalıp sözlerin öğretimi ile ilgili *Avrupa Ortak Başvuru Metni*'nde yer alan "Dış Kullanım Bağlamı ve Bildirişim Konuları" için de bir listeleme yapılmıştır. Bu liste Türkçede kalıp sözlerin temalara göre kullanımlarını göstermektedir. Bunun yanında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan kalıp sözler betimlenmiştir. Yazarın belirttiğine göre, "söz konusu listeden yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde farklı şekillerde yararlanmak mümkündür ve ders kitabı dışında derslerde bu kalıp sözlerin öğretimiyle ilgili etkinlikler katılabilir" (s.128).

Eker (2012) ise bir eserinde, "Battalnâme", "Dânişmendnâme", "Fetihnâme" ve "Tevâhî Âl-i Osman" adlı eserlerin Türkiye Türkçesine yapılmış aktarımlarından örnekler vererek deyimlerin aktarımında uygulanması gereken hususlar hakkında bilgi vermiştir.

Atasözlerini, dilin bir boyutu olarak tanımlayan Zolfaghari (2009), bir çalışmasında; atasözlerinin ayrı ve bağımsız bir çeşit dil olarak tanıtılmasını ve onlardaki dil yapılarının incelenmesini amaçlamıştır. Bu doğrultuda, elli atasözü üzerine çalışmış ve onların sözcüksel ve sözdizimsel yapılarını ayrı bölümler içerisinde incelemiştir.

Gökdayı *Türkçede Kalıp Sözler* (2011) adlı kitabında, kalıplaşmış ifadeleri ayrıntılı bir şekilde tanımlamış ve kalıp sözlerin özelliklerini ve sınıflandırılmasını ortaya koymuştur. Ayrıca eserin sonunda kalıp sözlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki yeri üzerine yapılan çalışmaları tanıtmıştır.

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kavram Alanı

3.1.1. Ana Dil ve Yabancı Dil

TDK (2005) “ana dili” terimini “insanın çocukken ailesinden ve soyca bağlı olduğu topluluktan öğrendiği dil” (s.93) şeklinde tanıtmaktadır. Kecskes ve Papp (2000) “ana dili” teriminin açıklanmasında onun; anne tarafından öğretilen dil, bireyin ilk öğrendiği dil, bireyin -her zaman- en çok hâkim olduğu dil veya bireyin en çok kullandığı dil olduğunu belirtmektedirler. Öner (2003) ise, onu “İnsanın tam hâkim olduğu dil ana dilidir. Çünkü konuşmaya başladığı çocukluğunda beri zihni ana dille âdeta yoğrulmuştur. Dünyayı ana dil penceresinden bakarak tanımıştır” (s.76) şeklinde açıklamaktadır.

Ana dili, insanın öğrendiği ilk dil olduğuna göre Demircan (2005) da onu ana dili ya da birinci dil diye tanıtmakta ve onun edinmeli bir dil olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca edinim işlemlerinin bilinç altı mekanizması olduğunu açıklamaktadır. Ural (2003) ana dilinin önemine vurgularken şöyle bir açıklamada bulunmaktadır: “Ana dilin sadece düşünce hayatının değil, kültürel hayatın, hatta insanlar arası ilişkilerin ve sosyal hayatın gelişmesi veya geliştirilmesinde temel bir yeri vardır” (s.33).

Yabancı dil, TDK’nın (2005) tanımına göre “ana dilin dışında olan dillerden her biri” demektir. Oruç (2016) onu, “birinci dil veya ana dilinden sonra veya ana dili dışında edinilen

ve öğrenilen dil” (s.287) şeklinde tanıtmaktadır. Demircan (2003) da, “öğretim dili dışında okulda bir ders ile öğretilen dile yabancı dil denir” (s.305) diye bir tanım sunmaktadır. Yazar başka bir çalışmasında (2005) yabancı dilin öğrenmeli bir dil olduğunu vurgulanarak öğrenme işleminin bilinçli olarak gerçekleştiğini de belirtmektedir (s.70).

3.1.2. Dil Edinimi- Dil Öğrenimi- Dil Öğretimi

Her insan, dünya dillerinden en az bir dili bilmektedir. Diller ya edinilir ya da öğrenilir. Tek dil bilen insanların bildiği dil ana dilidir. Ana dili de yukarıda zikredildiği gibi, insanın çocukken özellikle anne ve babasından öğrendiği dildir. Çocuk, ana dili duya duya öğrenir. Başka bir deyişle, çocuk ana dili, dersler aracılığı ile değil zaman içerisinde bilinçsiz bir şekilde etrafındaki çevreden edinir. İşbu yüzden ana dili öğrenilmez, edinilir.

İnsanlar ticaret, eğitim almak, göç etmek vb. nedenler ile yeni bir dil öğrenme ihtiyacı duymaktadırlar. Yeni bir dil öğrenmek için eğitim görmek lazım. Yani dil öğrenimin eğitime ihtiyacı vardır. Başka bir deyişle, dili öğrenmek için derslere katılıp, dilbilgisini ve onun çeşitli kurallarını öğrenmek gerekmektedir. Dolayısıyla, dil öğrenimi, dil ediniminden farklı bir süreçtir.

Biraz önce bahsi geçtiği gibi, dil öğretimi ve eğitimi olmadan yeni bir dil öğrenilemez. Neticede, dil öğretimi bugünkü dünyada çok önemli bir yere sahiptir. Güneş (2013, s.37) bir eserinde, dil öğretiminde, dil ile ilgili bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılmasının gerçekleşmesi gerektiğini açıkça belirtmektedir. Demir’in (2014) bir çalışmasına dikkat edildiğinde ise, kişinin yabancı bir dil öğrenmeden önce ana dilini iyi bir şekilde öğrenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

3.1.3. Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı bir dil öğrenmek her şeyden önce yeni bir dünyaya kapılarını açmak, yeni yerler görmek, yeni insanlar ve kültürlerle tanışmak, tanıdık kavramlara ve düşüncelere değişik

açılardan bakmak ve benzeri yeni deneyimler edinmektir. Yabancı dil öğretmenleri öncelikli olarak öğretecekleri yabancı dili iyi bir şekilde tanımalı ve öğretimin en yeni ve en gelişmiş yöntemleri ve teknikleri hakkında bilgi kazanmalıdırlar. Üstelik, yabancı dil öğretmenlerin öğretecekleri yabancı dilin özellikleri ve o dilin resmi dil olarak konuşulduğu ülke ile tanışık olması gerekmektedir (Bayyurt ve Yaylı, 2009, s.1).

Demirel (1990) hazırladığı bir kitapta, yabancı dil öğretim yöntemlerinden bahsetmektedir.

Kitapta belirtilen dil öğretim yöntemleri şunlardır:

I. Temel Yöntemler

- a) Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi,
- b) Düzvarım Yöntemi,
- c) Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi,
- d) Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı,
- e) İletişimci Yaklaşım,
- f) Seçmeli Yöntem,

II. Diğer Yöntemler

- a) Telkin Yöntemi,
- b) Grupla Dil Öğretimi Yöntemi,
- c) Sessizlik Yöntemi,
- d) Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi (s.32-52).

Demirel aynı zamanda, yabancı dil öğretim tekniklerini de aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

A. Grupla Öğretim Teknikleri

- 1. Gösteri
- 2. Soru-Cevap
- 3. Drama ve Rol Yapma
- 4. Benzetim
- 5. İkili ve Grup Çalışmaları
- 6. Mikro Öğretim

7. Eğitsel Oyunlar

- a. İletişim Oyunları
- b. Gramer Oyunları

B. Bireysel Öğretim Teknikleri

- 1. Bireyselleştirilmiş Öğretim
- 2. Programlı Öğretim
- 3. Bilgisayar Destekli Öğretim (s.53).

Yabancı dil öğretiminde kullanılan çeşitli yaklaşım ve yöntemler arasında en eski yöntem “Dilbilgisi-Çeviri” yöntemidir. Zaman içerisinde bu yöntemi “Dolaysız Yöntem” ve “dil bir alışkanlık kazanmalıdır” davranışçı görüşünü benimseyen “İşitsel-Dilsel Yaklaşım” izlenmiştir. Kimi yöntem ve yaklaşımlar sadece yazı diline ağırlık verirken, kimileri ise ezbere dayanan, anlamı yok sayan konuşma becerisine, kimisi ise öğrencinin bilişsel özelliklerinin yanı sıra duygusal özelliklerine de yabancı dil eğitiminde ağırlık vermiştir (Akcan, 2009, s.209). Kısacası, “Öğretim alanı çok doğal olarak, karşıt görüşlerle dolu bir alandır ve tüm dünyada, üzerinde tam bir görüş birliğine varılmış herhangi bir yöntem bulunmamaktadır. Hiçbir öğretim yöntemi, bir başkasından iyi değildir, kötü de değildir” (Songün, 1999, s.1).

3.1.4. Kültür

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü (2005) kültür kelimesini şu şekilde açıklamaktadır: “Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü” (s.1282). Öner (2003) ise “insan varolanlar hakkında elde ettiği bilgilerle, bu bilgilere dayalı olarak ortaya koyduğu eser ve davranışlar kültür denen şeyi oluşturur. Yani dışa aksettirilmesidir. Kültürde bilgi esas olduğundan bilgi türleri aynı zamanda kültür öğeleridir. Böylece bilginin gelişmesi kültürün gelişmesidir” (s.73) bilgileri sunmaktadır. Milletler, ortak geçmişleri olan, ortak değerleri paylaşan, belirli gelenekleri olan, aynı düşünce ve duygulara inanan topluluklardır. Yani aynı millete mensup insanlar, genelde aynı kültür değerine inanırlar.

Böylelikle, bir milleti diğer milletlerden ayıran şey; dil, edebiyat, tarih, folklor vb. alanları kapsamakta olan kültür unsurlarıdır (Kurt, 1991, s.1). Kaplan (2016), kültür değişmesi hakkında şöyle bilgi vermektedir: “Kültürün özünü teşkil eden değerler, esas itibariyle değişmezler. Onlar tohum gibidir. Tohum, kendisi gibi, varlıklara şekil verecek olan genleri ihtiva eder. Fakat buğday toprağa, çocuk ana rahmine ekildikten sonra, karşılaştıkları şartlar onların gelişmesini kolaylaştırır veya durdurur. Çürüyen tohumlar, ölü doğan, doğduktan sonra ölen çocuklar da vardır” (s.79). Kaplan, kültürü “birikim” ile birikimi de “servet, zenginlik, tassaruf” ile eş anlamlı bilmekte, yazılı edebiyat kültür dilinin en büyük hazinesini teşkil ettiğini bildirmektedir ve bu konuda şöyle bir açıklamada bulunmaktadır: “Kültürlü bir insan en az bir yabancı dil bildiği gibi, bu dilde yazılan eserleri de okur; yalnız kendi milletinin değil, bütün insanlığın yarattığı eserlerden de faydalanır” (s.151)

3.2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Yeri ve İşlevi

3.2.1. Dil ve Kültür İlişkisi

Diller, sade yapıları bakımından değil, kelime kadroları bakımından da birbirlerinden ayrılırlar. Bu ayrılık kültür ve medeniyetten kaynaklıdır. Arapçada devenin renk nüanslarını anlatan yüze yakın kelime varmış. Bunun sebebi, devenin Arapların hayatında önemli ve hayati bir yer tutmasıdır. Türkçede hayvan adlarının Türkçe olmasına karşılık, bitki adları yabancıdır. Bu da yaşayış tarzı ile ilgilidir (Kaplan, 2016, s.112) Ziya Gökalp ise, dili kültürün temel unsuru sayar. “Zira dil, duygu ve düşüncenin adeta kabıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesile aktarılır” (Gökalp’tan aktaran Kaplan, 2016, s.139).

Tuna (2003) dil ve kültür ilişkisi hakkında şöyle bilgi vermektedir:

“Dil bir toplumun tüm faaliyetlerinin ve ilişkilerinin ürünü olan kültürünün kodlanara ortak bir toplum paydasında kullanıma açılmasını sağlamaktadır. Başka bir ifade ile bir toplumun kültürü

o toplumun ortaya koyduğu maddi ve manevi tüm hasıla olarak ele alındığında, dil ve kültür bağlantısı en açık ve kapsamlı bir biçimde kendisini ortaya koymaktadır” (s.42).

Yazar, dil ve kültürü, toplumun kendisini tanıması, tanıtması ve diğer toplumlarla olan farkını, farklılığını algılaması için bir vesile olduğunu belirlemektedir. Öner (2003) ise bu ilişkiyi, “Bilgi türlerindeki gelişme aynı zamanda kültürün de gelişmesi olduğundan, bilgi türlerinin gelişmesinde dilin rolünün belirtilmesi aynı zamanda kültürün gelişmesini de gösteririz” (s.73) şeklinde açıklamaktadır. Mengü (2003) de bu ilişkiden şöyle bahsetmektedir,

“kültür semboliktir; çoğunlukla sembol ile kapsadığı nesne arasında birebir bağlantı zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu bağlamda kültürel öğeler insanoğlunun nesnelere anlam yükleyebilme ve yüklenen anlamdan sembolleri çağrıştırabilme yetilerinin bir ürünüdür denilebilir. Şüphesiz nesnelere sembolik anlam yüklenmesi ve bu tür anlam yüklemelerinin başka insanlarla paylaşımı dilin etkin bir şekilde kullanılmasına bağlıdır” (s.16).

Bahsi geçen bilgilerden anlaşıldığı üzere, dil ile kültür arasında çok yakın bir ilişki vardır. Ancak burada bir soru ortaya çıkmaktadır: Kültür mü dili oluşturmuştur, yoksa dil mi kültürün oluşumunu sağlamıştır? Bu soruyu yanıtlamak için öncelikle dil, düşünce ve kültürün aralarındaki ilişkiye dikkat etmek gerekir.

İzbul (aktaran Mengü, 2003, s.21), bir çalışmada, Wilhelm von Humboldt’un (1762-1835) 19. Yüzyılın başlarında, dil ve düşünce kalıpları arasında sıkı bir bağlantı olduğu varsayımından bahsederek bu varsayımın açıklamasında; dil olmadan düşünme olayının mümkün olamayacağı, bir topluluğa ait dil ile topluluk elemanlarının düşünme süreçlerinin birlikte olduğu, bu öğelerden bir tanesi hakkında bilgi sahibi olunduğunda diğeri hakkında da bilgi edinebileceğini bildirmektedir.

Dil ve düşünce arasındaki ilişkiyi öğrendikten sonra bahse konu sorunun cevabını da öğrenebilmekteyiz. Bu soruya yanıt veren Mengü, çalışmada zikredilen soruya şöyle bir cevap vermektedir: “Öncelikle modern insanın ortaya çıkışıyla birlikte içinde yaşadığı doğal çevreye uyum göstermesi, çevresini istediği anlamda değiştirmesi, diğer bir deyişle kültürün

doğaya karşı bir tepkimesi bağlamında dil ortaya çıkmıştır ve bu tepkime gerek kültürü ve gerekse dili besleyen düşünme kalıplarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kültür, dil ve düşünce bir üçgenin köşeleri şeklinde düşünülürse bu üçgen insanın dünya üzerinde varlığını sürdürmesini sağlayan bir temel olarak nitelendirilebilir” (s.25).

3.2.2. Yabancı Dil Öğretiminin Kültürel Boyutları

Yabancı dil öğretiminde, kültür, kültürleme, kültürleşme ve kültürlerarası yeterliliğin çok önemli bir yeri vardır. Yabancı dil öğrenimi sadece yeni bir dilin kurallarını öğrenmek değil, aynı zamanda hedef dilin çeşitli boyutlarını ve o dille konuşan milletin kültürünü, değerlerini ve tarihini öğrenmektir. Bunlar, iyi bir öğrenim sisteminin ince detaylarının birkaçıdır. Zira yeni dil öğrenen kişi, ilerde öğrendiği dil ile iletişim kurabilmesi için belli bir seviyeye kadar o dilin kültürel unsurlarını ve o milletin değerlerini bilmesi gerekmektedir, aksi takdirde ilişki kurmakta sıkıntı yaşayabilir.

“Kültürleme” ve “kültürleşme” kavramlarını sırasıyla “kültürel değerlerin bireye kazandırılması sürecidir” (s.8) ve “iki kültürün birbirini etkileme sürecidir” (s.9) şeklinde tanıtan Demirel (2012, s.8) kültürlemenin aşağıdaki üç ana başlık altında toplandığını belirtmektedir.

1. Zoraki Kültürleme: Kültürel değerlerin bireylere zorla kabul ettirilmesi sürecidir. Tek yönlü bir kültürleme söz konusudur. Tek yönlü beyin yıkama, propaganda, zorla isim ya da din değiştirme, bir toplumun diğer topluma baskı yapması bu tür kültürlemeye bir örnektir.
2. Gelişigüzel Kültürleme: Kültürel değerlerin bireylere gelişigüzel yollarla kabul ettirilmesi sürecidir. Dini bilgiler ile seks konularının gençlere gelişigüzel yollarla öğretilmesi bu kültürlemeye bir örnek olabilir.

3. Kasıtlı Kültürleme: Kültürel değerlerin planlı ve maksatlı bir şekilde bireylere aktarılması sürecidir. Okullarda yapılan her türlü eğitim kasıtlı kültürleme için bir örnektir.

Kültürel beceri edinimini konu alan Nacar Logie (2004), kültürel beceri olgusunun, yabancı dil öğretiminde önemli bir yer tutmaya başladığını vurgulanarak, yabancı dil öğretiminde, kültür ve kültürlerarası boyutun her geçen gün daha da önem kazanmakta olduğunu ve bunun, iletişimin hızla önem kazandığından kaynaklandığını belirtmektedir. Ona göre, “iletişimin hızla önem kazandığı bir çağda, kültürel becerilerin kazandırılması yabancı dil öğretiminde başlıca hedeflerden birini oluşturmak zorundadır” (s.180).

Kültürlerarası yeterlilik kavramı için, Bennett (2009, s.122) şöyle bir açıklama yapmaktadır: “Bireyin diğer kültürlerle çatışma ve yanlış anlamalar olmadan iletişim kurabilmesi için, kendi sınırlarının dışına çıkıp, diğer kültüre yönelik bir adım atmasıdır”. Sercu (2005) ise onu “kültürlerarası iletişimsel yeterlilik, kişinin dışarıdan bir gözle kendisine bakabilme yeteneği, kişisel farkındalık, yabancı bir kültüre uyum sağlama konusundaki istekliliktir” (s.2) şeklinde tanıtmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde, derste geçen bir hikaye, efsane, şarkı ve hatta bir cümle veya bir kelime bile hedef dilin kültürünü aktarabilir. Fakat eğitimde, kültürel unsurlarının ağırlığı, öğretmenin aktaracağı bilgilerin seçiminde özen gösterdiği dereceye bağlıdır. Neticede, bir okutmanın sınıfa girmeden önce, derse neler öğreteceğini, öğreteceği şeylerin öğrencilere neler katacağını ve aktaracağı bilgilerin ne kadar önemli olduğunu düşünmesi ve bilgilerin seçimine dikkat etmesi gerekmektedir.

3.2.3. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Yeri

Daha önceki bölümlerde dil ile kültürün arasındaki yakın ilişkiden bahsetmiştik. Burada, buna dikkat etmeliyiz ki, dil ile kültür arasında bu kadar yakın ilişki varsa, dil öğretiminde kültürün önemi de o kadar fazladır, demektir. Peck (1998) kültür aktarımının yabancı dil

öğretimindeki yerini ve önemini şu şekilde açıklamaktadır: “Yabancı dil öğretimi, kültür çalışması olmadan, kusurlu ve eksik olacaktır” (s.1). Asutay (2007) ise bu konuyu aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

“Dilin yalnızca göstergeler dizgesi değil, aynı zamanda bir kültür demek olduğu kabul edilirse, dil ile kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği görülür. O hâlde dil öğrenimi ve öğretiminde “kültür” unsurunu hiçbir zaman unutmamak gereklidir. Aksi takdirde dil, çok tekdüze, mekanik ve sıkıcı gelecektir. Dil; bir göstergeler dizgesi olduğuna göre, o dizge içerisinde yer alan her göstergenin dış dünyada işaret ettiği bir gönderme alanı bir dış dünya gerçekliği vardır ve gönderme alanı da kültürle ilgilidir. Göstergelerin anlamları da bu şekilde oluşmakta, kültür ögesi ile tamamlanmaktadır” (s.10).

Okur ve Keskin (2013, s.1626), kültürel öğelerin ders ortamına aktarılmasının sağlayacağı yararları şu şekilde belirtmektedirler:

- Öğrenci farklı bir yaşam tarzını öğrenmek isteyecek, bu da onun derse karşı güdülenmesini ve ilgi duymasını kolaylaştıracaktır.
- Yeni kültür ile karşılaşan öğrenci bunu kendi kültürüyle karşılaştıracaktır. Böylelikle kendi kültürüne daha inceleyici bir gözle bakarak ve daha önce fark etmediği noktaları keşfedebilecektir.
- Dilin asıl amacı olan bildirişim sağlanacak ve daha da önemlisi hedef dili konuşan kişi ile ana dili olarak konuşan kişiler arasındaki bildirişimde, öğrenci yanlış anlamalarla karşı karşıya kalmayacaktır.

3.2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Yöntemi

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı yapılırken nelerin öğretileceğinin, hangi değerlerinin öne çıkarılacağı belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Avrupa Konseyi 2000 yılında yayınlanan bildirgesinde yabancı dil öğretiminde verilmesi gereken sosyokültürel bilgiler şöyle sıralanmaktadır:

- Günlük yaşam
 - Yiyecek, içecek, yemek zamanları, sofra adabı,
 - Resmi tatiller, çalışma saatleri,
 - Boş zaman etkinlikleri, hobiler, okuma alışkanlıkları, yaygın sporlar.
- Yaşam koşulları
 - Yaşam standartları,
 - Ev koşulları,
 - Sosyoekonomik durumlar.
- Kişiler arası ilişkiler
 - Sınıfsal yapı ve sınıflar arası ilişkiler,
 - Kadın-erkek ilişkileri,
 - Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler,
 - Siyasi ve dinsel gruplar arası ilişkiler.
- Değerler, inançlar ve davranışlar
 - Sosyal sınıf,
 - Çalışma toplulukları,
 - Gelir durumu,
 - Gelenekler,
 - Sanat,
 - Müzik vb.
- Beden dili
- Sosyal gelenekler

- Dakiklik,
- Hediyeler,
- Elbiseler,
- Yemekler,
- Yasaklar, kurallar.

- Âdet olmuş davranışlar

Dini kurallarla ilgili davranışlar,

Doğum, evlilik gelenekleri,

Törenler, gösteriler vb. (CEF'ten aktaran Vargelen, 2013, s.33).

Kültür, çeşitli materyaller vasıtası ile aktarılabilir. Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının en önemli vasıtaları hiç şüphesiz metinlerdir. Uygun metinlerin seçimi ve bu metinlerin nasıl çalışılabileceğinin sağlıklı bir biçimde saptanması yabancı dil derslerinde verimi arttıracak önemli bir etmendir (Tapan, 1989, s.183). Yazılı metinlerin dışında sözlü kültür ürünlerinin aktarılması da yabancı dil öğretiminde önemlidir. Kalfa (2013) sözlü kültürü şu şekilde tanıtmaktadır: “Sözlü kültür ürünleri, toplumların belleğinde yer etmiş ortak kabullerin, değerlerin, yaşam tarzlarının sözle yaratılmış, kuşaktan kuşağa sözle aktarılacak yaşatılmış ve bireysel kabul hâline gelmiş hâlleridir” (s.171). Masal, efsane, destan, fıkra, atasözleri, deyim ve kalıp sözler, sözlü kültür ürünlerinin birkaç örneğidir. Öğrenme ortamını renklendiren sözlü kültür ürünleri her zaman öğrencilerin ilgisini çekmekte ve değerlerin akılda kalmasını sağlamaktadır. Neticede yabancı dil öğretiminde, kültür aktarımında önemli bir yere sahiptirler.

3.3. Türkçenin Kültürel Unsurları

Edebî metinlerin zihinsel ve dilsel becerilerin gelişimi, değer öğretimi, motivasyonun sağlanması, hayal gücü ve yaratıcılığın geliştirilmesi ve bireylerin sosyalleşmesinde etkileri

büyüktür. Edebi metinler insanlarda dil zevki ve estetik bakış oluşturur. Dilsel ve kişisel becerilerin geliştirilmesi ve pekiştirilmesi için dil öğretiminde edebi türlerden istifade etmek gerekir. (Ayhan ve Arslan, 2014, s.547). Bu bölümde öğretmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı için kullanabileceği unsurlardan birkaç örnek verilmektedir.

3.3.1. Manzum Örnekler

3.3.1.1. Destan

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü (2005) destanı şu şekilde tanıtmaktadır: “Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir” (s.510). Akyüz (2011) ise, “destan, eski çağların kahramanlık hikâyelerini, milletlerin, tanrıların, yiğitlerin savaşlarını ve başlarından geçen olayları anlatan büyük, manzum eser olarak da açıklanabilir” (s.16) diye belirtmektedir. Özkul Çobanoğlu (2003) destanları şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Eski Destanlar: “Alp Er Tunga Destanı”, “Şu Destanı”, “Oğuz Kağan Destanı”, vd.
- Yeni Destanlar
- Arkaik Unsurları Taşıyan Destanlar: “Altın Arıç Destanı”, “Yaratılış Destanı”, “Maaday Kara Destanı”, “Ural Batır Destanı”, “Alp Manaş Destanı”, vd.
- Kahramanlık Destanları: “Manas Destanı”, “Köroğlu Destanı”, “Kambar Batır Destanı”, “Kobılandı Batır Destanı”, vd.
- Tarihi Destanlar: “Battal Gazi Destanı”, “Danişmend Gazi Destanı”, “Hamzaname Destanı”, “Timur Destanı”, vd. (s.48-54).

Kısacası, destanlar, milletlerin yaşayış kültürünü yansıtan edebi eserlerdir. “Dede Korkut Destanı”, “Köroğlu Destanı” ve “Alp Er Tunga Destanı” ünlü Türk destanlarından birkaç örnektir.

3.3.1.2. Türkü

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü (2005) türküyü, “hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume” (s.2021) şeklinde tanıtmaktadır. Özürküt’ten (1999) aktaran Çangal (2012), “Türküler bir olay üzerine yakılır” diyerek,

“öykülerden yola çıkarak söylenen türkülerde milletler kendi geçmişlerini bulur ve kendi milli hassasiyetlerini oluşturur. Milletlerin meydana getirdiği bu değerler zaman içinde dilden dile, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar ulaşır. Bu bağlamda kültürden yola çıkarak yabancılara Türkçe öğretiminde kullanacağımız öğretim yöntem ve tekniklerinde, Türk insanının kimliğini kazanmasında önemli bir yere sahip olan türkülerimizi kullanmamız yerinde olacaktır” (s.13)

diye belirtmektedir. Burada, Türkülerden, Aşık Veysel Şatıroğlu’nun “Uzun İnce Bir Yoldayım” türküsünü örnek olarak verebiliriz.

3.3.1.3. Ninni

“Ninni” kelimesi “bebeklerin uyumasına yardımcı olmak için söylenen türkü” (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2018) şeklinde tanımlanmaktadır. Tokmak (2011, s.26) *Türkçenin Anadili Olarak Öğretiminde Ninni ve Tekerlemelerin Yeri* adlı çalışmada ninnilerin topluma ait değerlerin nesilden nesile aktarılmasını sağladığını belirtmektedir. Şimşek (2016) de hazırladığı bir çalışmada ninnilerin özelliklerini belirtmektedir. Söz konusu çalışmada ninniler için zikredilen özellikleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

- Sözlü edebiyat ürünü olan ninniler genellikle anonimdirler. Fakat söyleyicisi bilinen ninniler de vardır.
- Dili sadedir. Ninnilerin hemen hepsi halkın konuştuğu dil ile söylenir. Buna bağlı olarak da ninnilerin kelime yapısı söylendiği bölgenin ağız özelliklerini taşır.

- Ninnilerin söyleyicileri genellikle anne, nine, hala, teyze, abla vb. kadınlardır. Ancak son zamanlarda çalışan annelere bağılı olarak babaların ve bakıcı kadınların da ninni söylediğı görölmektedir.
- Ninnilerin başlangıç veya sonunda kalıplaşmış sözlere yer verilir.
- Ninniler çoğı zaman tek dörölükten oluşur. Ancak mısra sayısı, dördün dışında üç olabileceğı gibi beş mısradan yirmi mısraya kadar da uzatılabilir.
- Ninniler hece vezniyle söylenir. Ancak sözlü kültür ortamında ağızdan ağıza dolaşarak günümüze taşınan ninnilerin hece ölçüsünde bazı değışiklikler olmuştur.
- Ninnilerin kendine has ezgileri vardır ve çocuğun müzik terbiyesini aldığı ilk nağmelerdir.
- Ninni, çocuğun annesinin dilinden duyduğu kelimelele eğitilmeye başladığı ilk metinler olup böylece çocuk daha anne kucağında veya beşikte iken ahlaki, dini ve milli terbiyeyi almış olacaktır.
- Bazı ninniler, ninniye söyleyen kişinin umutlarını, hayallerini, aile fertlerine ve akrabalara bakış açısını dışa vurur.
- Ninnilerin konusu çeşitlidir. Dua, dilek, temenni, öğüt, övgü yanında sitem, şikâyet ve korkutma konuları da ninniler içerisinde yer alır.
- Ninniler halk edebiyatının diğre türlerinden olan; mâni, tekerleme, ağıt, türkü, efsane, fıkra ve masallarla yakından ilgilidir (s.36-38).

3.3.2. Mensur Örnekler

3.3.2.1. Masal

Türk Dil Kururmu Türkçe Sözlüğü (2005) “masal” kelimesini şu şekilde tanıtmaktadır: “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağı sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye” (s.1349). Can

Emmez (2008) tez çalışmasında, masalın özelliklerinin bazılarını aşağıdaki gibi göstermektedir:

- Hayal mahsulü olması,
- Yer, zaman ve kahramanların belirsiz olması,
- Olaylar, kahramanlar ve varlıkların olağanüstü özellikler taşıması,
- Kahramanlarından bazılarının hayvanlar olması,
- İnandırıcılık iddiası olmayıp inandırabilmesi,
- Ahlaka dayalı, yararlı, eğitici olarak düşünülmesi,
- Nesirle söylenmesi,
- Kaynaklarının çok eskilere dayanması, söylendiği zaman ve kültürden izler taşıması,
- Çocuklar için olduğu kadar büyükler için de söylenmesi (s.8).

Bir dilin ruh hâlini yansıtan masallar, kültür aktarımında da önemli bir işleve sahiptir. Türkçenin zengin kültürünün özelliklerini taşıyan masallar, yabancılara Türk kültürünü aktarmak için önemli bir araçlardır. Bu kapsamda yoğun kültürel içerikli Keloğlan Masalları yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilir (Ayhan ve Arslan, 2014).

3.3.2.2. Efsane

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nün (2005) verdiği tanıma göre efsane, “eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikâye”dir (s.603). Türkiye’de efsaneler üzerine önemli çalışmalar yapmış olan Saim Sakaoglu, efsaneler için dört ana unsur sıralamaktadır:

- Şahıs, yer ve olaylar hakkında anlatılırlar,
- Anlatılanların inandırıcılık özelliği vardır,
- Genellikle şahıs ve olaylarda tabiatüstü olma özelliği görülür,

- Efsanelerin belirli bir şekli yoktur; kısa ve konuşma diline yer veren anlatmalardır (1980, aktaran Aslan 2012, s.86).

Efsaneler, aile hayatı, toplumun değer yargıları, kişilerin toplum içerisinde aldıkları rollerle ilgili önemli ipuçları taşırlar (Feyzioğlu, 2011, s.131). Dolayısıyla dil öğretiminde kültür aktarımı için uygun edebi metinlerdirler. “Karacaoğlan Efsanesi”, “ Sarıkız Efsanesi” ve “Kız Kulesi Efsanesi” Türkçenin ünlü efsanelerinden birkaç örnektir.

3.3.2.3. Hikâye

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü (2005) hikayenin tanıtımı için şöyle bir açıklama vermektedir: “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması” (s.891). Bir hikâye çok ciddi veya çok komik olabileceği gibi gerçeğe veya kurguya dayalı da olabilir. Başlangıçtan bitişe kadar, öğrencinin kendi isteği doğrultusunda şekillenmelidir (Güneş, 2013, s.177). Hennings’e (2000) göre, hikâyenin başlıca unsurları şunlardır:

- Mekân ve zaman
- Karakter
- Olay
- Konu
- Kelimeler ve kurgular

Bir olayı anlatan hikâyeler, kültürü aktaran edebî türlerdendir. Olayda geçen karakterlerin özellikler, davranışları ve onların bulunduğu mekânlar, kültürü aktarabilen unsurlardır. Dolayısıyla hikâyeler dil öğretiminde, kültür aktarımında önemli bir yere sahiptirler. Türkçede özellikle Ömer Seyfettin’in hikâyeleri ünlüdür.

3.3.2.4. Fıkra

Türk Dil Kururmu Türkçe Sözlüğü (2005) “fıkra” kelimesini şu şekilde açıklamaktadır: “Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik, anekdot” (s.695). Dilin en iyi işlendiği ve kültür birikiminin en iyi yansıdığı sözlü anlatılardan biri fıkralardır. Genellikle gerçek hayat olaylarından hareketle “hisse” kapmayı hedef tutan ve içinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyeler olan fıkralar (Elçin, 2010, s.566) içerisinde geçmişten günümüze kadar en çok derlenip yazıya geçirilenlerinin başında Nasreddin Hoca ile ilgili olanlar gelmektedir (Aça, 2004, s.15).

Türk milletinin mizah dehasını temsil eden Nasreddin Hoca fıkraları, sözlü anlatım ürünü oldukları için yüzyıllarca ağızdan ağıza dolaşmıştır. Hem sözlü anlatımda hem de sözlü kültürünün yazıya geçirilmiş anlatımlarında Nasreddin Hoca’nın sıkça işlenmesi, onu imgesel bir şahsiyet hâline getirmiştir (Akkaya, 2013, s.172). Odak noktası “insan” olan bu fıkralar, milli değerlerin yanı sıra “evrensel mesaj taşıma” yönleriyle de herkese hitap eden bir tarafı vardır (Uçak, 2014, s.3).

3.3.3. Anonim Örnekler

3.3.3.1. Atasözü

Türk Dil Kururmu Türkçe Sözlüğü’ün (2005, s.140) tanımına göre; atasözü, “uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz”dür. Çobanoğlu ve Aksan atasözlerinin gerek ortaya çıkışı ve yapısı, gerekse işlevi hakkında bilgi vererek şu tanımları ortaya koymaktadırlar:

“[...] atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran, kültürel birliktelik ve sosyal olarak bir arada yaşama ilkelerine dönüştüren ve kalıplaşmış şekilleri bulunan, sosyal ve kültürel olarak benimsenmiş ve meşrutiyetleri tartışmasız kabul gören özlü sözler[dir]” (Çobanoğlu, 2003, s.160)

“Çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelen sözlerdir.

Her ulusun kendi deneyimleriyle, bilgileriyle oluşturduğu atasözleri bir dilbirliğinin dünya görüşünü, yaşayış biçimini yansıttığı gibi o toplumun kültür tarihiyle ilgili, önemli ipuçları da verir” (Aksan, 1990, s.40).

Millî kütüphane genel müdürlüğüce hazırlanmış (1971) *Türk Atasözleri I* adlı kitapta ise, Şinasi’nin atasözleri için verdiği tanım, açıklamasıyla şu şekilde göstermektedir:

“Durub-ı emsâl ki hikmet ül-avâmdır, lisanından sâdır olduğu milletin mahiyet-i efkârına delâlet eder. Durub-ı emsâl-i Osmaniyye ise cümleten mânidardır” (Şinasi).

“Atasözleri ki avam = halk hikmetleridir, halk felsefesidir; dilinden çıktıkları milletin nasıl düşündüğünü, yani fikirlerinin ne mahiyette olduğunu anlatırlar. Osmanlı-Türk atasözlerinin ise hepsi mânalıdır” (s.I).

Sağlam (2004) bir kitabında atasözlerinin temel özelliklerini aşağıdaki gibi göstermektedir:

- Toplumun ortak malıdır.
- Atalarımızın tecrübelerini aktarırlar.
- Uzun bir gözlem sonucu, sosyal ve toplumsal olayların yanı sıra doğa olaylarının nasıl olageldiklerini belirtirler.
- Genel bir hüküm ya da mutlaka uyulması gereken bir kural bildirirler.
- Kısa ve özlüdürler.
- Bütün bir tümceden oluşurlar.
- Kalıplaşmış sözler olup, sözcükler ve söz dizimi değiştirilemez.
- Söz sanatlarından sıkça yararlanırlar (s.27).

Pala (2013) ise atasözleri hakkında şöyle bir açıklama yapmaktadır:

“Atasözleri, bir öğüt ve nasihat sözü olmakla birliktetek başına bir öğüt gibi söylenmeyip yalnızca söz sırasında ve günlük hayatın akışı içinde gerekli durumlarda kullanılırlar. Böylece insanlara öğüt vermek yanında, kendi sözlerimizin değerini artırmak, anlatımı güçlendirmek, düşüncelerimize deliller bulmak, uzun anlatılması gereken bir şeyi kısa ve etkili biçimde aktarmak gibi amaçlar ile atasözlerine başvurulur” (S.vi).

3.3.3.2. Deyim

Deyimlerin açıklaması için *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü* (2005) şöyle bir tanım sunmaktadır: “Genellikle gerçek anlamlarından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği” (s.517). Aksoy (1989) ise deyimleri, “bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” (s.43) şeklinde tanıtmaktadır. Sağlam (2004, s.29), Aksan’ın (1990) deyimler için yaptığı tanıtımı aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

“Deyim, belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür. [...]

Deyimler, bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten önemli ipuçları sağlarlar”.

“Abayı yakmak”, “baş ütölemek”, “çamur atmak” deyimlerden birkaç örnektir.

Parlatır (2008), atasözleri ile deyimleri karşılaştırarak onların arasındaki benzerlikler ve farklılıkları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Atasözleri uzun denemlerden ve zamanın süzgecinden geçerek toplumun değer yargıları çerçevesinde bir yargı oluştururken deyimler, kalıplaşmış söz öbeği niteliğindedir. Bir tecrübenin ürünü olmakla beraber deyim, bir genel kural ve ortak yargı ifade etmez.

- Atasözünün temelinde öğüt verme ve ders çıkarma ilkesi yatarken deyimde böyle bir ortak ilke söz konusu değildir. Bu bakımdan her iki söz varlığı ulaşmak istedikleri amaç bakımından birbirlerinden farklı özellik taşımaktadır.
- Atasözleri bir genel kural ve öğüt verme ilkesi benimsediği için kurallar bir hüküm cümlesi kurgusu içindedir. Deyimler ise yalın biçimiyle deyimleşir, sonra çekime girer.
- Her iki söz varlığında da anlatım gücünü yükseltmek için edebî sanatlara başvurmak esastır. Ancak atasözlerinde edebî sanatların her türü yaygın kullanılırken deyimlerde ise ağırlıklı olarak “mecaz” sanatı hâkimdir. Buna karşın kelimelerin gerçek anlamları ile oluşturulan kalıplaşmış sözlerle kurulan deyimler de yok değildir.
- Atasözleri hüküm bildiren kurallı cümleler durumunda iken deyimler, en az iki kelimededen oluşan tamlamalar.
- Atasözleri genellikle geniş zamanda veya emir kipi ile kurulmuş hüküm bildiren cümlelerden oluşur. Deyimler ise her kişiye göre değişen çekim ekleri alabilir veya müstakil cümle olarak kullanılabilir ya da bir cümlenin içine de yerleştirilebilir bir özelliğe sahiptir.
- Deyimlerin büyük bir bölümü kalıplaşmış söz öbeğinden oluştuğu için yabancı dile çevrilmeleri oldukça zordur; hatta olanaksızdır. Atasözleri ise anlatım esnekliği çerçevesinde bir hüküm oluşturularak başka bir dile çevrilebilir. Öte yanda gerçek anlamlarını yitirmeyen kelimelerden oluşturulan deyimler ise yabancı dile çevrilebilir.
- Her iki söz varlığının kalıplaşmış biçimi, yöresel kullanımlar dışında, pek değiştirilmez ve kurgusu bozulamaz.
- Atasözleri yılların, hatta yüzyılların süzgecinden geçerek olgunlaşmış ve kalıplaşmış söz varlıkları iken deyimler, değişen dünya görüşünün ve modern

çağın getirdiği yeni değer yargılarıyla yeni oluşumlar biçiminde ortaya çıkabilir.

- Halkın ortak inanç ve değer yargılarından hareketle “dua” ve “inanç”lardan yararlanılarak atasözleri ve deyimler oluşturulmuştur (s.5-8).

3.3.3.3. Kalıp Söz

Demir (2016) kalıp sözleri, “Söz varlığında tek başına kullanılan sözcüklerin yanı sıra bir araya gelerek yeni bir anlam ve kullanım alanı yaratan sözcük gruplarının oluşturduğu kalıplaşmış ifadeler” (s.14) şeklinde açıkladıktan sonra, üç tür kalıplaşmadan behsederek konuya şöyle devam etmektedir:

“[...]. Bir araya gelerek kalıplaşan sözcükler önceki anlamlarını tamamen ya da belli oranda kaybederek farklı bir anlam kazanmaktadırlar. Böylece yeni bir kullanım alanı da oluşturmuş olmaktadır. Kalıplaşma yalnızca yapısal olarak gerçekleşmemektedir, bunun yanı sıra anlamsal ve işlevsel olarak da belli değişimler olabilmektedir. Genel olarak kalıplaşmış ifadeler içinde atasözleri, deyimler, birleşikler, ikilemeler, argo sözler, terimler ve kalıp sözler yer almaktadır”.

Gökdayı (2008, s.106) ise kalıp sözlerin grupları hakkında şöyle bilgi vermektedir:

“Kalıp sözlerin anlamlarına bakıldığında, iletmek istediklerinin belirli kavramsal gruplarda toplanabildiği görülmektedir. Bu gruplar şunlardır: Hayırdua ve iyi dilek, beddua ve küfür, duygusal tepki, selamlaşma, ayrılık, batıl inanç, istek, konuşan veya dinleyeni yüceltme, istenileni kabul veya ret, eleştiri veya tehdit, genel bir davranış veya düşünce, töre ve gelenek, dini inanç,soru-cevap, özür dileme, ödüllendirme, teşekkür”.

O, aynı eserinde, “bazı kalıplaşmış ifadelerin birimlerin yapıları tamamen donmuş ve hiçbir şekilde değiştirilmeyecekken, bazılarında konuşana, zamana ve dinleyene bağlı olarak ekleme ve değiştirmelere izin verildiği görülmektedir” (s.92) diye belirtmektedir. Aksan ise kalıp sözler hakkında şöyle der:

“Kalıp sözler selamlaşma-vedalaşma esnasınd, yemekten önce ve sonra, doğum, ölüm, hastalık, yardım, evlenme gibi duygu ve düşünceleri belirten çeşitli durum ve olay karşısında kullanılır. Kişiler arası etkili iletişim için her dilde öğrenilmesi gerekli ve faydalı olan kalıp sözler, toplumların hayata sosyokültürel pencereden bakış açılarını yansıtır. Kalıp sözler sayesinde o toplumda yaşayan insanlar, içinde bulundukları zor durumlarda kendilerini etkili bir biçimde ifade ederler” (2011, s.163).

Bir dili yabancı dil olarak öğrenenler o dili ana dili olarak öğrenenler gibi iletişim kurmak için kalıplaşmış dil birimlerinden faydalanırlar. Yabancı bir dil konuşulurken orijinal kalıpların doğru ve yerinde kullanılması o dile olan hâkimiyet derecesini gösterir. Dolayısıyla söz konusu ifadelerin hangi bağlamda kullanıldıkları ve nasıl bir anlam taşıdıklarını öğrenmek çok önemli bir konudur. (Martı, 2011, s.110-112).

3.4. Ana Dili Farsça Olanlara Türkçe Öğretimi

3.4.1. Geçmişten Günümüze İran’da Türkçe

İran coğrafyası tarihin her döneminde Türklerin yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir. Kafkasyalı (2010) *İran Türkleri* adlı kitabında, Türklerin İran coğrafyasına köklü bir şekilde yerleşmelerini, İslam’ı kabullerinden sonra, yani 8. yüzyılın başlarından itibaren başladığını beyan ederek, “İran, Türk kültür sahası, tarih boyunca Türk yurdu olan ve en muhteşem çağını Safevi Türk Devleti zamanında yaşayan, en geniş alanına ise son Türk Cihangiri Nadir Şah döneminde ulaşan coğrafyadır” (s.27) diye belirtmektedir.

Baharlı (t.y) *İran’da Devlet Dili Olarak Türkçenin Kısa Tarihi* adlı çalışmasında, İran’da devlet dili olarak Türkçenin tarihinden bahsederken Türkçenin devletin resmi dili olarak kullanılmasına dair üç örnek vermektedir:

- 1 Günümüz İran coğrafyasına hâkim olan Türk devletlerinin saraylarında Türkçenin resmi konuşma ve yazışma dili olarak kullanılmasına dair ilk örnekler, Sasaniler

devletine ve o devletin Türkzad (Türkoğlu) lakaplı “IV. Hüzmüz” krallığına kadar uzanmaktadır. “IV. Hüzmüz”, Göktürk Devletinin kralı, İstemi Han’ın torunuydu.

2 Yakın tarihte, Türk dilinin en güçlü ve parlak dönemi ise Safeviler dönemi olmuştur. Bu devletin şahları ve Kızılbaş olarak ün salmış yüksek rütbeli ordu komutanları tamamen Türkçe konuşmaktaydı. Bu dönemde devlet tamamen Türkler tarafından yönetiliyordu.

3 Son örnek olarak Kaçar devletine işaret edebiliriz. Kaçarlar döneminde Türk dili, Kaçar şahları ve onların veliahtları, devlet kurumları ve tüm devletin resmi dili olmuştu. Bu dönemde Türkçe aristokrat ve asilzade ailelerin dili olmuştur ve diğer gayri Türk halkların merakla öğrenmek istedikleri bir dil konumuna gelmiştir.

Shaffer (2008), *Sınırlar ve Kardeşler, İran ve Azerbaycanlı Kimliği* adlı çalışmasında “20. yüzyılın ilk çeyreğinde yönetimi sona eren Türk kökenli hanedan, Kaçarlar’dan sonra yerine Fars asıllı olan Pehleviler (1924-1979) devletin yönetimini ele aldılar. Bu değişim İran’daki Türkler açısından önemli bir kırılma noktası oldu. Özellikle ülkenin siyasi sürecine katılım başta olmak üzere kültürel zeminde kendilerini ifade etme noktasında Türkler çeşitli sınırlamalara maruz kalmışlardır” (s.11) demektedir. Farslılığı daha çok ön plana çıkaran Pehlevi Dönemi yaklaşık 50 yıl sürdü ve ondan sonra 1979 yılında İran’da devrim oldu. Söz konusu devrim ile İran’da İslam Cumhuriyeti Dönemi başladı ve ondan sonra Türkler nisbi bir hürriyete kazanıp kitap ve dergi çıkarmaya başladılar (Temizyürek ve Boylu, 2015, s.97-98).

Günümüzde, Türk dilinin çeşitli lehçeleri bugün İran’ın Güney Azerbaycan bölgesinden (kuzeybatı) kuzeydoğuda Türkmen Sahra’ya, doğuda Horasan’dan, güneyde Kaşkay’lara kadar uzanan çok geniş bir alana dağınık olarak konuşulmaktadır. Ayrıca bunlara merkeze yakın, Halacistan bölgesinde yaşayan Halaç Türkleri, Avşarlar ve Kızılbaşlar da ilave edilmelidir (Ebadi, 2015).

Gelişmelere paralel olarak 1993 yılında, Türkiye Cumhuriyeti’nin Tahran Büyükelçiliği tarafından resmi olarak Türkiye Türkçesinin öğretimi başladı. Resmi olarak Türkçe

öğretiminin yapıldığı ikinci mekân ise Allame Tabatabai Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü oldu. Daha sonra 2012'de açılışı yapılan Yunus Emre Enstitüsü Tahran Türk Kültür Merkezi'nde de Türkçe öğretimi resmi bir şekilde yapılmaya başladı (Temizel, 2007, s.547-549). Bugün ise anılan kurumların yanı sıra Tahran Üniversitesi'nin Dil Merkezi ve Urmia Üniversitesi'nde de resmi olarak Türkiye Türkçesi öğretimi yapılmaktadır.

3.4.2. Türkçe-Farsça Dil İlişkileri

İranlıların tarihin bazı dönemlerinde Türk devletlerinin hâkimiyeti altında yaşadıkları ve Türklerin dini İranlılardan öğrendikleri başta olmak üzere birçok sebepten dolayı, İranlılar ve Türklerin arasında büyük oranda dilsel-kültürel alışverişler yapılmış olduğu barizdir. Dolayısıyla onların dilinde ve kültüründe ortak noktaların bulunması gayet normaldir. Bu konuda Kaplan (2016) “Osmanlı aydınları medresede yetişiyorlardı ve çoğu bir tekkeye devam ediyordu. Arapça ve Farsça kitaplar onların kültür dünyasının esasını teşkil ediyordu. Bundan dolayı onların kültür dillerine Arapça ve Farsça kelimelerin karışması gayet tabiidir” (s.146-147). O, dili yabancı kelimelerden temizlemek konusunda ise, kendi görüşünü “ne kadar uğraşılsa uğraşılsın günlük dile veya kültür diline girmiş yabancı kelimeleri temizlemek imkânsızdır ve lüzumsuzdur. Hatta kültüre aykırıdır” (s.147) şeklinde izah etmektedir. Neticede, dillerin arasında bulunan ortaklıkları kaldırmak yerine onları öğrenmek, benzerlikler ve farklılıkları çıkarmak ve onların sebeplerini bulmakta fayda vardır. Dolayısıyla bu bölümde, Türkçe-Farsça dil ilişkileri kısa ve özet bir şekilde ele alınacaktır.

3.4.3. Türkçe-Farsçanın Tipolojik Özellikleri ve kopyalamalar

Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna ait eklemeli (sondan eklemeli) bir dildir. Farsça ise, Hint-Avrupa dil ailesine mensup olan çekimli (hem ön eklemeli hem son eklemeli) bir

dildir. Johanson'dan (2004) aktaran Eker (2008) "Türkçe ve Farsça, farklı genetik kaynaklardan gelişmelerine karşılık, her iki dilde, evrensel ve rastlantısal benzerliklerin ve yakınlıkların yanı sıra, başlangıcı İslam öncesi dönemlere uzanan uzun süreli temaslar sonucunda, farklı dilbilimsel düzeylerde ortaya çıkan çok sayıda tipolojik yakınlaşmalar vardır" (s.373) diye belirlemektedir. Eker aynı çalışmada, Türkçe-Farsça dil ilişkilerini ortaya koymaktadır. Zikredilen çalışmaya göre Türkçe-Farsça ilişkilerini aşağıdaki maddeler ile özetleyebiliriz:

- Her iki dilin ünlü dizgesi, birbirinden çok etkilenmemiştir:

Tür. yağı > Far. yâğı ; Far. bolbol > Tür. bülbül vb.

- Her iki dilin ünsüz dizgesi, Arapça oranla yalın ve birbirine yakındır:

Ar. /t/,/t/ > Tür., Far. /t/ ; Tür., Far. /ç,j,p,g/ > Ar. Ø ; Far. /j/ > Tür [j] vs.

- Farsça kopyalar, Arapça kökenlilere oranla Türkçeye çok daha kolay biçimde uyarlanmıştır:

Far. gol > Tür. gül ; Far. çehârçûb > Tür. çerçeve vb.

- A) Her iki dil de çok sayıda benzer ses özellikleri gösterir. (İkiz Ünsüz/ Ünsüz Uzunluğu):

Far. ævvel > Tür. evvel vb.

B) İkiz Ünsüz:

Far. red > Tür. ret > Ar. Redd vs.

C) /y/ Türemesi:

Far. mu-æm > mu-y-æm 'saçım' ; Tür. ala-ım > ala-y-ım vb.

Ç) Pekiştirme/ Redublikasyon:

/p/ :pul > mul > pul m-ul (krş. p-ara > m-ara) vb.

D) Vurgu:

Far. **mæn** hæst-æm > Tür. **ben**-im ; Far. mæn **hæst**-æm > Tür. ben-**im** vb.

➤ Her iki dil Arapçadan yüksek oranda sözcük kopyalamıştır.

➤ Her iki dil de birbirinden önemli ölçüde sözcük almıştır:

Türkçe sözlük'teki 104,481 sözcükten 1374 adedinin yani %1,31'i Farsça kökenli olduğu belirtilmiştir. Farsça kopya sözcüklerin kökenleri bakımından Farsça, Arapça ve Fransızcadan sonra üçüncü sıradadır. Tüm kopyalar arasında Farsçanın oranı %10'dur.

Tür. boş + kap > Far. boşqâb 'tabak' ; Tür. kaşuk > Far. qâşoq 'kaşık'

➤ Her iki dilde kaynak dil genellikle verici dil Arapça olmak üzere, sanılandan çok fazla ortak anlam kopyası vardır. (Bunlara atasözleri ve deyimler de dahildir):

Tür. eğitim ve öğretim > Far. âmûzeş o pærværeş ;

Far. evvel çâh-râ be-ken ba'd menâre-râ be-dozd Tür.

Önce kuyuyu kaz, sonra minareyi çal, vs.

➤ A) Farsçadan, özellikle seçkinlerin dilinde görülen, izafet gibi gramatikal yapılar da kopyalanmıştır: (ber, be, der, ez, ta, ta be, ez ... ta ..., ne ... ne ..., hem ... hem ... vd.)

Far. ta be xane krş. Tür. ta eve (kadar) ; Far. ruz be ruz krş. Tür. gün be gün vs.

B) Tamlamalar:

ordu-yu hümayun, otağ-ı hümayun vs.

C) Aynen tekrarlarla yapılan ikilemeler belirteç olarak kullanılır:

Far. dævan dævan

Far. xændan Xændan

Tür. koşa koşa

Tür. güle güle vs.

D) Farsçada, Türkçeden kopyalanan {-çi} eki yaygın biçimde kullanılır:

Tür. Kaçakçı > Far. qâçâqçi vb.

- Her iki dilde de zamir enklitikleri yani iyek ekleri vardır:

<u>kişi</u>	<u>tekil</u>	<u>çoğul</u>
1.	Far. -æm / Tür. -Im	Far. -mân / Tür. -mİz
2.	Far. -æt / Tür. -n	Far. -etân / Tür. -nİz
3.	Far. -æş / Tür. -(s)I	Far. -eşân / Tür. -lArI

- Kopyalanan sözcüklerin bir bölümü yapım ekleri veya yine Farsça “şodæn” ve “kærdæn” yardımcı eylemlerin muadili ‘olmak’ ile Türkçeye aktarılmıştır:

Ar. muvaffaq + Far. şodæn, Tür. olmak > Far. movaffaq şodæn / Tür. muvaffak olmak ;

Ar. Şikayet + Far. kærdæn, Tür. Etmek > Far. şekayæt kærdæn / Tür. şikayet etmek ;

* Farsça eylem kökleri ve geçmiş zaman ortaçları yardımcı eylemlerle eylemleştirilir:

Far. nûş + Tür. etmek > nûş etmek (içmek) ;

Far. revân + Tür. olmak > (yola) revan olmak, vs.

- Tümce ögeleri benzer diziliştedir. Her iki dil de adıl düşürebilen, yüklem sonda dillerdir:

Far. (mæn) name neveştæm Tür. (ben) mektup yazdım, vb.

- Her iki dilde söz diziminde işlevsel esneklik vardır:

be Mina mæn gol ra dad-æm gol ra mæn dad-æm be Mina

(Mina’ya ben gülü verdim) (gülü ben verdim Mina’ya)

gol ra mæn be Mina dad-æm dad-æm mæn be Mina gol ra

(gülü ben Mina’ya verdim) (verdim ben Mina’ya gülü)

gol ra be Mina mæn dad-æm

(gülü Mina'ya ben verdim)

gol ra dad-æm mæn be Mina

(gülü verdim ben Mina'ya) vd.

- En önemli söz dizimsel kopya, eylemsiler yerine kullanılan, Farsça ki'li birleşik cümlelerdir:

Far. çend-ân dævid-æm ke bîtâb mând-æm (o kadar koştum ki bitap kaldım) vd.

- Farsçada da, bir tamlayanla sağa dallanan yapılar yanında, Türkçe etkisiyle sola dallanan tipte söz öbekleri görülür:

Farsçadaki Şah Reza yerine, kullanılan Reza Şah vb. unvan grupları da Türkçe söz diziminin etkisiyle açıklanır (Perry 2006).

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama yöntemine ve verilerin analiz edilmesine yönelik bilgilere ve açıklamalara yer verilmektedir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Ortak atasözleri, deyimler ve kalıp sözler hakkında bilgi verip onlar için uygun etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar sunan bu araştırma, tarama modelinde yapılmış ve nitel yönetime göre desenlenmiştir.

Karasar'ın (2014, s.77) açıklamasına göre: “Tarama modelleri geçmişe ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışır”.

4.2. Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini; yabancı dil öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, atasözleri, deyimler ve kalıp sözler ve kalıplaşmış ifadelerin öğretimi konusunda yazılmış ve yayımlanmış eserler oluşturmaktadır.

4.3. Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırma bir alanyazın araştırmasıdır. Dolayısıyla onda döküman analizi yöntemi kullanılmaktadır.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan yöntemin döküman analizi yöntemi olduğuna göre, verilerin analizinde şu aşamalar gerçekleştirilmektedir:

1. Konu ile alakalı kaynak araştırması yapmak,
2. Kaynakları taramak,
3. Araştırmaya uygun olan bölümleri işaretlemek,
4. Ortak dil unsurları belirlemek,
5. Uygun etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar bulmak,
6. Yazıya aktarmak.

BÖLÜM V

ANA DİLİ FARŞÇA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMAK

Bu bölümde, Türkçe ve Farsça alfabeler tanıtılmış ve söz konusu iki dil arasındaki ortak atasözleri, deyimler ve kalıp sözler tespit edilmiştir¹. Bu doğrultuda atasözleri ve deyimler içerdikleri kavrama göre farklı temalara ayrılarak alfabetik sıraya göre sıralanmıştır. Kalıp sözler ise temalara ayrılmadan alfabetik sıraya göre tespit edilmiştir.

¹ Ortak unsurlarının tespiti için şu kaynaklardan yararlanılmıştır:

- Aksoy, Ö. A. (2011). Atasözleri ve deyimler sözlüğü I-II.
- Boylu, E. & Başar, U. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel boyutu: Türkçe kalıp sözlerin Farslara öğretimi.
- Dehkoda, A. A. (1984). Atasözleri ve Hikmetler.
- Gökdayı, H. (2011). Türkçede kalıp sözler.
- Kaya, E. (2014). Türkçe-Farsça atasözlerinin karşılıklı incelenmesi.
- Naci Tokmak, A. (2001). Telaffuzlu Türkçe-Farsça ortak deyimler sözlüğü.
- Okumuş, Ö. (1989). Türkçe-Farsça atasözleri ve deyimler.
- Shakurzâde Blurry, E. (2001). On iki bin Farsça atasözleri ve onların otuz bin karşılığı.

5.1. Türkçe ve Farsça Transkripsiyon Alfabeti

Tablo 1.

Alfabe

Türkçe	Farsça	Farsça Telaffuzu
A, a	آ، ا	Â, â
B, b	ب، ب	B, b
C, c	ج، ج	C, c
Ç, ç	چ، چ	Ç, ç
D, d	د، د	D, d
E, e	ا / ا	É, é
	ا / ا	E, e
F, f	ف، ف	F, f
G, g	گ، گ	G, g
Ğ, ğ	—	—
H, h	ح، ح	H, h
	ه، ه	H, h
I, ı	—	—
İ, i	ی، ی	Î, î
		İ, i
J, j	ژ، ژ	J, j
K, k	ک، ک	K, k
L, l	ل، ل	L, l
M, m	م، م	M, m
N, n	ن، ن	N, n
O, o	ا / ا	O, o

Ö, ö	—	—
P, p	پ، پ	P, p
R, r	ر، ر	R, r
S, s	س، س	Ş, ş
	ص، ص	S, s
	س، س	Ş, ş
Ş, ş	ش، ش	Ş, ş
T, t	ت، ت	T, t
	ط، ط	Ṭ, ṭ
U, u	و، و	Ū, ū
		U, u
Ü, ü	—	—
V, v	و، و	V, v
Y, y	ی، ی	Y, y
Z, z	ز، ز	Z, z
	ظ، ظ	Ẓ, ẓ
	ض، ض	Ẓ, ẓ
	ذ، ذ	Ẓ, ẓ
—	خ، خ	Ḫ, ḫ
—	ع، ع	Ḡ, ḡ
—	غ، غ	Ḡ, ḡ
—	ق، ق	Q, q
—	ع، ع	Ḡ, ḡ

Not: Farsça telaffuzu Osmanlıca transkripsiyonuna göre belirlenmektedir.

Tablo 1.'de Türkçe ve Farsça alfabe gösterilmektedir. Tabloya dikkat edildiğinde, Türkçe alfabede bulunan dört harfin Farsçada ve Farsça alfabede bulunan beş harfin Türkçede bulunmamakta olduğu görülmektedir. Ayrıca tabloda, okuyucular için harflerin Farsça telaffuzuna da yer verilmiştir.

5.2. Türkçe-Farsça Eşdeğer Atasözleri

Tablo 2.

Acele / Sabır

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Acele işe şeytan karıştır.	بستسان طائش راك دلج ع	Ecelé kâr-é şeytân est.
Çok koşan tez/ çabuk yorulur.	و هئس هأ هك تس ان آورهر ، نور هك و دنه هك هك تس ن ان آورهر هئس و هئس هئس خ نور	Rehro ân nîst ké geh tond o gehî hesté reved, rehro ânest ké âhesté o péyvesté reved.
Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.	براد نهر بشر ب نكلو تس اخل دل ربص	Şebr telh est velîken ber-é şîrîn dâred.
Sabır ile her şey olur.	بستسا يردره دل دل ربص	Şebr kélîd-é her derî est.
Sabırla koruk helva olur.	بزا س اولاح مروغز نك ربص رگ	Ger şebr konî zé gûré helvâ sâzî.
Sabrın sonu selâmet.	ربص هب لم ادوش وكن اهر اك	Kârâhâ nîkû şeved emmâ b şebr.

Tablo 3.

Aç / Tok / Fakir / Zengin

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Aç adamın dini imanı olmaz.	براد ن ان امها هئس رگ مدأ	Âdem-é gorosné imân nedâred.

Aç adam taşı bile yer./ Aç köpek fırın deler.	دروخیم م‌هار گنس هنس‌رگ م‌دا بود گرسنگی زدا با ت: گ ف‌دند ب کی به	Âdem-é gorosné seng râ hem miḥored.
Açlıktan ölen babacığım, vardı da yemedin mi?	دروخن و تشاد بت‌نگ ؟دروخن و تشاد بت‌نگ	Bé yéki goftend: Babat ez gorosnégi mord. Goft: dâšt o neḥord?
Aç ölmektense tok ölmek yeğdir.	ن‌اچ ی‌گنس‌رگ م‌هک م‌ن‌درم ی‌ریس م‌ ن‌دریس	Bé sîrî morden béh ké bé gorosnégi cân séporden.
Aç yaşamaktansa tok ölmek yeğdir./ Aç gezmekten tok ölmek yeğdir.	ن‌س‌س‌ز ی‌گنس‌رگ م‌هک م‌ ن‌درم ی‌ریس م‌ ن‌دریس	Bé sîrî morden béh ké bé gorosnégi zisten.
Dilencinin torbası dolmaz.	است ولاخ ش‌ی‌هم گ‌دا ه‌س‌یک	Kîsê' é gédâ hemîşé ḥâlî est.
Fakir hırsızlığa çıkınca ay akşamdan doğar.	م‌ا‌م‌آرد بان‌م‌م‌ن‌دش‌دزد م‌ک‌ام د‌ی‌پ‌ن‌ام‌س‌آ‌د‌ی‌س‌ر م‌ک‌ام تبون	Mâ ké dozd şodîm mehtâb derâmed./ Nobet-é mâ ké résîd âsémân tepîd.
Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp.	ن‌ت‌س‌ن‌ن‌راع ی‌ری‌ی‌ف ن‌س‌ن‌ن‌راع راک	Fekîrî 'âr Kâr 'âr nîst.
Müflis bezirgân/yahudi züğürtlediğinde eski defterleri karıştırır.	م‌ن‌ه‌ک‌ی‌ا‌م‌باس‌ح م‌بد‌وش‌ر ی‌ی‌ف‌ن‌وچ ی‌د‌و‌ه د‌ن‌ک‌ع‌وج‌ر	Yehûdî çon fekîr şevêd bé ḥesâbhâ-yé kohné rocû' koned.
Tok açın hâinden anlamaz.	م‌د‌ا‌ن‌پ‌ز‌ام‌را‌وس‌د‌راد‌ن‌ری‌خ‌هنس‌رگ‌زاریس	Sîr ez gorosné ḥeber nedâred, sevâre ez piyâdé.

Tablo 4.

Akrabalık

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar.	ردام ک‌ل‌ک‌ی‌ی‌ق‌ن‌ر	Refîk-é bî kelek mâder.

Ana hakkı ödenmez.	تساه قح سيار دزرن ردام	Mâder ferzend râ bes hekhâst.
Anasına bak kızını al (kenarına bak bezini al).	(سربم) ريگدار ريخدن بيار ردام هش يارب شه ي پريد	Mâder râ bēbîn dohter âbégîr (mepors)./ Peder pîşé teber tîşé.
Anasına bak kızını al kenarına bak bezini al.	يم س لرك، ن بيار ش ردام و حاوخم ريخد ن بيار شان هپ حاوخم	Dohter mîhâhî mâdereş bēbîn, kerbâs mîhâhî pēnâş bēbîn.
Baba oğluna bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş.	ستين لالوازا ل تراب مني شد	Doşmenî bâlâter ez chîst.
Cennet annelerin ayağının altındadır.	تسا ناردام ياپريز تشهب	Béhéşt zîr-é pâ-yémâderân est.
Evladın var mı, derdin var.	تسا مخ يامش دابللوا يب مدأ	Âdem-ébî olâdpâdeşâh-éhî gem est.
Evlat sermaye ise torun kârdır.	م اداب مغزه نوت، سا م اداب للاو	Olâd bâdâm est, nevé meğz-é bâdâm.
İki kardeş savaşmış, ebleh buna inanmış./ Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış.	دننك روابن املبا، دننك گنج ناردارب	Berâderân ceng konend eblhân bâver konend.
Oğlan dayıya, kız halaya çeker.	دور یم شای یاد هب ملاز لالاح	Helâlzâdé bé dâyiêş mîreved.

Tablo 5.

Ateş

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ateş alevlenince yaşı da yakar kuruyu da.	/کشخ و رندزوس بت خورنارب وچ ش نأ دن ادنك خش و نر دننك شه ي هپ هك ش ت آ	Âteş ço berefrûht bésûzed ter o hoşk./ Âteş ké bé bîşé biyofted ter o hoşk nedâned.

Ateş ateşle söndürülmez.	بتشکن اوئن شئنا ابار شئنا	Âteş râ bâ âteş netvân koşt.
Ateş demekle ağız yanmaz.	بزوسئن نلزن شئنا ننگ هب	Bé goften-é âteş zebân nesûzed.
Ateş, dost düşman tanımaz.	دندان من شد و تسود شئنا	Âteş dûst o doşmen nedâned.
Ateş düştüğü yeri yakar.	/رگراک دآ درد بحاص هآ دش ابار درد بحاص هآ	Âh şâhéb-é derd âyed kârger./ Âh şâhéb-é derd râ bâşed.
Ateş kuruyu yaşı tanımaz.	اسدن شئمن ذر و کشخ شئنا	Âteş hoşk o ter nêmişénâsed.
Ateş olmayan yerden duman çıkamaz.	/امز هچ نئ گون دم و یگز هچ اشدين نا ستئن شئنا ب ی دود هچ هه	Tâ nebâşed çîzekî merdom negûyend çîzhâ./ Hiç dûdî bî âteş nîst.
Ateş olsa düştüğü (cürmü/cirmi kadar) yeri yakar.	ودود ز ا باشد دزن هچ هوشئنا /بزوس ار دوخ دوش شئنا رگا رنئ ویش بر بزوسئمن	Eger âteş şevéd hod ân sûzed./ Âteş herçé tond bâşed ez dûd o bereş bîşter nêmişûzed.
Ateşi söndürüp kıvılcım bırakmak akıl kârı değildir.	راک نئش ذاکر گخوا و ن دن شان شئنا ستئندان ن دم خر	Âteş nêşânden o ehger gozâştên kâr-éhêredmendân nîst.

Tablo 6.

Uyanıklık / Cahillik,

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Akıl akıldan üstündür.	/رگدل قوع زادر بگت قول قوع یئ شکر ن زاد شول ماک رکشئمن	Ek̄l kovvet gîred ez âl-é déger./ Néyşéker kâmel şevéd ez néyşéker.

Akıllı adam onun bunun ipiyle kuyuya inmez.	هې ښک (ن ا م س ر) ا ب ن ط ا ب ل ق ا ع م د آ دور ښه ه ا چ نور د	Âdem-é âkél bâ mab-é (rîsmân) kesî bé derûn-é çâh némîreved.
Akıllı iki kere aldanmaz.	دروخ ښه بېر و ر ا ب و د ل ق ا ع	Âkél do bâr ferîb némîhored.
Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer.	آ ب ز ا ه ا ی و د گ ش ت ی م ل پ ا ت ل ق ا ع گ د ش ت	Âkél tâ péy-é pol mîgešt dîvâné ez âb gozešt.
Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.	ا س ت ع ذ ا ب د ر ج ا ن ن ا ش د ب د ن د ر ع ق ل	'Aql der beden nebâsed cân der 'ezâb est.
Akıl yaşta değil baştadır.	ل ا س ه ب د ن ت س ا ل ق ع ه ی گ ر ز ب ت س ښ ی گ ر ز ب و ی ک چ و ک ه ب ل ق ع	Bozorgî bé 'ekl est ne bé âl (sén)/. 'Aql bé kû.ekî o bozorgî nîst.
Amelsiz âlim, yemişsiz ağaç gibidir.	ت س ا ر م ا ی ب ت خ ر د د ن ز ا م ل م ع ی ه ب ل ا ع	'Além-é bî-'emel mânend-é déreht-é bî-ş emer est.
Aptallar olmasa gözüaçıklar aşıktan ölür.	د ز ا م ی ح ز د س ا ف م ت س ا ن ا ه ج ر د ل ب ا ن ا	Tâ ebleh der cehân est moflés dernémîmâned.
Bilmemek ayıp, değil sormamak ayıptır.	ب ی ع ن ی ه ر ر ب ن س ت ی ن ب ی ع ن ښ ن د ا ن ا س ت	Nedânésten éyb nîst, neporsîden éyb est.
Bir deli bir kuyuya taş atar, kırk akıllı çıkaramaz.	ه ک د ز ا د ن ا ی م ه ا چ ه ب ی گ ن س ه ا ی و د ب ک د ر و ا ی ر د د ز ا و ن ی م ل ق ا ع د ص	Yék dîvâné sengî bé çâh mîendâzed ké şed âkél némîtevâned derbiyâvered.
Bok yiyen keşesini kaldırır.	ت س ا ش ر م ک ر ب ش ق ش ا ف ر و خ ه گ م د آ	Âdem-é goh hór kâşokeş ber kemereş est.
Cahil kördür.	ت س ا ر و ک د ا و س ی	Bîsevâd kûr est.
Çok bilen çok yanılır.	دروخ ښه ن پ ز ه ی ښ ن ا ر پ ز ا ن ا و ل ه ب	Pehlévân ez por fennî bé zemîn mîhored.
Deli deliyi görünce çomağını saklar.	ی م ا ر د و خ غ ا م چ س ر ی م ه ک د ز د ه ب د ز د ن ز د	Dozd bé dozd ké mîrésed çomâg-é hód râ mîdozded/ Kolî kolî râ mîbîned çûbeş râ zemîn mîendâzed.

یم نهمزار شیوچ دنوب یم ار ٲلوک ٲلوک		
بز ادنا		
Deliden al uslu haberi.	دنیش دناپ مناوید زاتسارن خس	Soĥen-é rāst ez dīvāné bāyed ŗénîd.
İlim sahibine dost, mal sahibine düşman kazandırır.	لغ ندگر برل ام و است چا سر بر م علی	Ėlm ber ser-é tâc est o mâl ber gerden-é ġel.
İlim sahibini aziz eyler.	دبو اندا کھی دبو ناناو دبایف شرل ضرفو لم عز دمر	Tevânâ boved herké dânâboved./ Merdom zé ‘élm o fezl ŗeref yâbed.

Tablo 7.

Birlik / Yeterlik

Türkçe	Farsça	Telaŗfuzu
Bir elin nesi var iki elin sesi var.	برادن ادص تسد کس	Yék dest ŗédâ nedâred.
Birlikten kuvvet çıkar.	لراد یم بر روز دروخ یم بآ هب بآ تردق بجوم داح ٲا تسا	Āb bé âb mîĥored zûr bermîdâred./ Ėttêĥâd mocéb-é ģodret est.
El elden üstündür.	است ب س یار دست ب الی دست	Destbâlâ-yédest bésyârest.
Her işin bir ehli vardır.	دننخ اس ی راکر هبار ی سکره	Her kesî râ behr-é kârî sâĥtend.
İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.	است سهل کار است اله یار اگر	Eger yâr ehl est kâr sehl est.
Oynayamayan gelin yerim dar der.	نهمز دنوگ یم، دصرف رب تسین دل ب سورع است کچ	Erûs beled nîst bérekŗed, mîġûyed zemîn kec est.

Tablo 8.

Boş Hayal / Boş İş vb.

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Aç horoz kendini mısır ambarında sanır. / Aç tavuk rüyasında darı görür.	لف فلای مگ داند مینب ی ندب با خورد ریش /مناد مناد مگ دروخ ی ندب یم نان با خو منبرگ مدآ	Şotor der hâb bined penbé dâné gehî lof lof hored geh dâné dâné./ Âdem-é gorosné hâbé nân mîbîned.
Eti ata, otu ite vermek.	ن بخور رخ دزن نان او خنسا و گس ش یپ هاک	Kâh pîş-é seg o ostêhân nezd-é her rîhten.
İtin duası kabul olsa gökten kemik yağırdı.	دنا یمن ناراب هانس جرگی اعد هب	Bé do'â-yé gorbé siyâh bârân nêmiâyed.
Kırkında saza başlayan kıyamette çalar.	روگرد دزوم آمیرو بنطی لگاس ل هچ رد شد خواها سد تاد	Der çéhél sâlegî tenbûr mîâmûzed der gûr ostâd hâhed şod.
Kör köre kılavuz olursa ikisi de çukura düşer.	بسا رگیدروک شکاصع هکن یب یروک	Kûrî bébîn ké 'eşâkéş-é kûr- é dîger est.
Olsa ile bulsayı ekmişler, yel ile yuf bitmiş.	بن انازا، دیرک جوز، رگم ابار رگا چ /من یکشاک شدای /دشن زبس دنشاکار هکلب دشن زبس دنشاکار رگا تخرد	Eger râ bâ meger ت kerdend, ez ânân beççéî ش kâşkî nâm./ Belké râ kâştend sebz neşod./ Déreht-é eger râ kâştend sebz neşod.
Pire için yorgan yakılmaz.	دزن کفین نورپی ی شپش یار بار یناحل	Lehâfî râ berây-é şépéşî bîrûn neyefkenend.

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Dünya ahiretin tarlasıdır.	تس اترخ آه عزم ائزد	Donyâ mezre'ê âlḥéret est.

Dünya bir kararda durmaz./ Açılan solar, ağlayan güler.	مغن رو دل اح دش این اس که آم زاد نم زاررق که رب دش نم ره زور /دن ام رمخو	Rûzégâr hemîşé ber yék kerâr némîmâned/ Dâ'êmen yéksân nebâşed hâl-é dorân gem meður
Dünya imtihan yeridir.	بتسا ش لملزل / حم / یاج ایند	Donyâ câ-yé/meħell-é âzmâyêş est.
Dünya malı dünyada kalır.	دن ام یم ایند هب یاند مال	Mâl-é donyâ bé donyâ mîmâned.

Tablo 10.

Eleştiri / Uyarı / Söz (kalıplaşmış söz / dua vs.)

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Adamın yere bakanından kork, suyun sessiz akanından kork./ Isıracak it dişini göstermez.	ن آزا خردادی وه و یاه هکس رنن آزا براد و نه برس هکس رب شداین هخرنگ ندهال سگ	Ez ân neters ké hây o hûy dâred, ez ân béters ké ser hû dâred./ Seg-é lâyende gîrendé bâşed.
Ah felek, kimine kavun yedirir, kimine kelek Kimine davul çaldırır, kimine dümbelek	ام هب، ل قونم ی ددا مهم هبک، ل کلف کلکی ی ددان	Felek felek, bé hemé dâdî menkel, bé mâ nedâdî yék kelek.
Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez.	ا ست ی شخامون هالبا باجو	Cevâb-é eblehân hâmuşîst.
Ah yerde kalmaz./ Mazlumun ahı indirir şahı/ yerde kalmaz./ Kimsenin ahı kimsede kalmaz.	گرد، ن ام ناه سو هب لمظ آه زوس ن ام ناه خ مولظم هآ درین دخو /بتسا دنک زینار هخررب	Âh-é mezlûm hânémânsûz est./ Ah-é mezlûm bé sohân mâned, ger ħod nebred borendé râ tîz koned.
Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz.	ن هلاپ هچ ماش زا ستین ن امن هب مک خدا از	Ez Ĥodâ ké penhân nîst ez şoma çe penhân.

Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.	مَش چ هبار (مَش چ نه) تسار مَش چ ادخ نه کندمد تاج (چشم آن) چپ	Hoda çéşm-é râst (în çéşm) râ bé çéşm-é çep (ân çéşm) mohtâc nekoned.
Allah'tan korkmayandan kork.	بَس دَر مَش داخ زه آنک زاس رب	Béters ez ânké ez Hoda némîtersed.
Alışmış, kudurmuştan beterdir.	تسا یقشاع زار ندبیری یگوخ	Hûgîrî bedter ez 'aşêkî est.
Ata binmek bir ayıp attan inmek iki (bin) ayıp.	نه یز رخ زه بیع کیری اوس رخ بیع دم/ وندن دش هدایب/ اندروخ	Her sevârî yék éyb, ez her zemîn horden/ piyâdé şoden do/şed éyb.
Ayağını yorganına göre uzat.	نه زاب تمولگ عز ادزا دیار تیاراب	Pâyet râ bé endâzé' é gélîmet bâz kon.
Ayıkla pirincin taşını.	نه کارب ولایاب واریه خر	Her biyâr o bâkâlî bâr kon.
Belâ geliyorum demez.	نه کند مَش ربخ حطد ث	Hâdés é heber némîkoned.
Bir çiçekle bahar olmaz./	نه شو مَش ار مبل گکی با	Bâ yék gol behâr
Bir çiçekle yaz olmaz.	نه شو ناسبات و ناس پر ککی با	nemişevded./ Bâ yék perestû tâbéstân neşevded.
Bir günlük beylik, beyliktir.	تسا اشوخ دش اب زور ککی هچ گری شه	Şehî gerçé yék rûz bâşed hoş est.
Bir sıçrasın çekirge, iki sıçrasın çekirge, üçüncüde ele geçersin çekirge.	یئجسار ب و دک، خلم یئسج رب ککی کخلم یئسد کف خرا، کخلم	Yék bâr costî melehek, obâr costî melehek, âher kef- é destî melehek.
Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden.	دیسر ندبیار جوریم و مرئیس زه	Ez sîrem o mîrem bâyed tersîd.
Boğaz dokuz boğum/ Sözünü bil, pişir; ağzını del devşir.	ککی انداد تروق راب تنفه دیار بار فرح نه تنفگ هخند جراد دندب تنفه ولگ	Herf râ bâyed heft bâr kûdâd tâ yék def' é goft./ Gélû heft bend dâred.
Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.	هینس ای طع زه بدقن ولئیس	Sîlî-yé nekd béh ez 'elâ-yé nésyé.

Bugünün/ bugününkü işini yarına bırakma.	راپسم لرنه بار زورم اراک	Kâr-é émrûz râ bé ferdâ mespâr.
Bükemediğin bileği öp (başına koy).	بازب دکر ناوئن تموصخ ه آنگ با بسوبه، ن دیزگ دواشن وئس دنوچ	Bâ ânké hoşûmet netvân kerd bésâz./ Çon destî neşâyed gezîden, bébûs.
Cahil dostun olacağına akıllı düşmanın olsun.	ن ادا ن تسود ز ا ه ازا دن مشد	Doşmen-é dâna béhez dûst- é nâdân.
Cana gelecek mala gelsin.	ه ب ن کرکش دسر ن ه ب نوچ و دسر ن ه ب ا ن کرکش دسر ل ام ه ب نوچ تنأ ن ا ج ن دسر ن	Âfet ço bé mâl résed şokr kon tâ bé ten nerésed ve çon bé ten résed şokr kon bé cân nerésed.
Civcivi güzün sayarlar.	دیرامش یم ز نه ا ب رخ آاز ه ج و ج	Cûcé râ âher-é pâyîz mîşomârend.
Çalma elin kapısını, çalarlar kapını./ Çalma kapısını yüzük taşıyla, çalarlar kapını soku taşıyla.	ارترددن یوکن انا ری سکر دبوکم	Mekûb der-é kesî râ â nekûbend deret râ.
Çam sakızı çoban armağanı.	ش یورد ه فاح ن تس ز بس گ بر	Berg-é sebzîst tohfé' é dervîş.
Çocuktan al haberi.	ونش به ج بزارا تر تسار فرح	Herf-é râst râ ez beççé béşno.
Deveye bindikten sonra çalı ardına gizlenilmez.	دوش یم ل و ل و د ی راوس رنش	Şotor sevârî dollâ dollâ némîşaved.
Düşmanın karınca ise de hor bakma.	درمش هراچ به و رنق ناوئن ن مشد	Doşmen netevân hekîr o bîçâre şémord.
El eliyle yılan tutulur.	بترگ دوا ب ن مشد تسد ه بار رام	Mâr râ bé dest-é doşmen bâyed géréft.
El için kuyu kazan, evvela kendi düşer./	است چاه هارد ه شی هم نک چاه یکم دتدوخ لو ای سکره ب نکم ه اچ ی	Çâhken hemîşé der teh-é çâh est./

Kazma kuyuyu, kendin düşersin.		Çâh meken behr-é kesî evvel ħodet dovvom kesî.
Eşek hoşaftan ne anlar.	تجن ولقن تمیق دنا هچ خر نارنغز دش این رخ ره قبال	Her çé dâned kéymet-é noĭl o nebât./ Lâyéké her ħer nebâşed ze' fêrân.
Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma.	ی شراب لورم اک انش اب زین خر حس	Seherĥîz bâş tâ kâmvêâ bâşî.
Et kokarsa tuzlanırlar, ya tuz kokarsa ne yapılır?	هبا ی او، دللرز یم ش کم ن دد گب هچ ره مکن دندگب هک یتو	Herçé bégended nemekes mîzenend, vâş bé vekîî ké bégended nemek.
Evvel selam sonra kelâm.	هلکاکا دعب هل س لو ا	Evvel selâm be'den kelâm.
Fırsat elde iken kaçırma./ Fırsat ganimettir./ Fırsatı ganimet bilmeli.	داد دست ز ن باید است غنیمت فرصت	Forşet ġenîmet est nebâyed zé dest dâd.
Geçme namert köprüsünden ko aparsın sel seni./ Yatma çakal yatağında ko yesin aslan seni.	تق م دروخ شوخ لم عز ان هک ره ندرم یکس رگزا لبرین یواط حاتم ان گواهورن ان هک هبا ان شد ریس ش کم غودبأ تق م ،روخ بآ ابار تنان	Herké nân ez 'emel-é ĥîş ħored ménnet-é ĥâtem-é ĥî nebered./ Ez gorosnéġî morden béh ké bé nân-é forrûmâyégân sîr şoden./ Nânet râ bâ âb boĥor, ménnet-é âbdûġ mekêş.
Gülenler bir gün ağlar.	است هر گر خنده خرا براد م هیا هر گریا هدن خر ره	Âĥer-é ĥendé géryé est./ Her ĥendêî géryéî hem dâred.
Her bilinen söylenmez.	بتنگ دواشن تسرار ره	Her râst neşâyed goft.
Herkesi kendi gibi sanan aldanır.	رېگم دوخ زاس ائوار (ناکئین) ناکا پاراک (رېش رېش نشون رد با شد هچرگ)	Kâr-é pâkân (nikân) râ ĥyâ ez ĥod megîr, (gerçe bâşed der névéşten şîr şîr).
Herkes kendi çukurunu doldurur.	دئراذگ یم ن (نم) ونروگ هبا (ار ونا) ارم	Merâ (to râ) bé ġûr-é to (men) némîgozând.

Herkes kesesine göre harcar.	دنگ یم نه گاهه اش هس یک هبام آ	Âdem bé kîséeş négâh mîkoned.
Herkes nasibini bulunur.	دند دیم نامه تساب یصن هچره یم ار شدوخ یزور سکره رو /خروخ نه دهم یم مئس هب یزاتنس	Her kes rûzî-yê Hodeş â mîhored./ Herçé neşîb est hemân mîdehend, ver nesêtânî bé sétem mîdehend.
İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.	هبزودلاوچ کین زب تسدوخ هب نزوس کی بهیگران	Yék sûzen bé hûdet bézen yék covâldûz bé dîgerân.
İki cambaz bir ipte oynamaz.	نه دچنگ یم یلوا اردامش دپادو	Do pâdêşâh der êklîmî negoncend.
İki dinle bir söyle.	یون بش لک ود گوب کی	Yékî bégû do tâ bêsno.
İki karpuz bir koltuğa sığmaz.	هشتاد بر نه یون ه ودد شو یم تسد کی با	Bâ yék dest nêmişevêd do hêndêvânê berdâşt.
İş başarandır.	برک مام مکن آ هکر مکار راک	Kârrâkékerd? Ânkêtemâm kerd.
İti an, taşı eline al.	برنگ فک هب یوچ یرب گس ماز وچ	Ço nâm-é seg berî çûbî bé kef gîr.
Kefenin cebi yoktur.	برادن بیج ن فک	Kefen cîb nedâred.
Kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz.	رد/دنفا یبارخ هب دورغ لک یب کره دنگل زیم هبارخ	Herké péy-é kelâg reved bé herâbî oftêd/ der herâbé menzél koned.
Kızım sana diyorum gelinim sen duy/anla.	نکش گو نو رابود هی گو یم رد هب	Bêder mîgûyem dîvârto gûş kon.
Laf lafı açar.	/درآو می حرف حرف شه کاف د حدیث حدیث از /شه کاف د سخن از سخن	Herf herf mîâvered./ Sohen ez sohen şékâfed./ Ez hedîş hedîş şékâfed.
Minareyi çalan kılıfını hazırlar.	یم ارش هلاچ لو اندزد یم هرازم مکی سیک کند	Kesî ké ménâre mîdozded evvel çâheş râ mîkened.

Misk kokusu gizlenmez./ Misk yerini belli eder.	دن اام یمن ان اهن کشم شوخ یوب Bû-yé hoş-é mok pénhân némîmâneds.
Nasihat tutmayanı musibet tutar.	نتم سال سردون نش صد یحتن کهر جرادن دینش Herké neşîhet neşneved ser selâmet şênîden dâred.
Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.	وش ده اش یراکوب، وش ن ماض یرادل وپ Pûl dârî zâmén şo, bîkârî şâhéd şo.
Sakla samanı gelir zamanı.	یم زور کن، مگن یراد یم هچ ره راک هب یزور دیا راوخ هچ ره هب دیا /دیا کار Herçé hâr âyed rûzî bé kâr âyed./ Herçé mîdârî négeh, yék rûz mîâyed bé kâr.
Sana söz getiren senden de söz götürür.	هب خرمش و دروآ و ندزن نارگد بی ع کره د بر دما خون نارگد شیپ تو بی ع ن بقیه Herké éyb-é dégerân nezd-é to âverd o şémord, bé yekîn éyb-é to pîş-é dégerân hâhed bord.
Son pişmanlık para/fayda etmez.	جرادن یدوس ینام بیپ Peşîmânî sûdî nedâred.
Sonradan görmüşe borç etme, eğer ettinse harc etme.	ج خر ید کر رگا، کن مض قره سیک نواز مکن Ez no kîsé kerz mekon, eger kerdî herc mekon.
Söylemekten dinlemek yeğdir.	مدی ند، م داده دی بن امی پشن نگز ی. شاخ زاس کن مای پشن Zé gofften peşîmân besî dîdéem, nedîdem peşîmân kes ez hâmoşî.
Tatlı tatlı yemenin acı acı geçirmesi olur.	یرامخ دش اب یئسم ره یپ Péy-é her mestî bâşed homârî.
Tencere dibin kara, seninki benden kara.	هائس تیر دیوگ یم گنبد هب گنبد Dîg bé dîg mîgûyed rûyet siyâh.
Teşbihte hata olmaz.	ستین شلق انم ل شمدر Der meşel monâkêşénîst.
Tırnağın varsa başını kaşı.	تش گزان خان زج نم تش پدراخن سک من Kes nehâred poşt-é men coz nâhon-é engoşt-é men.
Üzümü ye bağını sorma.	بیریم غاب ز روخ روگزا Engûr hor zé bâg mepors.

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.	/دزوسن حبص ائراکمئس غرچ /تسا غورف یب غورد غرچ بتسا مظناح مک وگ غورد	Çérâğ-é sétemkâr tâ şobh nesûzed./ Çérâğ-é dorûğ bî forûğ est./ Dorûğgû kem hâfêzé est.
Ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol.	ینا هکای من آن	Ân nomây ké ânî.
Yerin kulağı var.	برادش وگم هش و م درادش و م راوید	Dîvâr mûş dâred mûş hem gûş dâred.
Yüz verince astar da ister.	د شو یم وررپ ی هدبور	Rû bédehî porrû mîşevêd.
Zorla güzellik olmaz.	/شدن اونن ی مدآ سعی هب خر دربن اونن راکش هب روز هبار یزانا	Her bé se'y âdemî netvân şod./ Tâzî râ bé zûr bé şékâr netvân bord.

Tblo 11.

Sosyal İlişkiler ve Kurallar

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Açma sırrını dostun o da söyler dostuna.	نأ هک دهاش، یوگم تسود ابار دوخ زار دشایی رگدن انسود زینار تسود	Râz-é hod râ bâ dûst megûy, şâyed ké ân dûst râ dûstân-é dîgerî bâşed.
Bin dost az, bir düşman çok.	دشمن یک است اندک دوست هزار بسیار	Hézâr dûst endek est yék doşmen béşyâr.
Çarıldığın yere erinme, çağrılmadığın yere görünme./ Çağrıldığın yere git, ar eyleme; çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme.	/دنزارب هک اجزآ من دنزاروخ هک ورا اجزآ بتنر ناوئن ادخ هز اخ هب هدزاروخان	Âncâ ro ké béhânend n âncâ ké bérânend./ Nâhândé bé hâné'é Hodâ netvân reft.

Davul dengi dengine (çalar)/ Baz bazla, kaz kazla, kel tavuk topal horozla.	اب سن مچ که ناز، بابا زب رتوبک اب رتوبک زور پس نچم.	Kebûter bâ kebûter bâz bâz , koned hemcêns lâ hemcêns pervâz.
Deli deliden hoşlanır, imam ölüden.	دی آشش خو ی نلب نه بود چو نه بود	Dîvâné ço dîvâné bébîned hoşêş âyed.
Deveciye komşu olan kapısını büyük açar.	نه انک انبای وئسودن بانا لیلک انکم یا ل یل روخ ردی	Yâ mekon bâ pîlbânân dûstî yâ benâ kon hânêî der hordé pîl.
Dişi köpek kuyruğunu sallanmayınca erkek köpek ardına düşmez.	تسد د کزن رس پی زاس وید کزن رخ داد عازرد	Tâ dohter nekoned bûs bâzî péser nekoned dest dérâzî.
Dost ağlatır, düşman güldürür./ Dost acı söyler.	نه انم شدد، نه لوب گر هک است نه تسدو بدن دانخ هک است	Dûst ân est ké bégéryâned, doşmen ân est ké béhendâned.
Dost beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.	له کی اب ولو/ دنچ هر که ندای امر تسدو پوک	Dûst merâ yâd koned herçend/ velo bâ yék hêl-é pûk.
Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.	معایبک و آذ ست دوست هینا ل شم بخو تسدو هچو دوست / است دینوگور هبور نهوآ	Dûst-é hûb mész l-é âyéné est./ Dûst ânest kû me‘âyéb-é dûst hemço âyéné rû bé rû gûyed.
Dosttan zarar gelmez.	تسوکنن دسر تسود ز اچ ره	Herçé ez dûst résed nîkûst.
Et turnaktan ayrılmaz.	ل کردن او یمن داج نه خان زار تشوگ دش اب ادج ی کرو ز ا هئاس	Gûşt râ ez nâhon codâ némîtevân kerd./ Sâyé ez nûr key codâ bâşed.
Gönül kimi severse güzel odur.	وکن هدی دد دیا دور فل درد هکره حنمای	Herké der dél forûs âyed der dîdé nékû nemâyed.
İki çıplak bir hamama yaraşır.	دنشوخ ملام ح هه زهر بود	Do bérehné bé hémâm hoşend.
İyi dost kara günde belli olur.	/دنس انش دب زور رد کئین رای	Yâr-é nîk der rûz-é bed şênâsend./

İyi gün dostu çok olur.	تسود دست در بگهک است نآ تسود یگدن لمر د و یلاح ن اشیر بر د	Dûst ân est ké bégîred dest- é dûst der perîşan hâlî o dermândégî.
Kalpten (gönülden) kalbe (gönüle) yol var.	تسار ارایس بستم و کح زور تسود جراد لار لد مبلد	Dûst-é rûz-é hokûmet bésyâr est.
Komşuluk kardeşlikten ileridir.	برود در برابر زاهب کیند زهه یسهم	Hemsâyé'ê nezdîk béh ez berâder-é dûr.
Körle yatan şaşı kalkar.	شود بد ن شیند بد با چ نیک	Nîk ço bâ bed neşîned bed şevêd.
Sadık dost akrabadan yeğdir.	رگزار اسان رد برابر زاهب رانر اکی	Yék yâr-é yar béh ez berâder-é nâsâzgârd.
Şeyh uçmaz, müritleri uçurur.	دنزا پریم ند لمر د پریم ریب	Pîr némîpered, morîdân mîperânend.
Üzüm üzüme baka baka kararır.	زاهب زاهب گنر در بر و گنار زاهب اسامه در بگیم گنر بئس زاهب بئس پند لمر یسهم	Engûr ez engûr reng bered béh ez béh./ Sîb ez sîb reng mîgîred, hemsâyé ez hemsâyé pend.

Tablo 12.

İnanış / Görüş / Gerçek / Durum Açıklaması

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Acı patlıcanı kırağı çalmaz.	جراد ن تنانچ مپن اچ زداب	Badéncân-é Bem âfet nedâred.
Aç ayı oynamaz.	یلاخ مدع م زاهب، دنزا تورم هچ هدات سد زاهب قوت چه	Ez dest-é tohî cé morovvet âyed, ez mé'dé-yé hâlî ç kovvet.
Adı çıkacağına canı çıksın.	نامی دب هک هب امین گم	Gomnâmî béh ké bednâmî.

Ağaca balta vurmuşlar, “sapı bedenimden” demiş.	دوبن هډوخ زارېښه دس د رگا تنگ تڅرد دېنک نوگړس ارم تس راوټي چي سېک	Déreht goft eger desté-ye teber ez ĥodem nebûd kesî némîtevânést merâ sernegûn koned.
Ağacın kurdu içinde olur.	تسا تڅرد د دوخ زامرک	Kérm ez ĥodé déreht est.
Ağaç meyvesi olunca başını ağağı salar.	شرس دوش یم رنښه دېش را ب هچره تڅرد دې آ یم رنورن	Déreht herçé bâreş bîşter mîşevéd sereş forûter mîâyed.
Ağaç yaşken eğilir.	جرک تسار دېاب تسار نال امان	Tâ nehâl ter est bâyed râst kerd.
Ağlamayan çocuğa meme vermezler.	هډنډ گران، چم د خنډیک ابر هډنډ گران یمز درد هکی رس دېای یک ل نط یم ل ا م تس دار دنک / ان بل دند بن	Tâ negéryed ebr key ĥended çemen, tâ negéryed íéfl key yâbed leben./ Serî ké derd némîkoned râ némîbendend.
Ağlatırsa Mevlâ bir gün güldürür.	/ ستیا هډنډ خړه گران وپاز ستیا سان آیت خس هو س پاز	Ez péy-é géryé âr ĥendéîst./ Ez pes-é her sehtî âsânîst.
Ağrısız baş mezarda gerek.	تس ین راز ا ب نه ارد مرغی یداش	Şâdî-yé bî-gem der in bâzâr nîst.
Allah bir kapıyı kaparsa öbürünü açar./ Bir kapı kapanırsa bin kapı açılır.	ت مچر ز یرد ددنب ت مچ ز رگ ادخ / یرگ یرد د دناشگ یرد شو هاب س چو ه د شاگ دوش رد صد	Ĥodâ ger ze ĥékmet bébended derî, ze rehmet goşâyed der-é dîgerî./ Şed der şevéd goşâdé ço besté şevéd derî.
Allah dağına göre kar verir.	/ رنښه یداش دېر ش یداش د ا م هک هو دهد یم م ا بر دق م ا بر ف ر ا د خ	Her ké bâmeş bîş berfeş bîşter./ Ĥodâ berf râ bé qedr-é bâm mîdehed.
Allah darda koymaz.	یزور طحق لم ٭ ا دنک یم یزور گران ادخ ک ند یم	Ĥodâ teng rûzî mîkoned emmâ keht rûzî ~~ne~~

Allah herkesin gönlüne göre verir.	هدهد یم سکهو لبیق ردق هداخ / دروخ یم ار (شئین) شیدن ان سکره	Ĥodâ bé ķedr-é ķelb-é ~~ħ~~ kes mîdehed./ Her kes nân-é déleş (niyeteş râ mîħored.
Allah'ın sevmediğini peygamber sopa ile kovar.	خون خش یابنده ز دشابن یداخ رگا دوس درادن نار بغم بیتا خفش	Eger Ĥoday nebâşed ze bendéî ĥoşnûd, şêfâ'et-é peygemberân nebâşed sûd.
Allah mazlumların yardımcısıdır.	است مظلومان یار خدا	Ĥodâ yâr-é mezlûmân est.
Allah sevdiğine dert verir.	یم شایخ س در ادب تسودار کره ادخ هدهد / دهد یم شایخ س و د هار درد ادخ	Ĥodâ herké râ dûst ~~bédâred~~ seĥtîeş mîdehed./ Ĥodâ derd râ bé dûstâneş mîdehed.
Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez.	حس پر یم هدهد، د بدها خریم یثوود ادخ کدبئی	Ĥodâ vekîî mîĥâhed bédehed, némîporsed kîstî.
Allah yardım ederse kuluna, her iş girer yoluna.	نم را کدز اسب ادخ، نم رای ی ثرابن و یارگ	Ger to nebâşî yâr-é men, Ĥodâ bêsâzed kâr-é men.
Alet işler, el övünür.	جنز فال درم، دنگ را گرز	Zer kâr koned, merd lâf zened.
Altının kıymetini sarraf bilir.	یر هوگ رهوگ ردق، دس انش رگرز ردق	ķedr-é zer zerger şênâsed, ķedr-é goher goherî.
(Altı olur, yedi olur hep) Allah'ın dediği olur.	شود می هان خواست خدا ههچه (لا شو یم ن آهنت ساخو لمد هچناو) ردق و ضاق زان جس ناوئن	Herĉé Ĥoda ĥâst hemân mîşeved (vanĉé délem ĥâst ne ân mîşeved)./ Netvân costen az ķezâ o ķeder.
Anlayana sivrisinek saz./ Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna saz./ Ârife tarif gerekmez.	یک است کس اگر خاندن سبت تراشاکبارن القاع بسجوف لاوب هبا زاد هبا نادان، دنگ را کور بات تراشاک	'Aķêlân râ yék eşâret ~~ħ~~ s boved./ Der ĥâné eger kes est yék ĥerf bes est./

است.

بن لوج مخز

		Dânâ bé yék eşâret-é ebrû kâr koned, nâdân bé zehm-é çoğân.
Arayan bulur.	یو دیاب ندۀ هی ندۀ (عقبت)	(‘Aķébet) Cûyendé yâbendé boved.
Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.	لایس لالبتسا شیر ینک فتن یزباب	Pâyîn tof konî rîş est bâlâ sibîl.
Aşığın gözü kördür./ Aşık kördür.	تساروک قشاع / هالک اقوش عم بیع زدوبن عاشق	‘Aşék kûr est./ ‘Aşék nebved zé ‘eyb-é me‘şûk âgâh.
Armudun iyisini ayılar yer.	شود می شغال ن ص دیب خوب میوه د شو ی مارت کف دبصن زرش هزبخر	Mîvé-yé hûb neşîb-é şogâl mîşaved./ Herbozé-yé şîrîn neşîb-é keftâr mîşaved.
Armut dalının dibine düşer.	تسوار د هکدوار نوزرب نامۀ مزوکزا دنفا ی مژرودن مرخ زاشوخ	Ez kûzé hemân borun terâved ké derûst./ Hûşé ez hermen dûr némîofted.
Atarlar seng-i ta’rîzi dıraht-ı mîvedâr üzre.	دروخ یم گنس رلر پتخرد	Déreht-é porbâr seng mîhored.
At at oluncaya kadar sahibi mat olur.	شبح اصل ددب شو واک دلس گونا شود می آب شرماد	Tâ gûsâlê gâv bêşaved dél-é şâhébeş/ mâdereş âb mîşaved.
Atın ölümü arpadan olsun.	ممکش ف دای ماحن ج و سر	Ser o cânem bé fedây-é şékemem.
Ayı vurulmadan postu satılmaz.	شورنزار یدرکن راکش هکای سرخ تس پو	Pûst-é hîrsî ké şékâr nekerdî râ neforûş.
Âyinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.	ارد کر مہت سین راک گف مہت شجاع است مگزارت گفد گروا ریبر لدر	Şocâ‘et bé goftâr nîst bé kêrdâr est./ Kêrdâr biyâr o gêrd-é goftâr megerd./

ی ی گو خ ل ص م و ن د ا ن خ س ه چ گ ر ی ا د س ع / ست ی ن ا ن ی د ن خ س ه ب د ی ا ب ر ر ا ک ل ع م ه ب ص د و د ست ، ی ن ر ا ت گ ه ب ر س ر ا س ی گ ر ز ب ست ی ن ر ل د ک ر م ی ن چ و ه ن گ ف	Se 'diyâ gerçé sohendân o meşâlêh gûyî, bé 'emel kâr berâyed bé sohendânî nîst./ Bozorgî serâser bé goftâr nîst, do şed gofté ço nîm kêrdâr nîst.
Ayrıları yok içmeye, taht-ı revanla gider sıçmaya. ق و ش ر و د ه ب ا ه گ س ، ق ب ط ق ب ط ا ه ه د ا ن ا ق . / ا د ا ؟ ه ه ا ی ن و گ د ا آ د م	Cîb-é hâlî o poz-é 'âlî./ Éfâdéhâ lebek lebek, seğîbé doreş vek vek./ Âdem-é gédâ o în hemé edâ?
Bal demekle ağız tatlanmaz. ب ا ش و ی م ن ن ر ی ش ن ه ا د ن ، گ ف ا ل و ح ا ل و ح ب ا	Bâ helvâ helvâ goften dehân şîrîn nêmişevêd.
Balık baştan kokar. ب ت س ا د ل و ا ل گ ه ش م چ س ر ز ا ب	Âb ez serçêşmé gélâlûd est.
Balın tatlı olsun sinek Bağdat'tan gelir. ا د ی ب ش د و خ ه غ ا ب ر و ق ی ن خ ا س ه ک ا ر ض و ح ش و د م ی	Hoz râ ké sâhtî kûrbâgê hodeş péydâ mîşevêd.
Bal tutan parmağını yalar. ب د س ی ل ش د ی ا ن گ ک ن د ل ع س ش و ا ک ه ه	Herké kâvoş-é 'esel koned engoştî lîsed.
Başa gelen çekilir. ب د ی ا ش خ و د ی ا ش ی ب ه چ ه	Herçé pîş âyed hoş âyed.
Başına gelen bilir. ب د ش ا ب د ه ا م ش س ر ه ک ن س ت ا ی ب ب ط	Ṭebîb ânest ké sereş âmedé bâşed.
Baş yarılır fes içinde, kol kırılır yen içinde. ر د ن د ک ب ش س ر ، ن ی س آ ر د ن د ک ب ش د س ت ک ا ل ه	Dest bêşkened der âstîn, ser bêşkened der kolâh.
Bedava sirke baldan tatlıdır. ن ر ن ر ی ش ل ع س ز ا ف ت م ع ک ر س / ل م ا ا س ت	Mâl/sérké'é moft ez 'esel şîrînter est.
Bekârlık sultanlıktır. ب ت س و ه ا ش د ا ب ی ه و ّ ج م	Mocerredî pâdeşâhîst.
Beş parmağın beşi bir değil. س ت ی ن ب ر ا ب ر ش ت ا ن گ ج ز ب	Penc engoşt berâber nîst.
Bıçak sapını kesmez. ج ر ب ی م ن ا ر د و خ ه م س د و ق ا چ	Çâkû desté'é hod râ nêmişevêd.

Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez./ Dil yarası onulmaz./ Dil kılıçtan keskindir.	لکش می‌دهوش زورب زورد زان اکوب رئد بریش مش مخ زان لز مخز /تسا. ل د ز اب خوان یث حد د ز شون ورپ	Zehm-é zebân ez zehm-é şemsîr bedter est./ Péykân zé derûn borûn şevêd, bî moşkél bîrûn neşevêd hêdîş é- nâhûb ez dél.
Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.	یگنئس گرزایک دیریم می‌یرس زایک /تسا.	Yékî ez sîrî mîmîred yékî ez gorosnégi.
Bir musîbet bin nasîhattan yeğdir.	ئیبصرم هه‌ک دن دای کس تیفاع ردق آیدگرف تار	Ḳedr-é 'âfiyet kesî dâned moşîbetî géréftâr âyed.
Boklu, çamurluya gülermiş.	یوب دنیوگ می‌ن ایلق بآ هه‌ک ن بیدار س چ ده می‌گند	Ços râ bébîn ké bé kélyân mîgûyed bû-yé gend mîdehî.
Boş durmaktansa bedava çalışmak yeğdir.	/یگنخ زاه ده وه‌پش شوک یراکوب هه‌ک هه‌یراکی	Kûşêş-é bîhûdé béh ez hoftégî./ Bîgârî béh ké bî kârî.
Boş fiçı çok ses çıkarır.	دچ‌پ می‌دلز ادص و لاخ فرظرد	Der zerf-é hâlî şedâ ziyâd mîpîçed.
Bozacının şahidi şıracı.	?تس یک تدهاش دنیفنگ هه‌پور هه /دم: گف درکروا یق مح او تنفنگ هه‌پا	Bé rûbâh goftend şâhêdet kîst? Goft: Domem./ Eblehî goft o eħmekî bâver kerd.
Bu da geçer.	در دنگب زین نوا	În nîz bogzêred.
Bûlbûlü altın kafese koymuşlar, “Ah vatan!” demiş.	نطو: تنفنگ، تش هه‌پ غاب هه‌پ دیربار ل بلب !وطنای	Bolbol râ bordend bé bâğ-é béhéşt, goft: vejen ey vejen!
Bûlbûlün çektiği dili belâsıdır.	/دنفا دیرد شوخ ن لز زایطوط دابر زبس رس دهم می‌خرس ن لز	Ṭûlî ez zebân-é hîş der bend ofted./ Zebân-é sorh mîdehed ser-é sebz ber bâd.

Büyük balık küçük balığı yutar.	دروخ یم ار کچوک یدام گرزب یدام	Mâhî bozorg mâhî kûçek râ mîhored.
Büyük başın derdi de büyük olur.	ار د ب ش ن ب ر ش ب ش یدام کهر گرزب درد، گرزب رسار کهره	Herké bâmeş bîş berfeş bîşter./ Herké râ ser bozorg, derd bozorg.
Cami yıkılmış ama mihrabı yerinde.	است نام کر یناق لثم	Mêş l-é kâlî-yé kermân est.
Can boğazdan gelir.	تس ا مدنز کاروخ دین اسزا است شد کم آدمی عیش ملایه	Ênsân bé ħorâk zéndé est./ Mâyé'ê 'éys-é âdemî şekem est.
Cefâyı çekmeyen sefânın kadrini bilmez.	نیبصم هبک دنداسک غف یت ردق آیدگرف تار	Ķedr-é 'âfiyet kes dâned bē moşîbetî géréftâr âyed.
Cömert eli kimse kesmez.	تش هب ردزا تس ا ینخردت و اخس است ینزا عشی بن اجه رد اسخ	Sêĥâvet déreĥtîst ender béhéşt./ Seĥâ der cehân pîşe-'é enbiyâst.
Çabuk parlayan çabuk söner.	درو آ یم قرع نوز دند ب دوبن اقبار زب تلوود	Teb-é tond zûd 'æĥ mîâverd./ Dolet-é tîz râ beĥâ neboved.
Çalışan kazanır./ Zahmetsiz rahmet olmaz./ Emek olmadan yemek olmaz./ Emeksiz yemek olmaz.	دزم) دوش یم و یم چنگ چر هربان ن آ (د کر راک هکر دابر ن اچ تنادگر	Nâbordé renc genc moyesser nêmişevéd (mozd ân géréft cân-é berâder ké kâr kerd).
Çamur at izi kalsın.	ش ین در بگزرد رگا ینز راوید هبل گن وچ دین ماب حاله بل ن آ	Çon gél bé dîvâr zenî eger dernegîred neĥş-é ân lâmeĥâlê bémâned.
Çatal kazık yere batmaz.	گنس رد ن ین آ خیم دورن	Nereved mîĥ-é âhenîn der seng.
Çivi çiviyi söker.	دنگش یم ار گنس گنس	Seng seng râ mîşékened.

Çobanın gönlü olursa tekeden süt çıkarır.	شویب د نر بز زارش هدا به خورگان ابش.	Şebân eger béhâhed şîr ez boz-é ner bédûshed.
Çok el karışınca bereket azalır.	ب شویم مک تکر ب شدا ری بس مک دست	Dest ké bésyâr şod berket kem mîşevêd.
Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.	بسر یم مدآ به مدآ، بسر یم ههوک به ههوک	Kûh bé kûh némîrésed, ensân bé ensân mîrésed.
Damlaya damlaya göl olur, damlacıktan sel olur.	هه قطر هه شود، خیل لی ادد کاندک لورد یه گن او دد گر جمع مر طق هه رطق لوش سدیلی	Keîré keîré cem' gerded vângêhî deryâ şevêd./ Endek endek héylî şevêd, keîré keîré séylî.
Dâvetsiz gelen döşeksiz oturur.	استخودش به اخر جش ناخوانده مهمان	Méhmân-é nâhândé herceş bâ hodeş est.
Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	تساش و خ رود زال هه دی ادص	Şédâ-yé dohol ez dûr hoş est.
Dayak cennetten çıkmadır/çıkmiştir.	به ند می آدر یگ به نداز خر و آدرین لم فر نرب چو اشنبین نا	Ez bend gîred âdemî pend./ Tâ nebâşed çûb-é ter fermân nebered gâv o her.
Demir tavında dövülür.	تفوک دنا ب تسامرگ انا ن هه	Âhen râ tâ germ est bâyed kûft.
Denenmişi denemek hatadır.	خطا ست مودن زار مودن زار	Âzmûdé râ âzmûden heîâst.
Denize düşen yılana sarılır.	تس د دئز یز یچ هر رب حق غر	Gerké ber her çîzî zened dest.
Dert ağlatır, aşk söyletir.	تس پرد تسوا حلا ن مک اجره	Her câ ké nâlêist derdîst.
Dertlinin hâlinen dert çeken bilir.	دزاد هه خوس لد هه خوس لد هه دوزا	Endûh-é dél-é sûhté délsûhté dâned.
Devekuşu yüke gelince "kuşum", uçmaya gelince "deveyim" der!	من: "تفگار در ب راب دن تنگار غرم ریش تنگ، ن ک ز لور پس دن تنگ، "م غرم لریش"	Şotormorg râ goftend bâr berdâr, goft: "men morgem", goftend pes pervâz kon, goft: "şotorem"!

Devenin derisi eşeğe yük olur.	خراپش نس پو باشد مه دمر رگارنش است.	Şotoreger mordé hem bâşed pûsteş bâr-é her est.
Devenin sevmediği ot burnunun dibinde biter.	زبس اش ناخ مد دی آیمدش هن پوزا مار شود می.	Mâr ez pûné bedes mîâyed, dem-é hânéeş sebz mîşevéd.
Dışı eli, içi beni yakar.	لار امش نور پیزا دشکیم ارم نورد ن نشاد مگن خرسار دوخ تروص یلئس اب	Derûn merâ mîkoşed ez bîrûn şomâ râ./ Bâ sîlî şûret-é hûd râ sorh négeh dâştén.
Dikensiz gül olmaz.	لا شو مزارخ یبلگ تسزارخ یلگره اب	Gol bîhâr némîşevéd./ Bâ her golî hârîst.
Dilin kemiği yoktur.	یزاد رگب مکر و جره خردان ناوخنسان لیز گردد می	Zebân ostéhân nedâred, hercûr ké bégerdânî mîgerded.
Dinsiz hakkından imansız gelir.	رامدیم درآر برام رگرامزا	Ez mârgîr mâr berâred hemî demâr.
Doğru/hak söz acıdır./ Gerçek acıdır.	لا باشد تلخ حق سخن است این قتیق ح	Soheh-é heḵ telh bâşed./ Heḵîḵet telh est.
Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.	دیزبیم اترس نزم قح فرح	Herf-é heḵ mezen seret â mîborend.
Doğru söze ne denir?	برادنا بواج باس ح فرح	Herf-é hêsâb cevâb nedâred.
Doğruya doğru eğriye eğri.	بوخ ابار بوخ تنگ دواب دبار دب	Bed râ bâ bed bâyed goft hûb râ bâ hûb.
Doğru yol usandırır ama selâmettir.	تسارود مچرگا و رب تسار طر	Râh-é râst boro egerçé dûr est.
Dünyada tasasız kul/insan yoktur./ Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.	شداب اگر شد، این مرغ بی کس ایندن یارد ن باشد آدم بی	Der în donyâ kesî bî gem nebâşed, eger bâşed benî âdem nebâşed.
Eceli gelen keçi, çobanın ekmeğini yer.	دروخن بوچ ناز دسر مکزبل جا	Ecel-é boz ké résed nân-é çûpân hored.

Eceli gelen köpek cami duvarına işer.	دچسم راوید هب دسر نوچ گسل جا ن دك بیاخر	Ecel-é seg çon résed bé dîvâr-é mescéd herâbî koned.
Edebi edepsizden öğren.	زوم آبدایا بذا	Edeb ez bî edeb âmûz.
Eden bulur, inleyen ölür.	دسر دبن امگ یبش نک دبر ب	Ber bed konéş bîgomân bed résed.
Ekmeden biçilmez.	یاریگیر ب نم خر انی شیفین انده نا	Tâ dâné neyefşânî hermen bernegîrî.
Elçiye zevâl olmaz/ Memur mazurdur.	/تسین یلاوزار یچ لدا روذعم وروم أم	İlçî râ zévâlî Memûr o me'zûr.
Eldeki yara, yarasız duvar deliği.	/بش یزارد دسرین ونازا است خا فر شلدن نش هیشا	Ez to neporsend dérâzî-yé şeb./ Hâşiyé néşîn déleş ferâh est.
Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.	یم هنس گر ی ندش ه یس هم دیم ا ه ب هک هی خوا بد	Herké bé omîd-é hemsâyé néşîned gorosné mîhâbed.
El eli yıkar iki el de yüzü .	یم بر مه تسد، دئوش یم ار تسد تسد دئوش یم ار تروص ددرگ	Dest dest râ mîşûyed, dest hem bermîgerded şûret â mîşûyed.
Elin ağzı torba değil ki büzesin.	تخود ناوئزار دهرم ن ده	Dehen-é merdom râ netvân dûht.
El öpmekle ağız aşınmaz.	دئوز رخ مد هب سو بیاچانزا	Ez nâçârî bûsé bé dom-é her zenend.
Emanete hıyanet olmaz.	ن کند خیا ن اذت ا لذت ب ه م خاک	Hâk hem bé emânet hıyânet nekoned.
Eşeğe altın semer vursalar, eşek yine eşektir.	تسارخ دشو ب س اطل ّ ج رارخ	Her er collé eşes bépûşed her est.
Eşeğe gücü yetmeyen semerini döver .	دبس چ یم ن ل ا ه ب دسر یم ن رخ هبش روز	Zûreş bé her némîrésed bé pâlân mîçesbed.
Eşeğe kaç gün yol gidersin demişler, onu bizlengiç bilir demiş.	زا بتنگ ؟ ی سر یم ده ب یک دننگ رخ هب بس ربب یک یخس	Bé her goftend keyé bé déh mîrésî? Goft: Ez sîhekî bépors.

Eşeği düğüne çağırmışlar, “Ya odun eksik ya su” demiş.	ی ئوخ یارب دیزب ی مورع هه کار رخ است ی شکبایا بر ستن	Her râ ké bé 'erûsî mîberend berâyé hoşî nîst berâyé âbkêşî est.
Eşeği sahibinin dediği yere bağlarlar.	رخ بح اص هک دندب یم و اچار رخ دشابای مزار	Her râ câyî mîbendened k şâhéb-é her râzî bâşed.
Eşek bir düştüğü yere bir daha düşmez./ Adam olan iki kere aldanmaz.	./نور یم هلاچ هه راب کیش ناب رخ ./دیزوخن هه غند و دار لوگ کیش دروخن بفر راب و دل قاع	Her pâyeş yék bâr bé çâlê mîreved./ Yek gûl râ do def'ê neḥorend./ 'Âkêl do bâr ferîb neḥored.
Eşek, kulağı kesilmekle küleyhan olmaz.	دوش یم ن بس اندز هه رخ	Her bé zeden esb némîşevêd.
Eve lâzım olan mescide haramdır.	دجسم هه بتس اور هه رخ هه غرچ است حرام	Çérâgî ké bé ḥânê revâst b mescéd ḥerâm est.
Evlenen ve ev alana Allah yardım eder.	دهد یم ادخار هه رخ / ی مورع ضرر	Ḥerc-é 'erûsî/ḥâné râ ḥdâ mîdehed.
Garip kim, kör o .	بتس ا روک بفرغ	Ġerîb kûr est.
Göge merdiven kurulmaz.	بتنر ناوئن نامس آهه بن ادرن اب	Bâ nerdébân bé âsémân netvân reft.
Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi.	جراد یم رب ن چز دنآ نامس آزا هه ره	Herçé ez âsémân âyed zemîn bermîdâred.
Görünen köy kılavuz istemez.	ن اید هه بتس جاح هه چ است ن ا ی ع هه چنآ است	Ânçé ké 'eyân est çé ḥac̣tê beyân est.
Gözden ırak gönülden de ırak olur.	نور هه دیزا هک نآ ره نور ب دل داز	Ez dél béreved her ânké ez dîdé reved.
Göz görmeyince gönül katlanır.	هه داز خول د ی ندین هه دی ا کر	Kérâ dîdé nebîned dél neḥâhed.
Göz görür gönül ister.	دها خو یم دل د ی ندین یم ده ید	Dîdé mîbîned dél mîḥâhed.
Gülü seven dikenine katlanır.	دشاب یم راخ دص تن م لگ کیره هه / ک شید	Behr-é yék gol ménnet-éşed ḥâr mîbâyed kêşîd./

	چشید دیاب یم شین یم خوش نو	Nûş hâhî nîş mîbâyed çêşîd.
Güneş balçıkla kalmaz.	دن نام یم ربا ریز دیشروخ	Ĥorşîd zîr-é ebr némîmâned.
Güzele ne yaraşmak/ yakışmaz.	یتسین هطل م ت ج ا ح ار مدادادخ نس ح	Ĥosn-é Ĥodâdâdé râ hâcî meşşâî-é nîst.
Hacı hacıyı Mekke'de bulur.	ی ج ا ح ی ج ا ح (دن یم ک م ه بار ی ج ا ح ی ج ا ح) (یم ک م)	Ĥâcî ĥâcî râ bé Mekké'î (ĥâcî ĥâcî Mekké).
Hafıza-yı beşer nisyan ile malüldür.	است فر او شکار از سان است ن س یان محل از سان	Ėnsân ferâmûşkâr est./ Ėnsân meĥell-é nésyân est.
Hak alınır verilmez.	یدن اد من تسای ن ف گر حق	Ĥeĥ géréftenîst ne dâdenî.
Hak yerini bulur.	بسر یم رادق ح ه ب ق ح	Ĥeĥ bé ĥeĥdâr mîrésed.
Hamama giren terler.	دوش یم زقرع یم لم ح	Ĥemmâm bî némîşevéd.
Haramdan gelen harama gider.	بور یم، هدم آ مک ی طار ن امه ز ا مر ح	Ĥerâm ez hemân râhî ké âmedé, mîreved.
Haram paranın bereketi olmaz./ Kötü para iyi parayı kovar./ Haramın temeli olmaz.	برادن تکریم ا مر ح ل ام بور	Mâl-é ĥerâm berket nedâred.
Haramzade Pazar bozar, helalzade Pazar yapar.	یکن رزه دزین ل صا بد د مر از	Ez merdom-é bed eşl nehîzed honer-é nîk.
Hastalık kantarla girer miskalle çıkar.	یم ل ا ق یم ل ا ق یم د ن آ یم ر ل و ر خ ر ل و ر خ درد بور	Derd ĥervâr ĥervâr mîâyed mêş kâl mêş kâl mîreved.
Hastanın hâlini hasta bilir.	یوگ دن درد ش ی پار درد	Derd râ pîş-é derdmend gûy.
Hatasız kul olmaz./ İnsen beşer kuldur şaşar.	جای ز الخطا ست از سان گو؟ بتسین کن اجه رد ه ن گ هر ک نا	Ėnsân Câyé'z'o-lĥe'âst./ Nâkerdé goneh der cehân kîst bégû?
Hayâ imandandır.	بتسین دن نام، بتسین مرش/ ا ح ار هر ه	Herké râ ĥeyâ/şerm nîst, îmân nîst.

Hay'dan gelen Huy'a gider./ Sel ile gelen yel ile gider.	دربیم دایار مدروآ داب	Bâd âverdé râ bâd mîbered.
Hekimden sorma, çekenden sor./ Hekim kim? Başına gelen.	شداب مدآم دخو سر مک است نآ بیبط	Ṭebîb ân est ké ser-é ḥod âmedé bâşed.
Her başın bir derdi var.	جراد یئادوس یرس ره	Her serî sodâyî dâred.
Her gidişin bir gelişi vardır.	دردا آدی ف تیر و	Her refîî âmedî dâred.
Her inişin bir yokuşu vardır.	جرادی ریزاس کی لندی هو ددرگ یمن دنش ایپ کی هب هش یمه ایندر د	Her bolendî yék serâzîrî dâred./ Der-é donyâ hemîşé bé yék pâşné némîgerded.
Herkes kendi rızkını yer.	دروخ یم ار شدوخ یزور سکره	Her kes rûzî-yé ḥodeş râ mîḥored.
Herkes kendi evinde ağadır./ Her horoz kendi çöplüğünde öter.	بئس اریر مش سکره شی خو ره مش هب	Bé şehr-é ḥîş her kes şehriyâr est.
Her koyun kendi bacağından asılır.	لشو یم شدوخو چایب سکره ل عم ل دخو یند هب یس مو دخو یند هب یس ع دنراذگ یمن ن مروگ هبار وئ	Emel-é herkes pâpîç-é ḥodeş mîşevded./ îsa bé dîn-é ḥod mûsa lê dîn-é ḥod./ To râ bé gûr-é men némîgozârend.
Her sözün bir yeri (ve zamanı) vardır.	جراد یناکم یا هنک نره و یناکم ین خس ره	Her sohenî zemânî o her noktêî mekânî dâred.
Her şey aslına rücû eder/döner.	ددرگ زب دخول صا هب زچ هو	Her çîz bé eşl-é ḥod bâzgerded.
Her şey bilen hiçbir şey bilmez.	ل دوش یم هنام مک هش یپ راهم دآ دوش یم مراک چه مراک هم همد آ	Âdem-é hêzâr pîşé kem mâyé mîşevded./ Âdem-é hemé kârê hîç kârê mîşevded.
Her şey yerinde yakışır.	بئس کوئن ش دخو جای هب زچ هو	Her çîz bé câ-yé ḥîş nîkûst.

Her zararda bir hayır vardır.	بەتسەنن یەغەنزا ئیلاخ یدررضەرە	Her zêrerî hâlî ez nef'î nîst.
Hızlı giden tez yorulur.	دەنام بوز دێار بوز هەکن آره	Her ânké zûd rânêd zûd mânêd.
Himmete dağlar dayanmaz.	هەزار گەزور نەدرم هەکاراد دێلەبەتم نەتم دێنا هەدەپەر یەئاج هەدێلەب	Hémmet bolend dâr ké merdân-é rûzégâr ez hémmet-é bolend bé câyî résîdéend.
Hocanın vurduğu yerde gül biter./ Dayak cennetten çıkmıştır.	لەگەلمە عم بۆچ هەعم بۆچ لەخ دێوخن هەکرەتسا /تس لاط است	Çûb-é mo'ellém îelâst./ Çûb-é mo'ellém gol est herké neḥored ḥolest.
İslanışın yağmurdan korkusu/ pervası olmaz.	هەچ بۆج وکی هەچ گەشت سەرزاهەکاب و ج ب صد	Âb ké ez ser gozeşt çé yék veceb çé şed veceb.
İsmarlama hac kabul olmaz.	بەوش یەمەل و بێش رانس هەچ ج	Hec bé séfârêş kebûl nêmişevêd.
İbadet de gizli kabahat da.	شەفەدتەبەع زاهەنەن پەند گەرانگ	Gonâh kerdên-é pénhân bêh ez 'ébâdet-é fâş.
İki kere iki dört eder.	بەتس لرا هەچ انودود	Do do tâ çehârtâst.
İmam osurursa cemaat sıçar.	زەوغلەچ زاهەن سەپەدن گەزەوئ هەکارامەن شەپە کەند	Pîş nemâz ké kûz konêd pês nemâz çelgûz konêd.
İnsanoğlu çiğ süt emmiştir.	بەتسا هەدروخ مەخ رەش نازەمدا	Âdemîzâd şîr-é hâm ḥordé est.
İsteddiğini söyleyen, istemediğini işitir.	جەنن بەر شەباجو زانەجە، نەس خەنە هەهەر	Herké sohen nesenced, ez cevâbeş bérenced.
İş başarana başvurulur.	لەپەس دەپان لەراک هەبار راک راک هەبارنار راک هەرکان	Kâr râ bé kârdân baxêd sêpord./ Nâkerdê kâr râ neber bé kâr.
İte vurmazlar sahibinin hatırı var diye.	بەزاد تەمر حەنەبەش یاربار گەس	Seg râ berây-é şebân ḥormet dârend.
İt ite, it de kuyruğuna buyurmuş.	یم شەمەد هەبارور، دێوگەیم هەبارور گەوید	Rûbâh bé rûbâh mîgûyed, rûbâh bé domeş mîgûyed.

İt iti ısırmaz.	بردن ار گس گس	Seg seg râ nedered.
İt itin kuyruğuna basmaz.	دنن دنگ هبرئس او اسب	Esb o ester béhem leged nezenend.
İt ürür kervan yürür.	ار ادگ قزر دکنن مکن اگس دلهرن /جنزری کس خر عرعاز بردگن اوراک و دلان گس	Feryâd-é segân kem nekonedrêzķ-é gédârâ./ Ez ‘er ‘er-é ħer kesî nerenced./ Seg nâled o kârevân gozered.
İyilik eden iyilik bulur, kemlik eden kemlik bulur.	یم دستن ماه زا هی بدئسدهراز /یرئگ دی، ب باجو ستی بخوی باجو بدی	Ez her destî bédehî ez hemân dest mîgîrî./ Cevâb-é ħûbî, ħûbîst cevâb- é bedî, bedî.
İyilik kaybolmaz/unutulmaz.	بن هارگ و درددن گمگ یکن	Nîkî gom negerded der do géyhân.
İyilik yap denize at, balık bilmezse Hâlık bilir.	رددن اهاک از دنال مه جردو کنیم یکن نو از بدهد دت بابا	To nîkî mîkon o der déclé endâz ké îzed der biyâbânet dehed bâz.
Kaçanı kovmazlar, yıkılana vurmazlar.	بشردهان من خرگن مشدی پزا	Ez péyé doşmen gorîhté nebâyed reft.
Kalem kılıçtan keskindir.	رنااضلفه بلک است نین برابر ملق	ķelem berâber-é tîğ est belké fâzêlter.
Kanaat gibi devlet olmaz.	باطری راوخ و تسات عانق زتو ع	‘Ezzet zé kênâ‘et est o ħîzé leleb.
Kapını kitli tut, komşunu hırsız tutma.	برنگن دزدان تا هاسمه، رادمگنار تلام	Mâlet râ négehdâr, hemsâyéet râ dozd negîr.
Kara haber tez duyulur.	بسر یم دوز دبربخ	Ĥeber-é bed zûd mîrésed.
Karınca kanatlanınca zevali yakın olur.	بسر شرگرم نوچ روم زا دمدرپ	Per demed e mûr çon mergeş résed.

Kasap et derdinde, koyun can derdinde.	م غار دنس وگ، تساهب م غار باصق مده هب م س کوت، ساشی خو رکف هب /جان.	Keşâb râ gem-é pîh gûsfend râ gem-é cân./ Herké bé fékr-é hîş est, kûsé bé fékr-é rîş est.
Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne niçin inanmıyorsun?	بتسا شیر رکف بتر م ماوخ م هاز رس دایز بهک گید	Dîg ké bészâyed ser-é zâ hem hâhem reft!
Keçinin uyuzu pınarın gözünden içer suyu.	دروخ یم بآ همش چرس زارگ زب	Boz-é gor ez serçêşmé âb mîhored.
Kedinin yedi canı vardır.	براد ن ا ج ف ت ه ب گ ر	Gorbé heft cân dâred.
Kedi uzanamadığı ciğere pis (murdar) der./ Tilki uzanamamış üzüme koruk demiş.	دبوگ یم، دسر یم، هب د هب د هب ش نس د مرگ هدد یم بو	Gorbé desteş bé donbé némîrésed, mîgûyed bû mîdehed.
Kediye bokun kimya demişler, üstünü örtmüş.	تسا ن لمر د تا ه لرض دننگار ه ب گ ر ت خ ر ش نور کاخ	Gorbé râ goftend fezlêet dermân est, hâk rû-yeş rîht.
Kediyi sıkıştırırsan üstüne atılır .	درآر بار یم دآ همش چ دانفا ازگن ه ب مرگ	Gorbé bé tengnâ oftâd çêşm-é âdemî râ berâred.
Kelin ilacı olsa kendi başına sürer.	اوددخو سر یدبو دببطر گال ک بمودی داهن یم دخو سر بر داشت هکال رگال ک	Kel eger îebîb bûdî ser-é hûd devâ némûdî./ Kel eger kolâh dâşt ber ser- é hûd mînehâd.
Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur.	م ا ز ا ر روک، یل ع نل ز د ن ر ا ذ گ م ا ز ا ر ل چ ک یل ع نل ع د ن ر ا ذ گ	Keçel râ nâm gozârend zolf`elî, kûr râ nâm gozârend `éyn`elî.
Kel yanında kabak anılmaz.	د شو یم طاس مس ا هست ل چ ک هک جی ی د بر	Câyî ké kéçél hest ésm-é îs némîşevêd bord.
Kendi düşen ağlamaz.	بتسا ن ر بیدنا ر ه ر ک دوخ	Hod kerdé râ tedbîr nîst.

Kişinin kendine ettiğini kimse edemez./ Kişi kendi ettiğini bulur.	تسام بر مک ستام از Ez mâst ké ber mâst.
Kişiye ne gelirse tamahtan gelir.	تقّ شم هب و دوش راوخ دنک عمط هکره Herké ʔemeʔ koned ʔar şev ed obé meşékket ofted.
Koça boynuzu yük değildir.	کد ند یمن یشد لیز مش چ هب هژم Mojé bé çéşm ziyâdetî némîkoned.
Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.	تسازاغ هب س هم غمر Morğ-é hemsâyé gâz est.
Korkak bezirgân ne kâr eder ne ziyân.	دنک یمن لیز هب درب یمن دوس هن و سره Tersû ne sûd mîbered ne ziyân mîkoned.
Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler.	هغ ابروق دش این ی هام هکی ضو ح رد Deer ʔozî ké mâhî nebâşed kûrbâgê sépehsâlâr est.
Köpek ekmek veren kapıyı tanır.	بس ایس ان مد آزا هب سنش حق سگ Seg-é ʔek şénâs béh ez âdem-é nâsépâs.
Köpek işemekle/değmekle deniz pis olmaz.	دوش یمن س چ گس ن اهد هب لورد Deryâ bé dehân-é seg necés némîşev ed.
Köpek suya düşmeyince yüzmeyi öğrenmez.	یوشن ر بطخ ینکن رطخ اک Tâ ʔeʔer nekonî ʔeʔîr neşevî.
Köprüden geçene kadar ayıya dayı derler.	یجالبانخ ننی گو خر هب یج لغل یورزا Ez ru-yé lâʔelâcî bé ʔer gûyend ʔân bâcî.
Kör Allah’a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar.	مدیدن اده هب ی رگن م رد یمش چره هب Kem gîrî kemet gîrem nemordé mâtemet gîrem./ Bé her çéşmî der men négerî bé hemân dîdê der to négerem.
Kör körü arar, su çukuru.	ارل ادوگ آب او دنوچ ی م ار و ک روک Kûr kûr râ mîcûyed o âb godâl râ.
Körler memleketinde tek gözlü kraldır.	هانش داپ مش چ که مد آن ل و ک ره ش رد Der şehr-é kûrân âdem-é yék çéşm pâdêşâh est.

Mum dibine ışık vermez.	پس کیرا غرچ یاب	Pâ-yé çérâg târîk est.
Ne dökersen aşına, o gelir kaşığına.	دی آهمچ هب تسای گید رد هچ ه	Herçé der dîg est bé çemçé âyed.
Ne edersen kendine, edersin kendi kendine./	بدو یکن مهم گر ینک دخو هب کنی هچ ه /نیزک	Herçé konî bé ĥod konî ger hemé nîk o bed konî./
Ne ekersen onu biçersin./	لادر یخاوخ وردار نام هیرا کب هچ ره	Herçé békârî hemân râ déro ĥâhî kerd./
Herkes ne ederse kendine eder.	لوج زواج دوریم مدننگ /تسای گنس شادابار زادنزاخولک شپ دی آتشخو ه دکر	Gendom ez gendom mîrûyed co ez co./ Kolûĥendâz râ pâdâş angest./ Kerdé' é ĥîşet âyed pîş.
Nerede hareket orada bereket.	رد قم سرکه تم ه ردق هبی زور /تسا بدرکت خدا از حرکت واز	Rûzî bé ĳedr-é hémmet-é herkes moĳedder est./ Ez to ĳerket ez ĥodâ berket.
Öfke ile kalkan zararlı oturur.	است ینمای پش شمخ تبی عا	âĳébet-é ĳeşm peşîmânî est.
Ölmüş eşek kurttan korkmaz.	لادلان جگرش ین زادمور /تسین جارخ و جابام غار مدیسر تنآ تسین جانی احاددم هبار هتشنگ ناج زا	Mordé ez nîşter kocâ nâled./ Âfet résîdé râ gem-é bâc o ĳerâc nîst./ Ez cân gozeşté râ bé meded éĥtiyâc nîst.
Pay edene pay kalmaz.	نوعلم ای تسای و بغم انک تمسق	Ĳésmet kon yâ meĳbûn est yâ mel'ûn.
Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.	تسادی پش را مزا تسوکن هک و لاس	Sâlî ké nékûst ez behâreş péydâst.
Pınar baştan bulanır./	تسادلوالگ هچ شم ز آب	Âb ez çéşme gél âlûd est.
Balık baştan kokar.		
Rüzgâr eken fırtına biçer.	درک دماوخ وردن الوط در اکب داب هره	Herké bâd békâred ĳûfân déro ĥâhed kerd.
Saç sefadan, tırnak cefadan.	دروخی مارلد بآ، سینگ	Gîs, âb-é dél râ mîĳhored.

Sakınan göze çöp batar.	/دروخ یم هڅېس رد هڅېس دی آنگل پایی هڅې دی آنگس هچ هڅو	Seng bé der-é besté mîhored./ Herçé seng âyed bé pâ-yé leng âyed.
Sel gider kum kalır.	ارڅک بآ و ج هڅ گير	Rîg-éteh-écû oâb-égozerâ.
Serçeden korkan darı ekmez.	دراک یم نرزا دس رښغرم زاک ی سرک	Kesî ké ez morğ bétersed erzen nêməred.
Sinek küçüktür ama mide bulandırır.	دیز یم م هڅې دل دن کولت سږن مارح س گم	Meges herâm nîst lîken dél béhem mîzened.
Sonu sayan erlik edemez.	د شو یم نر لید شیدنا تبی عا	Âkêbet endîş delîr nêmişevd.
Sora sora kâbe bulunur.	/نتر ناون هڅېک هڅېن لږېن لږ است دانش ک لید پر ش	Porsân porsân bé ke‘bé tevân reft./ Porsés kélîd-é dânéş est.
Söz adamın/kalbin mihengidir.	/ن لږ و قطن تسال دن امجر است دهنه گول اح ما گو سخن	Tercomân-é dél est noṭḵ o zebân./ Soḥen govâh-é hâl-é gûyendé est.
Söz gümüşse sükût altındır.	تسار هوگی ثوم اخ تسار زرگان خس	Soḥen eger zer est hâmuşî goher est.
Su aka aka yolunu bulur.	دنک یم زابار دوخ دار بآ	Âb râh-é ḥod râ bâz mîkoned.
Su bulunca (görülünce) teyemmüm bozulur.	شد باطایم م و مدآ آب	Âb âmed o teyemmom bâlél şod.
Su testisi su yolunda kırılır.	/د کنش یم بآ دار هڅو بس رامد یم هڅو درآ برام رځرام زاک	Sebû bé râh-é â mîşékened./ Ez mârgîr mâr berâred hemî demâr.
Sükût ikrardandır.	تس لږر تطلعت وکس	Sokût ‘elâmet-é rézâst.
Sürüden ayrılanı kurt kapar.	هم عطدوش ادج هڅو گزاک دی دنس وگ /شود گورگ	Gûsfendî ké ez gellé codâ şevéd o‘mé‘é gorg şevéd./

	وشت عام چ گز مه ، اوسر یوشن یواو خ	Hâhî neşevî rosvâ, hemreng-é cemâ'et şo.
Sütten ağzı yanan ayrıanı üfleyerek içer.	یم دینس وایسا بن طزاده گز مار بس نر	Mâr gezîdé ez tenâb-é siyâh o séfid mîtersed.
Şahin küçük, et yer; deve büyük, ot yer.	ه چ ن بيب ش کتب ، است زير ه چ ن بيل نالاف ن زوس زا زېنزا هک دېآ یم ربي راک دق ه لئوک / است	Félfél nebîn çé rîz est, béşken bébîn çé tîz est./ Ez sûzen-é kûtâh qed kârî bermîâyed ké ez néyzé-yé
	دی آ یمن بر ب لند عیزین	bolend bernémîâyed.
Şakanın yarısı gerçektir./ Her şakanın altında bir gerçek yatar.	ه د ّ ج ش رنش ب ف ص ن هک ت سا یخوش ه چ ن باشد	Çé şûhî est ké néşf-é bîştereş céddî nebâşed.
Şeriatın kestiği parmak acımaz.	برادران ه بدو ّ ب ب کاح هک یئسد	Destî ké hâkém béborred diye nedâred.
Şükür nimeti artırır.	رنک (دنک نوزنا تئم عن ، تم عن رکش (دنک نوریب ت کزا ن عمت	Şokr-é né'met, né'metet efzûn koned (kofr-é né'met ez kefet bîrûn koned).
Takdirde yazılan tedbirle bozulmaz.	لئوس ه چ ریب دت سا ساق ه چ دیرق است ریب دت اب مخالف دیرق	Tekdîr çé sâbék est tedbîr çé sûd./ Tekdîr moḡâléf bâ tedbîr est.
Taşıma suyla değirmen dönmez.	رادبآن نخر بآ ابد رادران بآ هک یواچ ن شود نش ب جودخوزا هک ن ستآ ه چ شم	Çâhî ké âb nedâred bâ âbrîhten âbdâr neşevéd./ Çéşmé ânest ké ez ḡod bécûşed.
Taş yerinde ağırdır.	/تس کوین دخو جای هب زهچ هو است ن یگنس ش دخو جای هب سنگ	Herçîzbécâ-yéḡodnîkûst./ Seng bé câ-yé ḡodeş sengîn est.
Tatlı dil yılanı deliğinden çıkartır.	دېآ یمرد خا روس زا رام شوخ ن لژ هب	Bézebân-éḡoş mâr ez sûrâḡ dermîâyed.
Tavaşan dağa küsmüş dağın	ن لیا غت غنم ک ندرمق غلزا هک شغا	Şoḡâl ké ez bâḡ kehr koned

umuru olmamış.

است. menfé'et-é bâgbân est.

Tembele iş buyur sana akıl öğretsın./ Nasihat istersen tembele iş buyur.	وون بش پندام فرراکلبینا به	Bé tenbel kâr fermâ, pend béşno.
Terzi kendi söktüğünü dikemez.	دروخ یم بآهئسکش هزوک زارگ هزوک	Kûzéger ez kûzé şékesté âb mîhored.
Tilkinin dönüp dolaşıp gideceği yer kürkçü dükkanı.	دئفنا یم هزاخ غلبا د هبئس و پازدگ	Gozer-é pûst bé debbâghâné mîofted.
Tuzsuz aşım, dertsiz başım.	و هاگزامرادن رخ هک هزوخ هوسآ هرادن ربخ ش هوج	Âsûdé hodem ké hêr nedârem ez kâh o coyeş heber nedârem.
Ucuz etin yahnisi yavan /tatsız olur.	هرادن یردون اسلنم غرچ	Çérâg-é moflésân nûrî nedâred.
Ummadığım taş baş yarar.	دنکش یم ارگوزبارس کچوک گئس	Seng-é kûçek ser-é bozorg râ mîşekened.
Uyku ölümün kardeşidir.	است مرگب رادر خواب	Hâb berâder-é merg est.
Veren el alandan üstündür.	ئس اد هزبگ دست یل الابد همد دست	Dest-é dehendé bâlâ-yé dest-é gîrendé est.
Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.	روا بی سکتفرگ شئنا وگ غورد هزاخ بکورد	Hânéé dorûggû âteş geréft kesî bâver nekerd.
Yananı Allah bilir/görür.	بی ج م دوبارن انگئخوس ی اعد دزئا	İzed do'â-yé sûhtégân â boved mocîb.
Yarım usta ev yıkar, yarım hoca din yıkar.	ر خط هئق مین، ن ا ج رطخ ی ببط ن یم نملا ی	Nîm hebîb hejer-é cân, hîfêkîh hejer-é îmân.
Yaydan çıkan ok geri dönemez.	بدرگ یم ن زابئتس ج ن امک زاک یرئ	Tîrî ké ez kemân cost bâz némîgerded.
Yemeyenin malını yerler.	ب شویم پدا یروخ بکئ یروخن یراب	Berây-é nehorî yék bohorî péydâ mîşevêd.
Yeni testi suyu soğuk tutar.	هرادکنخ بآون یوبس	Sebû-yé no âb-é honek dâred.

Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten.	یورشمن عطره کم ددرگزال اکتمتی	kéymet-é kâlâ negerded kem bé 'e'n-é moşterî.
Yüz verdik Ali'ye geldi sıçtı halıya.	یم لالابش نک یدادور هکار یئانسور کند	Rûstâyî râ ké rû dâdî keşş bâlâ mîkoned.
Yüz yüzden utanır.	دآمرشار یکه دنفا مه هک مش چود	Do çeşm ké bé hem ofted yéki râ şerm âyed.
Zararın neresinden dönersen kâdır.	ت عننم یرنگب تئور هارررض یولج است	Célo-yé zerer râ hervekt bégîrî menfê'et est.
Zulm ile yapılan çabuk yıkılır.	تسین یندن ام ملاظ ظلم	Zolm-é zâlém mândenî nîst.
Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına.	دئاش خودی آش به چو	Herçe pîş âyed hoş âyed.

Tablo 13.

Kişilik / Huy

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Can çıkar, huy çıkmaz.	استعوض موجب عادت ترک تسایوز اذات عیبط، تداع	Terk-é 'âdet mocéb-é mereż est./ 'Âdet, 'ebî'et-é şânevî est.
Can çıkmayınca huy çıkmaz./ Huy canın altındadır./ Huylu huyundan vazgeçmez.	هباک دورنت شسین هک ینع یبطرد دب یوخ دندگر کوین دبال صا از بوگ وقت بدش داینه مکن چو ادست ادست همین یوخ لم ادراذگ یم تسو برام دراذگ	Hûy-é bed der 'ebî'etî k néşest nereved tâ bé vekt-é merg ez dest./ Eşl-é bed nîkû negerded çonké bonyâdeş bed est./ Mâr pûst mîgozâred amâ hûy némîgozâred.
Dediğim dedik çaldığım düdük.	براد اپک یغرم	Morg yék pâ dâred.
Güzel huylu olanın can verirler sözüne.	تسایش اعم شوخ هس نیم هیوخ شوخ	Hoş hûy hemîşé hoş meş est.

İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur.	یمن مه داتنه هه ديس نر هك ف ته هه بل ق ع بسر	Ekl bé heft ké nerésîd bé heftâd hem némîrésed.
Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış.	مه هار ش دوخ ن فر هار ، دزوم ايه كهك ن فر هار تساوخ يم غ لكش ومارن ار بكر د	Kelâg mîhâst râh reften-é kenk râ biyâmûzed, râh. reften-é hodeş râ hem ferâmûş kerd
Kurt köyünü değiştirir huyunu değiştirmez.	تساگ مرگ گر هه ايو	Tobé' é gor merg est.
Yılan deri değiştirir ama huy değiştirmez./ Kurt köyünü değiştirir, huyunu değiştirmez.	براذگن یوخ لم ادراذگبت سو پر ام	Mâr pûst bogzâred amâhûy negzâred.
Yiğit ser verir, sır vermez.	دهد یمن زر س ، ده د یمن یس درم	Merd ser mîhed, sérr némîdehed.

Tablo 14.

Misafir

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Misafir kısımeti ile gelir.	اخرأ یم دوخ ابار ش دوخ یزور ن ام مه بسر یم ش دوخ ز اش یمن ام مه یزور	Méhmân rûzî-yé hodeş râ hûd mîâvered./ Rûzî méhmân pîş ez hodeş mîrésed.
Misafir misafiri istemez ev sahibi hiç birini.	بح اص د ، ید دن ائو یمن ن ام مه ن مامه ار و در هه زاخ	Méhmân méhmân râ némîtevâned dîd, hâné her do râ.
Misafir misafir üstüne olmaz.	جدن ن گن مامه و د ن خ در	Der hânédo méhmân negonced.
Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.	هچ هه د ن خ ردو با شد هک هه ن مامه با شد	Méhmân her ké o der hâné her çé bâşed.
Misafir üç gün misafirdir.	تسا از زع زور مس ان ام مه	Méhmân tâ sé rûz 'ezîz est.

Tablo 15.

Ölüm / Yaşam / Sağlık / Hastalık

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ecelin çengelinde zengin de bir fakir de.	دسانش یمن غی و ریق ناکمر	Merg fekîr o genî némişénâsed.
Güneş girmeyen eve doktor girer.	دی آی یم ببیطد، بباتن بباتن آک جلیبی	Câyî ké âftâb netâbed, lebîb mîâyed.
Hastaya bakmaktan hasta olmak yeğdir.	ایراد رامید که یرامید تسیراد رامید رنبی رامید ز	Bîmârî béh ké bîmâr dârî./ Zé bîmârî beter bîmâr dârîst.
Hasta yatan değil, eceli gelen ölür.	تخس ماریب هن دریم هک گشل ج	Ecel geşté mîred ne bîmâr-é seht.
Her derdin devası/ dermanı vardır./ Dert gezmiş, derman beraber gezmiş.	براد ینامرد که یدردره	Her derdî yék dermânî dâred.
İnsan bir kere ölür.	دی آی یمن یاند ینا هبراب و دمدا	Âdem do bâr bé în donyâ némiâyed.
Korkunun ecele faydası yok.	است و گبر رادرت رس	Ters berâder-é merg est.
Ölüme/ecele çâre yoktur./ Ecelden başka her şeyin çâresi bulunur.	ایراد نه ر اچ گرم گرلمل ایراد نه ر اچ زبچ هم	Merg çâre nedâred./ Hemé çîz çâre dâred éllâ merg.
Ölüm genç ihtiyar bilmez.	سدانش یمن ناجو و ریگمر	Merg pîr o cevân némişénâsed.
Ölümü gören hastalığa razı olur.	دوشی مضار حلص هب ان ریگش نگیج هب	Bé cengeş begîr tâ bé şolh râzî şeved.
Ölümler konuşmaz.	زاوان گشکش زها ین بر	Ber neyâyed zé koştégân âvâz.
Ölüyle fazla oynarsan, ya osurur ya sıçar.	یم یبارخ ش زنگ هب یمدبور هکار هرم کند	Mordé râ ké rû bédehî bé kefeneş herâbî mîkoned.

Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.	سالم بدن در سالم عقل . Ekl-é sâlem der beden-é sâlem.

Tablo 16.

Para

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Adamın iyisi alışverişte belli olur.	علم اعم و اباى سازش بى ماوخ یمار مکره کن سه فر یا .	Her ké râ mîhâhî béşnâsî h mo'âmélé yâ sefer kon.
Ak akçe kara gün içindir.	تس ا هائس زور یارب دهنس رز / رادمکن یکن ائره مازا غرچ	Zer-é séfid berây-é rûz-é siyâh est./ çérâg ez behr-é târîkî négehdâr.
Borç bini aşınca bal börek yenir.	غرم بش ره بش حص هب دهنس مکزرق مکزرق ولې بش ره ن امو دص هب دهنس لړوخ . ولې هم یقې روخ	Kerz ké résîd bé şed şeb her şeb morg polo bohor./ Kerz ké résîd bé şed tûmân her şeb bohor kéymé polo.
Dostluk başka alışveriş başka.	درا بر اکاکت، سا د ساب د ساب	Hésâb hêsâb est, kâkâ berâder.
Müft olsun da zift olsun.	دشاب تف کو شد، اب تفم	Moft bâşed, kûft bâşed.
Ortak malda hayır yoktur.	شدخو یا برداخ د بوبخو رگا کو شر د کر یم ریخا	Şerîk eger hûb bûd hoda berây-é hodeş etiyâr mîkerd.
Para beni kazanmaz, ben parayı kazanırım.	ادېل وېار مدآ یلو دنک یم ادېې مدآرل وې ک ند یم	Pûl râ âdem péydâ mîkoned velî âdem râ pûl péydâ némîkoned.
Paranın yüzü sıcaktır.	تس ا ر ائس ب تس و دار رز	Zer râ dûst béşyâr est.
Para parayı çeker.	دروآ یم ل وېل وې	Pûl pûl mîâvered.

Ucuzdur vardır bir illeti,
pahalıdır vardır bir hikmeti.

الحرخ ن اینا یرخن اذرا. Erzân herî enbân herî./

هبن ارگتلا ع هبن ارزا تمکح	Erzân bé 'ellet gérân b hékmet.

Tablo 17.

Umut / Tevekkül

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Çıkmadık canda ümit vardır./ Çıkmadık candan umut kesilmez.	/سته دنام سته ناج نا سته دنام سته سفن نا	Tâ cân hest omîd hest/Tâ nefes hest omîd hest.
Gün doğmadan neler doğar./ Geceler gebedir.	/استن شب آ شب دناز هچ ائرحس تس اچ رندن ونس نا هبن ونس نا زازا	Seher tâ çé zâyed şeb âbésten est./ Ez îñ sotûn bé ân sotûn ferec est.
Her gecenin bir sabahı vardır.	/است امید ی بس امید ی نادر تس ادهش روخ ی سب تم لظره سب زازا تس یحار ی نخس ره زازا دعب	Der nâomîdî besî omîd est/ Ez pes-é her zolmet besî horşîdhâst./ Be 'd ez her sehtî âsânîst.
İnsan ümit ile yaşar.	تس ا هبنز دیم هبن اس نا	Ênsân bé omîd zéndé est.
Umut fakirin ekmeğidir.	/تس ان گراچ یب هه زور نا ان دیم تس اس لقم هه لمرس وزرا	Omîd nân-é rûzâné bîçârégân est./ Ârézû sermâyé'é moflës est.

Tablo 18.

Zaman

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Geçen günler ele girmez.	تس ا طخن دروآت رس ح هتش دگرب	Ber gozeşté hesret âverden hefâst.
Her işin zamanı vardır.	دراد یئو ویرا کرد	Her kârî vekţî dâred.

Vakit nakittir.	طلا ست وقت . Vekt telâst.
Vakitsiz öten horozun başını keserler.	دیزب رسار ناوخ تئو ی غرم . Morğ-é bîvekt hân râ ser borend.
Zaman sana uymuyorsa sen zamana uy.	زاسب دنلمز اب وئدز اسن وئ اب دنلمز . Zemâné bâ to nesâzed to bâ zemâné bêsâz.

Yukarıdaki tablolarda 536 adet Türkçe-Farsça eşdeğer atasözü tematik olarak tasnif edilmiştir. Tasnif edilen atasözlerine dikkat edildiğinde, onların neredeyse birbirlerinin tercümesi oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu atasözlerinin Fars dilli öğrencilere öğretimi gayet kolay olacaktır. Ayrıca tablolarda sıralanan atasözlerinin her iki dilde benzer bağlamlarda kullanıldığı söylenebilir. Bu nedenle hedef kitlenin ihtiyaç durumunda ilgili atasözünü kullanması rahat olacaktır.

5.3. Türkçe-Farsça Eşdeğer Deyimler

Tablo 19.

Acele / Sabır

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Acele etmek	دلزلو / نذر کی راک و کلوه لوه ند کر دلج ع	Hol zeden/ 'ecelé kerden
Aceleyle gelmek/ Dara gelmek	ندر کی راک و کلوه لوه	Hol holekî kârî kerden
Aceleyle getirmek/ Dara getirmek	کردن لوار ی کس	Kesî râ hol kerden
Canına tak etmek/ demek/ Bıçak kemiğe dayanamak/ Canına yetmek	ناوخ نس ا بدراک ی کس طاق ت ندیر شدن طاق	Tâket-é kesî tâk şoden/ Kârd bé ostêhân resîden
Dereyi görmeden/ dereye varmadan paçaları sıvamak/	ندیش ک مزوم هدیدن آب	Âb nedîdé mûzé kêşîden

Doğmamış çocuğa don biçmek		
Dişini sıkmak	نشاڭگرگج وورن ادڭد	Dendân rû-yé céger gozâšten
İki elin kanda olsa bile durma	رمخو یدار دست در آب	Âb der dest dârî mehor
Sabrı taşmak/tükenmek	نمدآ سړی کړیږي زېږېدلی کړیږي همساک طاقی کس طاق ت ن شد / شدن	Şebr-é kesî ser âmeden Tâket-é kesî tâk şoden./ Kâsé é şebr-é kesî lebrîz şoden

Tablo 20.

Akıl

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Akıldan çıkmak	نفر دایزا	Ez yâd reften.
Aklı başına gelmek	آهن جایش سړی کس عقل	Eql-é kesî ser-é câyeş âmeden.
Aklı başından bir karış yukarı(da)	یو د ن گردی کس عقل ن ډنگړلی کس لقع	Eql-é kesî gérd bûden/ Eql-é kesî lengîden
Aklı bir karış havada	/ سد بکسریاو مشنگ دنکیمی زاب شه ابش رس	Meşeng ve yâ sebokser/ Sereş bâ teheş bâzî mîkoned
Aklı başından gitmek	ن ډېری کس سر زاش هو	Hûş ez ser-é kesî perîden
Aklı bokuna karışmak	/ن شد هچاپس د ن حردوخ مېس رنزا	Destpâçé şoden/ Ez terd bé hod rîden
Aklı çıkmak	شدن لهو	Hol şoden
Aklı dağılmak/ Aklı pusmak	شدن پرتی کس هوا س	Hevâs-é kesî pert şoden

Aklı durmak

نېس نر اېچ هې کس لوع Ekl-é kesî bé câyî
nerésîden

Aklı ermek/ Aklı yetmek	ندیسری یرکل قع هب	Bé eḳl-é kesî résîden
Aklı fikri	ذکر و فکر	Fékr o zékr
Aklına esmek	ی یرکن هب (یرکنف) یزچ ی یرکرس هب (یرکنف) یزچ یرکروطخ /ندز	Çîzî (fékrî) bé ser-é kesî zeden/ Çîzî (fékrî) bé zéhn-é kesî hoûr kerden
Aklına gelmek/ Aklına düşmek	نمدادی 1. 2. یرکروطخ ن هب 2.	1. Yâd âmeden 2. Bé zéhn hoûr kerden
Aklıma gelen başıma geldi/ Korktuğum başıma geldi	دم آمرس هب مدیسری مشزا هکی یزچ	Çîzî ké ezeş mîtersîdem bé serem âmed
Aklına takılmak/ Aklı/ zihni takılmak	یرکلوغشماری یرکن هدی یزچ	Çîzî zéhn-é kesî râ meşgûl kerden
Aklına yer etmek	ندانفا اچ ی کس هدی	Der zéhn-é kesî câ oftâden
Aklından çıkmak/ Hatırından çıkmak	نفر دایزا	Ez yâd reften
Aklından geçirmek/ geçmek/ İçinden geçirmek	ندیسری رکف هب	Bé fékr résîden
Aklında kalmak	(ندز کرس موافر) ندنام ی کس دیا	Yâd-é kesî mânden (ferâmûş nekerden)
Aklını kaybetmek/ Aklını oynatmak/ Aklı zıvanadan çıkmak/ Aklını peynir ekmekle yemek	دادن دست از ار خود عقل	Eḳl-é hod râ ez dest dâden

Tablo 21.

Aramak / Bulmak / Kaybetmek / Kaybolmak

² Anlamlar farklı olduğu için numaralandırılmıştır.

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Altını üstüne getirmek/ Arayıp taramak	زیر و زور / ن درکن و کنینک	Zîr o rû kerdên/ Kon feyekûn kerdên
Bahane aramak	ن دکر ییجو هیا ن	Behâné cûyî kerdên
Bahane bulmak	ن یدشائر اذمهبا	Behâné terâşîden
Bir şeyin ıcığını cıcığını çıkarmak	ن دروآردار یزیچ یوئ هک	Teh tûy-é çîzî râ derâverden
Duman olmak	شدن هوا دود / ن غراوه هبو ن دش دود	Dûd-é hevâ şoden/ Dûd şoden o bé hevâ reften
Gökte ararken yerde bulmak	ن بنفائ ن پیز رد و ن نسج ن امس آرد	Der âsémân costen o der zemîn yâften
Kapı kapı dolaşmak	ن گشی کسل ابن درد هبرد	Der bé der donbâl-é kesî geşten
Kayıplara karışmak	شدن ن زیست به سر / ی سیک ن دز بیغ	Ser bé nîst şoden/ Ġéyb zeden-é kesî
Kuş olup uçmak	شدن هوا دود	Dûd-é hevâ şoden
Ortadan kalkmak	ن غرن یبازا	Ez béyn reften
Ortadan kaybolmak	ی گرن دز بیغ	Ġéyb zeden kesî

Tablo 22.

Baht / Kader

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Bahtı açılmak	شدن باز ی کس بهخت	Beht-é kesî bâz şoden
Bahtı bağlı olmak	ن دبو هابس ی کس بهخت	Beht-é kesî besté bûden
Bahtı kara	بهخت سیاه / بهخت بنوگن	Siyâh beht/ Négûn beht/ Bedbeht

بدبخت		
Bî baht olanın bağına bir katresi düşmez bârân yerine dürr ü güher yağsa semâdan	همین امرس هباشن یکدربا بمکال ن ماس آاز افتد	Ez âséman kolâh bébâred yékiş bé ser-émâ némîofted
Kadere boyun eğmek	خوردن ملسن رس ردق و اضرق رباربرد مىلسن ن شددرق و اضرق دنراو	Der berâber-é kezâ o keder ser-é teslîm forûd âverden/ Teslîm-é kezâ o keder şoden

Tablo 23.

Bilmek

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Avucunun içi/ adı gibi bilmek	نشن دست کفالشم	Meşl-é kef-é dest dânésten
Bildiğim kadarıyla	مندی مک اییج نا	Tâ câyî ké mîdânem
Bildiğiniz gibi	دندانم هکروطنامه	Hemânîor ké mîdânîd
Bilirim diye yırtılmaktansa bilmiyorum deyip kurtulmak daha iyidir	تسان اچت خار، دندانم	Némîdânem râhet-é cân est
Her tarakta bezi olmak/ Her işte eli var	ندروآردرس یرا کردهزا	Ez her kârî ser derâverden
Karış karış bilmek	نشن دابجو هبابجو	Veceb bé veceb dânésten
Leb demeden leblebiyi anlamak	اشخواندن مضموم عنواناز خوری م نم ف یوگب نازحرف	Tâ bégûyî fé men mîrevem ferehzâd/ Ez ‘onvân mezmûm hânden
Mürekkep yalamak	دنرخو چراغ دود	Dûd-é çérâğ horden

Tablo 24.

Boş Hayal / Boş İş / Boş Söz

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Abuk sabuk konuşmak	نہ گفتار و تپوچر / الہوت ہر رابف چارا نگفج ندرک نہ گفت	Pert o pelâ goften/ Çért o pért goften/ Cefeng goften/ Erâcîf bâr kerden
Akıntıya kürek çekmek	ن شوکن وادرد بآ	Âb der hâven kûften
Araya/ aralığa gitmek/ Boşa gitmek	شدن ت لف نفر دابہ نفر رده	Telef şoden/ Heder reften/ Bé bâd reften
Araya vermek	دادن ہر کردن ت لف	Heder dâden/ Telef kerden
Âvâre âvâre dolaşmak	کردن و لگردی	Vélgerdî kerden
Boku bokuna/ Boşu boşuna/ Yok yere	بی چت دپ خوب	Bîhod/ Bî cehet
Bostan korkuluğu	نمخر سر کسرم	Metersek-é ser-é hermen
Boşboğazlık etmek	ندرکی زارد ہنور	Rûdé dérâzî kerden
Boş boş konuşmak	ن دز تنم فرح نہ گفت چر	Herf-é moft zeden/ Çért goften
Boş gezenin baş kalfası	راکوبہ مدآ	Âdem-é bîkâr
Boş hayal kurmak/ Olmayacak duaya âmin demek	ردم اخ اید سو م اخ لایخ نہ پ سر نہ پ	Hiyâl- hâam pohten/ Sodâ-yé hâam der ser pohten
Buz üstüne yazı yazmak	ن ش نوخ ہر	Ber yeh névéšten

Caddeleri/kaldırımları

ندرك گزن باباخ Hiyâbân gez kerdn

arşınlamak/

Kaldırım mühendisliği

yapmak

Dam üstünde saksığan, vur beline kazmayı	شغ مغابروق و دزقوب مکسلاک و داتنان ماس آزا کلنگ درک شدک ست، ن	Koleng ez âsémân oftâd o neşkest, kâléské bûğ zed o kûrbâgê geş kerd
Deli saçması	دلچر موزخرف	Çerend/ Mozeħref
Düş kurmak	کردن خیال بافی	Ĥiyâlbâfi kerdn
Hayal aleminde gezmek	ندبر سر هبتوربه/لایخ الم عدر	Der 'âlem-é ĥiyâl/heperût bé ser borden
Hayal kurmak	کردن خیال بافی	Ĥiyâlbâfi kerdn
Hayâl meyal	خیال و خواب	Ĥâb o ĥiyâl
Havanda su dövmek	نشوکن وادر دبا	Âb der hâven kûften
Herkesi kendi gibi sanmak	کردن نفس به نفس یاس	Ĥiyâs bé nefis kerdn
İğne ile kuyu kazmak	دلنک هاچ نزوس با کندن کوه ژه با	Bâ sûzen çâh kenden/ Bâ mojé kûh kenden
İşi üç nalla bir ata kalmak	اکس دهن ام خر کئی، لام ام هدادده خدا نالی	Ĥodâ dâdé bé mâ mâlî, yêr mânde sé tâ nâlî
Kalburla su taşımak	ندبر بآ بکش با	Bâ âbkêş âb borden
Katıra “baban kim?” demişler, “at dayım olur” demiş	بتنگ؟ تسکت ردب: دننگار رطاق است داندیم آقا اسب	Ĥâîr râ goftend: péderet kîst? Goft: esbâkâ dâ'im
Kel aşına şımşır tarak	لوک یوربا بر همسو کرعم ویری پرس ولچک سری رینگ دلنچی عر	Vesmé ber ebrû-yé kûr/ Ser-é keçel o 'ereğîn/ Ser-é pîrî o me'réké gîrî
Kof çıkmak	ندمآرد (بآزا) لاشوب	Pûşâlî (ez âb) derâmeden
Körler mahallesinde ayna satmak	ناروک ل فحم ردی راد منینا	Âyînédârî der mehfél-é kûrân
Ölme eşeğim ölme	دایم ریخ ابه زبکم، دایم لهرب رنمک بز	Bozek némîr behâr mîâd, kombozé bâ ĥiyâr mîâd

Sinek avlamak	پړاندن مگس	Meges perânden
Tereciye tere satmak	نډېر نلمرک دېمړيز	Zîré bé kermân borden

Tablo 25.

Davranış / İş Yapma / Tepki Gösterme

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Aciz bırakmak	کړدن عاجز نڅخه انا اېواز	'Acéz kerden/ Ez pâ endâhten
Acısını tazelemek/ Yarasını deşmek	نډرکمز اناړی سیکل د غاد	Dağ-é dél-é kesî râ tâzé kerden
Açığa vurmak	نډرکور	Rû kerden
Açık vermek	دادن ی کس دست آتو	Âto dest-é kesî dâden
Adam etmek	نډرکمدار ی یرک	Kesî râ âdem kerden
Adam yerine koymak	کړدن حساب آدم	Âdem hêsâb kerden
Adım atmamak (bir yere)	نښاندگړی اچ رداردوخ ی اې	Pâ-yé hod râ der câyî negzâšten
Afyonunu patlatmak/ Çileden çıkarmak	نڅخړ مهبار ی یرک بابصعا ی یرک بابصعا /خمور انڅر	Rû moḥ-é/ e'şâb-é kesî reften/ E'şâb-é kesî râ béhem rihten
Ağız birliği etmek	شدن صدا یک	Yék şedâ şoden
Ağzından girip burnundan çıkma	نزلری کس مخ نډرکراک ی یرک خم زور	Moḥ-é kesî râ zeden/ Rû-yé moḥ-é kesî kâr kerden
Ağzını açıp gözünü yummak	نډکړا زب نهاده ونډېس چشم	Çeşm besten ve dehân bâz kerden
Ağzını bağlamak	نښسپاری یرک نه ده	Dehen-é kesî râ beten

Ağzını burnunu dağıtmak	ن در کدر خاری سکز و پوکد	Dek o pûz-é kesî râ ħord kerden
Ağzının içine bakmak	ن بخودی کن هاد هبم چش	Çeşm bé dehân-é kesî dûhten
Ağzını sulandırmak	ن بخادزا بآری سکن اهد	Dehân-é kesî râ âb endâhten
Aklında tutmak/ Hatırında tutmak/ çıkarmamak	ن در پس / ن ت شدا رطاخ هب ن بشدا دای هب	Bé ħâîér dâšten/ séporden/ Bé yâd dâšten
Aklını başına toplamak/ almak/ devşirmek	ن در ک عم جار دوخ ساوح	Ĥevâsé ħod râ cem´ kerden
Aklını bozmak	ن در ک بار خاری سکز کفی عوضوم / ن خزیچ	Çîzî/ moẓû´î fékr-é kesî râ ħerâb kerden
Alaya almak	ن بشذاگی کن سر هب سر	Ser bé ser-é kesî gozâšten
Âlem yapmak	ن نذاگر جشن	Ceşn géréften
Aldırış etmemek/ İstifini bozmamak/ Bozuntuya vermemek	ن در وائی دوخ یور هب	Bé rû-yéħod neyâverden
Alıcı gözüyle bakmak	ن در ک نذاگاه رادوخ (رنط) شمچ با ن در ک زادزارو	Bâ çeşm-é (nezer-é) ħendâr négâh kerden/ Verendâz kerden
Allayıp pullamak/ Yağlayıp yüzlemek	ن یزیچ هب نداد بانو بآ	Âb o tâb dâden bé çîzî
Alt etmek	دادن شکست	Şékest dâden
Altına yapmak (korkudan)	ن در در دوخ هب ن در ک فئیکار دوخ (سرنزا) ن در ک سئخار دوخ راولش	Bé ħod rîden/ Ĥod râ keş îf kerden/ Şelvâr-é ħod râ ħîs kerden (ez ters)
Altını çizmek/ Balmumunu yapıştırmak/ Mim koymak	ن در ت شک طخ یزیچ ریز	Zîr-é çîzî ħet kéşîden

Altan almak	انداد خساپ تطللم / شوخ نلزا اب ننگ خنسم نر	Bâ zebân-é hoş/ molâyémet pâsoh dâden/ Nerm sohen goften
Altüst etmek (olmak)	ندش) ندرک ریز و ریز	Zîr o zéber kerdén (şoden)
Anasını ağlatmak	ندروآرداری سکر دپ	Péder-é kesî râ derâverden
Aptal numarası yapmak	ندز تیرخ هبار دوخ	Hod râ bé heriyyet zeden
Arabozuculuk yapmak/ Ara bozmak	ندزک یز مه مبود ندز مه هزائم	Do bé hem zenî kerdén/ Miyâné béhem zeden
Aracı olmak	شدن واسطه	Vâséé şoden
Arayıp sormak	شدن احوال جویدای	Cûyâ-yé ehvâl şoden
Arayı yapmak	کردن میانی در پا	Pâ der miyânî kerdén
Arkada bırakmak	1. ندز لگر ب یور 2. ندز گ یود	1. Rûy bergerdânden 2. Dûrî gozîden
Arkadan vurmak	ندز رچنخ تشپزا	Ez pošt hencer zeden
Arka çıkmak	ندمآردی سکتشپ	Pošt-é kesî derâmeden
Arkasını almak	نفرگاری راک پ	Péy-é kârî râ géréften
Arka (sırt) çevirmek	ی سکزاندن لگر ب یور	Rûy bergerdânden ez kesî
Arpacı kumrusu gibi düşünmek	ندانفا مراچ رکنه ب	Bé fékr-é çâré oftâden
Attan inip eşeğe binmek	ن شدرا سو خر برو ندش هداپ ب س از	Ez esb piyâdé şoden o ber her sevâr şoden
Ateşe vermek	ن ک ش بدشت آه	Bé âteş keshîden
Ateşe/ yangına gitmek	ندز نمدار ش آ	Âteş râ dâmen zeden
Ateşle oynamak	ند کریز اب ریش م د اب	Bâ dom-é şîr bâzî kerdén
Atik davranmak	ند کری یس دش ب	Pîşdestî kerdén
Avcunun içine almak	نفرگ دوخ تشم ردار ی سگ	Kesî râ der mošt-é hod géréften

Avuç / el açmak	زاردی مرکتمس هب زاین / یوا دگ تسد	Dest-é gédâyî/ niyâz bé semt-é kesî dérâzkerden کردن
Ayağa düşmek/ Ayağına kapanmak	ندانفای گریه ای هب	Bé pâ-yé kesî oftâden
Ayağa kalkmak	ن بساخ اپ هب	Bé pâ hâsten
Ayağına dolaşmak/ dolanmak	ن فرگاری مرک یاپ و تسدی ولج	Célo-yé dest o pâ-yé kesî râ géréften
Ayağını kaydırmak/ Ayağının altına karpuz kabuğu koymak	ن دزازی مرک بآریز ن دلامی مرک یاپ ریزن و یاص ی مرک یاپ ریزن و زرخ ن نشاذگ	Zîrâb-é kesî râ zeden/ Pûst-é herbozé zîr-é pâ-yé kesî gozâšten/ Şâbûn zîr-é pâ-yé kesî mâlîden
Ayağının altına almak	ن درک بوبک دگلاری مرک ن دگر لگد و مشت هب	Kesî râ legedkûb kerden/ Bé moşt o leged géréften
Ayağının türabı olmak	شدن ی کس دست عصای	Eşâ-yé dest-é kesî şoden
Ayak atmamak	ن شذانگی یاج رد پا	Pâ der câyî negzâšten
Ayak bağı olmak	ن شدی کس چپا هب	Pâpîç-é kesî şoden
Ayak basmak	(ن فر) یاج هب ن نشاذگ اپ	Pâ gozâšten bé câyî
Ayak diremek/ Ayağını berk basmak	ب ند / ن دداریگ یراشنا پندرک کاپد / ن دکر ن درک	Pâfêşârî kerden/ Gîr dâden/ bend kerden/ kélîd kerden
Ayaklarının ucuna basmak	ن فر طارن چرواپ	Pâverçîn râh reften
Ayakta tutmak	ن شذاندنگ ل سر	serpâ négeh dâšten
Ayıbını örtmek	کردن یپوش عیب	Éyb pûşî kerden
Bababalık yapmak	ن درک یردپی مرک قح رد	Der hekké kesî péderî kerden
Bağdaş kurmak	ن شسن وراز راهچ	Çehâr zânû néşesten
Bağrına basmak	ن ک شدش آغو هب	Bé âgûş keshîden
Balgam atmak	ن یوخ نگابر هب بش	Şobhé berengîhten

Balta olamak (birine)	ان شد شیریس / ن دداریگ	Sîrîş şoden/ Gîr dâden
Bam teline basmak	نیشادگ تسدی سیک فعض مطلق یور	Rûy-é noqté ze 'f-é kesî dest gozâšten
Basıp gitmek/ Çekip gitmek	ن غرو نیشادگ	Gozâšten o reften
Barış görüş olmak	ند کریشآ	Âştî kerden
Baskıya boyun eğmemek	ن ددازل غش هبباج	Bâc bé şogâl nedâden
Başa çıkarmak	ندزلسر مارجارس هب	Bé serencâm rêsânden
Baş başa/ kafa kafaya vermek	ندرکی رکنده	Hem fékrî kerden
Başiboş bırakmak	ندرک امر دوخ للاح هباری سیک	Kesî râ bé hâl-é ĥod rehâ kerden
Başına çalmak	ندرکتربای سیک یول جاریزیچ	Çîzî râ célo-yé kesî pert kerden
Başına çorap örmek	بیدن دپالم مریشی کس سر /ندرک تسردش وپای	Berây-é kesî pâpûş dorost kerden/ Ser-é kesî şîre mâliden
Başına dert/ iş açmak/ çıkarmak	دادن خود دست کار	Kâr dest-é ĥod dâden
Başına toplamak	ندرک عم ج دوخ رودار نارگید	Dîgerân râ dor-é ĥod cem' kerden
Başında beklemek	... (وب بیمار) ملندن ی کس سربالال	Bâlâ ser-é kesî mânden (bîmâr ve ...)
Başında durmak	اید سئادن ی کس سربالال	Bâlâ ser-é kesî îstâden
Başından savmak	لزدن ب از خود سراز /ند کر رس هب تسد دذخوبی دک ندالس ذرامیس لزدن	Ez ser-é ĥod bâz kerden/ Dest bé ser kerden/ Dek kerden/ Péy-é noĥod siyâh fêrêstâden

	نځاندن اړس دردی وټارئ ټک	Kesî râ tûy-é derd-é ser endâhten
Başını dinlemek	نډرک حتار سړا	Éstêrâhet kerdên
Başını yemek	کړدن د پست به سر	Ser bé nîst kerdên
Başı taşa, taşı başa vurmak	نډزی رډره هې	Bé her derî zeden
Baş kaldırmak	نډکر چپ سر	Serpîçî kerdên
Baş kaldırmamak	سره پک	Yék ser-é
Baş sallamak	(نځا بدون شون به) نډدان اکډ سر	Ser tékân dâden (bé nêşâné teyîd)
Baştan ayağa süzmek	نډرک زادنارو	Verendâz kerdên
Baştan çıkarmak	نډرک رډه پارزا	Ez râh bé der kerdên
Baş vurmak	ډنډر سر	Ser zeden
Battı balık yan gider	هېچ بېوکی هېچ د شتگ سر زامک آب وېج صد	Âb ké ez ser gozeşt çe yék veceb çe şed veceb
Belâsını aramak	نډشگ شړل اېډن	Donbâl-é şer geştên
Belâyı satın almak	نډرک تېس رډس در د دوخ وارب	Beray-é ħod derd-é ser dorost kerdên
Beleşe konmak	نډرک ږوخ تنم	Moft ħorî kerdên
Belini doğrultmak	نډرک تېسار رمک	Kemer râst kerdên
Beşik kertmesi	نډخړې مه مان هبار سک ودفان	Nâf-é do kes râ bé nâm-é hem borîden
Beş paralık etmek	نډرک لوبه مکسارئ ټک	Kesî râ sékké' é pûl kerdên
Beyaza çekmek/ Beyaz etmek/ Temize çekmek	کړدن د نويس پاک	Pâk névîs kerdên
Bilir bilmez (iş yapmak)	نډرک یراک مژادن	Nedânem kârî kerdên
Bindiği dalı kesmek	ډنډر دوخ هېشهر هېشېک	Tîşé bé rîşé' é ħod zeden
Birbirlerine düşürmek	نځاندن مه مان هې	Bé cân-é hem endâhten

Bir çuval inciri berbat etmek/ İşleyen değirmenin boğazına durmak	نددا آب مبلگ هسرد	Desté gol bé âb dâden
Bir dikişte içmek	نیش ذو معجر کی هب	Bé yék cor' é nûşîden
Bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmek	ننگر ز پده نش/ هدی ذد	Nedîdé/ neşnîdé géréften
Birinin ağzına bakmak	ند کردن گاهی کن نهاد هب	Bé dehân-é kesî négâh keden
Birbirinin ağzına tükürmek	کردن پکی به دست	Dest bé yékî kerden
Birinin aklını çalmak/ çelmek	ندپذرداری مکلفق	'Ekl-é kesî râ dozîden
Birinin başına ekşimek	اندش (رنج) بارخی سکر سور شدنی کس آویزان	Rûy-é ser-é kesî herâb (çetr) şoden/ Âvîzân-é kesî şoden
Birinin başına külah giydirmek	نشدن گکالی کس سر	Ser-é kesî kolâh gozâšten
Birinin başına/ tepesinde bitmek	شدن خوابی کس سر شدنی کس آویزان	Ser-é kesî herâb şoden/ Âvîzân-é kesî şoden
Birinin düşüncesini okumak	ندناو خاری سکر کف	Fékr-é kesî râ hânden
Birinin işini bitirmek	ندکردن کامناری سکر راک ندنکاری سکر کلک	Kâr-é kesî râ temâm kerden/ Kelek-é kesî râ kenden
Birinin kuyruğunu kıstırmak	ندی چ/ نشدن اذگ هلای لاری سکر مد	Dom-é kesî râ lâ-yé tele gozâšten/ çîden
Birinin sırrını açığa vurmak	ندکردن یرد هرب	Perdé derî kerden
Birinin yakasına yapışmak	ندفرگاری سکر (هوقن) نایرگ ندفرگاری سکر رخ	Gerîbân (yeké) kesî â géréften/ Hér-é kesî râ géréften
Biriyle/ bir şeyle ilişkisi kesmek	زمرق طخی زهچ/ سکر رود اری زهچ/ سکر هحنانندن دیشک ندناو خ	Fâtéhékesî/çîzî râ hânden/ Dor-é kesî/çîzî her-é kerméz késîden

Biriyle ters düşmek	ن داتنا چپ ی سربا	Bâ kesî çep oftâden
Bir taşla iki kuş vurmak	ندزن اشین و درینا کتا	Bâ yék tîr do nêşân zeden
Bıçak çekmek	ک ش یدن چاقو	Çâkû kêsîden
Bıyık burmak	نددانا بل یس	Sibîl tâb dâden
Boğaz boğaza (gırtlak gırtlığa) gelmek/ Boğazına sarılmak	ن شد موئ هب دست مه ن اچ هب گالو یز ن داتنا شدن	Dest bé yeke şoden/ Gelâvîz şoden/ Bé cân-é hem oftâden
Boğuntuya getirmek	نددانا راقر یئس لر دور وئاری سربا	Kesî râ tû rûderbâystî kerâr dâden
Bohçasını koltuğuna vermek	ندرک تنجاری سربا شنفک	Kefş-é kesî râ coft kerden
Boka çevirmek (berbat etmek)/ Bok etmek/ İçine etmek/ İçine sıçmak	هگ هب دنگن ک ش یدن ندزن	Gend zeden/ Bé goh kêsîden
Bokunu çıkarmak/ Tadını kaçırmak	ندروآرداری زوچ روش	Şûr-é çîzî râ derâverden
Bok yemek	کردن غلط ندروخ هگ	Gele kerden/ Goh horden
Boş vermek	ندرک لو، دش یزچ لایخ ی	Bîhiyâl çîzî şoden, vél kerden
Boynunu bükmek	ندرک چک ندگر	Gerden kec kerden
Boyun eğmek/ Amana gelmek/ Aman dilemek	ندروآوردن مه یلس نرس	Ser-é teslîm forûd âverden
Bulanık suda balık avlamak	ننگر ماهی دلوآل ک آباز	Ez âb-é gélâlûd mâhî géréften
Burnunu çekmek	ننگر مروغبا 1. ک ش یدن بال دلهغ 2.	1. Âbgûré géréften 2. Demâg bâlâ kêsîden

Burnunu sürtmek	نسسکشاری سړک خاش	Şâh-é kesî râ şékesten
Burun sokmak	سړدن د خلالت کړدن ف ضولې	Déhâlet kerden/ Fożûlî kerden
Can evinden vurmak	نډ کړ هملحی کسل پش آ هښاپ هب	Bé pâşné âşîl-é kesî hēmlé kerden
Canı ile oynamak	نډرکیزا بدوخ ناج اب	Bâ cân-é hōd bâzî kerden
Canına ateş düşürmek	نډزی سړکل د هښ آ	Âteş bé dél-é kesî zeden
Canına okumak	نډروآ رداری سړکردپ	Péder-é kesî râ derâverden
Canına susamak	نډرراخی سړکل مس بگر	Reg-é bēsmél-é kesî hārîden
Canından geçmek	نسسش ناج زاتسد ننش گز د خو ناج از	Dest ez cân şosten/ Ez cân-é hōd gozešten
Canını kurtarmak	نډبر رد هب لم ل س ناج نډخر ناج	Cân-é sâlém bé der borden/ Cân herîden
Canını vermek	نډرک ادنار ناج	Cân râ fedâ kerden
Can kulağıyla dinlemek	نډرکش گول د و ناج با نډرېس ناج ش گو	Bâcân o dél gûş kerden/ Gûş-é cân séporden
Cehennem olup gitmek	نډرک مگار د و خو روگ	Gûr-é hōd râ gom kerden
Cendereye koymak	ننش اذگ هښ نگم یالاری سړک	Kesî râ lâ-yé mengéné gozâšten
Cephe almak	نډگر هبج	Cébhé géréften
Ceza kesmek	ننش ذو / نډ کړ هډجر	Cerîmé kerden/ névéšten
Ciğerini delmek/ yakmak	نډنازوساری سړکرگج	Ceger-é kesî râ sūzânden
Ciğerini/ kalbinin içini okumak	نډناو خاری سړکرگف	Fékr-é kesî râ hânden
Ciğerini sökmek	نډرک همئی همئواری سړک	Kesî râ kéymé kéymé kerden
Cinlerini tepesine çıkartmak/ Tepesini attırmak	شوج هباری سړک نوخ لالا باری سړکرگف نډروآ نډروآ	Kofr-é kesî râ bbâlâ âverden/ Hûn-é kesî râ bé cûş âverden

Çalakalem yazmak	نیش دوزدن امل قل	Kelem endâz névéšten
Çalmadan oynamak	ن دئصفر هزن	Nezedé rekşîden
Çanak yalayıcılık yapmak/ Yağcılık yapmak	ندرکی راوخ ه چاپ / ی سول ه ساک	Kâsé lîsî/pâçé hârî kerden
Çark etmek	ندز لدرگر بار دوخ یور	Ru-yé hod râ bergerdânden
Çekidüzen vermek	ندرکروج و عم جار دوخ	Hod râ cem ' o cûr kerden
Çifte atmak	ندز کتفج	Coftek zeden
Çimdik atmak/ basmak/ Çimdiklemek	نغرگن وگش ن	Nîşgûn géréften
Çizmeyi aşmak	ندرکن الیز بشفک و نا ب	Pâ tû keşş-é bozorgân kerden
Çığır açmak	ندرک حنار یزیچ باب	Bâb-é çîzî râ feth kerden
Çocukluk etmek	ندرکی لچ ٭ ب	Beççégî kerden
Daldan dala konmak	ندپر خاش ن آ ه شاخ ین از	Ez îñ şâh bé ân şâh perîden
Damağına girmek	ندروآردی زاب نریش	Şîrîn bâzîderâverden
Damarına basmak	لالاباری سگس یور ی سگباصع ا یور ندروآ نغر	Rû-yé e şâb-é kesî reften/ Rû-yé seg-é kesî râ bâlâ âverden
Def-i hacet etmek	کردن حاجت ضای	Kezâ-yé hâcet kerden
Defteri kapamak	نشد اگارن کون و بس بو	Bûsîden okénâr gozâšten
Deliliğe vurmak	ندروآردی زاب ه ناوید	Dîvâné bâzî derâverden
Derme çatma yapmak	کردن ب ندی سرم	Serhem bendî kerden
(Deve kuşu gibi) başını kuma sokmak	ندرک فرب ریزاردوخ رس کبک لثم	Meş l-é kebk ser-é hod râ zîr-é berf kerden
Deve yapmak	شدن صاحب	Şâhéb şoden
Deveye hendek atlatmak	ندبرن بدنر برل یب	Pîl ber nerdébân borden
Dibini bulmak/ Dibine darı ekmek/ Köküne kibrit suyu dökmek/ Kökünü kurutmak	اریزیچ یو ه 2. لالاباری یزیچ ه 1. ندروآرد ندروآ	1. Teh-é çîzî râ bâlâ âverden 2. Teh tû-yé çîzî â derâverden

Dikkate almak	نډگر رظنرد	Der nezer géréften
Dil çıkarmak	نډرکی زاردن لږ	Zebân dérâzî kerden
Dile getirmek	نډروآرد فرح هې	Bé herf derâverden
Dil gıcırdatmak	کړدن غرچه دزدان	Dendân gorçé kerden
Dilini bağlamak/ Dilini kesmek	نډسپاری پکښه اهد	Dehân-é kesî râ besten
Dil uzatmak	نډرکی زاردن لږ	Zebân dérâzî kerden
Dirsek çürütmek	کړدن خرداسه تخوان	Ostêhân hord kerden
Diş göstermek	نمودن/ادان نه شان دزدان	Dendân néşân dâden/némûden
Dişini saydırmak	نډرهمشاری پکښه ادږد	Dendân-é kesî râ şémorden
Dize getirmek	نډروآرد وړاز هې	Bé zânû derâverden
Dolap çevirmek	هڅو ککړدن ډرکی زاب نډز	Kelek zeden/ hokké bâzî kerden
Dört gözle bakmak	نډکر نه لگه هم چساره چ	Çahâr çêşmî négâh kerden
Dudak bükmek	کړدن کجی دهی	Dehen kecî kerden
Dudak ısırnak	نډه گز لب	Leb gezîden
Dudak sarkıtmak	پرچیدن لب	Leb berçîden
Dünyayı başına dar etmek	نډرک گنډی پکښه بار هږد	Erşê râ ber kesî teng kerden
Duymazlıktan gelmek	نډزیرک هېار دوخ	Hod râ bé kerî zeden
Düz duvara tırmanmak	نډغر لالاب تږسار راوېدزا	Ez dîvâr-é râst bâlâ reften
El atmak	نډېر دست	Dest borden
El basmak	نښادگ تږسد نآرؤ عور	Rû-yé xorân dest gozâşten
El çekmek/ El etek çekmek/ silkme/	نښه پکښه/نښه ډېر دست	Dest berdâşten/kêşîden
El yıkamak		
El çekmemek	نډوبن رډېر دست	Dest berdâr nebûden
El çırpma	دنز دست	Dest zeden

Elde etmek	ن دروآتسد هب	Bé dest âverden
Ele almak	نداد رارق ی سررب تحب	Teht-é berrésî kerâr dâden
Ele geçirmek	ن دروآرنگ	Gîr âverden
El ele vermek/ El birliği yapmak	نداد مه دست هب تسد	Dest bé dest-é hem dâden
El etek çekmek (bir şeyde)	نخهچ زان دچرب ناماد ندرکی رینگ مرانک	Dâmen berçîden ez çîzî/ Kénârê gîrî kerdên
Ele vermek (ihbar etmek)/ Dile vermek	دادن لو	Lo dâden
Elini kana bulamak	ندش دولا/ منش غآنوخ هب ی کس دست	Dest-é kesî bé hûn âgêşté/âlûdé şoden
Elini kolunu bağlamak	ننسیاری بکل ابوتسد	Dest o bâl-é kesî râ besten
1. El katmak 2. El uzatmak	ندنزلر تسد	Dest résânden
El kesesinden beylik yapmak	ن ب خشد هفولخ همسی کار	Ez kîsê'ê helîfê beşîden
El ovuşturmak	سودن دست پ شت بر دست	Dest ber poşt-é dest sûden
El sıkmak	دادن دست ندر کر هف صام	Dest dâden/ Moşâfêhé kerden
El şakası	ین دب/ یکوزیف یخ شو	Şûhî fizîkî/ bedenî
El ucuyla vermek	(نداد مک) ن دیزرلی بک تسد	Dest-é kesî lerzîden (kem dâden)
Emek vermek/ çekmek	ندش کت محز	Zehmet keshîden
Emrivaki yapmak/ Oldubittiye getirmek	زارق هدش مارجا راکر باردار ی بک دادن	Kesî râ der berâber-é kâr-é encâm şodé kerâr dâden
Endazeye vurmak	نفرگهز ادزا	Endâzé géréften
Ensesinde boza pişirmek	دادن قرار ف شار ت حت ار ی کس	Kesî râ teht-é fêşâr kerâr dâden
Ense yapmak	کردن لش	Leş kerdên

Esir almak	ن دروآرد/ن درگت راسا دبار ی نیک	Kesî rā bé ésâret géréften/derâverden
Eşegini sağlam kazığa bağlamak/ İşi sağlama bağlamak/ İşi sağlam kazığa bağlamak	ن درکی راکم کح م ه یخیم چهار ن در	Çahâr mîhê kerden/ Moħkem kârî kerden
Eşek şakası yapmak	ن درکی خریخ شو	Şûhî ħerekî kerden
Evcilik oynamak	ن درکی زاب دلاخ	Ĥâlê bâzî kerden
Evlat edinmek	ن درکل و بی ی گدناوخ دزرن/ی دزرن هب	Bé ferzendî/ ferzend ĥândégî ķebûl kerden
Ezbere iş görmek	ن دادم اچ زای راکاو دور ز ا	Ez rû hevâ kârî encâm dâden
Fena/ kötü gözle bakmak	ی کس هب ن درک ز نگاه بد	Bed négâh kerden bé kesî
Fenaya/ kötüye çekmek	ن درکرا اشتد بردب	Bed berdâšt kerden
Fener çekmek	ن بخ ادنا رو	Nûr endâhten
Fesat karıştırmak/ kaynatmak	دواندن موش	Mûş devânden
Fikir almak	ن درکی رکنم	Hem fékrî kerden
Fink atmak	دادن جوالن	Colân dâden
Firara kadem basmak	ن شذاگراف ر هب پا	Pâ bé ferâr gozâšten
Fiyat kırmak	ن بخورن تمئو ریز	Zîr-é ķeymet forûhten
Gafil avlamak (avlanmak)	(ن دش) ن درک ره غفگ	Ġâfélgîr kerden (şoden)
Gaipten haber vermek	ن ناگابی غ	Ġéyb goften
Gâvur etmek	کردن د یف/حرام	Ĥerâm/ĥéyf kerden
Gem almamak	ن غرن راب ریز	Zîr-é bâr nereften
Geri almak	ن غگر پس	Pes géréften
Geri çevirmek	ن دز س هب	Pes zeden
Geri dönmek	ن ناگش باز	Bâzgešten
Gezip tozmak	کردن گذار و گشت	Gešt o gozâr kerden

Göbek çalkalamak	دادن قر	Ḳer dâden
Göç etmek	کردن مهاجرت	Mohacéret kerdén
Göğüsünü siper etmek	نکردن ریس منیس	Sîné séper kerdén
Gölge düşürmek	نشدن از سایه	Sâyé endâhtén
Görmezlikten/duymazlıktan gelmek	نزدن بچیلع وچو کدباردوخ	Ḥod râ bé kûçé'ê Elî çep zedén
Gözardı etmek	نشدن گرده‌ی‌دد	Nedîdé géréftén
Göz atmak/ Gözden geçirmek/ Göz gezdirmek	نشدن اندازگاه	Négâh endâhtén
Göz banyosu yapmak	کردن چرانی چشم	Çêşm çérânî kerdén
Gözden çıkarmak	نشدن دبرمش‌چ	Çêşm berdâştén
Gözden kaybolmak/ Gözden uzaklaşmak	نشدن رود امرظن‌زا	Ez nezerhâ dûr şoden
Göz dikmek	نشدن ادگی‌زچ ورمش‌چ	Çêşm ru-yé çizî gozâştén
Göz kırmak	نزدن چشمک نزدن کلبه	Çêşmek zeden/ Pélk zeden
Göz önüne almak	نشدن درظررد	Der nezer géréftén
Göz önüne tutmak/ almak	ندادن رارق‌رظ‌د م	Meddé nezer çerâr dâden
Göz ucuyla bakmak	نکردن هاگن وشم‌چ ریز	Zîr çêşmî négâh kerdén
Gözü dalmak	نشدن درخ	Ḥîré şoden
Gözü gibi sakınmak	نکردن تیب‌ارم‌ی‌زچ زادوخ مش‌چ لشم	Més l-é çêşm-é ḥod ez çî morâkébet kerdén
Gözünü ayırmamak	نشدن ازرب مش‌چ ی‌زچ‌زا	Ez çizî çêşm bernedâştén
Gözünü korkutmak	نشدن گری س‌ک‌زا مش‌چ رمز	Zehr-é çêşm ez kesî géréftén
Gözü üzerinde olmak	نشدن روی س‌ک / ی‌زچ‌چ‌ی س‌ک‌س‌اوح	Ḥevâs-é kesî bé çizî/ kesî bûden
Göz yaşı dökmek/ Yaş dökmek	نشدن رخ‌کش نشدن رخ‌کش	Eşk rîhtén/ Âbgûré géréftén

	نفرگ مروغآ	
Göz yummak	پوشیدن چشم	Çeşm pûşîden/
	کردن یپوش چشم	Çeşm pûşî kerdên
Güçlük çıkarmak	کردن سخت	Seht kerdên/
	نفرگدختس	Seht géréften
Güllabicilik etmek	نفرگسولاری سیک	Kesî râ lûs kerdên/
	نفرگشکاری کرناز	Nâz-é kesî râ keshîden/
	نفرگداگی کسولال هب نی	Nînî bé lâlâ-yé kesî gozâştên
Günaha girmek/ Günah işlemek	نفرگهانگ	Gonâh kerdên
Gün almak/ Randevu almak	نفرگدر (لیبق) تقو	Vekt(-é keblî) géréften
Güneş almak	نفرگدرا بتغآ	Âftâb géréften
Gün saymak/ Gününü beklemek	نفرگدیرامش زور	Rûz şomârî kerdên
Gürültü çıkarmak	نفرگادنا دار هخرعم	Me'réké râh endâhtên
Gürültü patırtı yapmak/ Gürültüye, patırtıya vermek	نفرگادنا دار اوعد/هخرعم نفرگغلوبغلوخ نفرگادنا دار ادص ورس	Me'réké/de'vâ râhendâhtên/ Şolûg polûg kerdên/ Ser o şedâ râh endâhtên
Güven kazanmak	نفرگباجار نارگید دامعآ	É'témâd-é dîgerân râ celb kerdên
Habbeyi kubbe yapmak/ Pireyi deve yapmak/ Mesele yapmak	نفرگهآ قارهآ ح نفرگاس هکوهاکاز	Hebbé râ qobbé kerdên/ Ez kâh kûh sâhtên
Haber almak	نفرگدر بخ	Heber géréften
Haber vermek	نفرگدلیر /نفرگداد بخ	Heber dâden/ résânden
Haddeden geçirmek	نفرگشاذگن بیدو ذریز	Zîr-é zerrébîn gozâştên
Haddini aşmak	نفرگشاذگن وریدوخ ح زاب	Pâ ez hedd-é hod bîrûn gozâştên/

	نیش‌داگن ور به دخی لگزا با	Pa ez gélîm-é ĥod bîrûn gozâšten
Haddini bilmek	نیش‌داد دوخ ّح	Ĥeddé ĥod râ dânésten
Hafife almak	نیش‌گر مک دست	Dest-é kem géréften
Hak ile yeksân etmek/ Yer ile bir etmek	کردن به کسان ظک با	Bâ ĥâk yéksân kerdén
Halt etmek	کردن غلط نیدروخ هگ	Ĝeleĭ kerdén/ Goh ĥorden
Halvet olmak	کردن خلوت	Ĥelvet kerdén
Hava almak	دن رخو هوا	Hevâ ĥorden
Hava atmak	دادن پرز	Poz dâden
Hava basmak	نیش‌گاردوخ نیش‌رورغم دوخ به نیش‌رکی ئورنارخن	Ĥod râ géréften/ Bé ĥod meĝrûr şoden/ Fehr forûşî kerdén
Harekete geçmek/ İşe el atmak	نیش‌دراک به دست	Dest bé kâr şoden
Hatime çekmek	دادن خاتمه	Ĥâtémé dâden
Hayatına girmek	نیش‌ادگی سکی‌گدنز و نا با	Pâ tû zéndégî-é kesî gozâšten
Hayır/ sevap işlemek	کردن نوا ب / خیر کار	Kâr-é ĥéyr/ şevâb kerdén
Hem nalına hem mihına vurmak	نیش‌خیم به یک ل غل به یکی نیش‌راوخ ار لم رخ مه رخ مه	Yékî bé ne‘l yékî bé mîĥ zedén/ Hem ĥer hem ĥormâ â ĥâsten
Her aşın kaşıĝı olmak/ Her boka maydanoz olmak	شدن به و دن آش هو نه خود	Noĥod-é her âş bûden/şoden
Hesaba çekmek/ Hesap sormak	پرسیدن حساب	Ĥésâb porsîden
Hesap vermek	دادن پس حساب	Ĥésâb pes dâden

Irağı yakın etmek	نیشلربار رس زار غناوم	Mevâné' râ ez ser-é râh berdâšten
İç etmek	نغرشک	Kés reften
İçine atmak	نغردوخ وئ	Tû hûd rîhten
İki ayağı bir papuca sokmak	ندرک شنگ کهردار اهاپ	Pâhâ râ der yék kefş kerden
İleri gitmek	ندرک یور مدلیز	Ziyâdérevî kerden
İmza atmak	کردن امضاء	Émzâ kerden
İnce eleyip sık dokumak	ندرک افکشمو	Mûşékâfî kerden
İneklemek	لنز خر کردن خوانی خر	Her zeden/ Her hânî kerden
İpe un sermek	ندرک نهم نزار با نط یور	Ru-yé tenâb erzen pehn kerden
İşi ehline vermek	نرپس نلر اک هبار راک	Kâr râ bé kârdân séporden
İşin alayında olmak	نغریگی رس رس	Ser serî géréften
İşi yokuşa sürmek	ندرک ری نئازل کشا	Êşkâlderâşî kerden
İzini sürmek	نؤرگاری سکی ابد ر	Reddé pâ-yé kesî râ géréften
İz sürmek	اری سکی ابد ر نغریگ کردن تعقیب	Redd-é pâ-yé kesî â géréften/ Te'kîb kerden
Kabuğuna çekilmek/ Hırkayı başına çekmek	ندر بوردوخ نایرگ هبارس نغردوخ کلال وئ نغری لوزنا هب	Ser bé gerîbân-é hûd forû borden/ Tû lâk-é hûd reften/ Bé énzévâ reften
Kafasını şişirmek	ندر باری سکر س خوردناری کس مغز	Ser-é kesî râ borden/ Megz-é kesî râ horden
Kaf dağı'nda kar bağışlamak	لدادن خرمن س روعده ن دیش خپ هغریگانای وده	Ve'dé' é ser-é hermen dâden/ Âhû-yé nâgéréfté behşîden
Kaleme almak	ندر و آملق هب	Bé kelem âverden

Kalp kırmak	نيسكشارى سكلد/بلاق	Ķelb/dél-é kesî râ şékesten
Kanadı altına almak	نفرگارى سكلابو رپرئز	Zîr-é per o bâl-é kesî râ géréften
Kan ağlamak	ندرك هرگنوخ	Ĥûn géryé kerden
Kan akıtmak	ندكر انيقر	Ķorbânî kerden
Kan dökmek/çıkmak	نسخ ادنا لارنوخ	Ĥûn râh endâhten
Kan gövdeyi götürmek	نسخ ادنا لاریزرنوخ ونوخ	Ĥûn o ĥûn rîzî râh endâhten
Kapı dışarı etmek/ Dışarı atmak	نسخ ادنا نورب	Bîrûn endâhten
Kapı dinlemek	ايسه تاندن فالگوش	Fâlgûş îstâden
Karanlığa kurşun sıkmak	نسخ ادنا یکرانردیرئ	Tîrî der târîkî endâhten
Kaşlarını çatlamak	کردن اخم نسخ ادنا اوربا مبرگ	Eĥm kerden/ Géré bé ebrû endâhten
Kaşlarını çatmak	کردن اخم	Eĥm kerden
Kaş yapayım derken göz çıkarmak	ارشمشچ، دنگ تسردار شوروبادما درکروک	Âmed ebrûyeş râ dorost koned, çêşmeş râ kûr kerd
Kavga çıkarmak/ Patırtı çıkarmak	نسخ ادنا لار اوعد	De‘vâ râh endâhten
Kediye ciğer emanet etmek	ندربسگ گر مبه ن	Donbé bé gorg séporden
Kenara çekilmek/ El vurup etek silkmek	ندركى رىگمرانک	Kénârê gîrî kerden
Kendi hâline bırakmak	ندرك امردوخ لاح هبارى سکل	Kesî râ bé hâl-é ĥod rehâ kerden
Kendi kuyusunu kazmak	روگ شيوخ تسداب روگ مبدوخ یابابن دنگدوخ /نفر	Bâ pâ-yé ĥod bé gûr reften/ Bâ dest-é ĥîş gûr-é ĥod kenden
Kendini işe vermek	ندداراک هب دن	Ten bé kâr dâden
(Kendini) küçük düşürmek	ندرك کچوکاردوخ	Ĥod râ kûçek kerden
Kendini paralamak	ندز شنا و بآ هباردوخ	Ĥod râ bé âb o âteş zeden

Kene gibi yapışmak	نښه پښه کڼه لښم	Mēs l-é kené çesbîden
Kesenin ağzını açmak	نډرک لشار هس ټکر رس	Ser-é kîsé râ şol kerden
Kılıfını hazırlamadan minare çalmak	نډپښد رانم هد کڼه هاج	Çâh nekendé ménâr dozdîden
Kılı kırk yarmak	نډنښک ن ورېب تسم زار وم کردن شکافی و	Mû râ ez mâst bîrûn kêsîden/ Mû şékâfî kerden
Kismetini ayağıyla tepmek	نډز دوخ تېخ هېدگل	Leged bé beht-é ĥod zeden
Kıyamet koparmak	نډ کر اې هې تېامی	Ķiyâmet bé pâ kerden
Kirişi kırmak	نډز کاج هې	Bé çâk zeden
Kocaya varmak	کردن شوهر	Şoher kerden
Kocaya vermek	دادن شوهر	Şoher dâden
Kolaçan etmek	دادن آب گوش و سر	Ser o gûş âb dâden
Kolları sıvamak	نډزل اېن ټنښا نډ ټېس رېمک	Âstîn bâlâ zeden/ Kemer besten
Kolunu kanadını kırmak	نډرک ټی چټواری ټکر هېدش	Şâhper-é kesî râ kēyçî kerden
Korku salmak	نډخ اډزای ټکر دل و ټل وده	Hol tû dél-é kesî endâhten
Koynunda yılan beslemek/ Sivrilttiği kazık götüne batmak	نډدانش ورېن ټنښا رد رام	Mâr der âstîn perverêş dâden
Köküne kibrit suyu dökmek	نډرک نډ هښر	Rîşé ken kerden
Köpeği salıp taşları bağlamak	نښه یار گڼس و نډرک اهرار گس	Seg râ rehâ kerden o seng râ besten
Kulağına söylemek	نډنښکی زېچ ټی ټکر ش وگړد نډز فرح ټی ټوگړد	Der-é gûş-é kesî ôizî goften/ Der-é gûşî herf zeden
Kulağını çekmek	نډنډاچ ټېبار ټی ټکر شوگ نډدانا لېماتش گو	Gûş-é kesî râ pîçânden./ Gûşmâlî dâden.
1. Kulağı tıkmak	نډرگړد دوخ شوگ 1.	1. Gûş-é ĥod râ géréften

2. Kulağına pamuk tıkamak	ن دهانش گورد هېښ 2.	2. Penbé der gûş nehâden
Kulak ardı etmek	ن څخه د اناش گود پښت	Pošt-é gûş endâhten
Kulak asmamak	ن د د ان فحر هېښ گود	Gûş bé herf nedâden
Kulak kabartmak	ن درک زېږار اهوگ	Gûşhâ râ tîz kerden
Kulak kesilmek	شدن گودش پاتاسر	Ser tâ pâ gûş şoden
Kulakları dolmak	بودن پری کس لهی گودش	Gûşhâ-yékesî por bûden
Kulaklarını tıkamak	ن درکار دوخ ی اهوگ	Gûşhâ-yé hod râ géréften
Kulak vermek	کردن گودش	Gûş kerden
Kurşuna dizmek	ن درک نار ا ب لولگ/ نار لرېښ ن پدش کرېښ به	Tîrbârân/golûlêbârân kerden/ Bé tîr keshîden
Kurtlarını dökmek	ن دروآرد از عزالد	Délî ez ‘ezâ derâverden
Kuzuyu kurda emanet etmek	ن درېس هرگ هېار تشوگ	Gûşt râ bé gorbé séporden
Külâhını önüne koyup düşünmek	ن درک ی ضاقار دوخ مالک	Kolâh-é hod râ kâzî kerden
Leke sürmek	ن درک راد ه ل	Lekkédâr kerden
Lafı/ Lakırdıyı çevirmek	ن درک ضوعار تحې	Behş râ evez kerden
Mana/ anlam çıkarmak	(ی راک ا ب ښر ح ز ا) ن درک تش لرب	Berdâşt kerden (ez herfî yâ kârî)
Masrafa sokmak	ن څخه د اناج خر ډو	Tû herc endâhten
Matem/yas tutmak	ن څگر ا عز/ م تما	Mâtem/‘ezâ géréften
Meydan vermek	ی کس هېدن دان دایم	Méydân dâden bé kesî
Mola vermek	ن داد حتراسرا	Éstêrâhet dâden
Nalancı keseri gibi kendine yontmak	دوخ هېور هښوښ	Tîşé rû bé hod
Nara atmak	ن دئشک/ ن دز مرع	Ne‘ré zeden/ keshîden
Nazı geçmek	ن نشداد ا ر ځوړی کړناز ن نشاد ش کفناز	Nâz-é kesî herîdâr dâten/ Nazkesh dâšten

Nefes almak	کشیدن نفس 1. زدرک مزاسفن 2.	1. Nefes keshên 2. Nefes tâzé kerden
Not almak	نشدن بر اشتدیا	Yâddâşt berdâšten
Omuz silkmek	نخنیدن/نزدن لالاب مزاش	Şâné bâlâ zeden/endâhten
Ortadan kaldırmak	نشدن بر نایم از	Ez miyân berdâšten
Ortam/zemin hazırlamak	زدرک م طارنار یزیچ مزیمز زدرکی زاس مزیمز	Zemîné çîzî râ ferâhem kerden/ Zemîné sâzî kerden
Ödünü patlatmak	نزدن لکرناری سیک مزهرز	Zehrê'é kesî râ térékânden
Ölçüp taramak	زدرک نینگنس سیک	Sebok sengîn kerden
Önünü almak/ Önüne geçmek	نفرگاریزیچ یولج	Célo-yé çîzî râ gérêften
Örnek almak	دادن قرار الگو	Olgû kerâr dâden
Örnek olmak	نشدن زارگندی و لگا	Olgû-yé dîgerân şoden
Paçayı kurtarmak	نشدن ک نوربب آزار دخومی گ	Gélîm-é hōd râ ez âb bîrûn keshîden
Park etmek/ yapmak	کردن پارک	Pârk kerden
Parmak ısırma	نزدن گزنگشتا	Engoşt gezîden
Peşine düşmek	زدرک ببق عاری سیک	Kesî râ te'kîb kerden
Pılıyı pırtıyı toplamak	جمع کردن دوخ مزوک ساساک عمم جاردوخ طاس بند کردن زدرک	Besâî-é hōd râ cem' kerden/ Kâsé kûzé hōd râ cem' kerden
Rezalet çıkarmak	زدرک و آلاب احاضنفا/یزیروریا زدرک و آراب هب یواسر	Âbêrûrîzî/éftézâh bâlâ âverden/ Rosvâyî bé bâr âverden
Rezil rüsva etmek	زدرک باراری سیک ووریا زدرک اوسراری سیک	Âbêrû-yé kesî râ borden/ Kesî râ rosvâ kerden

Sağ eliyle/ başının arkasından sol kulağını göstermek	ن د ن ا خ ر چ د و خ ر س ر و د ا ر م م و ل	Loḵmé rā dor-é ser-é ḥod çerḥānden
Sakalı ele vermek/ Sakalı kaptırmak	ن د د ا د ی ر گ ن د ت س د ه ب ش ه ر	Rîş bé dest-é dîgerî dâden
Sakalına gülmek	ن د ن د ن خ ی س ک ش ه ر ه ب	Bé rîş-é kesî ḥendîden
Saman altından su yürütmek	ن د و ب ه ا ک ر ی ز ب آ	Âb zîr-é kâh bûden
Sebil etmek	ن د ک ر ت ا ر ه	Ḥéyrât kerden
Secde etmek	ن د ه ل ا ک ا خ ب ر س ر	Ser ber ḥâk nehâden
Sırta kadem basmak	ش د ن ج ی م	Cîm şoden
Sırtını yere getirmek	ن د ی ل ا م ک ا خ ه ب ا ر ی س ک ت ش ب	Poşt-é kesî rā bé ḥâk mâlîden
Sırt sırta vermek	ن د د ا (ه م) پ ش ت ه ب ت پ ش	Poşt bé poşt(é hem) dâden
Silah çekmek	ن د ی ک ش ح ل س ا	Esleḥé keshîden
Sil baştan (yapmak)	/ (ن ی گ ر س ر ز ا ح ن ت) ن ی گ ر س ر ا ز / ل و ا ز	Ez ser géréften (teḥté ez ser géréften)/ Ez Evvel
Sinekten yağ çıkarmak	ن ی گ ر ه ک ر آ ب ا ز	Ez âb keré géréften
Sineye çekmek	ن د ی خ ر ن ا ج ه ب	Bé cân ḥerîden
Soğuk şaka yapmak	ن ی خ د ا ن ا ک ن خ ه م ز	Mezzé" ḥonek endâḥten
Son kozunu kullanmak	ن ا ح ن م ا ر د و خ س ن ا ش ن ی خ ر آ ا م ر ا ر ش ک ر ن ر ی ن ی ر خ آ ن د ر ک / ن د ر ک	Âḥerîn tîr-é terkêş rā rehâ kerden/ Âḥerîn şâns-é ḥod rā émtéḥân kerden
Suçu üstlenmek	ن ی گ ر گ ن د ر گ ه ب ا ر ر ی ص و ق	Tekşîr rā bé gerden géréften
Suçüstü yakalamak	ن ی گ ر گ ا ر ی س ک چ م	Moç-é kesî rā géréften
Surat asmak	ک ر د ن ت خ م و ا خ م	Eḥm o teḥm kerden
Suya götürüp susuz getirmek	ن د ن ل ر گ ر ب م ن ن ش و ن د ب ر م م چ ش ل ب	Leb-é çêşmé borden o téşné bergerdânden

Suyunca gitmek	نډی صؤری ټک زاس ډې	Bé sâz-é kesî rekşîden
Söz açmak	نډرک زابار فرح رس	Ser-é herf râ bâz kerden
Söz dinlemek	کردن گ و ش حرف	Herf gûş kerden
Sözü kesmek	نډرک عطراری ټک فرح نډېږی ټک فرح طسو	Herf-é kesî râ keî kerden/ Vesel-é herf-é kesî perîden
Sözünde durmak	نډ زام / نډانس ډا دوخ فرح یور	Rû-yé herf-é hod îstâden/ mânden
Sözünü geçirmek	نډ زاش ډی ټرک ډېار دوخ فرح	Herf-é hod râ bé korsî néşânden
Sözünü tutmak	نډرک لم ع دوخ لوق ډې	Bé kol-é hod ‘emel kerden
Şaka yapmak	کردن شوخی	Şûhî kerden
Şaklabanlık yapmak	نډر وړ ډی زاب کول ډېز ا ډېر خم	Mesheré bâzî/ delķek bâzî derâverden
Şapkasını havaya atmak	نډی صؤر اوډ ردی ټک کال اوډ ډېار دوخ ډالک نډ څاډزا	Kolâh-é hod râ bé hevâ endâhten/ Kolâh-é kesî der hevâ rekşîden
Şekerleme yapmak/ Sak yatmak	دنز چرت	Çort zeden
Şerefini/onurunu/haysiyetin i korumak	نډرک یراور ټا	Âbérûdârî kerden
Şeytana uymak	نډر وڅار ن اطیش لوگ	Gûl-é şeyân râ horden
Şeytanın bacağını/ belini kırmak	نډس کشار لوغ څاش	Şâh-é gûl râ şékesten
Tabak başına patlamak	نډس کشی ټک رسار ډر وک ډساک	Kâsé kûzé râ ser-é kesî şékesten
Tadını almak	نډر ټنډ ل ډرک فو م فیکی نډرک	Lézzet borden/ Kéyf kerden/ Mezzé kerden

Aşağılamak	کردن کوچک	Kûçek kerdên
Takla atmak	نەزقلا ٴعم ھا ک نەزکشپ	Kellé mo' ellek zeden/ Poşte k zeden
Taraf tutmak/ Yan tutmak	نەزکی رادباز نەزگاری سەفەر	Cânhdârî kerdên/ Teref-é kesî râ gérêften
Tası tarağı toplamak	نەزکەر جمع لیدن و بار	Bâr o bendîl cem' kerdên
Taş koymak/ Tekerine çomak sokmak	کردن ی کس چو خاڵی چوب ی کەپدا ی شەپ گەز نەزخانا	Seng pîş-é pâ-yé kesî endâhtên/ Çûb lay-é çerh-é kesî kerdên
Tavşana kaç, tazıya tut diyor	ئەگۆ ی می زاک ھا، و دەب دێوگ ی م و ھا ھا رێگ	Bé âhû mîgûyed bodo, bé tâzî mîgûyed bégîr
Ters ters bakmak	کردن نە گاه چ چ	Çep çep négâh kerdên
Teselli etmek	ئەس نەدەش خە نەدادی رادەد	Déldârî dâden/ Tesellî behşîden
Tuzağa düşürmek	نەزخانا رێگ	Gîr endâhtên
Tuz ekmek haini	نەسکشار نەدکەم و نەدروخ کەم	Nemek horden o nemekdân râ şékesten
Uyku çekmek	نەزکەت حەر باوخ	Hâb-é râhet kerdên
Ununu elemek, eleğini asmak	نەزخوآر نە کلا و ھا خەبار دوخ درآ	Âer-é hûd râ bîhté o elek ân râ âvîhtên
Uyuyan yılanın kuyruğuna basmak/ Arının yuvasına çöp dürtmek	نەشاذگی سە / رەش مە یور ھا	Pâ rû-yé dom-é şîr/kesî gozâten
Üste çıkmak	نەزخادنا یەرگەد نەزگە ھا رەزگ	Gonâh râ bé gerdên-é dîgerî endâhtên
Üstüne başına yapmak	نەزکە فەئەکار دوخ تەروش / راولش	Şelvâr/ şort-é hûd râ keşîf kerdên

Üstüne kalem çekmek

ان دیشک طخاری سیک/ی زنج رود / Dor-é çîzî/kesî râ hej
keşîden/

	کشدن در قلم	Kelem der kēşîden
Üstüne/ üzerine atmak	نسخه ادایرگیدندرگار هانگ	Gonâh râ gerden-é dîgerî endâhten
Vakit öldürmek	کردن ی کش وقت	Veķt koşî kerden
Vaktini almak	نفرگاری سکتوقو	Veķt-é kesîrâ géréften
Velveleye vermek	نادرآردیزابیلوک ندرکراپ هه مگنش الم	Kolî bâzî derâverden/ Elem şengé bé pâ kerden
Yakasına yapışmak	نفرگاری سکتوقو	Yeķé'ê kesî râ géréften
Yalpa vurarak yürümek	نفرطاری چوقوردنا مچ	Çem ender kēyçî râh reften
Yan çizmek	کردن فرار کاراز	Ez kâr ferâr kerden
Yarasına tuz eklemek	ندوشاپ ی سکش هه کمن	Nemek bé zehm-é kesî pâşîden
Yarım yamalak yapmak	ندرکربنس	Senbel kerden
Yediği kaba tükürmek	ننسکش ار نادکممن و ندروخ کمن	Nemek horden o nemekdân râ şékesten
Yerine getirmek	ندرآاج هه	Bé câ âverden
Yok etmek	کردن نپست به سر	Ser bé nîst kerden
Yola çıkmak	ندش طار	Râhî şoden
Yola düşmek	ندائنا طار هه	Bé râh oftâden
Yolcu etmek	ندرک حوردب	Bedreķé kerden
Yoldan çıkmak	ندش رد هه طار زا	Ez râh bé der şoden
Yol göstermek	ندرک ی امان طار	Râhnemâyî kerden
Yoluna koymak	نسخه ادنا طار راک	Kâr râh endâhten
Yol vermek	دادن امر	Râh dâden
Yorgunluk atmak	ندرکرد ی گنخس	Hestégî der kerden
Yüzüne vurmak	ندرآ ی سکیور هه	Bé rû-yé kesî âverden
Yüzünü ekşitmek	ندرک ی پورشرک	Torşrûyî kerden

Yüz vermek	دادن ور Rû dâden

Tablo 26.

Dilek / İstek

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
Ağzının suyu akmak/ Ağzı sulanmak	ب ندانفا داری سکن اهد بآ ی جاری ک سد هئاز شدن /	Âb ez dehân-é kesî cârî şoden/ Âb-é dehân-é kesî râh oftâden
Anasının nikâhını istemek	ن سواوخ یرد پترا ن سواوخاری سکن و خلوپ	Êrs -é péderî hâsten/ Pûl-é hûn-é kesî râ hâsten
Baş sağlığı dilemek/ Başın sağ olsun gitmek	ن ددایم سال رس ن گ تیل سب	Ser selâmetî dâden/ Tesliyet goften
Can atmak	ن دزار یزیچ هل هل	Leh leh-é çîzî râ zeden
Canı çekmek/ Gönlü çekmek	ن سواوخ یزیچ ی سکل د کردن هوس	Dél-é kesî çîzî hâsten/ Heves kerdén
Eline ayağına düşmek/ sarılmak	ن دانفا ی کپدا ی و تسد هب	Bédestopâ-yé kesî oftâden
Gördüğünden göz kirası istemek	ش ناماز و دپدادو شم چ عهدا کرتا گز ن سواخو	Kérâyé' é çêşm hâsten/ Devâ dîd o zâyémâneş géréft
Helallik dilemek	طلا بد ن طلا بت	Ĥelâliyet Ĥelebîden
İstemem, yan cebime koy	نم یچ هباز بر هم، اخو یمن سکره یارب لم ً ا خوخ یمن هکنم ش یب ابا بندز سبت سد ا به گن هک ن دیشک تسا مک دیا هئشدا	Némîhâhem, bérîz bé cîbem!/ Bâ dest pes zeden bâ pâ Ĥ kéşîden/ Men ké némîhorem emmâ berây-é herkes ké négeh dâştéîd kem est

Laf aramızda	دشابن امدخو (نږېن ايم)	Miyân-é (béyné) ḥodémân bâşed

Tablo 27.

Dua / Beddua

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Allah ağzından işitsin	مون بش تن هدر ا خدا	Ḥodâ ez dehenét béşnevé
Allah bilir	داندد می خدا	Ḥodâ mîdâned
Allah büyüktür	تسا گرزب ا د خ	Ḥodâ bozorg est
Allah canını alsın	دزربار تروش هدرم	Mordé şûret râ béberend
Allah göstermesin/ Allah etmesin	دن نكدا خ	Ḥodâ nekoned
Allah kerimdir	است مكر خدا	Ḥoda kerîm est
Allah müstehakkını versin	دهدبارش باوج شدوخ ا د خ	Ḥoda ḥodeş cevâbeş râ bédehed
Allah nazarlardan saklasın	لروددبم شچ د دسو شمچ هكرب	Çêşm-é bed dûr/ Bétéréké çêşm-é hesûd
Allah rahmet eylesin	ك د ن د ش م ح ر ا د خ دزرم ايد ا د خ	Ḥoda rehmeteş koned/ Ḥoda biyâmorzed
Allah sana akıl bana da bol para versin	ن م ه م ه و ل و ب ك ن د و م و ل ق ع ك ي خدا دهدب	Ḥoda yék ‘eklî bé to yék pûlî hem bé men bédehed
Allah selamet versin	دهدب نيم سال خدا	Ḥoda selâmetî bédehed
Allah seni kahretsin	وازي ا د خ تگمر خدا ددهدبار تالمع دهدب	Ḥoda merget bédehed/ Ḥoda sézâyé ‘emelet â bédehed
Allah sizi başımızdan eksik etmesin	د ن ك ن م ك ا م ر س ز ا ر ا م ش ي ه و ا س د ا خ م د ا ن م س و ل ا ع ه س ا ي	Ḥoda sâye-yé şomâ râ æer-é mâ kem nekoned/ Sâye âlî mostedâm

Allah yardımcısı olsun	خدا یار ددایه	Hoda bé dâdeş béréşed
Babana rahmet	دردم ایا رتد پادخ	Hodâ péderet râ biyâmorzed
Başınız sağolsun	دش اب بتم سال نه سر	Serétân selâmet bâşed
Dağlara taşlara	دعج نه اناج زارود دن نه بی صنداخ	Dûr ez cân-é în cem'/ Hodâ neşîb nekoned
Dili tutulsun	دوش لال ش نلر دور بائد زلال	Zebâneş lâl şeved/ lâl ez donyâ bérevedsı
Eyyam ola	هه م ل ا م ا ک م ا ک هه رگزور	Eyyâm bé kâm/ Rûzêgâr bé kâm
Ruhu şad olsun	دش اب داش ش جور	Rûheş şâd bâşed
Tövbeler tövbesi	حوصله هه و	Tobé' é neşûh
Tuttuğun altın olsun	دهد بتم عو خدا	Hodâ evezet bédehed
Ömrüne bereket	دلز تو ع	Ézzet ziyâd
Zehir zıkkım olsun	ب شود کوف نت	Kûftet béşaved

Tablo 28.

Durum / Nitelik / Duygu

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Abayı yakmak	نه بس ل	Dél besten
Acı çekmek	ندروخ هه صغ، ندیش کدرد	Derd kéşiden, goşşé horden
Açık saçık (vücut)	پ تی و لخت	Loḵto petî
Aç karnına	اش نه	Nâştâ
Açıktaki kalmak	ندش رد هه رد / مر او	Âvâré/der bé der şoden
Açlıktan göbeğine taş bağlamak	نه بس کمش بر سنگ	Seng ber şékem besten
Açmaza düşmek/	ندروخ تسم نه هه	Bé bon best horden/

Çıkmaza girmek	ن دانناال چه در	Der heçel oftâden
Açmaza getirmek/düşürmek	ن داخادنال چه دو	Tû heçel endâhten
Adama dönmek/ Adam sırasına geçmek	شدن آدم	Âdem şoden
Adı çıkmak	ن درکرد سما	Êsm der kerdên
Adı kulaklara değmek	ن دروخ همه شوگه بی یک مس ا	Êsm-é kesî bé gûş-é hemé horden
Adı sanı belirsiz	ن شان و نام بی	Bî nâm o neşân
Adı var kendi yok/ İsmi var cismi yok	ن سینه شن شان و هست نامش	Nâmeş hest o neşâneş nist
Ağırına gitmek/ Gücüne gitmek/ Fenasına gitmek	آمدن ی کس روز	Zûr-é kesî âmeden
Ağır işitmek	ن د بون بگسی ی کس گوی	Gûş-é kesî sengîn bûden
Ağır oturmak	ن نشستن طرأ	Ârâm neşesten
Ağızlara sakız olmak	ن دانناادن لزر سرب	Ber ser-é zebânhâ oftâden
Ağlamaklı olmak/ Ağlayası ağzından gelmek	ن داننا هر گر (ه)	(Bé) géryé oftâden
Ağzı (bir karış) açık kalmak	ماندن باز ی کس دهان	Dehân-é kesî bâz mândên
Ağzı kulaklarına varmak	ن شنابزشش گواندای کس شین	Niş-é kesî tâ benâgûşeş bâz şoden
Ağzı süt kokmak	ن دادریش یوبی بکن ادد	Dehân-é kesî bû-yé şîr dâden
Ağzına tat bulaşmak	ن درکه مز ی کس هاد هب	Bé dehân-é kesî mezzé kerden
Ağzından çıkanı kulağı işitmek	ن دیم هنزاردوخ ن هدفرح	Ĥerf-é dehen-é ĥod râ nefelmîden
Ahı tutmak	ن نگاری کس آه	Âh-é kesî géréften

Aklının köşesinden geçmemek	ی کس فکری مالصای عوضوم /خز:چ	Çîzî/ mozu'î eşlen bé fêkr-é kesî nerésîden
Al birini vur birine/ çarp ötekine	ندبوس لکرکی هتا سر مهم	Hemé ser o teh yék kerbâs bûden
Alt olmak	لنر خو شد گس شدن مغلوب	Şékest horden/ Meğlûb şoden
Ana baba günü/ Kim kime dum duma	/لمول گنج /خر تو خر گس دسانش یمنار شبح اص	Cengel-é molâ/ Her tû her/ Şulûg pulûg/ Seg şâhêbeş râ nêmişenâsed
Anadan yeni doğmuşa dönmek	/غلوبغ دوش /تسا مدش دل وشم مرایود /هزارا گنا حب	Éngâr tâzé/ dobâré motévelléd şodé est/ bé donyâ âmedé est
Ana kuzusu	هژد به چه	Beççe nene
Ananın ak sütü gibi helal	تسا رنلالاح رد ام ریش از	Ez şîr-é mâder helâl-ter est
Anası ağladı/ Anasından emdiği süt burnundan gelmek	ندمردی کوردب	Péderé kesî derâmed
Araları limoni/ Araları açık/ Araları şekerrenk almak	(باخر) بارکش فرزند چ ای ودمیان بودن	Miyâné-yé do yâ çend nefer şékerâb (herâb) bûden
Aralarından kara kedi geçmek/ Araya soğukluk girmek	(باخر) بارکش فرزند چ ای ودمیان شدن	Miyâné-yé do yâ çend nefer şékerâb (herâb) şoden
Aralarından su sızmamak	نجدین نگسک ودم ایمردمو	Mû der miyân-é do kes negoncîden
Arapsaçı gibi	یگزی یوم لشم	Més l-é mûyé zengî
Arası bozulmak	ندروخ مهبه مازام	Miyâné béhem horden
Arası iyi olmak	نشدا یبخو میان	Miyâné hûbî dâšten

Arkadaş değil, arka taşı	صخره دالخی نیشدو	Dûstî-yé hâlê hêrsé
Arkası (sırtı) pek olamk/ Arkasi m'hrapta olmak	یو دنگرمی کس پښت نښدا یم دلگر	Pošt-é kesî germ bûden/ Dêlgermî dâšten
Armut piş ağzıma düş	ولگ وښوربوله	Hulû boro tû gélû
Aslan kesilmek	ن شدرېش	Şîr şoden
Aşağı kalmamak	ن درواڼن کم ن داتښتون بقیع	Kem neyâverden/ Eķeb neyoftâden
Aşağılık duygusu	نښو کم دخو	Hod kem bînî
Aşığı bey/cuk oturmak	ن ښگری کړاک ن داننا ډاری ښکړاک	Kâr-é kesî géréften/ Kâr-é kesî râh oftâden
Aşı pişmiş, ekmeği hazır olmak	ن دېو څڼې پی کړنا	Nân-é kesî pohté bûden
Aşına, çıktı ocak başına/ Yüz bulunca astar istemek/ Yüz verdikçe yüz daha istemek	یم تسرا هډش وررې (مې هډې) مې دادرور (شود)	Rû dâdîm (bédehîm) porrû şodé est (mîşevéd)
Aşka gelmek	ن دم آقوش/قوذهب	Bé zok/ şok âmeden
Ateş almak	ن ښگری گور	Gor géréften
Ateş almaya gelmiş gibi	ده آم شتأ (لا سو ډې) ښې ځنځای ښگری است	Gûyî péy-é (bé soâl-é) âteş âmedé est
Ateş basmak	ن ښر لالابی ښکترارح	Herâret-é kesî bâlâ reften
Ateşine (nârına) yanmak/ Başşı nâra yanmak	ن ښخ سوی کښتأ ډې	Bé âteş-é kesî sûhten
Ateş kesilmek/ Ateş püskürmek/ Ateş saçmak	ن ښرگ ولا/ن ښرگ شتأ شدن ښ آتش	Âteş géréften/ elo géréften (eşebâniyyet)/ Âteşî şoden
Ateşle pamuk gibi	ن دېو څېړو شتأ مثل	Meşl-é âteş o penbé bûden
Ateşle su gibi	ن دېو شتأ و آب لښم	âb o âteş bûden

Av avlandı tav tavlandı/ deli evlendi	گذشت سراز آب	Âb ez ser gozešt
Ayağı düşmek/ Yolu düşmek	نداننا یناج هبی سز کار	Râh-é kesî bé câyî oftâden
Ayağı düze basmak	نداننا کتلغ یور	Rû-yé geltek oftâden
Ayağı ile gelmek	آمدن خود پای با	Bâ pâ-yé hod âmeden
Ayağının panucu olamamak	نپس نری کړپا یدگر هب	Bé gerd-é pâ-yé kesînerésîden
Ayağı suya ermek/ Hayal kırıklığına uğramak	ن شد آب بر شؤن ی کستل ایخ	Ĥiyâlât-ékesî neqş-é ber âb şoden
Ayağı üzengide olmak	ندبو بکر هب پا	Pâ bé rékâb bûden
Ayağı yanmış it gibi	هئخ سو اپ گس مثل	Mêş l-é seg-é pâ sûhté
Ayak altında kalmak	ندنام اپ و تسد ریز	Zîr-é dest o pâ mânden
Ayaküstü	اپک نؤ ل سر	Tok-é pâ/ Ser-é pâ
Ayan beyan ortada	درز دلش ی و ن دوخ	Nohod-é tûy-é şolé zerd
Ayıkla pirincin taşını	نکاربا لقاب واری پ خر	Ĥerbiyâr o bâkâlî bâr kon
Ayin ondördü gibi	بش هام ل شم صقور ل شم حراچ ارمق	Meş l-é qorş-é kemer/ Meş l-é Mâh-é şeb-é çahârdeh
Aylığa (maaşa) geçmek	ن شرگ مزای هام قوقح	Ĥokûk-é mâhiyâné géréften
Aynı/ eski hamam aynı/ eski tas/ Bayağı Mehmet Bayağı börkü	مساکن ماه و آش ن ماه	Hemân âş o hemân kâsé
Ay tutulmak	دادن رخ خسوف / گدرف نگی ماه	Mâh géréftégi/ hosûf roh dâden
Babasına çekmiş	تسا هئرش بابا هب	Bé bâbâyeş refté est
Bağımlı olmak	یزهچ هب ندوب دانه عم	Mo 'tâd bûden bé çîçî

Bağlandığı yerde otlamak/ Yerinde saymak	نذرکن تنرشه (نذر اچرد)	Dercâ zeden (pîşreft nekerden)
Bağrına taş basmak	ندانه لد بر ربص سنگ	Seng-é şebr ber dél nehâden
Bakalım devran ne gösterir	رگزور دنکی زاب ده چ ان موب	Bébînîm tâ çe bâzî koned rûzégâr
Bal dök yala	نک جمع ل س ع و زرب ن غور	Rogen bérîz o 'esel cem' kon
Balık etinde/ Etine dolgun/ Eti, budu yerinde/ Etli butlu	رغل هزاق، چ هن پر نو	Tû por (ne çâk, ne lâger)
Barut kokusu gelmek	ن دیر م اش م بتورابیوب	Bû-yé bârût bé meşâm résîden
Bastığı yeri bilmemek	ن درکی گدنز اهریا یور	Rû-yé ebrhâ zéndégî kerdên
Baston yutmuş gibi	داده ترقو عصا	Eşâ kûrt dâdé
Başa gelmek	ن دم آی سرکرس هب یزاف ٭ ایزه چ	Çîzî/ éttéfâkî bé ser-é kesî âmeden
Baş ağrısı	سر درد	Derd-é ser
Baş beyin kalmamak/ Kafası şişmek/ Başı kazan olmak/ Başı tutmak	(ادص زا) نفر ی سرکرس	Ser-é kesî reften (ez şedâ)
Baş edememek (Bir kimseyle, bir şeyle)	ن دم ان زرب یزاف / ی سرکس پزا	Ez pes-é kesî/ çîzî berneyâmeden
Baş göstermek/ Yüz göstermek	(ن دش راکش آ) ن دادن اش زاردوخ	Hod râ nêşân dâden (aşkâr şoden)
Başı dönmek	ن نفر ج یگ ی سرکرس ن شد هنکال	Ser-é kesî gîc reften/ Kelâfê şoden
Başı kalabalık olmak	ن دویغ لوش ی کس سر	Ser-é kesî şolûg bûden
Başına gelmek	ن مد آی کس سر هب	Bé ser-é kesî âmeden

Başına karalar bağlamak	ن دروخ ځوځه غ	Ķoşşé ĥorden
Başında kavak yeli esmek	ن د وې یار د ځښوځ وې	Péy-é ĥoşgozerânî bûden
Başından aşağı kaynar sular dökülmek	شړس وړدړس بآ ل طس کړاځا دش هڅوځر	Ēngâr yék seļl âb-é serd rûy- é sereş rîhté şod
Başını kaşıyacak zamanı olmamak	ن شادن د نډار اړخ رس تځو	Vekt-é ser ĥârânden nedâştên
Başının câresine bakmak	ن در کړه اړکړ	Fékr-é çârê kerdên
Başı taşa değmek/çarpmak/ Sert kayaya çarpmak	ن دروخ گڼس هې ټکرس	Ser-é kesî bé seng ĥorden
Başı yerine gelmek	ن مډآدځو هې	Bé ĥod âmeden
Başgöz etmek/ Başını bağlamak	کس دودادن سامان و سر	Ser o sâ mân dâden-é do kes
Başka yolu yok	درادنې یرگڼد ډار	Râh-é dîgerî nedâred
Baş kış belli değil/ Baştan kışa haber yok	هوت شهر	Şehr-é hért
Başlı başına	خودش بړای	Berây-é ĥodeş
Baştan savma	یراکل بڼس	Senbel kârî
Baş tacı olmak/ Baş üstünde yeri olmak	بودنې کس سرتاج	Tâc-é ser-é kesî bûden
Belâya düşmek/ Başı dara dara düşmek/ Başı sıkılmak/ Başı derde girmek	ن داننارس دردی وټا	Tûy-é derd-é ser oftâden
Bel vermek (duvar için)	(راږود ی اېر) ن درک هې ټا	Telebé kerdên (Berây-é dîvâr)
Benden sonrası tufan	لږ بگ بآر ن اړه وگنم ز اېس لړوس هچ مې نام هچ اړ ن اړه وگنم ز اېس	Pes ez men gû cehân râ âb gîred/ Pes ez men cehân râ çé mâtem çé sûr!
Benim diyen	کړدن منم منم	Menem menem kerdên

Beş para etmemek	اندى زىن جو كى هب	Bé yék co neyerzîden/
	زرجى لدردهب	Bé moft neyerzîden/
	تغم هب دروخ یم	Bé derd-é lâ-y-é cêrz
	اندى زىن	mîhored
Beynine/ kafasına girmek	ن غرى سرك خمور	Rû moħ-é kesî reften
Bıkıp usanmak	ن دش هب ذ	Zêllé
Bilerek ve isteyerek	عمد	Emden/
	ق صدا ز	Ez keşd
Bile bile	ئىسد ئىسد	Destî destî
Bir ağızdan	صدا يک	Yék şedâ
Bir ayağı çukurda olmak/	ی سرك ياولح یوب	Yék pâ leb-é gûr bûden/
Bir ayağı kıyıda, bir ayağı	روگابل اېكېن دم آ	Bûy-é helvây-é kesî âmeden
kuyudu	ان دوی	
Bir ben bilirim, bir de Allah	دان دیم خدا طوق	Feke! Hoğâ mîdâned
Bir bit yeniği olmak	بودن کاردر ک لکی یک	Yék kelekî der kâr bûden
Bir damla bal için bir kilo	ن دیشک راخ دص تمجزل گ کهر هب	Behr-é yék gol zehmet-êşed
keçiboynuzu çiğnemek		hâr kêsîden
Bir deri bir kemik kalmak/	شدن اسد تخوان و پ و ست	Pûst o ostohân şoden/
İğne ipliğe dönmek	شدن ق لپان ذی	Néy kelyân şoden
Bir dikili ağacı olmamak	ن شادزن امس آ تنه رده راس ک	Yék sétâré der heft âsémân
		nedâştên
Bir düşünce(-dir) aldı (Bir	رکف و ن تفر	Reft tû fékr
kişiyi)		
Bir eli yağda bir eli balda	ن دوی ن غور رد ی سرك ن ان	Nân-é kesî der rogen bûden
olmak		
Bir elmanın yarısı gibi	ه د کر فصن طسو ز ا هک یبیس ل شم	Mésl-é sîbî ké ez vese! ۱۴
	باشند	kerde bâşend

Bir hoşluğu olmak

ان شە دەلەسەوێب / لایح بی Bî hâl/ bî hoşélé

şoden/ Késél şoden
شدن کەسل

Birine çekmek	(نډوبی سرک دپیش) نډی سرک هې	Bé kesî reften (şebîh-é kesî bûden)
Birinin ocağına düşmek/ Eteğine yapışmak	/نډانډایرگڼد هېی سرک راک ن شدي کس ن اډام هېت سډ	Kâr-é kesî bé dîgerî oftâden/ Dest bé dâmân-é kesî şoden
Bir işe dalmak	نډشیراقورغ	Ġerġ-é kârî şoden
Bir işe soyunmak	نډسېتم هېرمک	Kemer-é hémmet besten
Bir kaba işemek (ikisi, hepsi)	/نډن پکې په دست پ وډن دست هم	Dest bé yékî şoden/ Hem dest bûden
Bir karında yatmış, bir memeden emmiş olmak	نډېو مړېش هم	Hem şîré bûden
Bir kazanda kaynamamak	نډنړیوچ کړېد س ک وډ بآ	Āb-é do kes der yék cûy nereften
Bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak	نډوبېز لورډش وگ کړې وډش وگ کړې	Yék gûş der o yék gûş dervâzé bûden
Bir paralık olmak	نډش لوبه کړې س	Sékké' é pûl şoden
Bitmek (aniden ortaya çıkma)	یزېچ/ی سرک نډش زېس (د غڼد کړې)	(Yék def' é) sebz şoden kesî/çîzî
Biz bizemiz	خوډملن یم	Ĥodémânîm
Boğazı kurumak/ Dili damağı kurumak/ Dili damağına yapışmak	نډش کشخی سرک یو لگ	Gélû-yé kesî hoşk şoden
Boğazında kalmak	نډرکړېگ/نډن اډام ولگړدیزېچ	Çîzî der gélû mânden/ gîr kerden
Boğazından geçmemek	نډنړن ښه پاي سرک یو لگ زاش وځ آب	Āb-é hoş ez gélûy-é kesî pâyîn nereften
Bokluğu çıkmak	نډمآردیزېچ ډنگ	Gend-é çîzî derâmeden
Borç/ ödev bilmek/ saymak	/نډس نډا جبا وډخو بر نډس نډا ډخو وډنظو	Ber ĥod vâcêb dânésten/ Veẕîfê' é ĥod dânésten
Borusu ötmek	نډش اډورېی کړفهر	Ĥerf-é kesî boro dâšten

Boy atmak	کشدن قد	Ḳed keshîden
Boylu boyunca	زارد هب زارد	Dérâz bé dérâz
Boynu kıldan ince olmak	ندوب رنگر ابا وم زای برک ندرگ	Gerden-é kesî ez mû bârîkter bûden
Boynunda kalmak	... (وضفر) ندمام / ندوبی کس ندگر هب	Bé gerden-é kesî bûden/ mânden (ḳerz ve ...)
Bu iş için yaratılmış	تسا شده هتخاس راگ پنا یابر	Berây-é ân kâr sâhté şodé est
Bulut gibi (sarhoş olmak)	ندش لول	Lûl şoden
Bundan iyisi can sağlığı	دوش یمن نی زارد به	Bêhter ez ân némîşevêd
Buz kesmek/ Donup kalmak	(نسانا) ندز / نسی به خه	Yeh besten/ zeden (Ênsân)
Burnu Kaf Dağı'nda olmak/ Burnu havada olmak/ Burnu büyümek	نفر / ندر بال ابا غامد لین غماداز / نداندا	Ez demâg-é fil oftâden/ Demâg bâlâ borden/reften
Burnundan (fitil fitil) gelmek	آمدندی کس دماغ از	Ez demâg-é kesî derâmeden
Burnunu sıkısan canı çıkacak	دنأ یمردش زاج یرنگدارش غامد	Demâgeş râ begîrî câneş dermîâyed
Buz tutmak/ Buz bağlamak	(ءایشا) ندبسی خه	Yéh besten
Cana yakın olmak	ندوبور بلدون	Tû dél boro bûden
Can ciğer (kuzu sarması) olmak/ Can dostu olmak/ Ahret kardeşi/ Kan kardeş	بدودن جانی جان دوست	Dûst-é cân cânî bûden
Canı burnuna gelmek/ Canı çıkmak	لأهنه بالی کس جان ندهرش بله بی برک ناج	Cân-é kesî bâlâ âmeden/ Cân- é kesî bé lebei résîden
Canı gönülden	قالب صمیماز لد هتزا	Ez şemîm-é kelb/ Ez teh-é dél

Canımın içi	لد زه عز	Ézîz-é dél
Canından bezmek	نمدآ لب هبی کس نجا ن دش رهس یگدنز را	Cân-é kesî bé leb âmeden/ Ez zéndégî sîr şoden
Canı yerine gelmek	آمدن جای کس حال	Hâl-é kesî câ âmeden
Can kalmamak	ن شدان نا	Nâ nedâšten
Canla başla	دوج و همما با	Bâ temâm-é vocûd
Canlı yayın	مدنز / موقسم شخپ	Pehş-é moste mostekîm/ zéndé
Can pahasına	ناج متقی هب	Bé kéymet-é cân
Ceza çekmek	ن دبد تنازاجم	Mocâzât dîden
Cezaya çarptırılmak	شدن اتز مجا	Mocâzât şoden
Ciğer acısı	دیزرن غاد	Dâğ-é ferzend
Ciğeri kebab olmak/	ن بخ سوی کس گرج	Céger-é kesî kebâb şoden/
Ciğeri dağlanmak/	ک باب ی کس جگر	Céger-é kesî sûlhten
Ciğeri yanmak	شدن	
Ciğeri/ yüreği sızlamak/ İçi burkulmak	ن دش رگج مبنوخ	Hûn bé céger şoden
Ciğer köşesi (evlad)	هش گورگج	Céger gûşé
Cinler cirit/ top oynamak	دنز ی مزارب مدنزپ	Perendé per némîzened
Cin(ler) tepesine çıkmak	آمدن بالای ک فرکس	Kofr-é kesî bâlâ âmeden
Çakılı kalmak	شدن میخ کو ب	Mîhkûb şoden
Çakırkeyif olmak	ندوبل وگنش	Şengûl bûden
Çaptan düşmek	ن داننا رابع / قورزا ن داننا تاب و تاباز	Ez ronek/ é 'tébâr oftâden/ Ez teb o tâb oftâden
Çarpık çurpuk/	هلاکو و جک	Kec o me'vec/
Eğri büğrü/	و کج	Kec o kolé
Eciş бүсүш	معوج	

Çile çekmek	کشیدن بدبختی	Bedbehtî keshîden
Çivi gibi	هکولیم	Mêş l-é kûh
Çok görmek	نسیزاد دلزی سکرسیزا	Ez ser-é kesî ziyâd dânesten
Çoluk çocuk	چه ب و نز	Zen o beççé
Çöllere düşmek	ندهانا صحره ب سر	Ser bé şehîrâ nehâden
Çömlek hesabı	هتنگشا سر حساب	Hêsâb-é serengoştî
Çürük çıkmak	ندمردب آزارزون	Tû zerd ez âb derâmeden
Dağ fare doğurdu/ Dağ doğrua doğrua bir fare doğurmuş	دئلاز سوم (و حور) غ و دئزلرل هوك	Kûh (lerzîd o gorîd o) mûş zâyîd
Dallanıp budaklanmak/ Dal budak salmak	ندلاود هشیر	Rîşé devânden
Dalıp gitmek	نطری سکره یزچ رح بیون	Tû-yé behr-é çîzî reften
Damarı tutmak	ندانفا چل هددور ندانفا چل سر	Rû dendé lec oftâden/ Ser-é lec oftâden
Darda kalmak/ bulunmak	ندگر راقر / ندوب ناگنرد	Der tengnâbûden/ kârâ gérêften
Dayak yemek	ندروخ کدک	Kotek horden
Dediğine gelmek	ندیسری سکر فرح هب	Bé herf-é kesî rêsîden
Deli divane olmak/ Divanesi olmak	اریزچ / ی سکر او هواوید یزچ / ی سکر ه هواوید نشاد تسود / ندوب	Dîvâné' é kesî/ çîzî bûden/ Dîânévâr kesî/ çîzî râdûst dâšten
Delik deşi/ Yırtık pırtık	هروپ هراپ	pâré pûré
Delilik damarı tutmak	ندکر لگی کس یگنا بدوگر	Reg-é dîvânégî kesî gol kerden
Demir atmak	ندخ انا گرنا	Lenger endâhten
Demir leblebi	لینت رضح راک	Kâr-é hezret-é fil
Denizden bir damla	مان ع از ای ق طره	Keîrêî ez Ommân/

	رلورخ زائشتم	Moştî ez hervâr
Derdi günü	زور ره راک	Kâr-éher rûz
Derdine yanmak	نخوس یزه چ درد ز	Ez derd-é çîzî sûhten
Derli toplu	رجو و جمع	Cem' o cûr
Dış kalaylı, içi vayvaylı	راز هه لایان زورد زو راگن و شقن ز نور ب ز	Ez borûn neqş o négâr vez derûn nâlê' é zâr
Dış kapının dış mandalı	ی زید هئسد هه لایخ رسپ	Péser hâlê' é desté dîzî
Dilden dile dolaşmak	ن داینا هه ن لیز هه ن لیز رس	Ser-é zebânâ oftâden
Dile gelmek	ن دمآردن لیز هه	Bé zebân derâmeden
Dile kolay	تسان ساشن گ	Gofteneş âsân est
Dilinden düşmemek	ن دایفوی سکن لیز ز	Ez zebân-é kesî neyoftâden
Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak/ Boynuz isterken kulaktan olmak	هه دایار اجن زازا / تخا ب هه هار ش لویس دروایب شیر تنر	Ez âncâ mândé ez îâ rândé/ Reft rîş biyâvered sébîleş râ hem bâht
Dirlik düzenlik	صفا و صلح	Solh o şefâ
Dışine göre olmak/ Ağızına layık olmak	لیودن طبع ب ا ب ن دبولیم ب ا ب	Bâb-é leb' bûden/ Bâb-é méyl bûden
Dışinin kovuğuna yetmemek	دی دنداند هک دید لب	Leb dîd ké dendân nedîd
Dış geçirememek/ Gücü yetmemek	ن دیسرزی سکر روز	Zûr-é kesî nerésîden
Dize gelmek	ن دمآردن واز هه	Bé zânû derâmeden
Dizgini ele almak	ن نرگتسد هه بار راک راسنا	Efsâr-é kâr râ bédest géréften
Doğru dürüst	مانرد و سترد	Dorost o dermân
Donup kalmak/ Donakalmak	ی سکن ز کشخ لنز مات هه دندن و اچ و هج	Hoşk zeden-é kesî/ Mât zeden/ Hâc o vâc mânden/

	دنړڅو جا	Câ ĥorden
Dört gözle beklemek	نډېوړظنم هارېص بې	Bî şebrâné montezér bûden
Duası kabul olmak	شدن اور حاجت	Ĥâcet revâ şoden
Duman tepesinden çıkmak	شدن ب لاندی کس سرازود	Dûd ez ser-é kesî bolend şoden
Dünden hazır/ Dünden razı	هسساخو خدااز بودن ی کس خدای از	Ez Ĥodâ ĥâsté/ Ez Ĥodâ-yé kesî bûden
Dünya başına yıkılmak/ Dünya başına dar gelmek/ Dünya gözüne zindan olmak	نډش بارڅی سکرس یور ائږد	Donyâ rû-yé ser-é kesî ĥerâb şoden
Dünyadan haberi olmamak	نډوېرېڅ یې بانډاز	Ez donyâ bî ĥeber bûden
Dünya yıkılsa umurunda değil	ستېن شړبالڅ نړوع	Ėyn-é ĥiyâleş nîst
Düşte görse hayra yormamak	نډډن م هاریزېچ باوڅ	Ĥâb-é çîzî râ hem nedîden
Düşünceye dalmak	نډرورنارکف هې	Bé fékr forû reften
Ekmek elden su gölden	مفت کالغ/میوه مفت، سنگ زا هېوړ اجک، اجنوا بآ، نډجایان نا اېنجا	Seng moft, mîvé/ kelâğ moft/ Nân încâ, âb încâ, kocâ revem béh ez încâ
Eksik gelmek	آمدن کم	Kem âmeden
El değmemiş	مډروڅن تسد	Dest neĥordé
Elde kalmak	نډنای سکتسډ یوریزېچ	Çîzî ru-yé dest-é kesi mânden
Elden ayaktan düşmek/kesilmek	نډمآرد/نډاننا اپاز	Ez pâ oftâden/derâmeden
Elden ele dolaşmak	نډاگش دست هې تسد	Dest bé dest geşten
Elden gitmek	دادن دست از	Ez dest dâden
Ele geçirmek	نډروآ تسد هې	Bé dest âverden

Ele geçmek	ندانفاریگ	Gîr oftâden
Ele güne rezil olmak	نداندامه‌ی ِاخ‌یاوسر	Rosvâ-yé hâşş o 'âm şoden
Eli ağzına yetmek	ندانده‌ی ِش‌ن‌ا‌ده‌ی ِمرکت‌سد	Dest-é kesî bé dehâneş résîden
Eli ağzına yetmemek	ندانده‌ی ِش‌ن‌ه‌ن‌ده‌ی ِکس‌د‌ست	Dest-é kesî bé dehâneş nerésîden
Eli altında olmak	ندان‌د‌ست‌دم‌د	Dem-é dest bûden
Eli ayağı dolaşmak	دوخ‌ی‌ا‌پ‌و‌ت‌سد ه‌چ‌ا‌پ‌د‌ست‌ن‌درک‌م‌گار /ن‌شد	Dest pâçé şoden/ Dest o pâ-yé hod râ g kerden
Eli ayağı gevşemek	شدن‌سد‌ستی‌کس‌پ‌ای‌و‌د‌ست	Dest o pâ-yé kesî sost şoden
Eli ayağı tutmamak	ندانف‌ا‌پ‌و‌د‌ست‌از	Ez dest o pâ oftâden
Eli boş dönmek	ن‌ش‌گ‌بر‌ی‌ا‌خ‌د‌ست	Dest hâlî bergeşten
Eli dar olmak	بودن‌د‌ست‌ت‌نگ	Teng dest bûden
Eli ekmek tutmak	ندانده‌ی ِش‌ن‌ا‌ده‌ی ِمرکت‌سد	Dest-é kesî bé dehâneş résîden
Eli ermemek/ Eli değmemek	ن‌شد‌ان‌ی‌بر‌رس‌د	Destrésî nedâşten
Elim hamur karnım aç	دروخ‌یم‌ب‌آ‌ه‌نس‌کش‌ه‌زوک‌زارگ‌ه‌زوک	Kûzéger ez kûzé şekesté âb mîhored
Elinden bir şey gelmemek	ه‌ن‌خ‌سا‌ن‌مد‌ای‌بری‌کس‌د‌ست‌زای‌راک ن‌دوب‌ن	Kârî ez dest-é kesî berneyâmeden/sâhté nebûden
Elinden düşürmemek	ندانف‌ن‌ی‌مرکت‌سد‌زای‌ز‌چ	Çîzî ez dest-é kesî neyoftâden
Elinden gelmek	ن‌م‌آ‌بری‌کس‌د‌ست‌از	Ez dest-é kesî berâmeden
Elinde olmamak	ی‌کی‌اری‌ن‌خ‌از دوخت‌س‌د‌ن‌د‌و‌ج‌راخ /ن‌دوب‌ن	Dest-é hod nebûden/ Ez éhtiyâr-é kesî hâc bûden

Eline su dökmez

تسۆن مه واتسد هین باخر ب آ قول Lâyék-é âb rîhten bé ddest-
é û hem nîst

Elini kolunu sallaya sallaya gelmek	ن شگر بر ریزارد اپ ز ا دست	Dest ez pâ dérâzter bergešten
Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak	ن د ن ز د ن ف س و ا ه ی س ه ب ت س د	Dest bé siyâh o séfid nezeden
Eli varmamak	ن غ ر ز ی ر ا ک ه ب ی س ک ت س د	Det-é kesî bé kârî nereften
Eli işte gözü oynasta olmak	ن د ب و ا ر ی ه ب ل د و ر ا ک ه ب ت س د	Dest bé kâr o dél bé yâr bûden
Eli kolu bağlı olmak/ Eli ayağı bağlı olmak	ن د ب و ه ب ی س ی ک ل ل ا ب و ت س د	Dest o bâl-é kesî besté bûden
Elleri nasır bağlamak	ن ب ا ی س ه ز ی ب ی ک س د س ت	Dest-é kesî pîné besten
Elle tutulur, gözle görülür	ش و د م ی د ی د ه چ ش م ب ا	Bâ çéşm dîdé mîşevéd
El oğlu	م ر د م چ ه ء ب	Beççé' é merdom
Eme seme yaramamak	ن د ر و خ ز د ر د ه ب	Bé derd neħorden
Eme yaramak	ن د ر و خ د ر د ه ب	Bé derd ħorden
Esir düşmek	ن د ا ن ف ا ت ا س ر ا س ا ه ب ن ش د ر ی س ا	Bé ésâret oftâden/ Esîr şoden
Eski çamlar bardak oldu/ Köprünün altından çok su geçti	ن ت ش گ ر ب ق ر و ز م خ ه ک ی غ ر م ن ا ت ش د گ د ر م ه د ر ک ی م ن ر / ا ز و ر	Vereķ bergešt/ Gozešt ân rûzhâ/ Morgî ké toħm-é zerrîn mîkerd bémord
Eski püskü	ه ز م ه م ن ک ه	Kohné mohné
Eski toprak	ک ر م ا ن ق ا ل ی	Ķâlî-yé kermân
Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşmek	ن د ک ر ن ا ت س ه ن د د ا ی ی ک ل ی ف	Fîl-é kesî yâd-é héndéstân kerden
Eşi benzeri olmamak	ن ش د ا ن م گ ن ل ن د ب و ر ی ز ط ب ی	Léngé nedâšten/ Bî nezîr bûden
Etekleri tutuşmak	ش د ن ل ه	Hol şoden
Etiyle sütüyle karışmamak	ب و د ن خ و د ا ل ک ت و	Tû lâk-é ħod bûden
Ettiğini bulmak	ن د ر و خ ا ر د و خ ر ا ک ب و چ	Çûb-é kâr-é ħodrâ ħorden

Evde kalmak	تور شیدن	Torşîden
Ev kadını	1. دار خانه 1. 2. زندین زن 2.	1. Hâné dâr 2. Zen-é zéndégî
Eyvallah etmemek	نظر نداشتن / مراءیز	Zîr-é bâr-é ménnet-é kesî nereften
Eyyüb sabrı	بوی اریص	Şebr-é Eyyûb
Fark etmek	1. وشم 1. 2. ندش 2.	1. Motéveccéh şoden 2. 'Evez şoden/ tegîr kerdn
Farkında olmamak	ندکر ریختن / شدن ضعو 2. 2. ندوبین کس ساهو	Hevâs-é kesî nebûden
Felce uğramak/ Felç olmak/ Înme inmek	شدن فلع	Felec şoden
Fena olmak	شدن بدی کس حال	Hâl-é kesî bed şoden
Fenaya sarmak	زدوبازن دبور	Rû bé fenâ bûden
Fıstıki makam	ننگین سر	Ser sengin
Fol yok yumurta yok	ردا دهن استارب دهن	Ne bé bâr est ne bé dâr
Galat-ı meşhur lafzı fesihten evlâdır	روح هم حیص ز ابرو هم شم طلع	Ġelel-é meşhûr béh ez şehîh-é mehcûr
Galebe çalmak/ Üstün gelmek	1. ندوبن ادیم زایوگ 1. 2. شدن غلاب 2.	1. Gûy ez méydân robûden 2. Ġâléb şoden
Galebe etmek	ندکر دهل	Ġelebé kerdn
Gam çekmek	دن رخو غم	Ġem horden
Geniş bir nefes almak	ندیشکت حارسفن	Nefes-é râhet kéşîde
Geri kafalı	مداننا قبع	'ekeb oftâdé
Geri kalmak	مآذن عقب	'Ekeb mânden
Gibi gelmek/ Gibisine gelmek	... کرد فک	Fékr kerd ...
Gidiş o gidiş	بتر مکتبر /	Reft ké reft/

	تخادنا یزبرع هکتتر اچا	Āncā reft ké 'ereb néy endâht
Giyim kuşam	وضع و سر	Ser o vez'
Gizliden gizliye	تکریز ریز	Zîr zîrekî
Göbeği biriyle bağlı/ Göbeği beraber kesilmiş	تسال صومه هبنا مشد	Domêşân bé hem veşl est
Gölge düşmek	نداننا هسای	Sâyé oftâden
Gölgesi altında	ی سرک ههاس ریز	Zîr-é sâyé' é kesî
Gölgesinden korkmak	ندرکمر/ندنهیردوخ ههاس زا	Ez sâyé' é hōd tersîden/rem kerden
Gönül belâsı	عشق درد	Derd-é êşķ
Gönül ferahlığı	لاب غفر ارطای یئدوس آ تجار لایاخ	Férâg-é bâl/ Âsûdegî-yé hîr/ Hîyâl-é râhet
Gönül koymak	ندشت حاران ن شد هئس شک ی کللد	Nârâhet şoden/ Dél-é kesî şékesté şoden
Göz / nazar değmek	دنرخو چشم	Çêşm horden
Gözden düşmek	نداننا ی کل شمچاز	Ez çêşm-é kesî oftâden
Göze çarpmak	نمدا شمچ هب	Bé çêşm âmeden
Göze gelmek	نمدا شمچ هب	Bé çêşm âmeden
Göz göze gelmek	شدن چشم تو و چشم	Çêşm tû çêşm şoden
Göz gözü görmemek	ندنهزار چشمچ، چشمچ	Çêşm, çêşm râ nedîden
Göz kararı	نمچش	Çêşmî
Göz kırpmamak	ننشاخن مه عور مشچ	Çêşm rû-yé hem nezâşten
Gözleri çukura düşmek/ gitmek/ kaçmak	نداننا دگوی کل چشم	Çêşm-é kesî god oftâden
Gözleri dolmak	شدن پری کس چشم	Çêşm-é kesî por şoden

Gözleri fal taşı gibi açılmak	ن د ش ا ن ر ا ه چ ب ج ع ن ز ا ی س ک م ش چ	Çéşm-é kesî ez te' eccob çehâr tâ şoden
Gözleri felfecir okumak	ن د ر ا ب ت ن ط و ش ی س ک م ش چ ز ا	Ez çéşm-é kesî şeyenet bârîden
Gözleri kararmak	ن غ ر ی ه ا ی س ی س ک م ش چ	Çéşm-é kesî siyâhî reften
Gözlerine inanmamak	ن ش د ا ن ر و ا ب د و خ ن ا م ش چ ه ب	Bé çéşmân-é ĥod bâver nedâšten
Gözlerini dört açmak	ن د ک ر ن گ ا ه ی م چ ش ا ر ه چ	Çehâr çéşmî négâh kerden
Gözleri parlamak	ن د ز ق ر ب ی س ک م ش چ	Çéşm-é kesî berķ zeden
Gözü açık gitmek	ن د ر ب ر و گ ه ب ا ر و ز ر آ	Ârêzû râ bé gûr borden
Gözü ısırmak	ن م د ا ن ش ا ی ک ش م چ ه ب	Bé çéşm-é kesî âşênâ âmeden
Gözü gönlü tok olmak	ن د ب و ر ی س ل د و چ ش م	Çéşm o dél sîr bûden
Gözü kararmak	ن غ ر ی ه ا ی س ی س ک م ش چ	Çéşm-é kesî siyâhî reften
Gözü korkmak	ن ر س د ی ن ی ک س چ ش م	Çéşm-é kesî tersîden
Gözü kulağı açık olmak/ Kulağı kırışte olmak	ن د و ب گ ن ز ه ب ش گ و	Gûş bé zeng bûden
Gözü(-ne) ilişmek	ن د ر و خ ی س ک م ش چ ه ب	Bé çéşm-é kesî ĥorden
Gözüne uyku girmemek	ن ن ا ن ر ی ک ش م چ ه ب ا خ و	Ĥâb bé çéşm-é kesî nereften
Gözünü kan bürümek	ن غ ر گ ا ر ی س ک م ش چ ی و ل ج ن و خ	Ĥûn célo-yé çéşm-é kesî râ gérêften
Gözü olmak	ن ش د ا ی م چ ش ا م ش گ و	Gûşé' é çeşmî dâšten
Gözüyle görmek	د ی د ن خ و د چ ش م ب ا	Bâ çéşm-é ĥod dîden
Gözü yolda kalmak	ن د ن ا م / ن د و ب ا ر ه ب م ش چ	Çéşm bé rah bûden/mânden
Güçlük çekmek	ک ش د ی ن س د ت ی	Sehtî kêsîden
Gülmekten katılmak/ Gülmekten kırılmak	ن د ش ر ب ه د و ر ه د ن خ ز ا خ ن د ی د ن غ ش غ ش ن غ ر ه س ر	Ez ĥendé rûdébor şoden/ Ĝeş ĝeş ĥendîden/ Rîsé reften
Günahını vermemek	ن د ا د ن ل ی ا ز ع ه ب ن ا ج	Cân bé 'ézzâîl nedâden

Gün doğmak	بائنا نمدآلالب / ندر کرع لوط	Tolû' kerden-é/ bâlâ âmeden-é âftâb
Güneş/ gün batmak	بائنا ندر کبورغ	Gorûb kerden-é âftâb
Güneş tutulması	یگنرگ دی شروخ	Horşîd géréftégî
Gün gibi	ابتنالئم	Mêş l-é âftâb
Haber çıkmamak	ندوبین (ی) ربخ	Heber(î) nebûden
Haberi olmak	نشداریخ ندوبوربخاب / اردربخ	Heber dâšten/ Heberdâr/ bâheber bûden
Ha hasan kel ha kel Hasan/ Ha Ali hoca ha hoca Ali/ Ayvaz kasap hep bir hesap	رلورخ کسه نگل و د هچ همعج هچ تسا / ده یأ	Çé com' é çé âdîné/ Do léngé yék hervâr est
Hak etmek	ندوبیزیچ راوازس ی سیکق ّ ح ندوب	Sézâvâr-é çîzî ~~bûden~~ Hekk-é kesi bûden
Hâkim olmak	ندوبطلّ سم	Mosellei bûden
Hâli duman olmak/ Hâli harap olmak	ندوبوباخر / دب ی کسلحا ندوبدب ی سکزور و لاح ندوبرازی سکرارک	Hâl-é kesî bed/ ~~harâb~~ bûden/ Hâl o rûz-é kesî bed bûden/ Kâr-é kesî zâr bûden
Hallihamur olmak	نشریزیچ درخ و	Tû hord-é çîzî reften
Hangi telden çaldığı belli değil	دصقربش زاس مادک هبدناد یمن مدآ	Âdem némîdâned bé kodâm sâzeş bérekşed
Hararet basmak	نغر لابی سکتراح	Herâret-é kesî bâlâ reften
Hasret kalmak/ Hasret çekmek	ندنام لد هبیزیچ ترسح دنر خو حسرت	Hesreté çîzî bé dél mânden/ Hesret horden
Hava bulanmak	اهو ن شد هفگدر	Géréfté şoden-é hevâ
Havada kalmak	ندنام اوهور	Ru hevâ mânden
Hava kararmak	اوهدش کیراک	Târîk şoden-é hevâ

Hayatıyla/kanıyla ödemek	ن شدم ائمی کن اچ هتی هبی زوچ	Çîzî bé kéymet-é cân-é kesî temâm şoden
Hayat memet meselesi/ Ölüm kalım meselesi	یگدیز و گرم ثح	Behş -é merg o zéndégî
Hem kel hem fodul	اداهه این و گ دا آدم	Âdem-é gédâ o în hemé edâ
Hem nalına hem mihına vurmak	خیم هبی یگدیز یم ل عن هبی یگی	Yékî bé ne' l mîzened yékî bé mîh
Hem ziyaret hem ticaret	تراج مه تح ائس / تریز مه	Hem ziyâret/siyâhet hem técâret
Her derde deva olmak/ Bin derde deva	ندوب یدرد ره ی اود	Devâ-yé her derdî bûden
Her kapıya baş vurmak	ندز یرد ره ه ندز ردن آ هبرد ین ااز	Bé her derî zeden/ Ez în der bé ân der zeden
Herkes kendi yoluna	امش و ج روزن اام بار هبی کره و ج روزن /ش دوخ	Herkî bé râh-é hodeş/ Mâînver-é cû şomâ ânver-é cû
Her yol Roma'ya çıkar	دوش یم مئخ مر ه اطار هه مه	Hemé' é râhhâ bé Rom hetm mîşevêd
Hesabına/ işine gelmek	نمد آی کن راک ه ندروخی سیکدرد ه	Bé kâr-é kesî âmeden/ Bé derd-é kesî horden
Hevesi kursağında kalmak	ندن اام ی سیکل د رد ی زوچ همدق	'Oğdêé çîzî der dél-é kesî mânden
Hop oturup hop kalkmak	ن نر رد مروکزا	Ez kûré der reften
Hoşuna gitmek	آمدن خوش	Huş âmeden
Hüngür hüngür ağlamak	ندکر هر گر هق هق	Hék hék géryé kerdên
İçi/ciğeri kan ağlamak	دنر خو جگر ن خو	Hûn-é céger horden
İçi daralmak	ن شد هت گری کنل حا	Hâl-é kesî géréfté şoden
İçi dışı belli olmamak	ندوبن م لوعم ی سیک یور و تش	Poşt o ru-yé kesî me' lûm nebûden

İçi dışı bir olmak	بودن یکی کس د باطن و ظو /اندوب یکی سیک یور و تشب	Pošt o ru-yé kesî yékî bûden/ Zâhêr o bâên yékî bûden
İç içe	تودر تود	Tû der tû
İçi götürmemek	نمدائی کس لد	Dél-é kesî neyâmeden
İçi içine sığmamak/ Kabına sığmamak/ Etekleri zil çalmak/ Ağzı ağzına kavuşmamak	سورخی سیک کبک دخو تس پودر ندزاوخ /اندی زچ نگ	Der pûst-é ĥod negoncîden/ Kebk-é kesî ĥorûs ĥânden
İçi içini yemek/ Kendini yemek	ندرک یروخ دوخ	Ĥod ĥorî kerden
İçine almak	نگر بردر	Der ber gérêften
İçine doğmak	ندائال دهب	Çîzî bé dél oftâden
İçine sinmek	نشستن ی کس لد هب	Bé dél-é kesî néşesten
İçini bayıltmak	یزچ زان دش هز	Zedé şoden ez çîzî
İçi kan ağlamak	ندرک هرگنوخ ی سیک نورد	Derûn-é kesî ĥûn géryé kerden
İçi rahat etmek	ندش تحاری سیک لایخ	Ĥiyâl-é kesî râhet şoden
İçli dışlı olmak	بودن هم باند فردو پ یک و دیک	Cîk o pîk-é do nefer bâ hem bûden
İçtikleri su ayrı gitmemek	ندوب اوس مه زایرس	Serî ez hem sevâ bûden
İflas etmek	نشستن اهی س خاک هب	Bé ĥâk-é siyâh néşesten
İğne atsan yere düşmez	تسین نخی ادزا ن زوس ی اج	Câ-yé sûzen endâĥten nîst
İki arada bir derede kalmak/ İki arada kalmak	ودن دل دو ندرک ربگی طار و درس	Do dél bûden/ Ser-é do râhî gîr kerden
İki seksen uzanmak	ندش نچز شقن	Nekş-é zemîn şoden
İmana gelmek	ندرو آن امها 1.	1. Îmân âverden
İpin ucunu kaçırmak	نفر تس دزای زچ / یراک نانع نفر تس دز اراک باس ح	Ênân-é kârî/çîzî ez dest reften/

		Hésâb-é kâr ez dest reften
İpliği pazara çıkmak/	ن دانه با آوری برکءه	Peté' é kesî rû-yé âb oftâde/
Su yününe çıkmak	ن دانه با زای کس طشت	Teşt-é kesî ez bâm oftâden
İrapta mahalli olmamak	ن شادن بار عازائى ح	Meħellî ez e' râb nedâšten
İşe yaramak	ن دروخ درد هب	Bé derd ħorden
İş görmek (işe yaramak)	ن دانه ادا طار راک	Kâr râh endâhten/
	ن دوز ادا طار راک	Kâr râh endâz bûden
İşi aksi gitmek	ن دانه اده گری کس راکدر	Der kâr-é kesî géréh oftâden
İşi düşmek	ن دانه ادا یرگید هبى برک راک	Kâr-é kesî bêdîgerî oftâden
İşinden olmak	ن شدا رکى بر ادا ز	Ez kâr bîkâr şoden
İşi rast gelmek	ن دگر لالای کس راک	Kâr-é kesî bâlâ géréften
İşi tıklarında olmak	بودن کوی کس ک یف	Kéyf-é kesî kûk bûden
İştahı açılmak	ن شنا زبى کس ادا شدا	Êştéhâ-yé kesî bâz şoden
İştahı kapanmak	ن دش روکى برک ادا شدا	Êştéhâ-yé kesî kûr şoden
İtle çuvala girmek	ن لول وچ هب سرخ ابا	Bâ ħers bé cevâl reften
İyi olmak	شدن خوب	Ĥûb şoden
İyiye kötüyden ayıramamak/	ن دانه اشن تسار زاپچ تسد	Dest-é çepez râst neşnâhten
Sağını solunu bilmemek		
Kadınlar hamamına dönmek	ن دش هالز ملى ح	Ĥemmâm-é zenâné şoden
Kafadan atmak	آوردن رد خود از	Ez ħod derâverden
Kafası almamak	ن دانه رى کس خم نو 1.	1. Tû moĥ-é kesî nereften
	ن دانه رى بکت ک ونا 2.	2. Tû ket-é kesî nereften
Kafası yerinde olmamak	ن دونه رى کس سا حو	Ĥevâs-é kesî nebûden
Kalpleri bir olmak	بودن يکى ن فردودل	Dél-é do nefer yékî bûden
Kambur kambur üstüne/	لوق لالابوق	Ĥûz-é bâlâ ĥûz/
Şah iken şahbaz olmak/	ن دش هتسار آ زین منبس هب دوبل گ	Gol bûd bé sebzé nîz ârâsté
Çapar çiçek çıkardı		şod/

	دېر راډوډی لالاب زامه یکه دې و مګ جن	Cén kem bûd yékî hem ez bâlâ-yé dîvâr perîd
Kanı başına sıçramak	ن دم آش وچ هې سګنوخ	Hûn-é kesî bé cûş âmeden
Kanına susamak	ن دې و ښښای سګنوخ هې	Bé hûn-é kesî téşné bûden
Kan kusup kızılçık şerbeti içtim demek	ن ښاد مګن خر ساردوخ وړ و لیس اب	Bâ sîlî rûy-é ħod râ sorĥ négeh dâšten
Kanlı bıçak olmak	ن دې و ښو و دراک	Kârd o hûn bûden
Kan revan içinde	ن لالم و ن ښاخو	Hûnîn o mâlîn
Kan tere batmak/ Kan ter içinde kalmak/ Su içinde kalmak	ن دش قرع س ښخ	Hîs-é 'ereğ şoden
Karadeniz'de gemilerin mi battı?	؟تسا ه دش قرغ تږاه ښښ کرګم	Meger kéştîhâyet gerĥ şodé est?
Karnı tok sırtı pek	ن دې وړیس ی کس شکم	Şékem-é kesî sîr bûden
Karşı karşıya	مه وړ وړ هېور	Rû bé rû-yé hem
Karşı karşıya gelmek/ Yüz yüze gelmek	ن دش وړ وړ دوی سګ اب	Bâ kesî rû der rû şoden
Kazdığı kuyuya düşmek	ن ښخ سوشی خوش ت آ ز	Zé âteş-é hîş sûhten
Kedi ile köpek gibi	هې ګر و ګس مڼل	Més l-é seg o gorbé
Kelle götürür gibi	بتسا هډرو آرس راګزا	Ėngâr ser âverdé est!
Kendi başına	خود سر	Ser ħod
Kendi çalıp kendi oynuyor	هې هې هې ډنخ دوخ و ی ګوډخو ش دوخ د صوړ یم مه ش دوخ ډنزی م ن د یم رزه	Hod gûyî o ħod ħendî beh beh çé honermendî/ Hodeş mîzened ħodeş hem mîreĥşéd
Kendine gelmek	ن مډاخو هې	Bé ħod âmeden
Kendini kaybetmek	شدن خود بې خود از	Ez ħod bî ħod şoden
Keyfi yerinde olmak	ن وډن دطغ سر / ک یف سر	Ser-é kényf/ Ser-é demâg

بودن چاقی کس دماغ būden/

Demâg-é kesî çâk būden

Kılı kıpırdamamak	ن دروخ زن کدی سکل درد آب	Āb der dél-é kesî tékân neḥorden
Kıskançlık damarı kabarmak	نمد آلایی کتیر غگر	Reg-é géyret-é kesî bâlâ âmeden
Kıskançlıktan çatlamak	نرک بدن حسادت از	Ez hêsâdet térékîden
Kıtlıktan çıkmış gibi	است آمده قحطی از اندگار	Ēngâr ez keḥṭî âmedé est
Kızarıp bozarmak/ Renkten renge girmek	/شدن درز و سرخ ن دش گذر دص هب	Sorḥ o zerd ṣoden/ Béṣed reng ṣoden
Kim kime, dum duma	/ست؟ یک هبی تسین ی سکل هبار ی سکل	Kî bé kîst?/ Kesî râ bé kesî nîst
Kim öle kim kala	مدرز یک هرم یک	Kî mordé kî zéndé
Kokusunu almak	ن دبر بو	Bû borden
Kokusu çıkmak	ن دمردی زهچ دنگ	Gend-é çîzî derâmeden
Kök salmak	ن دزاود هشر	Rîṣé devânden
Körü körüne	هزارو کدروک	Kûr kûrâné
Kötek yemek	ن دروخ کدک	Kotek ḥorden
Kraldan çok kralcı olmak	ن دش آش زارند اغ هساک	Kâsé'é dâgter ez âṣ ṣoden
Kuru kalabalık	لشکر سپاهی	Siyâhî leşker
Kuş uçmaz, kervan geçmez	دنز یمن رپس گم	Meges per némîzened
Kuzu postuna bürümüş kurt	شیم سابلاردگ گر	Gorg der lébâs-é mîş
Külâhını/şapkasını havaya atmak	ن دخالزا او هبار دوخ هالک	Kolâh-é ḥod râ bé hevâ endâhten
Külâhları değişmek	ن دمر مه یوئسک و د هالک	Kolâh-é do kes tu-yé hem reften
Madalyonun öteki yüzü	کس مورنا	Ān rû-yé sékké
Masrafa girmek	ن دافناج خر نو	Tû ḥerc oftâden
Merak edecek bir şey yok	تسین یزا نگر جای	Câ-yé négerânî nîst
Merakta kalmak	/شدن نگران	Négerân ṣoden/

	ملادن دلواپس	Délvâpes mânden
Midesi bulanmak	اندروخ مه بی سکل اح شدن چندش	Hâl-é kesî bé hem ħorden/ Çéndéş şoden
Muradına ermek	ندیسر لد دارم هب	Bé morâd-é dél résîden
Nefes nefese	نلز س نن س نن	Nefes nefes zenân
Nefes nefese kalmak	ندز س نن س نن	Nefes nefes zeden
Ne kokar ne bulaşır	نتیصاخ مندرادوب هب	Ne bû dâred ne ħâşiyet
Ne olur ne olmaz	طایح محض	Mehz-é éhtiyâi
Ne yardan geçiyor ne serden	ار خرما هم خواه می ار خرهم	Hem her râ mîĥâhed hem ħormâ râ
Nuh Nebi'den kalma	ز کوز و شاه عهد مال	Mâl-é 'ehd-é şâh o zûzek
Ocağı kör kalmak	ندوب روکی سکل اح	Ocâk-é kesî kûr bûden
Oğlan mısın, kız mısın?	ه ابور ای ریش	Sîrî yâ rûbâh?
Oh! İçim rahat oldu	دشت حار حلائیخ ایشخ	Âĥéyş! ĥiyâlem râĥet şod
Oku yaşa değmek	اندروخ گنس بی سکل ربه	Tîr-é kesî bé seng ħorden
Ok yaydan çıkmak/ İş işten geçmek/ Aş pişti bayram geçti	ان شدرب شدست/ان اکم زاربه (ن) گذشت کاراز کار	Tîr ez kemân/şest béder şoden/ Kâr ez kâr gozeşt(en)
Olan oldu giden gitti	داتفا داتفا یم دی این مک اقیات	Éttéfâkî ké nebâyed mîoftâd oftâd
Omuz omuza	هناش هب شانه	Şâné bé şâné
On parmağında on marifet/ hüner	ندیراب رزه کئی سکتش گزاره ز	Ez her engoşt-é kesî yék honer bârîden
Ortalık karışmak	شدن مرج و هرج	Herc o merc şoden
Ortaya çıkmak/ Meydana çıkmak/ Meydana gelmek	نمدآن ایم هب	Bé miyân âmeden
O tarakta bezi olmamak	ندوب اده طخ ینا نو	Tû îñ ĥeĥâ nebûden
Ödü patlamak	اندیکرئی سکل امرمز	Zehré'é kesî térékîden/

	ن د ش کړه زهره	Zehré terek şoden
Öküzün trene baktığı gibi bakmak/ Agobun kazı gibi bakmak/ Aptal aptal bakmak	ه ا گ ز ب و ر ب ن گاه بزل شم ندرک / ن د کړ	Mésl-é boz négâh kaden/ Bérr o bérr négâh kerdén
Öldürseler kanı çıkmaz	د ن ا ی م ن د ش زو خ ی ل ز ب د راک	Kârd bézenî hûneş dernémîâyed
Öyle aman aman bir şey olmamak/ Ahım şahım bir şey olmamak	ن د و ی ن ی ز و س ه ی د ا ش	Âş-é dehân sûzî nebûden
Özrü kabahatinden büyük	/ ش م ج ر ز ا د ت ر ب ح م ق ا ر ذ ع ن د ر و آ ه ا ن گ ز ا ر ن د ب ر ذ ع	'Ozr-é elimek bedter ez cormeş/ 'Ozr-é bedter ez gonâh âverden
Pamuk ipliğine bağlı olmak	ن د ب و ب ن د ی م و ا ر ت ه ب	Bé târ-é mûyî bend bûden
Papağan gibi ezberlemek	ن د کړ ظ ن ح ر ا و ی ط و	Tûfivâr hêfz kerdén
Parmağı ağzında kalmak	ن د ن ا م ن ه ا د م ب ت ن گ ش ا	Engoşt bé dehân mânden
Patlak vermek	(ن د ش ص ح ش م) ن د م ا ل ا ب ی ز ی چ د ن گ	Gend-é çîzî bâlâ âmeden (moşehheş şoden)
Rahatlık/rahat batmak	ن د ز ی م ک ل د ر ی ز ی ن و خ	Huşî zîr-é dél-é kesî zeden
Rast gelmek	/ ش د ن م و ا ج ه ن د ش و ر ه ب و ر	Movâcéh şoden/ Rû bé rû şoden
Rast gitmek	ن د و ب ط ا ر ه ب و ر	Rû bé râh bûden
Rekor kırmak	ن ش ک ش / ن د ز د ر و کړ	Rékord zeden/ şékesten
Ruhu bile duymamak	ن ش ا د ن ر ی خ م ه ی م ک ح و ر	Rûh-é kesî hem heber nedâştén
Saçı başı ağarmak	ش د ن س ف ی د ی ک س م و ل ه ی	Mûhâ-yé kesî séfîd şoden
Saçını değirmende ağartmamak	ن کړ د ن س ف ی د آ س ف ا ب د ر م و ل ه	Mûhâ râ der âsiyâb nekerden

Saçları değirmende ağartmamak	ندرکن دینس بایس آردار اوم	Mûhâ râ der âsiyâb séfid nekerden
Saçına ak düşmek	ندر و آرد دینس یوم	Mû-yé séfid derâverden
Sağlam ayakkabı değil	دراد هشیش خرخ	Hordé şîşé dâred
Sevinçten uçmak	ندر و آرد لابل ایل ایشوخ زا ن شد آب ی کزل دودزق	Ez hoşhâlî bâl derâverden/ Kënd tû dél-é kesî âb şoden
Sıçan olmadan çuval delmek	ن شد زبوم هشیش مروغ	Ġûré neşodé mevîz şodene
Sırtı kaşınmak	ندر اخی ی مکن ن سراخو نککی کزل	Ten-é kesî hârîden/ Dél-é kesî kotek hâsten
Sinir olmak	شدن عصب بادی	Eşebânî şoden
Sol tarafından kalkmak	شدن بد لند چپ دنده آاز	Ez dendé'ê çep bolend şoden
Söz anlamamak	ن دشن ی کس سرفحر	Herf ser-é kesî neşoden
Söz dinlemez olmak	بودن ن دشنو حرف	Herf neşno bûden
Söz/ laf işitmek	هک (ن) ن دینش فرح	Herf şênîden (tîkké)
Sucuk gibi ıslanmak	ن شد لایخ سیخ	Hîs-é hâlî şoden
Suratı sirke satmak/ Ekşi yüz/ surat	ن بش ادور بارب کرس	Sérké ber ebrû dâšten
Şaka iken kaka olmak	شود می دی ج آخوش شوخی شوخی	Şûhî şûhî âhereş céddî mîşevêd
Şakası olmamak	ن بش ادن ی خوش ی کس با	Bâ kesî şûhî nedâšten
Şansı dönmek	ن شکر ب قرو	Vereğ bergeşten
Şaşırp kalmak	ن دروخ هک	Yékké horden
Şîrazesinden çıkmak	ن دش هشیس گم ه زای راک هزارش	Şîrâzé'ê kârî ez hem gosîhté şoden
Tadı damağında kalmak	ن درام ی سکن لر ریزی زچ عزم	Mezé'ê çîzî zîr-é zebân-é kesî mânden
Tavşan uykusu	ی شوغخر باخو	Hâb-é hergûşî

Teğet geçmek	ن د ش در ل ک ر ب ا ش و گ خ ی د ز ا	Ez bîh-é gûş/per-é kolâh red şoden
Tekne kazıntısı	ی ر ا غ ا ه	Teh tégârî
Ters taraftan kalkmak	ش د ن ب ل ن د چ پ د ن د ه ا ز	Ez dendé'é çep bolend şoden
Tetikte olmak	ن د ب و ش ا ب ا م ا د ه	Âmâdé bâş bûden
Tilki deliğe sığmamış, götüne çalı bağlamış/ Fare deliğe sığmamış, kıcına/kuyruğuna bağlamış	ش م د ه ب و ر ا ج ن ت ر ی ح ن خ ا ر و س و ن ش م و ب س ت	Mûş tû sûrâh némîreft cârû bé doméş best
Tuzağa düşmek/ Kapana düşmek	ن د ا ن ن ا ی ک ر م د ا ه	Bé dâm-é kesî oftâden
Tuz ekmek hakkı	ک م ن و ن ا ق ّ ح	Hek̄k-é nân o nemek
Tuzla buz olmak	ن د ش ر ا خ ا ک ش و د خ ر	Hord o hâkêşîr şoden
Tuzu kuru olmak	ب و د ن چ ا ق ی ک س د ط غ	Demâg-é kesî çâk bûden
Tüyleri diken diken olmak	ن ش د خ ی س ی ک ن ن ت ه ب م و	Mû bé ten-é kesî sîh şoden
Ucuz atlatmak	ن ت ش گ ذ ر ه خ ه	Bé h́eyr gozešt
Uhdesinden gelmek	ن د م ر ب ی ز ه چ ه د ه ع ز ا	Ez 'ohdé'ê çîzî berâmeden
Umrunda olmamak/ Vız gelip tırıs gitmek	ن د و ب ی ک ن ل ا ی خ ن و ع	Éyn-é h́iyâl-é kesî nebûden
Uykusu gelmek	/ا م د ن خ و ا ب ن ف ر گ ب ا و خ ا ر ی س ک	Hâb âmeden/ Kesî râ hâb gérêften
Uykusu kaçmak	ن د ب ر ی ک ن س ر ز ا ب ا خ و	Hâb ez ser-é kesî perîden
Uyku tutmamak	/ن د ر ی ن ب ا خ و ن م د ا ی ن ب ا خ و	Hâb neborden/ Hâb neyâmeden
Uykuya dalmak	/ن د ب ر ب a x o ن ف ر ب a o x ه	Hâb borden/ Bé hâb reften
Uzun hikâye	ن س ا ن ل ل ط و ا ش ه ی ر ی ق / ش ن ا ن س د ا	Dâstâneş/ keziyées îlânî est

Uzun oturmak	ن درک زاردار دوخ یاپ	Pâ-yé hod râdêrâz kerden
Üçkağıda gelmek	ن نفر مالکی سیکرس	Ser-é kesî kolâh reften
Ümidi olmamak	ن دروخن بآی سیکم شچ ن نشدان دئام	Çêşm-é kesî âb neḥorden/ Omîd nedâştên
Ümit kesmek	کردن امید قطع	Keî-é omîd kerden
Üstünlük kompleksi	شدو فدیگی خود	Hod şiftégî
Üstesinden gelmek	ن دمآری راکس پزا	Ez pes-é kârî berâmeden
Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak	ن نفر اډژان ادر درام مپزا هالاچ مپو ن دمآرد هالاچ ن داندا	Ez çâlê derâmeden o bé çâh oftâden/ Ez bîm-é mâr der dehân-é éjdéhâ reften
Ya herrü ya merriü	ادب اداب هچ هو راب کهن وئش راب کهن گرم	Herçé bâdâ bâd/ Merg yék bâr şîven yék bâr
Yaprak kıpırdamamak	ن دروخن انکب آزا بآ	Âb ez âb tékân neḥorden
Yaş tahtaya basmamak	نور بش ریز بآ هک دبواخ وئش ن اچ	Câyî nêmiḥâbed ké âb zîreş béreved
Yemeden içmeden kesilmek	ن داندا کاروخ و باوخ زا	Ez ḥâb o ḥorâk oftâden
Yerinde duramamak	ن نفر گن مارآ ن نشادن رارق و مارآ	Ârâm negéréften/ Ârâm o kerâr nedâştên
Yerin dibine geçmek	ن نفر ن پزی وئو ن دش بآ اتلاخ زا	Ez hécâlet âb şoden o tû-yé zemîn forû reften
Yerini ısıtmak	کردن خوش جا	Câ hoş kerden
Yumurta deliğe dayanmak	رینگ لگرد (رخ لثم) رینگ مصمخم در ن دن مان دکر ن دکر	Der meḥmeşe gîr kerden/ (Mêş l-é ḥer) der gél gî kerden/mânden
Yuvarlak masa toplantısı	دگر زیم	Mîz-é gêrd
Yük altına girmek	ن نفر یز، چ راب ریز	Zîr-é bâr-é çîzî reften
Yüreği ağzına gelmek	ن دم آشن اددی وئ سیک بلق	Keîb-é kesî tû-yé dehâneş âmeden

Yüreği çarpmak	ننگر بلیق شپه	Tepêş-é ķelb géréften
Yüreği ferahlamak/ İçi rahat etmek	ندش ت حاری سکل ایخ	Hiyâl-é kesî râhet şoden
Yüreği soğumak	شدن ذنکی کس دل	Dél-é kesî ĥonek şoden
Yürek ister	نساخو ریش لد	Dél-é şîr ĥâsten
Yüzü kireç gibi olmak (ağarmak)	ندش راوید چگل شم ی سکل گیر ندیرپی سکل گیر	Reng-é kesî mész l-é geĉ-é dîvâr şoden/ Reng-é kesî perîden
Yüzünde/yanagında gül açmak	نشف شکی کسل گزالگ	Gol ez gol-é kesî şékoften
Yüzüne (gözüne) kan gelmek	نغری سکتسوپ ریز با	Āb zîr-é pûst-é kesî reften
Yüzü turşu satmak	نساخو رن کرس	Sérké forûhten
Yüz yüze gelmek	شدن وردر ور	Rû der rû şoden
Zevkten dört köşe olmak	شدن دهر قذو	Zoķ zedé şoden
Zihni açılmak	شدن باز ی کس ذه	Zéhn-é kesî bâz şoden

Tablo 29.

Dünya / Ahiret / Ölüm / Yaşam

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ahret yolculuğu	آخوت سه فر	Sefer-é âĥeret
Aynı yolun yolcusuyuz	شیم یو و سب دلفاق مهم	Hemé ķâfêlé pes pîşîm
Can çekişmek	دادن جان	Cân dâden
Canı ağzına gelmek	ندش مدیز و ندرم	Morden o zéndé şoden
Can vermek	دادن جان	Cân dâden
Diri diri gömülmek	ندش روگه مدیز	Zéndé bé ģûr şoden
Dünyaya gelmek	نمدآ ایند هب	Bé donyâ âmeden

Rahmetli olmak	نہر ادخ متحر ہب	Bé rehmet-éHodâ reften
Dünyaya getirmek	نہدرو آئند ہب	Bé donyâ âverden
Dünyaya gözünü kapamak/yummak	نہدبس نہاج زا چشم	Çeşm ez cehân besten
Günleri sayılı olmak	نہدیخ چ ی سرکرس رودلجا	Ecel dor-é ser-é kesî çerhîden
Günü yetmek	نہدیسر نہانہ ہب ی سرکرمع	'Omr-é kesî bé pâyân résîden
İnsan bir kez dünyaya gelir	دی آیم آئند ہبراب کس مدآ	Âdem yék bâr bé donyâ mîâyed
Öbür dünya	آئند نہا	Ân donyâ
Ölüm Allah'ın emri	است حق مرگ	Merg heḵ est
Ölüm döşeğinde olmak	نہدب وگمر نہا بس در	Der bester-é merg bûden
Ömrü vefa etmemek	نہکردن وفای کس عمر نہددازی کس لئتمہلجا	'Omr-é kesî vefâ nekerden/ Ecel mohlet-é kesî nedâden
Ömür sürmek	نہدرکرمع نہاردنگ	Gozerân-é 'omr kerden
Son nefesini vermek	نہدیشکار دوخ رخ آسنن	Nefes-é âher-é ḥod râ kéşîden
Şahadet şerbeti içmek	نہیش نہودتا شہتہ شر	Şerbet-é şehâdet nûşîden

Tablo 30.

Ekonomi / Para (alışveriş, ortaklık vs.)

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ali'nin külahını Veli'ye giydirmek	نہدرک کال ہب کال	Kolâh bé kolâh kerden
Altın babası/ Altın kesmek/ Denizde kum, onda para	دنک ی موراہل ہب	Pûl pâru mîkoned
Astarı yüzünden pahalı	دہیلج خر لہڈا تا ہب	Âftâbê herc-é lehîm/

	دو هزار پالان و شاهي س خر	Her sî šâhî o pâlân do hézâr
Avanta (haraç almak)	نفرگی زیم ریز	Zîr mîzî géréften
Bedavadan ucuz	تفتم	Moft
Beş parası olmamak	نشان دادن نه نورق کس	Yék kërûn hem nedâştan
Bin bir paraya	هش من نه شته	Heşt men noh šâhî
Bir lokma ekmeğe muhtaç olmak	ندون ان هقم کتا چتمح	Mohtâc-é yék loxmé nân bûden
Borca batmak/ Gırtlğa kadar borca girmek/ Borç bini aşmak	بودن قرض تو خر خره تا	Tâ hêr hêré tû kërz bûden
Borca girmek	نفرن ید ریز	Zîr-é déyn reften
Borç almak/ Borç etmek	ندادن اراض قر تو کردن قرض	Tû kërz oftâden/ Kërz kerden
Borç harç	طاف و وض قر	Kërz o kolé
Bugün peşin, yarın veresiye	هس لردن دقن زورما	Émrûz nekd ferdâ nésyé
Cep harçlığı	پیوج و نل و پ	Pûl-é tû cîbî
Dara düşmek	ندانفا حق مضم در	Dermezîkê kërâ géréften
Değiş tokuş yapmak	کردن بدل عوض	Evez bedel kerden
Ekmeğini taştan çıkarmak	ندروارد گنس ریز زارن ان ندرو آن ور به ش نآ ز آب	Nân râ ez zîr-é seng derâverden/ Âb ez âteş bîrûn kêşîden
Ekmeğin arslanın ağzında	تسا هدی باوخ یریش ی سول فره یور ندرو آن تسد هبل و پ س خر فال عل و پ تس و ن ناس آ تس و ن	Ru-yé her fulûsî şîrî hâbîdé est/ Pûl 'elef-é hêrs nîst/ Pûl bé dest âverden âsân nîst
El kiri	دست کف چرک	Çérk-é kef-é dest

Evdeki hesap çarşıya uymamak	ندم اندر دروج رازاب ابا هزاخ باسح	Hésâb-é hâné bâ bâzâr cûr derneyâmeden
Har vurup harman savurmak	کردن ولخرجی	Vêlhercî kerden
Kıt kanaat geçinmek	ندرکی گدیز ناردگ ریم وروخ	Bohor o nemîr gozerân-é zéndégî kerden
Meteliğe kurşun atmak/ Metelik gözüne divan sinisi görünmek	ی زاب باق هس ی سیک بیج ردش پیش کردن	Şepeş der cîb-é kesî sé kâb bâzî kerden
Para içinde yüzmek	ندز تلغل وپیون	Tû-yé pûl gelt zeden
Paralar suyunu çekmek	اندیشک هس ی سیکل وپ ندروخ گید هس هبر یگنک	Pûl-é kesî teh keshîden/ Kefgîr bé teh-é dîg horden
Paranın üstü	لوپ هتوب	Beğiye pûl
Para yatırmak	ندرک زادن اس پل وپ	Pûl pesendâz kerden
Parayı veren düdüğü çalar	دروخ نش آیدن لوپ ان	Tâ pûl nedehî âş nehorî
Pazarlık etmek	ندز هزاچ	Çâné zeden
Rüşvet vermek	ندرک بر چاری سیکل وپس ندرک ل عزار هرک رخ	Sibîl-é kesî râ çerb kerden/ Her-é kerîm râ ne'î kerden
Siftah etmek	کردن دشت	Deşt kerden
Sus payı vermek/ Hakk-ı sükût vermek	نباخ در پت وکی لاقح	Heḳḳ'o-ssokût perdâhten
Ucuza kapatmak	ننگر بز	Boz géréften
Yatırım yapmak	ندرکی رادگ هلمرس	Sermâyé gozârî kerden

Tablo 31.

Eleştiri / Uyarı / Konuşma Tarzı

Türkçe	Farsça	Telaffuzu

Abacı, kebeci; (ya) sen neci?	آباجی، کبجی؟ (یا) سنی نیجی؟	To ser-é piyâzî yâ teh-é piyâz?
Açık açık konuşmak/ Açık seçik konuşmak/ Dobra dobra konuşmak	دنز حرف استر ورک دنز حرف استر ورک دنز حرف استر ورک	Rok ve râst herf zeden
Adam gibi konuşmak	ن دز فرح مدآل شم	més l-é âdem herf zeden
Adamlık sende kalsın	یدی باباوج (مدی یوخ ابار یوخ باباوج) مدی یوخ ابار (مدی) ار	(Cevâb-é hûbî râ bâ hûbî bédé) cevâb-é bedî râ (hem) bâ hûbî bédé
Adam oluncaya kadar dokuz fırın ekmek ister	چه شدن آدم آسان، چه شدن عالم لکدش	‘Âlém şoden çé âsân, âdem şoden çé moşkél
Adını bile anma!	ایروائیم هار شمس ا	Êsmeş râ hem neyâver!
Ad takmak	دادن ل قب	Lekeb dâden
Ağaç kovuğundan çıkmadık	مئامه می نه کو پ شتاز	Ez poşt-é kûh neyâmedêim
Ağır söz	ن یکن س فحر اردش یکن /ارد من عطف فحر	Herf-é sengîn/ Herf-é [e‘nédâr/ nîşdâr
Ağız ağıza vermek	ن د کر چه پچ	Péç péç kerden
Ağıza kilit vurmak	ن سب /ن دیش کار دوخ ن ادد پیز	Zîp-é dehân-é hod râ kéşîden/ besten
Ağız dalaşı	وگم گوب	Begû megû
Ağız değiştirmek	ن در کضوع ار دوخ فحر	Herf-é hod râ ‘evež kerden
Ağız kalabalığı etmek	ن درو آفرح و ن فحر	Herf tû herf âverden
Ağzımı açtırma	ن کنز ابار من هدد	Dehenem râ bâz nekon
Ağzına alma!/ Sözünü etme!	ن دز ز ابار ش فحر	Herfeş râ hem nezen!
Ağzına bir parmak bal çalmak	دادن خرمن سرو عدهء	Ve ‘dé‘é ser-é hermen dâden
Ağzına geleni söylemek	ن دیش کار دوخ ن ادد من ش ابار	Pâşné-yé dehân-é hod râ keşîden

Ağzından çıkanı kulağın duysun	ممنبار تنه دفرح	Herf-é dehenet râ béfehm
Ağzından düşürmemek	ن داتنوی ی کس نه داداز (فحر)	Ez dehân-é kesî neyoftâden (herf)
Ağzından kaçırmak	ن غرردن دیرپی ی یکن مد ز افرح	Herf ez dehen-é kesî periden (der reften)
Ağzından laf (söz) çekmek/ çalmak/ almak	ن دیش کفرح ی یکن لیز ریزا	Ez zîr-é zebân-é kesî herf kêsîden
Ağzını açmamak	ن کردن باز دهی / ن شد لب بر لب زالب	Dehân bâz nekerden/ Leb ez leb bernerdâšten
Ah çekmek/ İçini çekmek/ İç geçirmek/ Göğüs geçirmek	کشدین آه	Âh kêsîden
Âhir zamandır	تسان لمر لارخا	Âher' o-zzemân est
Aklını mı kaçırdın?	ی داد تس د زار تعلق رگم؟	Meger 'eklet râ ez dest dâdî?
Ak sakal, kara sakal	ناجو ورپی	Pîr o cevân
Al külahını, eyvallahı içinde/ Al Hacı Ağa pabucunu (eyvallahı içinde)/ Sen sağ ben selâmet	تسل س هبار ام ورخ هبار و Al Hacı Ağa pabucunu (eyvallahı içinde)/ Sen sağ ben selâmet	To râ bé hêyr o mâ râ b selâmet
Altından kalkamayacağın işe girişme	ر لرب تنه دمر ادنا هبار تا مقولا ی زاو نب مک زبش آیردو آ /دوخ	Ânkedrî âş bépez ké bétevânî bohorî/ Loxméet râ bé endâz-yé dehenet berdâr
Ana avrat küfretmek	دادن مادر خواهر فحش	Fohş-é hâher mâder dâden
Anladımsa Arap olayım	میدم نه بچه مک من	Men ké hîçî nefehmîdem
Anan yahşi, baban yahşi demek	بوخ تنز / تردام بوخ تبابا / تردپ	Péderét/ bâbât hûb, mâderét/ nenet hûb

Anasını sattığım	ش ابا باروگ	Gûr-é bâbâş
Ant içmek/ Yemin etmek	ن دروخ مسق	Ķesem ħorden
Ant vermek/ Yemin vermek	دادن ق سم	Ķesem dâden
Aradından/arkadan söylemek	دن ز حرف ی کس سر پ شت	Pošt-é ser-é kesî ħerf zeden
Arkadan söylemek	دن ز فرح ی سکر س تشپ	Pošt-é ser-é kesî ħerf zeden
Arkasından konuşmak (birinin)	دن ز فرح ی سکر س تشپ	Pošt-é ser-é kesî ħerf zeden
Atına eşek mi dedik?	ام؟ ت گ چی مگر	Meger çî goftem?/ Meger çî kâr kerdem?/ Meger kâr-é bedî kerdem?
Ayağının altında yumurta mı var?	آی دروخ تسام رگم	Meger mâst ħordî?
Az söyle öz söyle	ر دن وچ یوگ هیزگ ویوگ مک	Kem gûy o gozîdé gûy çon dorr
Az ye de uşak tut	ح ن م رگم آم؟ ن	Meger men ħemmâlêtem?/ Kem boĥor, noker bégîr
Bağırıp çağırıp	رنگد رکون بروخ بو مک ن دکر دلفر و ددا	Dâd o feryâd kerden
Bana ne?/ Beni ilgilendirmez	آه چی ن م هب درادن ی طبر ن م هب	Bé men cé?/ Bé men rebî nedâred
Başına çalsın	دروخ بش رس ون	Tû sereş boĥored
Başına kakmak	ن نشاذگ تنق م	Ménnet gozâšten
Başını ağrıtmak	آوردن درداری کس سر	Ser-é kesî râ derd âverden
Başını kolla	اېبارت رس	Seret râ béppâ
Başının etini yemek	خوردن اری کس سر / مغز	Meğz-é/ ser-é kesî râ ħorden
Başını şişirmek	ن دربار ی سکر رس	Ser-é kesî râ borden
Belki rüyanda görürsün	نن بېبار ش باوخ ه نکوا رگم	Meger înké ħâbeş râ bébînî

Beynine girmek	ن لری سیک دلج وئ	Tû céld-é kesî reften
Bildiğini belli etme	یژاد یم هکراین تدوخ یور هب	Bé rûy-é ħodet neyâr ké mîdânî
Bir dakika lütfen	یدش اب طونم ه لحظدن چ دش اب ن انندم خ ی ش گو	Çend lehze montezer bâşîd/ Gûşî ħédmetétân bâşed
Bir dediğini iki etmek	ند کر ود هب یکی	Yékî bé do kerden
Boyu devrilesi(-ce)	ش گمر ربخ	Ĥeber-é mergeş
Bir dereyi bal, bir dereyi yağ etmek	ند کر فوئ مرئ اب و آب با	Bâ âb otâb te‘rîf kerden
Bir mum al da derdine yan	دزوس بدتدوخ ل اح هبتلد	Délet bé ħâl-é ħodet bêsûzed
Biz de Allah’ın kuluyuz	هیراد یژادخ مه ام	Mâ hem Ĥodâyî dârîm
Biz de mi lolo?	ی در کضر رنرخ ار ام	Mâ râ ħer ferz kerdî?
Biz leblebi deyinceye kadar Pazar savulur	ه شد حبص لد فز ینک فکرا یوب ذو نا	Tâ to biyây fékr konîferdâ şobĥ şodé
Boyacı küpü değil	تس یژد ز گنر مخ	Ĥom-é rengrezî nîst
Bu da geçer	در دگب زین نه ا	În nîz bogzered
Bu da ne demek oluyor?	ا؟ است عضو / ا طیبس هچ این	În çe besâî/vez’î est?
Bu işler bizden geçti	تس ا هئش دگ ام زا احراک این	În kârĥâ ez mâ gozeşté est
Bu işte bir iş var/ İşin içinde iş var/ Bunda bir iş var	/تس ا هساک مئز ریز ی ا هساک استکاردر ک لکی	Kâsêî zîr-é nîm kâsé Kelekî der kâr est
Bu sizin son şansınız	استمش تص فز نه خرا این	În âĥerîn forşet-é şomâst
Burası dağ başı mı?	است؟ هوت شهر مگر	Meger şehr-é hért rst?
Bülbül gibi konuşmak	ندز فرح لیلبل شم	Meş l-é bolbol ħerf zeden
Büyük konuşmak	/ندز ن اعد زارنگوزین خس ندز هدن گنفرح	Soĥen-é bozorgter ez dehân zeden/ Ĥerf-é gondé zeden
Büyük söz söylemek	ندز ک عزماری سیک	Kesî râ men‘ kerden

Canımı sokakta bulmadım!	ایم دیروانی زار رس زار حجاج	Cânem râ ez ser-é râh neyâverdem!
Cart curt etmek	دادن و عید و عده	Ve‘dé ve‘îd dâden
Cehenneme atsalar odun yaş diye bağıdır	رئش مزه: "بتنگ، مزه ج دیر بار لوضف است	Fozûlrâbordendcehennem, goft: "hîzomeş ter est"
Çene çalmak	طنج هبغمو تخم یجل و / ئوئوگربن بابس ندرک	Porgûyî/vérrâcî kerdên/ Tohm-é morg bé çâné besten
Çenesi açılmak	شدن گرم ی کس چانه	Çâné kesî germ şoden
Dağları aşamı geldin, âleme paşamı geldin?	کردی؟ واپولو مگر	Meger âpolo hevâkerdî?
Dalga geçmek	کردن مسخره	Mesheré kerdên
Değme gitsin/ Deme gitsin	است طوالنی داس تاندش	Dâstâneş îlânî est
Demek ki...	...هک هم لوعم پس ...یعنی پس	Pes me‘lûmé ké.../ Pes ye‘nî...
Dereden tepeden konumak/ Havadan sudan konuşmak	ندرکت بصر و ن آرون آزا	Ez îñ ver, ân ver şöhet kerden
Deveye boynun eğri demişler. "Nerem doğru ki?" demiş	؟تسا چکت دیرگار چ دننگار غرم رش ؟تسا تسار مزاج: "بتنگ	Şotormorg râ goftend çerâ gerdenet kec est? Goft: "Kocâyem râst est?"
Dırdır etmek/ Vıdı vıdı etmek	ندر قن کردن غوغو	Nék zeden/ Ğor ğor kerdên
Dil dökmek	نسخه نلر	Zebân rîhten
Dile/dillere düşmek	ن دانفا اولز رس رب	Ber ser-é zebânâ oftâden
Dilinde tüy bitmek	ندر و آردومی سکنلر	Zebân-é kesî mû derâverden
Dilinin ucunda olmak	ندوبن لزر رس لکون	Nok-é/ser-é zebân bûden
Dili tutulmak	ندم آدنپی سکنلر	Zebân-é kesî bend âmeden
Diliyle sokmak	ندزن لزر مخز	Zehm-é zebân zeden

Dil persengi	ملک کلام	Tékké kelâm
Duy da inanma	نکنزروابو ونش	Béşno o bâver nekon
Düğününde kalburla (elekle) su taşıyacağım	یم بآش کبآ اب تیسرورع م سارم ون جرآو	Tû merâsém-é 'erûsiyet âbkêş âb mîâverem
Eğri oturup doğru konuşmak	ننگ گت سار ون شسن ژک	Kej néşesten o râst goften
Elini çabuk tutmak/ Elini oynatmak	جذبازدن دست	Dest conbânden
Emret findık kabuğuna gireyim	بخواه جان شما	Şomâ cân béhâh
Eti ne ki budu ne olsun	هچاش هچاپ ملک تالک ستی چ شمو باشد	Mûş çîst ké/tâ kellé pâçêeş çe bâşed
Eti senin kemiği benim	نم زاشن خوتسا نوزاشنش گو	Gûşteş ez to ostêhâneş ez men
Ez de suyunu iç	روخ بارش با و راځگب مزوکرد	Der kûzé bogzâr o âbeş râ bohor
Fasulya gibi kendini nimetten bilir	شده ادهویم ل خدا ماز ی حال لکی کار لاردن غچ	Ez key tâ hâlâ piyâz hmdâhél- é mîvéhâ şodé est?/ Çogonder/zâlzâlek hem cozvé mîvéhâ şodé est
Felsefe yapmak	ندکر بافی منسل	Felsefê bâfi kerdn
Geldiğin iyi oldu	آمدی شد خوب	Hûb şod âmedî
Gelmediğin iyi oldu	مدی اینک شد بد خو / به تر نماه	Hemân béhter/hûb şod ké neyâmedî
Gıkı çıkmamak/ Çıt çıkarmamak	ندم افردی سیک کیج	Cîkk-é kesî derneyâmeden
Gölge etme başka ihsan istemem/ Geçtim çerezinden üstüme pisleme	نزم شن زید و حن ل س عنوچ یراب م ش ابن مده ا رخ یئس یزل گ رگا شر ستی ن دیام نوزرخ	Bârî çon 'esel némîdehî îş mezen/ Merâ bé hêyr-é to omîd nîst şer merésân/

	Eger gol nîstî hâr hem nebâş	
Göreyim seni	ئەگەر گول نەبەش	Bébînem çé kâr mîkonî
Haddi varsa	ئەگەر تەرجەگە است بەدەر	Eger cor'et dâred/ Eger merd est
Gözünü aç!	ئەگەر زەبار تەبەش	Çéşmhâyet râ bâz kon!
Gözünün üstünde kaşın var dememek	نەگەر تەسوریا تەبەش چەلەبە	Bé kesî bâlâyé çéşmet ebrûst negoten
Günah benden gitti/ Benden söylemesi	نەگەر مەز	Ez men goften
Günahı boynuna	است شەخو نەگەر بەشەخو	Hûneş bé gerdên-ê hodeş est
Günahına girmek/ Günahını almak	نەتەنەبەش گەر تەس بەدەر	Der pûst-é kesî oftâden
Halep oradaysa arşın burada	تەسەکەپەزەنەگەر، تەسەرودەزە	Yezd dûr est, gez ké nezdîk est
Hayırla anmak/ Yâd etmek	نەگەر رەخەگەر	zékr-é héyr kerdên
Her gördüğü sakallıyı babası sanma	/ تەسەنە وەرگەر تەسەنە بابەدەرەدەرە	Her gerdî gerdû nîst/ Herké rîş dâred bâbâ
Hoşbeş etmek	گەر بەش و خوش	Hoş o béş kerdên
İçini dökmek/ Derdini dökmek	نەگەر دەدەر	Derd-é dél kerdên
İftira atmak/etmek	نەزەتەمە	Tohmet zeden
İğneli söz	رەدەشەنەفەر	Herf-é nîşdâr
İnsafına kalmış	است مەرەمەتەر	Herçé merâmet est
İstesen de istemesen de	ئەبەشەخو چەهەبەخو	Çé béhâhî çé nehâhî
İşin mi yok?	بەگەرە	Bîkârî?
İş işten geçmeden	است نەشەدەرە	Tâ dîr neşodé est
İşkembeden atmak	ئەزەزەفەمەدەرە	Ez ru-yé mé' dé herf zeden/ Ez hûd derâverden

Karnım tok (bu sözlere)	(اخگر یناز) است پرش گو	Gûşem por est ez îñ herfhâ
Kendi işine bak	باسبار تکش کورب	Boro keşket râ bésâb
Kendisi yok ama Allah'ı var	تسه هک شوا دلم اتس وئش دوخ	Ĥodeş nîst emmâ Ĥodâ'yeş ké hest
Kırk bir buçuk maşallah	ما شاء هللا وار	Hézâr mâşâ' e-llah
Kısa kesmek	ندرک صلالخ ار ملک	Kelâm râ ĥolâşé kerdên
Kıyamet kopmaz ki...	...هک دوا ین نهز هب نامسا	Âsémân bé zemîn némîâyed ké...
Kim bilir	معلوم؟ ک جاز	E kocâ me'lûm?
Müjde!	بمژده	Mojdé!
Kulağını aç	نکازب ادوش گو	Gûşâto bâz kon
Kuyruklu yalan	شاخدار غودر	Dorûğ-é şâĥdâr
Laf atmak	نباخ ادزا ک ین	Tîkké endâĥten
Laf taşımak	ندرک ین یچ ربخ	Ĥeber çînî kerdên
Martaval atmak	کردن چاخان	Çâĥân kerdên/ Ĥâlî besten
Mısırdaki sağır sultan bile duydu	یزارش ظناح هچ اوخ دزاد ین هک ی کس است	Kesî ké némîdâned ĥâcé Ĥâfêz-é şîrâzî est
Ne mutlu sana	نتالح هبش خو	Ĥoş bé ĥâlet
Ne söylediysem para etmedi	نتاندرش خر هبم گ هچ هو	Heçé goftem bé ĥercesş nereft
Ne şiş yansın ne kebab	ایک هب دزوس ب خیس هب	(Kârî bokon behr-é ş evâb) ne sîĥ bésûzed ne kebâb
Nutku tutulmak	ندرکش روک ی سق قطن	Noṭṭk-é kesî kûr şoden
Öğüt vermek	دادن پ ند کردن نصحت	Pend kerdên/ Neşîĥet kerdên
Ölüsünü öp	یرادش بشود هک س کرده ناج	Cân-é herkes ké dûsteş dârî
Övünmek gibi olmasın	اشدبندخو زافوئ مر	Te'rîf ez ĥod nebâşed

Öyle ise/ öyleyse	دش/تساروطنژا مک للاح	Hâlâ ké înjor est/ şod
Özür dilemek	ندرک، هاوخر دز	Ozrĥâhî kerdên
Palavra savurmak	نک، بس و لڅا	Ĥâlî besten
Sakalina gülmek	ندرک، خ ی سگ شیر هب	Bé rîş-é kesî ĥendîden
Saman elinse, samanlık senin	تس، دوزا مک ندادماک د یست دوزا ماک	Kâhez to nîst kâhdân ké ez tost
Selam söylemek	ندرک، لرسر طلس	Selâm résânden
Selam vermek	ندرک/ندادم سال	Selâm dâden/ kerdên
Slogan atmak	دادن شعار	Şo‘âr dâden
Sen giderken biz dönüyorduk	ندرک ریزا ام یا مدناو خ و نک کار ی اهازا ایم	Ânhâyî râ ké to ĥândêî ~~ber~~ kerdêim
Seni gidi seni!	!شد یطانی	Éy šéyân!
Seninki can da benimki patlıcan mı?!	!لگ و خاک ام ل دل، دم هم دل	Dél-é hemé dél, dél-é mâ ĥâk o gél!
Sövüp saymak	نک، شید حش ف هب	Bé foĥş kéşiden
Söylersen söz olur, söylemezsen içine dert olur	لکشم می گون گرو لکشم می گرو	Gûyem moşkél o ger negûyem moşkél
Söz bir Allah bir	قولش واست بود تسی یکدم رف حر	Merd est o қоleş/ Ĥerf-é merd yékîst
Sözünden dönmek	ندرک، دوخ لوو ریز	Zîr-é қol-é ĥod zeden
Söz vermek	دادن ل قو	Қol dâden
Sudan cevap	ب الال سرحواب	Cevâb-é ser bâlâ
Suyu başından kesmek gerek	تس، دبا دز بارس زار بآ	Âb râ ez ser-é bend bâyed best
Şeytan diyor ki...	... هگ یمن وطوش	Şéîûn mîgé...
Tâné tâné söylemek	دنز حرف شمرد	Şémordé ĥerf zeden
Tatlı dil	شوخن لیز	Zebân-é ĥoş
Tatlı yiyip tatlı konuşmak	ننغش لگ و نک لگ لگ	Gol goften o gol šénofetn

Tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş	یم ادیپارشرد درگ یمیزد می پ یدا ه سرگردمی سر دنک ک ند	Ser mîgerded hemser péydâ mîkoned/ Dîzî mîgerded dereş râ péydâ mîkoned
Uzun sözün kisası	ملکب ّل	Lobb-é kelâm
Yakası açılmadı	ککړ/ده ښکشا آب شح	Fohş âb nekêşîdê/rekîk
Yarım ağızlı söylemek	ندرک یمیطع لادبع هاش فراغ	Te'ârof-é şâh 'ebd'o- l'ezîmî kerden
Ye kürküm ye	ولې روخ ښون ښه آ	Âstîn-é no bohor polo
Yüzünü güller	ن انځور ه ببالگ	Golâb bé rûyétân
Yüzünü gözünü açmak	ندرک زاباری ښکشوگ و م شچ	Çeşm o gûş-é kesî râ bâz kerden
Zorun ne?	/؟ تس ښچ تدرد !! ست؟ هرگت چه	Derdet çîst?/ Çé merget est?!

Tablo 32.

Eşya / Organ / Yiyecek ve İçecek / Mekân / Hayvan Adları

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Abur cubur	/طهو ه لی چلسمه	Helé hûlé/ Çélésmé
Akıl defteri	تاشاددای رنند	Defter yâddâşt
Alın teri (dökmek)	(ن څخه) ن ښچ قرع	'Ereḵ-é cebîn rîḥten
Beş kardeş	گرگی کف	Kef gorgî
Boy bos	لکوه ود ّق	Ḳedd o héykel
Börtü böcek/ Böcek möcek	روناج وکج	Cek o cânéver
Çöçöp/ Çerçöp/	/آ شغال وات پرت وخت	Ât o âşgâl/ Hért o

pért

Fırsatı kaçırmamak	نکردن ی کش وقت	Veķt koŗî nekerden
Fırsatı ganimet bilmek/ saymak	ندرمش تمین غار تصرف	Forŗet rā ģenîmet řémorden
Fırsat kollamak	ندبو سبازم تصرف ل بدن	Donbâl-é forŗet-é monâséb bûden
Gün bu gündür/ Saat bu saat	تسا زورما زور و تصرف و تصرف	Dî reft o perî reft o rûz émrûz est
Hiç yoktan daha iyidir	چیزها بی چاک	Kâŗî béh ez hîŗŗî

Tablo 34.

Gönül

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Gönlü açılmak	شدن باز ی کس دل	Dél-é kesî bâz şoden
Gönlünü almak/kazanmak	ندروآتسد هبار ی سکل د	Dél-é kesî rā bédest âverden
Gönlünü (hoş) etmek/ Gönül okşamak	ندروآتسد هبار ی سکل د	Dél-é kesî rā bé dest âverden
Gönlü ile oynamak	ندركی زبای سکت اساس اح اب	Bâ éŗsâsât-é kesî bâzî kerden
Gönül almak	ندروآتسد هبار ی سکل د	Dél-é kesî rā bé dest âverden
Gönül baĝı	بسد نگیدل	Dél bestégî
Gönül bağlamak	نبا بدس دل	Dél besten
Gönülden çıkarmak	کندن دل	Dél kenden
Gönül/ kalbini kırmak	نبا شکس دل	Dél řékesten
Gönül koymak	نبا گدل د هبا	Bé dél géreftēn
Gönül vermek	دادن دل	Dél dâden
İlk bakışta/görüşte aşk	هاگن کهر د عشق	Êŗķ der yék néĝâh

Tablo 35.

Hak

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Hakkından vazgeçmek	نشذگدوختی ح ز ا	Ez hekk-é hod gozeşten
Hakkını avucuna vermek	ندرك ادااری برقی ح	Hekk-é kesî râ edâ kerdên
Hakkını yemek	ندرك عراض/ندروخاری برقی ح	Hekk-é kesî râ horden/zâyé kerdên
Hakkı olmak	ندوبی برقی ح	Hekk-é kesî bûden
Haklı bulmak/ Hak vermek	ی گس دین ددا حق	Heğ dâden bé kesî
Haklısınız	شماست با حق	Heğ bâ şomâst
Hak vermek	دادن حق	Heğ dâden

Tablo 36.

Hastalık

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ağır hastalık	ج ظلالا بعصیرامی	Bîmârî-é şe‘b’o-l’lâc
Aybaşı olmak/ Âdet görmek	ان شد لکر ماه پاز به عادت ء هرود	Régl şoden/ Doré‘é kâ‘édégî/ ‘Âdet-é mâhiyâné
Güneş çarpmak	ی کد عاق ندش هز باندآ	Âftâb zede şoden
Nefesi kesilmek	آهن بند ی کس ن فس	Nefes-é kesî bend âmeden
Soğuk almak	دن رخو سرما	Serâ horden
Sünnet etmek	ند کر دینخ	Heñné kerdên

Taburcu olmak	(ن ائسرامید) ندش صخرم	Morehheş (bîmârestân)	şoden
Yatağa düşmek/ Yatalak olmak	ندش ریگن چز	Zemîngîr şoden	

Tablo 37.

Huy / Kişilik

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Acemi çaylak	اراکمزائ وئاش	Tâzé kâi/ Nâşî
Acı görmüş	دید ده داغ	Dâğ dîdé
Aç gözlü/ Açgözlü daya çocuğu	امش چ دهن گز رورب مکش	Gorosné çéşm/ Şékem perver
Açık fikirli	فکر شنور	Roşen fêr
Açık kalpli/yürekli/ Kalbinde alası kazası bulunmamak	ساده صاف هشیل بی هیل	Bî şîlé pîlé/ Şâf sâdé
Ağır başlı	ن بگنس سر	Ser sengîn
Soğuk neva(-le)	تلخ گوشت	Gûşt telh
Ağzı bozuk/ Ağzı pis	دهردن هد / نهد دب	Bed dehen/ dehen derîdé
Ağzı dili yok	ندوبن لزی	Bî zebân bûden
Ağzı gevşek/ Ağzı cıvık/ Ağzında ayran durmaz/ Dili düdük	لق دهی	Dehen lek
Ağzı kalabalık	حرف پر	Por herf
Ağzı kalaylı	دراد رنس آش زهد	Deheneş âster dâred

Ağzında bakla ıslanmaz	ن دشن دزبای سکن مدی و ن فرح	Nohod der dehân-é kesî hâs
	س یخی سکن اعدرد و خون	nehorden/
	ن دروخن	Herf tûy-é dehen-é kesî
		bend neşoden
Ağzı sıkı olmak/	بودن قریصی کس دهن	Dehân-é kesî qorş bûden
Ağzı kilitli/		
Ağzı pek		
Aklı gözünde olmak	ن دبو شمش چ هباردی کرلوع	Ekl-é kesî der/bé çêşmeş
		bûden
Akrep gibi	بقرعلثم	Mésl-é 'ekreb
Aksayanla aksak, suya	ن دکریم چش مه و مش چ	Çêşm o hem çêşmî kerdn
gidenle susak olmak		
Alçak gönüllülük/ Gönül	ی نفس هاشکس	Şékesté nefsi
alçaklığı		
Alımı tez	لیر وزبنا	Tîz o zébél
Ar damarı çatlamış/	لور و مش چ یب	Bî çêşm o rû/
Ar namus tertemiz	دینس چ شمش	Çêşm derîdé/
	مش چ	Çêşm séfid
	هدیرد	
Aslan yürekli/	لدریش	Şîr dél
Çatal yürekli		
Asık suratlı/	اخمو	Ehmû/
Çatık yüz	ولب	'Ebûs/
	ن دویان زویوی کس هچ لو	Leb o loçé' é kesî âvîzân
	ع بوس	bûden
Aslı faslı (astarı) olmamak	سبزل و ل صا بی	Bîeşl o neseb/
	هشیر یب	Bî rîşé
Ateş parçası	مرابش آ	Âteş pâré
Ayağı uğurlu olmak/	ل و دن قدم خوش	Hoş kedom bûden/
Ayağı uğurlu gelmek	ن نشدا یب خوم قد پا	Pâ kedom-é hûbî dâšten

Bastığı yerde ot bitmez		
Az değil (o kişi)	شدر بگن مک دست	Dest-é kem negîredeş
Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var	نیم و نیم	Nîm vecebî
Bağrı yanık	دماز دل / خاطر دماز	Dél âzordé/ Âzordé hâîér
Başına buyruk olmak	بودن خودسر	Hodser bûden
Başına/ kafasına vur ekmeğini elinden al	لوخ یس و / پ خمه	Tû serî hor/ Peḥmé
Başı önünde	رئز هبرس	Ser bé zîr
Başı yumuşak	کنگ و ش حرف	Herf gûş kon
Başkasının gözündeki çöpü görür, kendi gözünün önündeki merteği görmez/ Kendi gözündeki merteği görmez de elin gözündeki çöpü görür	ار ربه و دن به یم نار گندم ش چ رد ار راخ / دن به نمی دخو شم چ در	Hâr râ der çeşm-é dîgerân mîbîned o tîr râ der çeşm-é hod némîbîned
Baygın gözlü	چشم خمار	Homâr-é çéşm
Bir içim su	لوه	Hulû
Bir tahtası eksik/ Aklının çivisi eksik/ Kafadan sakat	نحوه مک ی کس هت یک	Yék tehté kesî kem bûden
Boğazına düşkün	شکم	Şékemû
Borcunu bilmek	بودن حساب خوش	Hô; hêsâb bûden
Bukalemun gibi renkten renge girmek	نذر کضوع گزرن و ملقوب لشم	Més l-é bûkelemûn reng 'evež kerdén
Burnu büyük olmak	نحوه ماغد گنده	Gondé demâg bûden
Canı tatlı	دوست جان	Cân dûst
Canlı cenaze	کو حتم هدرم	Mordé' é motéherrék

Cebinde akrep var/ Ateşe vursan duman çıkmaz	د چکیم شش د ز آب	Âb ez desteş némiçéked
Cennet öküzü	لوح ساده	Sâdé loh
Ceylan gibi	آهول شم	Més l-é âhû
Çapanoğlunun abdest suyu	تس انج آ	Âb-é henâst
Çenesi düşük/ Çenesi kuvvetli/ Diline yörük/ Dil otu yemiş	اجر و	Vérrâc
Denize girse kurur	دوش یم کشخ لرد دورب لرد هب	Bé deryâ béreved deryâ hoşk mîşevéd
Deniz kurdu/ Eli uz/ İş bilmek	زند بو (لدباراک)	Kâr beled (bûden)
Dili güllü	نلز نریش	Şîrîn Ebân
Dili uzun olmak	نحو ب زاردن لیز	Zébân dérâz bûden
Dili uzun/ zifir	زاردن لیز	Zebân dérâz
Dünya yıkılsa umrunda değil/ Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir	درب یم باو خا وادرب ب آرا انزد	Donyâ râ âb bébered û şâb mîbered
Efendiden adam	صخ ش شم مدآ	Âdem-é motêşehhês
Elbebek gülbebek	اندش گرزب هیزب ی ل وزان زان	Lâ-yé penbé bozorg şoden/ Nâz nâzû
Eli açık olmak	بودن دل باز و دست	Dest o dél bâz bûden
Eli ağır	زند بو ن یکنس ی کس دست	Dest-é kesî sengîn bûden
Eli çabuk	نحو ب زرف ی سکتسد	Dest-é kesî ferz bûden
Eli eğri olmak	نحو ب کچ ی کس دست	Dest-é kesî kec bûden
Eli hafif	بودن سد بک ی کس دست	Dest-é kesî sebok bûden

Eli maşalı	نیشادن زب تسد	Dest-é bézen dâšten
Eli uzun olmak	بودن دست کج	Kec dest bûden
Eksik doğmak	ندوبس ران	Nâres bûden/
	ندم آئزد هبروز	Zûd bédonyâ âmeden
Ensesi kalın olmak	بودن کلفت گردن	Gerden kolof t bûden
Evi sırtında	شود ه خانه	Hâné bé dûş
Feleğin çenberinden geçmek/ Feleğin germ ü serdini görmüş	ندیش چ رگ زور مرگ و درس	Serd o germ-é rûzégâr çêşîden
Feleğin sillesini yemek	ندروخ رگ زور و لئس	Sîlî-yé rûzégâr horden
Fırsat düşkünü/ yoksulu	طلب فرصت	forşet leleb
Fitne fucur	جو منک	Fétné cû
Gerzek	هلو	Hâlû
Gölge gibi	هیس مثل	Més l-é sâyé
Gönül dümeni bozuk olmak	بودن مزاج دمی دم	Dem demî mézâc bûden
Gözleri çekik	ب ادای چشم	Çêş m bâdâmî
Gözü keskin	ندبوزنی کس چشم	Çêş m-é kesî tîz bûden
Gözü sulu olmak/ İki gözü iki çeşme	ندوبش مشک ردی کس اشک	Eşk-é kesî der-é meşkeş bûden
Günün adamı	زور ه دم آ	Âdem-é bé rûz
Hayat adamı	دار پا و دست آدم	Âdem-é dest o pâ dâr
Helal süt emmiş olmak	هدروخ کاپریش	Şîr-é pâk hordé
Horoz akıllı	فندقی مغز	Megz fendokî
İçi dışı bir olmak	بودن یکی کس باطن و ظو	zâhér o bâlén-é kesî yékî bûden
İki yüzlü	وردو	Do rû
İskelet gibi	لتکس ل شم	Més l-é éskélét/

	مَسْ ل-هَ چُوب کَبریت	Més l-é çûb kébrît
İt canlı	سخت جان /	Seht cân/
	ن جو سگ	Seg cûn
İyi kalpli	قلب خوش	Huş kelb
Kafadan çatlak	کوپ ط ک	Kellé pûk/
	ن دز چوبی سگ خم	Moh-é kesî penc zeden
Kafası çalışmak	کردن کاری کس مخ	Moh-é kesî kâr kerdn
Kalbi olmamak	دل سنگ	Seng dél
Karı ağızlı	ل زدن	Zen zelîl
(Kendi) başına buyruk olmak/ Başı göl, ayağı sal/ Bildiğini okumak/ Bildiğinden şaşmamak/ Bildiğini yapmak	بودن خود سر	Ser hod bûden
Kodaman	هدنگ ط ک	Kellé gondé
Maymun iştahlı olmak	بودن مزاج دمی دم	Dem demî mézâc bûden
Mayası bozuk olmak/ Sütü bozuk	بودن خرابی کس ذات/جنس	Céns-é/zât-é kesî herâb bûden
Mezhebi geniş	تکثر غ بی	Bî géyret
Rüzgârdan nem kapmak	ندوبی چرانگزان ندوب چر دوز	Nâzok nâréncî bûden/ Zûd renc bûden
Sabır taşı	روبص گنس	Seng-é şebûr
Sıcakkanlı olmak	ندوبم رگنوخ	Hûn germ bûden
Soğukkanlı olmak	بودن خون سرد	Hûnserd bûden
Sonradan görme	دید بدیدی	Nedîd bédîd/
	هدیسر نارود بهمزا	Tâzé bé dorân résîdé
Soylu soplu	اصدیل	Eşîl/

	Eşl o neseb dâr	دار ن سب و اصل
Şeytan tüyü var	Mohré`é mâr dâšten	نشد اارم عرم
Şimşek gibi	Més l-é berķ	قربال شم
Tavşan yürekli	Boz dél	دل بز
Yalancı pehlivan	Pehlévân penbé	هېږېن الوېه

Tablo 38.

İnanış / Görüş / Gerçek

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ak göt kara göt geçitte belli olur	مول غم ه ا خ دور بل ه ائس و دئفس ن و ک شود می	Kûn-é séfid o siyâh leb-é rûdhâné me`lûm mîşevéd
Baba olmadan babanın kıymeti bilinme	یزادن اباب ردق یوشن اباب اک	Tâ bâbâ neşevî ķedr-é bâbâ nedânî
Böyle başa böyle tarak	رئخ د نئچ ی ن ا رئخ د ن ا ن چ ن ا ی ن ا قئال گئد ن ا ن چ ه ا / مچک	Bé çénân dîg lâyéķ în kemçé/ Ânçénân mâder în çénîn doķter
Can tatlıdır	/ است نرئش ن جا است زعز ن جا	Cân şîrîn est/ Cân `ezîz است
Erkek adam sözünden dönmez	قولش و است مرد	Merd esst o ķoleş
Hatim indirmek	نئرگ / نئشد بر ختم	Ĥetm berdâšten/géréftén
Hediye atın dişine bakılmaz	ن دئ نك گاه نئش ا ن دئد ه ا ی ش كئش وې بئسا	Esb-é pîşkêşî bé dendâneş négâh nekonend
İhtiyarlık maskaralık	بئ ع راز ه وئرئپ	Pîrî o hézâr `éyb
İnsan insan olmalı	ئس ائزال ئئو مد اار ئمدا	Âdemî râ âdemiyyet lâzémest

Ben derim bayram haftası, o duyar mangel tahtası		
Deve kini	یریش هنزیک	Kîné şotorî
Dikine gitmek	کردن گ و ش حرف ندرک دان ع ندرکی زایجل	Ĥerf gûş nekerden/ Ēnâd kerden/ Lecbâzî kerden
Fitne fesat çıkarmak	ن ذکنا/ن یخ انک بر هنز	Fétné berengîhten/efkenden
Hiçbir yer insanın evi gibi olmuyor	د شو یمن مدآءن خ اج چوه	Hîç câ hâné'é âdem némîşevêd
Înadından vazgeçmek	ن دش هداوین طایش خراز	Ez her-é şeyân piyâde şoden
Înadı tutmak	ن نگری کس جل	Lec-é kesî géréften
İntikam/öç almak/ Kin kusmak	ن نگرم اقلن ندرک یلاخ/ندر و آردل د قد	Ēntékâm géréften/ Dékḵ-é dél derâverden/ hâlî kerden
İsyan bayrağını çekmek	ن شرافرا برن ای غطم علی	Elemé joğyân berefrâšten
Münakaşa etmek	ندرک رهش قانم/گوم گوب ن شذاگ هندی هبدهنی	Bégû megû/monâkêşé kerden/ Dehen bé dehen gozâšten

Tablo 40

Oyun

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Açık vermek (Tavla oyununda)	دادن گ شاد	Goşâd dâden
Altı kapıya girmek	ن دانقارد شش هب	Bé şêşder oftâden
Bahse girmek	کردن ب ندی شرط	Şerîbendî kerden
Bahsi kaybetmek/ kazanmak	ندر ب/ن یخ ابارطرش	Şerî râ bâlhten/ borden

El bende	است من دست	Dest-é men est
Lades tutuşmak	نشد کس غانج	Cénâg şekestén
Mat etmek (satranç)	چرطش) ند کرمات	Mât kerden (şeirenc)
Oyunbozanlık etmek	ندرکی لارج	Cérzenî kerden/
	ندرکی زابلش	Şetel-bâzî kerden

Tablo 41.

Pişmanlık

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Arının dikenini görüp balından el çekmek	نشدگی زهچ ریخ ز	Ez hêyr-é çizî gozeştén
Doğduğuna pişman/ Anasından doğduğuna pişman	ن شدن مای پش دخن مدآ اون د هبزا	Ez bé donyâ âmeden-é hod peşîmân şoden
Ne Arab'ın yüzü ne Şam'ın şekeri	ریش ریش هب عار دی دن	Ne dîdâr-é 'ereb ne şîr-é şotor
Sarfinazar etmek	ندر کر طرف صر	Şerf-é nezer kerden

Tablo 42.

Tecrübe / Meslek

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Ayak satıcısı	شورن تسد	Dest forûş
Bir gömlek fazla eskitmiş olmak	ندر کمر ابریش بیدن هار پیک	Yék pîrâhen bîşter pâré kerden
Kulağa küpe olmak	کردن آگوش آویزه	Âvîzé' é gûş kerden
Püf noktası	یرگ مزوکتون	Fût-é kûzégerî

Tablo 43.

Zaman / Olasılık / Nicelik / Sıklık

Türkçe	Farsça	Telaaffuzu
A'dan Z'ye/ Baştan sona/ Baştan ayağa	تَمَّتْ اَكْ هَلَامْسَبَّاز	Ez bé bésm'ê-llah tâ té temmet
Akşama sabaha	لَدَرَن زورم انیم	Hemîn émrûz ferdâ
Akşamdan sonra merhaba/ Sabahlar hayrolsun	بارمس گرم زادع بورا دشون	Nûşdârû be'd ez merg-é Sohrâb
Alaca karanlık	میش و گ رگ	Gorg o mîş
Alt tarafı/ yanı	هت ه / ش نهایی	Teh-é tehés/ Nehâyetés
Anadan doğma	ادی ز مادر 1. اند ز مادر لخت 2.	1. Mâderzâdî 2. Loht-é mâderzâd
Arada bir/ Arada sırada/ Bazı bazı	هیا گ هگ	Geh gâhî
Arası soğumak	ن دروخ دابی سرت شپ 1. ن داندنا بیس آزا امبا 2.	1. Poşt-é kesî bâd horden 2. Âbhâ ez âsiyâb oftâden
Arka arkaya/ Peş peşe	سرم پ شت	Poşt-é seréhem
Aşağı yukarı/ Az çok/ Az buçuk	ش یو بک / ش یو و کم	Kem o bîş/ kemâbîş
Ayda yılda bir	اربود یکنی لسا	Sâlî yékî do bâr

Az kalsın/	دەمەن مەك	Nezdîk bûd/
Az daha/	نەز دېك و دەب	Kem mândé bûd
Az sonra/	ئەدود	
Nerede ise		
Balık kavağa çıktığında/	ئەن لىگ تەقو	Veķt-é gol-é néy/
Kurbağa ağaca çıkınca	ئى دەدار تەش و گ تەش پەت ئۆرە	Herveķtpoşt-é gûşetrâ dîdî
Başsız kıcsız	هەو سەرى	Bî ser o teh
Bayramda seyranda	رەبەكە تەقو چەندەر	Her çend veķt yék bār
Binde bir	هەزار دەر يەك	Yék der hézâr
Bir an önce	رەنەوز هەچەر	Herçé zûdter
Bir bir	يەكە يەكە	Yékî yékî
Bir çarpıda/	سوتادو ئۆ	Tû do sût
Bir solukta		
Bir çift söz	كەلەكود	Do kelâm
Bir daha	دەربەد	Dobâré/
	دەبەمەرود	Do mertebe
Bir damla	ئەقەرە يەك	Yék ķeıré/
	يەك	Yék zerré/
	كەتەلەچ كەز	Yék kûçûlû
	ئۆز	
Bir düziye	ئەپەردەرى	Péy der péy/
	هەنئۆرى	Bî veķfê
Bir gün ara ile/	نەنەرد زور كە	Yék rûz der miyân
İki günde bir/		
Günaşırı		
Bir iki tane	ئەلەو يەكە	Yékî do tâ
Bir kalemde	تەكەر كەبە	Tû/ bâ yék ķerket
Bir sürü	هەلەكە	Yék gellé/
	مەشت يەك	Yék moşt

Bir tahtada	جا یک	Yék câ
Bir vakitler/	ی‌ن‌ل‌م‌ز‌ک‌ه	Yék zemânî/
Bir zaman(-lar)	له‌ی‌ی‌و‌ق‌ت‌یک	Yék vekthâyî
Bir yol/	ر‌ا‌ب‌ک‌ه	Yék bâr
Bir kez		
Boydan boya	س‌ر‌ا‌س‌ر	Serâser
Bölük pörçük	م‌ن‌خ‌گ‌ر‌م‌ن‌ج‌س	Cesté gorîhté
Böyle böyle	د‌ز‌و‌ر‌ن‌ه‌ا‌ا‌ب	Bâ în revend/
	م‌ک‌ر‌و‌ج‌ن‌ه‌ا	Bâ în hêsâb/
	ا‌ی‌ن‌ب‌ا‌د‌و‌ر‌ی‌م‌ش‌ه‌ی‌پ	În cûr ké pîş mîreved
	د‌س‌ا‌ب	
Bugün yarın	د‌ر‌ن‌ز‌و‌ر‌م‌ا	Êmrûz ferdâ
Bundan böyle/	د‌ع‌ب‌ب‌ن‌ا‌از	Ez în bébe'd/
Bundan sonra	پ‌س‌ا‌ی‌ن‌از	Ez în pes
Bunula birlikte/	ه‌س‌ت‌ه‌م‌...‌ا‌ی‌ن‌ک‌ن‌ا‌ر‌د‌ر	Der kénâr-é în ... hem hest/
Şu da var ki...	ه‌س‌ت‌ه‌م‌ا‌ی‌ن	În hem hest
Burnunun dibinde	ش‌گ‌و‌خ‌ه‌ی‌پ	Bîh-é gûş
Bütün bütüne/	م‌ا‌م‌ا‌ن	Temâmen
Tamamıyla		
Cicim ayı/	ع‌س‌ل‌م‌ا‌ه	Mâh-é 'esel
Balayı		
Cümbür cemaat	ج‌م‌ع‌ی‌م‌ن‌س‌د	Desté cem 'î/
	ا‌ه‌ب‌ی‌گ‌ه‌م	Hemégî bâ hem
Çat kapı	ن‌ه‌و‌ه‌ه	Yéhoyî
Çıkmaz	ی‌ن‌ل‌گ‌ن‌ت‌ق‌و	Veķt-é gol-é néy
ayın		
son		
perşembesi		
Çın sabahı	ر‌ح‌س‌ء‌ط‌ا‌ک	Kellé" seher
Çok şey!	ا‌ه‌ه‌ی‌خ‌یل	Ĥéyliyéhâ!

Dip doruk/ Baştan aşağı/ Dipten tepeye/ Tepeden tırnağa	پا تا سراز Ez ser tâ pâ
Dört bir taraf/ Her taraf	طرف هر Her ıeref
Dört dörtlük	شد شدانگ Şéşdâng
Durup dururken/ Durduğu yerde	ل دلد دب لذی، گنا Nâgehânî, bî delil
Dünya âlem/ El gün	آدم و عالم همه Hemé' é 'âlem o âdem
Dünya kadar	دنیا یک / Yék donyâ/ عالمه Yék 'âlemé
Dünyanın öbür ucu	این د سر آ Ân ser-é donyâ
Eğri büğrü	طا کدو جک / Kec o kolé/ معوج و کج Kec o me' vec
El altında	د ست دم Demé dest
El kadar	تسد فک عزا دن ا دب Bé endâzé' é kef-é dest
Eninde sonunda/ Evvel ve âhır	ولو Béleheré/ آخر Evvel o âher
En kısa zamanda	وقت اسر عدر / Der esre'-é veĸt/ رندوز هچ ره Her çé zûdter
Er geç	دوز ا رید Dîr yâ zûd
Etek dolusu	هس یک یک / Yék kîsé/ رلورخ کس Yék hervâr
Evvel emirde	همه از لو ا Evvel ez hemé
Falan filan/ Filan feşmekân/ Estek göstek	ب سان فالن Félân bésân

Fazla gelmek	ن دم آدلز	Ziyâd âmeden
Fi tarihinde	ام بدق یاه نامز	Zemânghây-é kédîm/
	عهد	Çend kern-é pîş/
	دن چ سوزاؤد/قوب	'Ehd-é bûk/
	ش نینرق	dekyânûs
Gece gündüz	زور و شب	Şeb o rûz
Geceyi gündüze katmak	شدن یه کی ی کس زور و شب	Şeb o rûz-é kesî yékî şoden
Gel zaman git zaman	اه تده م زادع	Be'd ez moddethâ
Geride kalanlar/	ن آندن ام باقی	Bâkî mândégân
Arkada kalanlar		
Geriden geriye	رادرودو	Dûrâdûr
Göz açıp kapayıncaya kadar/	ن دزمه م ش چ کورد	Der yék çêşm béhem zeden
Kaşla göz arasında		
Gözün alabildiğine	دن کی م راک شم چ نا	Tâ çêşm kâr mîkoned
Gücü gücüne/	وار با	Bé sehtî/
Darı darına/	هه بد ب دئی	Bâ hêzâr bedbehtî
Zoru zoruna/	یئ سخ	
Güç bela/		
Zar zor/		
Güç hâl ile		
Günden güne/	زور هه زور	Rûz bé rûz
Gün geçtikçe/		
Git gide		
Günlerden bir gün	یرلئ زور ی زور	Rûzî rûzégârî
Günü birlik	هه زور کیه	Yék rûzé
Günün birinde	اه زور زای زور	Rûzî ez rûzhâ
Ha bire	ام دام	Modâm/
	هم	Héy/
	ش	Hemeş

İmanına kadar/ Tıka basa/ Ağzına kadar/ Son kertesine değin	تا هەر هەرە Tâ hêrhêré
İster istemez	هه‌مانه‌خو هه‌خو Hâhî nehâhî
Kan pahasına	هه‌مانه‌خو هه‌خو Bé kéymet-é cân
Lamı cimi olmamak	هه‌مانه‌خو هه‌خو Bî boro bergerd/ Redhor nedâred
Ne de olsa	هه‌مانه‌خو هه‌خو Her çé bâşed
Ölçü almak	هه‌مانه‌خو هه‌خو Endâzé géréften
Sabahın köründe/ Sabah sabah	هه‌مانه‌خو هه‌خو Kellé' é şehet/ Evvel-é şobh هه‌مانه‌خو هه‌خو
Sıcağı sıcağına	هه‌مانه‌خو هه‌خو Dâğ dâğ/ Tâ tenûr dâğ est
Tek tük	هه‌مانه‌خو هه‌خو Tek o tûk
Vakit geçirmek	هه‌مانه‌خو هه‌خو Veķt gozerânî kerdên
Yanı sıra	هه‌مانه‌خو هه‌خو Elâvé ber ân/ Bé 'elâvé
Yarın öbür gün	هه‌مانه‌خو هه‌خو Ferdâ pes ferdâ
Yarı yarıya	هه‌مانه‌خو هه‌خو Néşf (bé) néşf
Yıl on iki ay	هه‌مانه‌خو هه‌خو Sâlî bé devâzdeh mâh
Yumruk kadar	هه‌مانه‌خو هه‌خو (Endâzé' é) yék kef-é dest

Yukarıda gösterilen tablolarda 1.950 adet Türkçe-Farsça eşdeğer deyim sıralanmıştır. Eşdeğer atasözleri gibi deyimlerin de bir kısmı birbirlerinin tercümesi olduğu görülmektedir. Örneğin, “hak vermek (حق دادن)” veya “gönül almak (دل به دست آوردن)” vb. gibi deyimler Türkçe ve Farsçada aynı bağlamda kullanılmaktadır. Bu nedenle İranlı hedef kitle yukarıda

sıralanan deyimleri çok bilişsel çaba sarfetmeksizin kavramakta ve anlatım esnasında kullanabilmektedir.

5.4. Türkçe-Farsça Eşdeğer Kalıp Sözler

Tablo 44.

Kalıp Sözler

Türkçe	Farsça	Telaffuzu
Adı batasica	مدش رو گدبروگ	Gûr bé gûr şodé
Acil şifalar dilerim	دئوش بېبوخ رندوز هچ ره لاءه اشنا ادېپ انش رندوز هچ ره لاءه اشنا /دئوک	Én şâ' ellah herçé zûdter şefâ péydâ konîd/ Én şâ' ellah herçé zûdter hûb béşevîd
Adam değilim	... نیستم اگر ...	... nîstem eger...
Adama bak	!کن نگاه	Négâh kon!
Adınızı bağışlar mısınız?	ار (ن انفرش هسا) ن انهمسا هزاویم ؟هسرب	Mîtevânem ésmétân (ésm-é şerîfétân) râ béporsem?
Af buyurun	دئوخ بېب ن اندوخ یگرزب هب	Bé bozorgî-yé hódétân bébehşîd
Aferin!/ Bravo	!نفرآ هبارک تنسح /	Âferîn!/ Ehşent/ Bârék-Ellah
Affedersiniz/ Bakar mısınız/ Pardon	ببخشید ؟(پدنگ گاهن) دئپ هب هلا حظ که د شو می	Bébehşîd/ Mîşevéd yék lehzé biyâyîd (négâh konîd)?
Afiyet olsun	جان نوش	Nûş-é cân
Afiyet şeker olsun/ Afiyet şeker bal olsun	تنه هب دب شوتش گو، ن اچش ذو	Nûş-é cân, gûşt béşevéd bé tenét

Ağzına (diline) acı biber sürerim	تەندەد و ئەم زەرد یم لە فەلە	Félfél mîrîzem tû dehenét
Ağzına sağlık	ئەگە گەلگە دەھنت لە فەلە	Gol goftî/ Korbân-é dehenét
Ağzından yel alsın	ئەندەگە داخ رەگەزەگەر تەزەز	Hodâ nekoned/ Zebânet râ gâz bégîr
Ağzını hayra aç	نەزە دەبەس و نەزە	Nofûs-é bed nezen
Ağzını topla	دەبەبەر تەندەد	Dehenet râ bébend
Ah anam yandım!/ Ah anam!	ئەمەمان (ئە)	(Ay) māmân
Ah ne kadar yazık!	ئە! (شە) فەیحە چە ئەو ئە دە چە	Vây çe héyf (şod)!/ Çé bed!
Ah ulan ah!	ئە! ئە ئە....!	Vây!/ Eh....!
Ah (işte) şuraya yazıyorum	ئە و شەن ئە و طەخ ئە ئە گە ئە ئە ئە	În hêt o î nêşûn/ Bébîn key goftem
Akıl işi değil	دە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Bâ 'ekl cûr dernémîâyed
Akıl var izan var	ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Bébîn 'eklet çe mîgûyed
Aklım havsalam almıyor	ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Meger mîşevêd?/ eşlen bâverem nê mîşevêd!
Aklım almıyor/ Aklıma sığmıyor	ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Némîtevânem derk konem/ béfehmem!/ Herfeş râ nê mîtevânem hezm konem!
Aklımda (Lades oyununda)	ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Yâdem hést (Bâzî ostêhân-é ârezû/cénâg şékesten)
Aklına şaşayım	ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە ئە	Héyr-é serét!

Aklına bile getirme	نکن مه ارش رکف	Fékreş râ hem nekon
Al benden de o kadar	ک/ نم می درکت ف مهم، می روطن مه مه نم	Mîfehmem, derkét mîkonem/ Men hem hemîn/or
Alacağın olsun (senin)	ط بت ی کی	Yékî elebét
Alan razı, satan razı	ردپ روگ، ی ضار (درم) نم، ی ضار (نز) ون ی ضاران	To (zen) râzî, men (merd) râzî, gûr-é péder-é nârâzî
Aleykümselâm	م لیس ّ لا مکولع (و)	(ve) Eléykom'o-sselâm
Alimallah	ان کردواب است شاهه خدا اخذ مه	Bâver kon/ Ĥodâ şâhéd Bé Ĥodâ
Allah affetsin	دخشب خدا	Ĥodâ bébehşed
Allah akıl fikir versin	مه یلقع کی خدا ت قلع خدا ام مه مه یلوپ کی نو دهدب دهدب	Ĥodâ 'eklét bédehed/ Ĥodâyék 'eklîbéto yék mem bé mâ bédehed
Allah akıllar versin	خ درواب شلقع رس ادخ ش ناده تسرار دار دنک	Ĥodâ bé râh-é râst hédâyetes koned/ Ĥodâ ser-é 'ekleş biyâvered
Allah Allah!	ابابای اباب هن	Éy bâbâ/Ne bâbâ
Allah analı babalı büyütsün/ Allah dört gözden ayırmasın	دوش گرزبش ردام و ردپ مه پاس ریز	Zîr-é sâyé-yé péder o mâdereş bozorg şevéd
Allah aşkına	گوون (ادخ مبار ون) ادخ ورون	Negû!/ Toro Ĥodâ (to râ bé Ĥodâ)
Allah ayırmasın	(دنکن انظفح) درادن انمگن مه یارب ادخ	Ĥodâ berây-é hem négehétân dâred (hêfzetân koned)

Allah başka acı göstermesin	مشابن لخر آ غم	Ġem-é âherétân bâşed
Allah belasını versin	دنک شتن غل خدا	Ĥodâ le‘neteş koned
Allah bereket versin	دهد ب تنک برداخ	Ĥodâ berket bédehed
Allah beterinden saklasın	ک ند ظنح اه ن یازا دئرب ز اخدا	Ĥodâ ez bedter ez înhâ hêfz koned
Allah bildiği gibi yapsın	دنک روطنامه دناد یم خ ل ص مهره د اخ	Ĥodâ herçe şelâh mîdâned hemân or koned
Allah bilir	داند می خدا	Ĥodâ mîdâned
Allah bir yastıkta kocatsın	دن شور پیم هپا ی هب	Bé pâ-y-é hem pîr şevend
Allah canımı alsın (ki)	چد خون اچ هب	Bé cân-é ĥodem
Allah canını almasın	ند کش ت ت خدا / ندکن تا منخ خدا	Ĥodâ nekoşetét/ Ĥodâ ĥeféet nekoned
Allah canını alsın	یریم بی هلا	Élâhî bémîrî
Allah cezanı vermesin	د کزن تر اک هچ هئوگب ادخ ی	Éy ĥodâ bégûyem çe kâret nekoned
Allah cezasını versin	یاجز مبد اخ ل ع ن تش خدا ل ن ی برش عال ک ند	Ĥodâ le‘neteş koned/ Ĥodâ bé cézây-é emâş bérésâned
Allah elden ayaktan düşürmesin	د کزن رنگن یزار س ک چه ادخ	Ĥodâ hîç kes râ zemîn gîr nekoned
Allah düşmanımın başına vermesin	ندکن س ک چه بیصن د اخ	Ĥodâ neşîb-é hîç kes nekoned
Allah sabır versin	هدد بدن لر ب ص د اخ	Ĥodâ şebrétân bédehed
Allah eksik etmesin	د کزن هلوک ام رس زار ن اک هپاس ادخ چد انمس نل اع صا ی	Ĥodâ sâyétân râ ez ser-é ĥûtâh nekoned/ sâyé âlî mostedâm
Allah esirgesin	ک ند ظنح خدا دنک محر ادخ	Ĥodâ hêfz koned/ Ĥodâ reĥm koned

Allah etmesin	دننگ داخ	Hodâ neked
Allah geçinden versin	ن جو از ردو	Dûr ez cûn
Allah gönlüne göre versin	مدروآربارت تاج اداخ ت تاهوزرآ ه اداخ دنک /تدن لرب	Hodâ bé ârézûhâyet bérésânedet/ Hodâ hâcethâyet râ berâverdé koned
Allah göstermesin	دننگ بی صنداخ	Hodâ neşîb neked
Allah günahlarımı affetsin/ Allah taksiratını affetsin	/دش خبیار شن اهانگ اداخ رس زا اداخ ادخ درنگبش بار بصق /ش دزرم ایب	Hodâ gonâhâneş â bébehşed/ Hodâ biâmorzedeş/ Hodâ ez ser-é tekşîrâtes bogzered
Allah hayırlı evlat versin	دهدب الحص دیزرنا اداخ	Hodâ ferzend-é şâleḥ bédehed
Allah için	خدا برای	Berây-é Hodâ
Allah izin verirse/ Allah kısmet ederse	/ب خواه خدا اگر ک ندق سمت خدا اگر	Eger Hodâ béhâhed/ Eger Hodâ kësmet koned
Allah kabul etsin	دنک لوبق اداخ	Hodâ kebûl koned
Allah kahretsin!	العنئی	Le'netî!
Allah kalanlara sabır versin	دهدب ریس ن اگدن لمزآ ه اداخ	Hodâ bé bâzmândégân şebr bédehed
Allah kavuştursun	ن تالرس بر مه ه اداخ	Hodâ bé hem béresânedétân
Allah kerim	است مکر خدا	Hodâ kerîm est
Allah kolaylık versin	/قوت خدا ی ز با ش خسته	Hodâ kovvet/ Hesté nebâşî
Allah korudu/ Allah sakladı	درک مچر اداخ	Hodâ reh̄m kerd
Allah korusun	دننگ داخ	Hodâ neked

Allah layığı versin/ Allah onu bildiği gibi yapsın	دهدب ش به است ش قیل هچ هو خدا	Hodâ her çé lâyékeş æ béhéş bédehed
Allah mesut etsin	دهدب شو ب ختخو	Hoşbeht béşevîd
Allah muhtaç etmesin/ Allah kimseye muhtaç etmesin	ج انحاماری یک ادخ ج انحاماری یک ادخ دنکن نارگید دکن	Hodâ kesî râ mohtâc nekoned/ Hodâ kesî râ mohtâc-é dîgerân nekoned
Allah müstehakını versin	دهدب (تجر) ترهخ خدا	Hodâ hêyret (ecret) bédehed
Allah nasip ederse	کند نصیب خدا اگر	Eger Hodâ neşîb koned
Allah nazardan saklasın	دکرید دسو چشم	Çêşm-é hesûd bétéréked
Allah ne muradın varsa versin	مدر و آبار تلدی اهت جاح ادخ بهت خدا هیاخو یم هچ هو دنک دهدب	Hodâ her çé mîhâhî bânâ bédehed/ Hodâ hâcethây-é délet â berâverdé koned
Allah ömürler versin	دهدب ن لرم خدا	Hodâ 'omrêtân bédehed
Allah rahatlık versin	دهدب ت حار باوخ ادخ	Hodâ hâb-érâhet bédehed
Allah rahmet eylesin/ Allah gani gani rahmet eylesin/ Nur içinde yatsın	دزرم ایپ ادخ خ در ابیش ربق هبرون دنک ت محر قدرغ	Hodâ biâmorzed/ Hodâ gerîk-é rehmet Nûr bé kebreş bébâred
Allah razı olsun	دهدب ترهخ خدا	Hodâ hêyret dehed
Allah sabır versin	هددب در بص خدا	Hodâ şebr bédehed
Allah rızası için	ادخ یاضر (ار رد) یارب	Berây-é (der râh-é) rézây-é Hodâ
Allah sağ eli (gözü) sol ele (göze) muhtaç etmesin	تسار مش چ ج انحامار پچ مش چ ادخ دنک	Hodâ çeşm-é çep râ mohtâc-é çeşm-é râst nekoned
Allah sağlık (selamet) versin	دهدب ن یه سال خدا	Hodâ selâmetî bédehed
Allah saklasın	دنک محر ادخ	Hodâ rehîm koned

Allah sana uyuz versin de turnak vermesin	یرنگدن لمر د ییدرد	Derd-é bî dermân bégîrî
Allah seni kahretsin	ای حالای یریم تدب کفن خدا	Bémîrî élâhî/ Hodâ békoşedeş
Allah sevenlerine sabır versin	دهدب ربص شن لکچد نزب خدا	Hodâ bé nezdîkâneş şebr bédehed
Allah size de nasip etsin	دن بکمه ماش (بی صرن) ق سمت خدا	Hodâ kesmet-é (neşîb-é) şomâ hem bokoned
Allah seni inandırısın	دوشب ترواب ن کرواب	Bâveret béşevéd/ Bâver kon
Allah son gürlüğü versin	ک ندتربخ تب قاع خدا	Hodâ 'âkébet béh'éyret koned
Allah sonunu hayır etsin	هنگربخ هب داخ	Hodâ bé h'éyr koned
Allah şeytana uydurmasın	دنک تن عارن اطیش ادخ	Hodâ şeyân râ le'net ~~kon~~
Allah şifa versin	دهد شفا خدا	Hodâ şefâ dehed
Allah taksiratını affetsin	درنگبش نار بصقن رس زا ادخ	Hodâ ez seré tekşîrâteş bogzered
Allah tamamına erdirsın	یرنگب تلغ بارد و نیم ل س هب هلا عاشزا	Ēn şâ''e-Allah bé selâmetî der begelet bégîrî
Allah tekrarına erdirsın	یدن و بب هادی ع هلا شان	Ēn şâ''e-Allah 'éydhâ bébînîd
Allah tuttuğunu altın etsin	الط یزیم تسد مچره هب اء لاشزا ب شود	Ēn şâ''e-Allah bé herçé dest mîzenî lelâ béşevéd
Allah utandırmasın	ندکن نام دهم شر خدا	Hodâ şermendémân nekoned
Allah uzun ömürler versin	هدد نلل طور م عن لک به خدا	Hodâ béhétân 'omr-é ~~plânî~~ bédehed
Allah var	هست خدا	Hodâ hest
Allah vere de	ام ماوخ یم ادخ زار ... طوق	Feke! ... râ ez Hodâ mîhâhem/

	ادخ زام هاو خیم ار زیچ کونیمه طوق	Feḳet hemîn yék çîz râ mîhâhem (ez Ḥodâ)
Allah vergisi	خدادادی	Ḥodâdâdî
Allah vermesin	دننگداخ	Ḥodâ neked
Allah versin	کند ملاحو رگه‌دی اچار تیزور ادخ	Ḥodâ rûziyet râ cây-é dîger hevâlê koned
Allah yardımcın olsun	کند کمکت خدا / قوت خدا	Ḥodâ komeket ~~ku~~ Ḥodâ kovvet
Allah ziyade etsin/ Ziyade olsun	هد بد تکبر (نائه فرس هب) داخ	Ḥodâ bé dofrétân berket bédehed
Allah'ı var	ای نجاست خدایش	Ḥodâyeş încâst
Allah'a emanet	داخ نما هب	Bé emân-é Ḥodâ
Allah'a ısmarladım/ Esen kal	تکمر ايس یم ادخ هب	Bé Ḥodâ mîsépâremet
Allah'a şükürler olsun/ Allah'a şükür	شکر ار خدا	Ḥodâ râ şokr
Allah'a yalvar	... هکنکا اعدور به طوق	Feḳet boro do'â kon ké...
Allah'ım sen bana sabır ver	دهم بر بص ایادخ	Ḥodâyâ şebrem bédé
Allah'ım sen bilirsin	دانای می خودت خدایا	Ḥodâyâ ḥodet mîdânî
Allah'ım sen nelere kadirsin	ایمن خدای وای	Vây Ḥodây-é men!
Allah'ım yarabbim!	ایربکا هلا	Ellaho ekber!
Allah'ın belası/ Allah'ın cezası	لجان بالی / رس دردء هبام	Belây-é cân/ Mâyé'ê derd-é ser
Allah'ın gücüne (zoruna) gitmesin	درنگش ره مؤ خدا	Ḥodâ keḥreş negîred
Allah'ın günü	خدا زور هو	Her rûz-é Ḥodâ
Allah'ın hakkı üçtür	دوشن ز ابادوشن هس ان	Tâ sé neşevêd bâzî neşevêd

Allah'ın hikmeti	نښيار ادخ راک	Ķâr-é Hodâ râ bébîn
Allah'ın inayeti ile	داخ فطل به	Bé lotf-é Hodâ
Allah'ın işine bak	!/الخالق جی	Cell'e-lhâlél!/
	نښيار ادخ تردق	Ķodret-é Hodâ râ bébîn
Allah'ın takdiri	خداست حکمت	Hékmet-é Hodâst
Allah'ına kurban	...!انت لږ	Ķorbânet...!
Allah'ından bulsun	/دهدبار ت باوج شدوخ ادخ دهدب یتاجز خدا	Hodâ hodeş cevâbet â bédehed/ Hodâ cezâyet bédehed
Allah'ını seversen	/ ادخ مبار وئ یرادش نشود مکس کره ناج	To râ bé Hodâ/ Cân-é her kes ké dûsteş dârî
Allahsız	و جان بی	Bî vocdân
Allah'tan	... شکر ار خدا	Hodâ râ şokr
Allah'tan başka kimseye güvenme	باشد داخ مې قطف لستکډو	Tevekkolet feķe! bé Hodâ bâşed
Allah'tan kork	سړېد داخ از	Ez Hodâ béters
Allah'tan korkmaz/ Allah'tan korkmaz kuldan utanmaz	سړېد داخ (ز)	(Ez) Hodâ neters
Alo	الو	Elo
Aman Allah!/ Aman Tanrım!/ Aman Yarabbi!	!من خدای وای	Vây Hodây-é men
Aman bana ne	/؟هچ نم مې (یاو) میراد یطر هچ نم مې	(Vây) bé men çé?/ Bé men çé rebî! dâred?
Aman canım	(کن ولش) خیال بی بابا، ای	Éy bâbâ, bîhiyâl (véleş kon)
Aması maması yok	اگر و المې بی	Bî emmâ o eger

Âmenna	(امناح) اطع (اشدب / ملب)	(Belé/Başed)	ke'en
	روطنیمه	(hetmen)/	
	در صد تسا	Şed der Şed/	
	صد /	Hemîntor est	
Âmin	نآم (ئاله)	(Élahî) âmîn	
Amiyane tabirle	فور عم لوق هب	Bé kol-é me' rûf	
Amma da yaptın ha!	ن کنش گرز بردن / هی	Héy/înkedr bozorgeş nekon	
Ana avrat dümdüz gidiyor	دیشکش حه بار همه	Hemé râ bé fohş kేశîd	
Analı babalı büyüsun	دوش گرز بشردام و ردهء هواس ریز	Zîr-é sâyé'ê péder o	
(büyütsün)		mâdereş bozorg şeved	
Anam avradım olsun ki...	گویی می جدی /...	Céddî mîgûyem.../	
	... است شاه خدا	Hodâ şâhéd est...	
Anası kılıkli	دیز یمن وم، تساشردام هیش	Şebîh-é mâdereş est, mû	
		némîzened	
Anasının ak sütü gibi helal	است رنلالاح ردام ریش از	Ez şîr-é mâder helâlter est	
Anlarsın ya!	1. هک یه فیه یم 1.	1. Mîfehmî ké?!/	
	2. یه فیه یم (داعی) تدخو 2.	2. Hodét (be'den) mîfehmî!	
Ant içirim	هروخ یم مسق	Kesem mîhorem	
Arif olan anlar	دادند عقالن	Âkêlân dânenđ	
Asayiş berkemal	تسا لماک برشی سآ	Âsâyêş ber kemâl est	
Aşağı kalır yeri yok	(دوش یمن ادی) درادن دوجون نازار نهب	Béhter ez îñ vocûd nedâred	
		(péydâ némîşevéd)	
Aşağı(sı) kurtarmaz	دوش یمن ادی ن نازار نازرا	Erzânter ez îñ péydâ	
		némîşevéd	
Aşk olsun!	بباشد	Bâşed!/ Bâşed	
	دیگر باشد	dîger! /	
	هک عقاو	Vakê'en ké!	
Ateş almaya mı geldin?	یئر مدم این	Neyâmedé refî	

Atıyorum	مثال / مثال فرض بر	Meş elen/ Ber ferz-é més âl
Atma Recep, din kardeşiyiz	من دایم هکنم، ن بدیلخا	Hâlî nebend, men ké mîdânem
Ayağınıza sağlık	دینومرنه چر مدق	Ķedem rencé fermûdîd
Ayaklarının altını öpeyim	تندام به مئسد	Destem bé dâmenet
Ayıp! Ayıp!/ Ayıptır, yazıktır, günahtır	تسا دب، تسا تشنز	Zéşt est, bed est
Ayıptır söylemesi	راوئد به حور درادن تپوخ شننگ	Rûm bé dîvâr/ Gofteneş hûbiyet nedâred
Az daha/ Az kalsın	بود نزدیک بود مآدده کم	Nezdîk bûd/ Kem mândé bûd
Babana rahmet	خ ده بدتر بخ خدا نزر مایار تردب	Hodâ péderet â biyâmorzed/ Hodâ hêyret bédehed
Bahtiyar oldum	شدم خوشحال	Hoşhâl şodem
Bak hele!	اکن نگاه	Négâh kon!
Bakalım başımıza daha neler gelecek	ن لمرس یال لب / یخ بدب هچ هرابود مئوبب دئای می	Bébînîm dobâré çé bedbehtî belâyî / serémân mîâyed
(Bir dakika) bakar mısınız?	ه لحظک / چند بدش بد	Bébeşşîd çend yék / lehzé
Bakarız	د شویم هچ مئوبب	Bébînîm çé mîşeved
Baksana	نوبب	Bébîn
Bana bak	ه انزارنم	Men râ négâh
Bana bir şey olmaz	تسین هز نهچ	Çîzîm nîst
Bana da... demesinler	رگید زهچ کئار مئسا... رگا یمضوعار مئسا... رگا دیراذگب / مئک	Eger... ésmem râ ‘evež mîkonem/ Eger... ésmem râ yék çîz-é dîger bogzârîd

Bana göre hava hoş	دنک یمن فرقی چه نم یا بر	Berây-é men ferî némîkoned
Bana müsaade	موشباص خرم ن ائروضح زانم هزاجا اب	Bé écâzé men ez hozûrétân moreheş béşevem
Bana ne (yahu)!	!! چه نم هب برادن یطرنم هب	Bé men çé!/ Bé men rebî nedâred!
Başarılar dilerim	یدا ش موفق	Moveffek bâşî
Başım gözüüm üstüne/	لیم لماک با	(Bé rûy-é) çeşm!/ Bâ kemâl-é méyl
Baş üstüne!/ Başımlla beraber	(یور !!مش چ	
Başımızın üstünde yeri var	دنراد اج ام مش چ یور	Rûy-é çeşm-é mâ câ dârend
Başımlla beraber	لیم لماک با	Bâ kemâl-é méyl
Başında paralnsın	تسریوئدروخ	Bêhored tûy-é seret
Başınız sağ olsun	نرم ایب خدا	Ĥodâ biyâmorzed
Başka bir deyişle	رگیدت رابع هب	Bé 'ébâret-é dîger
Başka bir isteğiniz var mı?/ Başka emriniz (arzunuz) var mı?	؟/ دنرادن جزالی رگیدت زیچ ؟/ دنرادن ی رگیدت رم	Çîz-é dîgerî lâzém nedârîd?/ Emr-é dîgerî nedârîd?
Bayramınız kutlu (mübarek) olsun	(با شد) کلاربم ن دایع	'éydétân mobârek (bâşed)
Bekarlık sultanlıktır	ستش شامداب یدمجر	Mocerredî pâdésâhîst
Ben bu işte yokum	مئسین من	Men nîstem
Ben de	روطنوم هه نم	Men hem hemîor
Ben sana gösteririm	دهم می نشانت	Néşânet mîdehem
Ben sana söylemiştim	/حب دوهنگا بهت من ... گفتم بهت	Men béhét gofté bûdem/ Béhét goftem...
Benden bu kadar	دنبا یحزب مئس دنای رگیدت راک	Kâr-é dîgerî ez destem bernémîâyed

Benden duymuş olmayın	خبره بگندیده نش	Neşnîdé bégîrîd
Benden günah gitti/ Benden söylemesi	بندادخو رگید، نه گان ماز	Ez men goften, dîger hōd dānî
Bendeniz	ایه ناجانب 1. شما کو چک 2.	1. Încânéb 2. Kûçek şomâyîm
Bendensin	من مهمان	Méhmân-é men
Benim alnımda enayi mi yazıyor?	؟/ یدر کضرر رخار نم ؟/ یدرو آریگل کسا	Men râ hır ferz kerdî?/ Oskol gîr âverdi?
Benzetmek gibi olmasın/ Ölçmek gibi olmasın	شما نه سبت بال	Belâ nésbet-é şomâ
Bereket versin/ Bereketli olsun	هد بدتک برداخ دهد بدتک برداخ	Hōdâ berket bédehed/ Hōdâ berket bédehed
Bereketini gör	ننوببارش ررخ	Héyreş râ bébînî
Berhudar ol	هلا عاشنایوش ریپ	Pîr şevî én şâ''e-Allah
Beterin beteri vardır	ت هس مه دتر بدبزا	Ez bed bedter hem hest
Bırak Allah aşkına/ Bırak Allah'ını sevrsen	/ اببال ایخ بی ابابن کل و	Bî hîyâl bâbâ/Vél kon bâbâ
Bırak bu ayakları	ن کنزرواب، تسات انارخ اهنا	Înhâ hōrâfât est, bâver nekon
Bırak gevezeliği	هریزگو و یوگمک نهرح رپنکس، ریدن وچ یوگ لار	Bes kon por herfî râ/ Kem gûy o gozîdé gûy çon dor
Bilmem anlatabildim mi?	گویم؟ می چه دانی می	Mîdânî çé mîgûyem?
Bin kere şükrediyorum	رکش هبیرم رازهار ادخ	Hōdârâ hézâr mertebé şokr
Bin yaşa	هلا عاشنایوش ریپ	Pîr şevî én şâ''e-Allah
Binlerce selam olsun	دنک شتم سال خدا	Hōdâ selâmeteş koned
Bir ayağı çukurda	تساروگ ببالش، ابک	Yék pâyesh leb-é gûr est

Bir ben bir de Allah bilir	مک شید هچ نم ددایم خدا طوق	Feke! Hodâ mîdâned men gé keshîdem
Bir bu eksikti/ Bir sen eksiktin	دبومک مان دکى نهم (طوق)	Feke! hemîn yék dâné kem bûd
Bir daha görmeyeyim	/ببینم رگى نشوند کرار دیگر	Dîger nebînem/ Dîger tékrâr neşevêd
Bir dakika/ Bir saniye	ملحظکى	Yék lehze
Bir gördüm pir gördüm	دیدم خودم هلى چشم با	Bâ çêşmhây-é hodem dîdem
Bir iştir oldu	مدالاب دنگ	Gend bâlâ âmed
Bir kereden bir şey olmaz	یمن راب دص مکارب کى یمن یزىچ راب کى ابد شو لوش	Bâ yék bâr çîzî nêmişevêd/ Yék bâr ké şed bâr nêmişevêd
Bir şey değil	چرکى یراک	Kârî nekerdem
Bir şey olmaz	دوش یمن یزىچ	Çîzî nêmişevêd
Bir şey rica edeceğim	ی مرادتزای شطاوخ کى ی هراخو کى د شو لم؟ن بک	Mîşevêd yék hâhéşî ezet bokonem?/ Yék hâhéşî ezet dârem
Bir şey sorabilir miyim?	چررب (ئالوس) یزىچ کى دوش یم	Mîşevêd yék çîzî (soâlî) béporsem?
Bir tanem	چک وی یکى	Yékî yédûnem
Bir varmış bir yokmuş/ Evvel zaman içinde kalbur saman içinde	نوبرم ی ادخ زارغ (دوبین یکى دویب یکى) (دوبین س ک چیه)	Yékî bûd yékî nebûd (géyr ez Hodây-é méhrebûn kes nebûd)
Bir yastıkta kocasınlar	دن ب شور ب مپا ی هب	Bé pây-é hem pîr béşevend
Bir zahmet	تحمز ی	Bî zehmet
Biri beni anıyor	دنک یم ار مئبى خدراد یکى	Yékî dâred géybetem râ mîkoned
Bismillah	هلام سب	Bésméllah

Buyurun	دلایم فرب	Béfermâîd
Büyük sözüme tövbe	شېفحر بی	Bî herf-é pîş
Büyümüş de küçülmüş	دوش یم رنه چبدوش یم رنگوزب هچره	Herçe bozorgter mîşevéd beççéter mîşevéd
Canıma değsin	شد خنک دلم	Délem honek şod
Canı cehenneme	لوش بمگدورب کرد هب	Bérevéd gom béşevéd/ Bé derek
Canı çıkasica/ Canı çıksın	دنایردش ناج ان	Tâ câneş derbiyâyed
Canı isterse	خواه می دلش اگر	Eger déleş mîhâhed
Canıma minnet	خوب چه نلاع مه خیلی	Çé hûb/ Héylî hem 'âlî
Canımı sokakta bulmadım	میدروا ررس زار حجاج رگم امک میدروائین ررس زار حجاج	Meger cânem râ ez ser-é râh âverdem?/ Cânem râ ez ser-é râh neyâverdem ké!
Canın sağ olsun	سرتف دای سالمت جانت	Fedây-é seret/ Cânet selâmet
Can kurtaran yok mu?	دگس بر مددا هب تسوئی کس	Kesî nîst bé dâdem bérésed
Ceddine rahmet	دزرم ایبارت رد پادخ	Hodâ péderet râ biyâmorzed
Cehennem ol	وش مگورب	Boro gom şo
Cehennem kadar yolu var/ Cehennemin dibine kadar	تسازارد هج تسازابار ننفل لال نساکرد هب هج هب	Râh bâz est câddé dérâz ۴Bé derek-é esfel'o-ssâfelîn/ Bé cehennem
Cümlemize	همه یابر	Berây-é hemé
Çak	شدونزب	Bézen kédész
Çene tutulsun	رنگبنوخ هفخ	Hefğ hûn bégîr/

	شو ساکت	Sâkét şo
Çiçek olun	نیشین ب منیس هتسد	Dest bé síné bénêşînîd
Çocukların gözlerinden öperim	س و ببا ده چپ وورزا	Ez rûy-é beççéhâ bébûs
Çocuktan al haberi	ونش ب ده چپ زار ت سار فرح	Herf-é râst râ ez beççé béşno
Çoğu gitti azı kaldı	مدنام شمک هنرش رب	Poreş refté kemeş mândé
Çok güldük ağlamayalım	است هرگر خنده خرا	Âher-é hendé géryé est
Çok şükür	شکر ار خدا	Ĥodâ râ şokr
Çok teşekkür ederim	نوزمم ٲلخ	Ĥéylî memnûn
Çok yaşa	(ه عطس ز ادب) شدابت ٲنا عا	Âfiyet bâşed (be'd ez 'eşé)
Çoluk çocuk nasıllar?	دزرو طچ اه ده چپ	Beççéhâ çélorend?
Dağlara taşlara	شما جان از ردو	Dûr ez cân-é şomâ
Daha karpuz kesecektik	ایچی ... لالاح دٲوب؟ یخوز نزا هب اچک (لم ٲدروخ یم) مود	Kocâ bé în zûdî? Bûdîd hâlâ... Çâyî dovvom (mîhordîm)!
Daha ne var ne yok?	دربخ ده چرگی	Dîger çé heber?
Daha doğrusu	چی گوب رٲبه	Béhter bégûyem
Daha neler!	ایچی؟ دٲگر	Dîger çî?!
Dahası var	نک ربص ل احا	Hâlâ şebr kon
Darılmaca gücenmece yok	رنگن لد هب ٲلو جهوگ یم یز ٲچ کن	Yék çîzî mîgûyem velî bé dél negîr
Darısı başına	ب شود هم شما ق سمت از شاء هلا	Enşâ''e-llah kêsmet-é şomâ hem béşevêd
Davranma!	لروخن انکدت اچزا	Ez câyet tékân nehor!
Def ol	وش مگ (ورب)	(Boro) gom şo
Değmesin yağlı boya	ی نش ن فئی	Neftî neşî

Değmeyin keyfime	نزدید ذوقم تو	Tû zoķem nezenîd
Deli saçması	(وگن) ییگو یم دن چر	Çerend mîgûyî (negû)
Dilini eşek arısı soksun	دزگبرام ارتلرز	Zebânet râ mâ bégezed
Dilinin ucuyla	یم یطع لادبع هاش فراع	Te'ârof-é şâh 'ebd'o-l-'e'îmî
Delinin zoruna bak	درادن یناور ی سورل داع	Te'âdol-é rûhî-revânî nedâred
Deme (yahu)!/ Deme Allah aşkına	!/ گون اين	Negû/ Ne!
Demem o değil	دوبن ناهر وظنم	Menzûrem îñ nebûd
Demem o ki	هک تس ان ناهر وظنم	Menzûrem îñ est ké
Demem o	هک گوب م هاخو یم ان ناهر	Îñ râ mîhâhem bégûyem
Dert değil	تس یز درد هک ان ناهر	Îñ ké derd nîst
Dert etme	روخن مصغ	Goşsé nehor
Devletle	در دگبشوخ، تسلم لس هب	Bé selâmet, hoş bégzered
Dikkat!	اقت د	Dékķet!
Dikkatli ol	باش مواظب باشد حراست	Movâzéb bâş Hevâset bâşed
Dile kolay	تسات حارشننگ	Gofteneş râhet est
Dili döndüğü kadar	ستناؤو هک اییج نا	Tâ câyî ké tevânést
Dili ensesinden çekilsin	در یگبنوخ منخ	Hefé hûñ bégîred
Dili kurusun	ان شاء هلا شود ال	Lâl şevéd ênşâ''e-llah
Diline kurban olayım	کوربان تیدز فرح ن آن لرق	Ķorbân-é ân herf zedenet bérevem
Dilini eşek arısı soksun	دزگبرام ارتلرز	Zebânet râ bégezed
Dilini ısır poponu kaşı	نزنم شچ، وگب للاء اشام	Mâşâ''e-llah bégû, çéşm nezen

Din iman hak getire	نمائا و یند ب م د آ	Âdem-é bî dîn o îmân
Dinde zorlama yoktur	الدین فی اکرا هال	Lâ ékrâhe f'ê-ddîn
Dinime küfreden Müslüman olsa/ Kazan kazana kara demiş (tavanın da gülmeden aklı gitmiş)	یم گنبد هب گنبد یم یک هب یک هائس تپور دنوگ !/نی گور	Kî bé kî mîgûyed!/ Dîg bé dîg mîgûyed rûyet siyâh
Dinince dinlensin	دنک روش حم شدوخ ءائلوا اب خدا	Hodâ bâ oliyâ'ê hodeş meşûr koned
Diyecek yok	هی گوید ب هیچ اندم دین	Némîdânem çe bâyed bégûyem
Doğrusunu isterseniz	دیواو خبارش سزار	Râsteş râ béhâhîd
Doğum günün kutlu olsun/ İyi ki doğdun/ Mutlu yıllar	ب اشدکد ربم ت دل د و	Tevellodet mobârek bâşed
Dünya ahret bacım olsun	دن ام یم هرا خو ل شم دن هس هرا خو جای	Mês l-é hâherem mîmân/Cây- é hâherem hestend
Dünya ahret kardeşim olsun	(یر ماوخ) یر دار ب م ش چ هب	Bé çéşm-é berâderî (hâherî)
Dünyada inanmam	دوش ب هروا ب رگللا ع روا ب مئاوئ یمئا لصا /مزنک	Eşlen némîtevânem bâver konem/ 'Omren eger bâverem béşaved
Düşman başına	/جان از ردو دننگ بیصن داخ	Dûr ez cân/ Hodâ neşîb nekoned
Ecel geldi cihana baş ağrısı bahane	هیزیم یم نام هم س بر هک ل جا	Ecel ké bérésed hemémân mîmîrîm
Ee söyle bakalım, büyüyünce ne olacaksın?	هیش و هراک هچ یواوخ یم یدش گرزب	Bozorg şodî mîhâhî çé kâré şevî?
Efendim	ه بل جان	Belé/ Cân

Efendime söyleyeyim	دو گوت تا بر من جا	Cânem berâyet bégûyed
Eh işte, iç güveysinden hallice	مئسین ک بدای،	Éy! bedek nîstem
Eksiği var fazlası yok	د شو یمن د ر بد ی ن از	Ez îñ bedter némîşevêd
Eksik olma	هئاس ادخ ئراب هئیز د کئ م کام رس زار تا ئ/	Zéndé bâşî/ Hodâ sâyéet râ ez ser-é ~~hem~~ nekonêd
Eksik olsun	دش این مک هم خو می	Mîhâhem ké nebâşed
El bende	تسانم تسد (یزاب)	Bâzî dest-é men est
El Fatiha	تاول ّ لا عم حنان	Fâtêhe me‘e-şşelevât
Elden geldiği kadar	دی این بر نه مسد زاک ایی ج ئا	Tâ câyî ké ez destem berbiyâyed
Elem tere fiş kem gözlere şiş	دکرت بد د سو چشم	Çéşm-é hesûd bétérêked
Elhamdülillah	هلل الحمد	Elhemdo léllah
Elhamdülillah Müslümanız	مئز املسم مک رکشار ادخ	Hodâ râ şokr ké Moselmânîm
Eli dursa ayağı durmaz	دن نشن یمن حار آ	Ârâm némînêşîned
Eli kırılısın	ب شکند دست نش	Desteş beşkened
Eli öpülecek adam	مراحم مد آ	Âdem-é mohterem
Eline sağlık/ Ellerin dert görmesin	د کئ درد تسد	Destet derd nekonêd
Elini ayağını öpeyim	تندام هب مئسد	Destem bé dâmenet
Elinin körü	ن یافئل ّ لال فئس اکرد هب	Bé derek-é esfel’o-ssâfélîn
Eller yukarı	ب ال ه دست	Desthâ bâlâ
Ellere şapur şupur bize yarabbi şükür	دبئیم نامسن آ سریم مک ام هب	Bé mâ ké mîrésed âsémân mîteped
Ellerinden öper	د سو ب ی مار تسد (نه نس ه) مائش سوبئسد	Destet râ mîbûsed/ Destbûs-é şomâ (hestend)

Elveda	الوداع	Elvédâ' /
	رداگن داخ	Hodâ négehdâr
Emir büyük yerden	تسا هدیسر لابت ام اقم زار وئسد	Destûr ez mekâmât-é bâlârésîdé est
Emrederseniz	ن بقدره بل	Belé korbân
Emri hak vaki olursa	بئتر ایند ز ا حک یی لمر	Zemânî ké ez donyâ reft
Erkek sözü	هئدرم لوق	Ƙol-é merdâné
Erkek (adam) ağlamaz	دنک یمن هرگر مکدمر	Merd ké géryé némîkoned
Erkeksen yap	ب ده انجام مودی اگر	Eger merdî encâm bédé
Esenlikler dilerim/ Esen kalınız	ب ا شید شاد	Şâd bâşîd
Estağfurullah	هئدرادر اینخا	Éhtiyâr dârîd
Eş olarak kabul ediyor musunuz?	... مئاد دق عه بار امش حل کو انا ؟ هروا بیرد	Âyâ vekîlem şomâ râ bé 'ekd-é dâém-é ... derbiyâverem
Ey yüce Tanrım!	اگرز بی ادخ یا	Éy Hūdây-é bozorg!
Eyvallah	هرگت مدم، لوئو 1. ب ا شد، 3. 2. است حل مذلصم اخذ هبل کئو 4.	1. Éyvel, demet germ 2. mohléšem 3. bâşed, hel est 4. Tevekkol bé Hūdâ
Farzımuhal	محال فرض بر	Ber ferz-é mehâl
Ferman sizin	هئزک اطاعت ام دی نیم فرما شو	Şomâ emr béfermâyîd mâ éîet konîm
Fesübhanallah	ربکا هلا هلال اهل ال	Ellaho ekber/ Lâ elahe éll'e-llah
Fırsat bu fırsat	/ است وقتش الن دق یقا هئتسد زار تصرف	Deƙîŋen elân vekteş est/ Forşet râ ez dest nedé

Fırsattan istifade	تصفر زاهدانس	Éstéfâdé ez forşet
Fisebilillah	هلل یس فی	Fî sebîl'ê-llah
Fon dip	طخ فته	Heft hej
Formalite icabı (gereği)	(راک) نوزاق لاور	Revâl-é kânûn (kâr)
Galatı meşhur	چاره بابش	Êştébâh-é râyéc
Geç olsun da güç olmasın/ Geç olsun ama temiz olsun	تسان دهر زگره زار نه بن دهر رید	Dîr résîden béhter ez hergéz nerésîden est
Geçmiş ola	مگ یم تیس / نک ظی ا ح داخ ن آ برگ ی	Tesliyet mîgem/ Dîger bâ ân hodâhâfézî
Geçmiş olsun	دهدن بد خدا	Hodâ bed nedeled
Geçmiş zaman olur ki	م بدق ی اه ن لم زرد	Der zemânây-é keddîm
Geçmişe mazi derler (yenmişe kuzu)	(هنگش در هتش گذ) هتش گذ اه هتش گذ	Gozeştéhâ gozeşté (gozeşté bernegeşté)
Gel keyfim gel	است سر جای ش حال م	Hâlem ser-é câşyeş est
Gel zaman git zaman	د م دع دع بل سا/ ماه چند الهاس/ اه ماه	Moddetî be'd/ Mâhhâ/sâlhâ be'd/ Çend mâh/sâl be'd
Gereğini arz ederim	دع تسان دنمش داوخ ا طراح	Éhtérâmen hâhéşmend est
Gidiş o gidiş/ Gitti gider	تنر مک تنر	Reft ké reft
Girin	اد یم قرب تو ب یا	Béfermâyîd/ Biyâ tû
Gitti de geldi	دش هدی زودرم	Mord o zéndé şod
Gitgide	هتفر هتفر	Refté refté
Gölge etme başka ihsan istemem	.../دهاوخ یم زن زار ام بیج و ن لمر شر ستن دئام تورخ هبامو	To cîb-é mâ râ nezen némîhâhed.../

		Merâ bé hêyr-é to omîd nîst şer merésân
Gönül den ne koparsa	است مرامت هرچه	Herçe merâmet est
Gönül ferman dinlemez	منک نم (تلو) ادرار و نه جو چه ده ده	Bé Hîç vech to râ rehâ (vélet) némîkonem
Gönül kimi severse olur	گؤنلار قوشعم بیع تنو چه قشاع دنوب	Âşek hîç veķt 'éyb-é meşķrâ némîbîned
Gör bak!	بؤنوب یم ل ا ح ا	Hâlâ mîbînî
Görelim Mevla'm neyler neylerse güzel eyler	دماخو یم ده چ خدا مینوب	Bébînîm Hûdâ çe mîhâhed
Görelim seni	ئنگ یم راک ده چ منوب	Bébînem çe kâr mîkonî
Görülen lüzum üzerine	هک مینسان دحل	Lâzém dânéstîm ké
Görüşmek üzere	اردید امید ده	Bé omîd-é dîdâr
Görüşürüz	متنبوب می	Mîbînemet
Gözden irak olan gönül den de irak olur	دور هدی ز ا هک ز ا ره دور ب دل ز ا	Ez dél béreved her ânké ez dîdé reved
Gözüm görmesin seni	اوش رود م نه ده مش چ یول ج ز ا ت منوبن دیگر	Ez céloy-é çeşmhâyem dûr şo/ Dîger nebînemet
Gözüm kör olsun	مگب غورد رگا دوش بروک م مش چ	Çeşmem kûr béşaved eger dorûğ bégem
Gözümün nuru	م مش چ رون	Nûr-é çeşmem
Gözün aydın	شنور چشمت	Çeşmet roşen
Gözün çıksın	دیار د ت مش چ	Çeşmet derâyed
Gözüne dizine dursun	ا شدناس نمک	Nemek neşnâs/ Nemek hordî nemekdân râ şékestî
Gözünü toprak doyursun	ربخ ده چ، (یکرئ) رگید تسانس ۆ تسا؟	Bessét est dîger (bétérékî), çe heber est?

Güldürme beni	خندی دم وای	Vây hendîdem
Güle güle	تسم سال دب	Bé selâmet
Güle güle git güle güle gel	ی ای و ی رب یتم ل س دب لاء اشنا	Ênşâ' 'e-llah bé selâmetî bérî o biyây
Güle güle giy/ Sırtında eskisin (paralansın)/ İyi günlerde giy	ی شو دب ی داش دب / ی شو لد و یتم سال دب	Bé selâmetî o dél hoşî/ kâşadî bépûşî
Güle güle kirlen/ Sıhhatler olsun	باشد عفیت	Âfiyet bâşed
Güle güle kullan	ی نک مدافس اش ل خود دب	Bé délé hoş éstéfâdé konî
Güler misin ağlar mısın?	ای ش ا بال احش وخ جزاد یمن هر گر ای م دب خند ط ند یمن ت حاران / دمک	Némîdânem béhendem yğéryé konem/ Némîdânem hoşhâl bâşem yâ nârâhet
Güleriz ağlanacak halimize	م ندن خ یمن لمرال لاح دب	Bé hâl-é zâremân mîhendîm
Güleyim bari	ب خندم؟	Béhendem?
Günah değil mi?	؟ تس ین تشز	Zéşt nîst?
Günah	تسا هانگ، تسا دب، تسا تشز	Zéşt est, bed est, gonâh est
Günahı boynuna/ Günahı vebali boynuna	/اوست گردن گ ناھ خودش ب اگ ناھ	Gonâheş gerdén-é û Gonâheş bâ hodeş
Günahıyla sevabıyla	شایا دب دی و ا دب خو مهم اب	Bâ hemé hûbîhâ o bedîhâyeş
Günaydın/ Hayırlı sabahlar	/رئوب حبص للا عام ولاع حبص	şobh béhéyr/ şobh-é âlî mote'âlî
Güzele bakmak sevaptır	تسال حال رظن که	Yék nezer helâl est
Hababam!	هش /هی	Héy/ hemeş
Ha deyince	/ن دز م دب مش چ ک و (دوز) عرس	Tû yék çêşm béhem zeden/ Serî' (zûd)

Ha deyince olmuyor	نشد شو یمن تع سر ینا هب نم ندرز مهب مش چ لوش	Tû yék çêşm béhem zeden némîşevéd/ Bé in sor'et némîşevéd
Ha şöyle	یروج ندمه ن ادا	Âhân hemîncûrî
Ha şunu bileydin	نم نداد یمار نیا شاک	Kâş in rā mîdânéstî
Haberin olsun	هکن داب	Bédân ké
Haddine mi?	نم نون و ن دح رد امر اک نیا	În kârhâ der hedd-é to nîst
Hadi canım sen de!	نم نون یروج نوا ابابا هب	Ne bâbâ! încûrî nîst
Hadi oradan/ Haydi canım sen de!	(ا م ن و) ابابا و ر ب	Boro bâbâ (toem)!
Hafazanallah	دنک حمر ادخ	Hodâ reh̄m koned
Hakkı var	دردا حق	Hek dâred
Hakkın rahmetine kavuşmuş	نم نسا همر ادخ تمحر هب	Béreh̄met-é Hodâ ref̄té est
Hakkında hayırlısı olsun	ب شود هان است صالح و چه	Herçé şelâh est hemân béşevéd
Hakkını helal et	نکل حال (ی ید ی بخودی، ب هو)	(Her bedî, hûbî dîdî) helâl kon
Hallederiz	م نکل یم شش سرد	Dorosteş mîkonîm
Hamdolsun	شکر هلل الحمد	Şokr/ Elhemdo léllah
Hangi dağda kurt öldü?	؟ دم دم ردف رطم ادک زابا نئا	Âftâb ez kodâm eref derâmedé?
Hangi rüzgâr attı?	/ ؟ کطو ین از ؟ چک انچه ا چک ماش	Ez in erefâ?/ Şomâ kocâ încâ kocâ?
Haram olsun	ب اشد حرات	Herâmet bâşed
Hasbelkader	ا ن فاق حسب بر	Ber hesb-é éttéfâk
Hasbinallah	استغفره لالا	Estegfêr'o-llah

Hâsılı kelam	حکال مصالح	Holâşé kelâm
Hâşâ	حاشا	Hâşâ
Hâşâ huzurunuzdan	شما نرسد ببال	Belâ nésbet-é şomâ
Hâşâ sümme hâşâ	دبا والصال کال واصل	Eşlen ve ebeden/ Eşlâ ve kellâ
Hatırım için	نم رطاخ هب	Bé hâîér-é men
Hay ağzını öpeyim	دهنت ن لبر اأخ گفتی ای	Âh! korbân-é dehenet/ Ây goftî
Hay Allah!	ای بابا ای	Éy bâbâ!
Hay hay	ای مح	Hetmen
Haydi bakalım	مئذک عورش للاح / رگئد بخ	Hob dîger / hâlâ şorû' konîm
Haydi bana eyvallah	حور یم رگئد نم	Men dîger mîrevem
Hayırdır inşallah	للاه اشنا تساروخ	Héyr est ênşâ' 'e-llah
Hayırdır/ Hayır ola	شده؟ چه للاه اشنا است روخ	Héyr est ênşâ' 'e-llah çéşodé?
Hayırlı akşamlar/ İyi akşamlar	روخب رصع	Eşr béhéyr
Hayırlı ise olsun	دب شو است حلصو روخ رگا	Eger héyr o şelâh est béşevéd
Hayırlı (uğurlu) olsun	ایتم سال هب، دش ابکل ربم باشد تکرر بپر	Mobârek bâşed, bé selâmetî/ Por berket bâşed
Hayırlı sabahlar	روخب حبص	şobh béhéyr
Hayırlı yolculuklar/ İyi yolculuklar	ایتم سال هب رفس روخب ت فرس	Sefer bé selâmet/ Seferet béhéyr
Hayırlısı (olsun)	(دب شو) یدایب ش یب تساروخ چه هر	Herçé héyr est pîş biyâyed (béşevéd)
Hayra alamet değil	تس ئن یب خو طن شن	Néşâné hûbî nîst

Hayret	عجب با / عجب	Eceb/ 'ecebâ!
Hayret bir şey	عجب چه	Çé 'ecîb
Hayrını gör	نن‌ببارش ر‌خ	Héyreş râ bēbînî
Hazır ol	ردار بخ	Heber dâr
Helal olsun	آقای خ‌یلی گرم، دت 1. دشاب ل‌تحال 2.	1. Demét germ, Héyli âkâyi 2. Helâlet bâşed
Helal	باشدوش	Nûş bâşed
Hem suçlu hem güçlü	تس‌ی‌اب مه‌ش‌م‌ئ‌و ترو‌ود !سته مه‌ارکب ط‌	Do kort o nîmeş bâkîst/ Telebkâr hem hhest!
Hem vallahi hem billahi	وال... ال... ب... ال...	Vâllâ... bēllâ...
Hem ziyaret hem ticaret	تراج‌مه‌ترلز مه‌	Hem ziyâret hem tēcâret
Her Allah'ın günü	خدا زور هو	Her rûz-é Hôdâ
Her babayiğidin harcı değil	نیستی کس وکار	Kâr-é her kesî nîst
Her işte bir hayır vardır	سته‌شم‌کح / ل‌رخ‌ک‌ی‌راک‌ره‌رد	Der her kârî yék hēyrî/ hékmetî hest
Her nasılsa	باشد وچه	Herçé bâşed
Her ne pahasına olursa olsun	ه‌شد‌ه‌ک‌شم‌ی‌ق‌هو‌ه‌ب	Bé her kēymetî ké şodé
Her nedense	دشاب‌ه‌ک‌ل‌یل‌دره‌ه‌ب	Bé er delîlî ké bâşed
Her neyse	تر‌صو‌ودر /لاح‌هو‌ه‌ب (وچی) حال	Der her şûret/ Bé her hâl/ Hâlâ (herçî)
Herkes kendi başının çaresine baksın	خودش‌کاری‌کس‌و	Her kesî kâr-é hōdēs
Hay Allah'ım yarabbim!	/!! !بابای	É!/ Éy bâbâ!
Hey gidi günler hey!	ایامی‌یا	Yâ eyyâmî!

Hey gidi gençlik hey!/ Ah gençlik ah!	ایزخپ دتاهک لجویکی یزاجو	Cevânî kocâyî ké yâdet béhéyr!
Hey güzel Allah'ım	من خدای اوای	Vây! hodây-é men
Hırlı mıdır, hırsız mıdır?	تسا یم دآروج هچ مئزاد یم	Némîdânîm çé cûr âdemî est
Hilaf olmasın	من نکا هبئش ارگا	Eger éştébâh nekonem
Hilaf yok	هچوگ یم (تسنن غورد	Dorûg nîst (némîgûyem)
Hilesi, hurdası yok	درادن هشیس هدروخ	Hûrdé şîşé nedâred
Hodri meydan	طسو دوا بدرد تارچ وکیره	Herkî coret dared biyâyed vese!
Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz	دبدروا انص، دبدم آشوخ	Hoş âmedîd, şefâ âverdîd
Hoşça kal	خدان گهدار	Hodânégehdâr
Hürmetler ederim	ادب عرض ام ربحا	Erz-é edeb/ Éhtérâmen
Hüvelbaki	ئیابلاهو	Hov'e-lbâkî
İki gözüm kör olsun/ İki gözüm önüme aksın	هچوگب غورد رگا مشیروک	Kûr bēšem eger dorûg bégûyem
İlahi sen de!	امانو ابلان	Ne bâbâ toem!
İmdat!	اکمک	Komek!
İnan olsun	نکاروب	Bâver kon
İnşallah	ان شاء فلا	Énşâ''e-llah
İnşallahı maşallahı yok/ İnşallah maşallahla olmaz bu iş	دوش یم تسر دراک للاءاشام للاءاشنا اب	Bâ énşâ''e-llah mâşâllâ''e-llah kâr dorost némîşevêd
İrtibatı koparmayalım (kesmeyelim)/ Araşalım	ظنحاران امطابرا طابرا رد مه ابمئزک /هیشاب	Bâ hem der értébâi bâşîm/ Értébâiemân râ hêfz ~~in~~
İsmi var cismi yok	/ستئین شنان و هست نامش	Nâmeş hest o néşâneş nîst/

İstemem yan cebime koy	İstemem yan cebime koy	ستین (شدخو) سمش ج ست،ه سمشا	Êsmeş hest, césmeş (hodes) nîst
İster inan ister inanma	İster inan ister inanma	ن کن (رواب) ی هاوخ یم ن کرواب ی هاوخ یم	Némîhâhem bérîz bécîbem!
İster misin?	İster misin?	خواهی؟ می	Mîhâhî?/
		دوست؟	Dûst dârî?
İş olsun diye	İş olsun diye	مشاب هرکی راک کنه نکوا یارب	Berây-é înké yék kârî kerdé bâšem
İşe bak	İşe bak	اکن نگاه	Négâh kon!
İşimiz Allah'a kaldı	İşimiz Allah'a kaldı	ک ندن ماکمک دن آوری خدا طوقا	Feke! Hodâ mîtevâned
		خدا ست هین ادم نام مهم	komekémân koned/
			Hemé omîdémân bé Hodâst
İşin içinde iş var	İşin içinde iş var	تسا هساک مئرز یا هساک	Kâsêî zîr-é nîm kâsé est
İşin mi yok?	İşin mi yok?	هیراک یب	Bî kârî?
İşine bak/	İşine bak/	دشاب بتدخو راک توت سر	Serét tû kâr-é hōdét bâşed
Sen kendi işine bak	Sen kendi işine bak		
İyi (hayırlı/ mutlu)	İyi (hayırlı/ mutlu)	کلربم ن دایع	Êydétân mobârek
bayramlar/	bayramlar/		
Bayramınız kutlu (mübarek)	Bayramınız kutlu (mübarek)		
olsun	olsun		
İyi (hayırlı) çalışmalar	İyi (hayırlı) çalışmalar	وت ق خدا	Hodâ kıvvet
İyi eğlenceler	İyi eğlenceler	در دگبشوخ	Hoš bégzered
İyi geceler	İyi geceler	رئج شب	Şeb béhéyr
İyi günler	İyi günler	رئج زور	Rûz béhéyr
İyi insan sözünün üstüne gelir	İyi insan sözünün üstüne gelir	ادمز حالل	Helâl zâde
İyi seneler (yıllar)	İyi seneler (yıllar)	دشاب متشدا یبخول سا	Sâl-é hûbî dâşté bâşîd
İyi şanslar	İyi şanslar	یدا ش موفق	Moveffek bâşî

İyi tatiller	ییا ش هئشدا یبخو تبال طئع / در دنگبش و خ تال طئع	Te 'tîlât-é hûbî dâşté bâ Te 'tîlât hoş bégzered
İyi uykular	ب خوابی خوب	Hûb béhâbî
İyi (hayırlı) yolculuklar	ییا ش هئشدا یبخو فرس	Sefer-é hûbî dâşté bâşî
İyilik sağlık	ئسم سال	Selâmetî
İzin verir misiniz?	؟(دئدیم) مراد مزاجا	Êcâzé dârem (mîdîd)?
İzin verirseniz/	دئدهدب مزاجا رگا	Eger êcâzé
İzinizle/	ن ان مزاجا اب	bédehîd/ Bâ
Müsaadenizle		êcâzétân
Kaç para?	است؟ ت ومان چئد	Çend tûmân est?
Kaç paralık adam	ل و خ د رد هب مدأ دئرا ئمن ش نه هبش رس	Âdem-é bé derd nehor/ Sereş bé teneş némîerzed
Kaç paralık şey	ل و خ د رد هب زئچ دئرا ئمن مه تنم هب	Çîz-é bé derd nehor/ Bé moft hem némîerzed
Kader böyle imiş	دوب ئو ج نه ت م سئ	Késmet încûrî bûd
Kader kısmet/ Kader	ق س م ت	Késmet
Kafa yok	ك پ و ه ئ مغز بی	Kellé pûk/ Bî meğz
Kahretsin/ Kahrolsun	ل ع ن ئی	Le 'netî
Kalp kalbe karşı derler (karşıymış)	دراد ل ر ل د هب ل د	Dél bé dél râh dâred
Kalubeladan beri	ق و ب د ه ز ا	Ez 'ehd-é bûk
Kapa çeneni	دئربار تن ه د شو ه ن خ	Dehnet râ bébend/ Hefé şo
Kavanoz dipli dünya	تسا زور ود ائزد ال ایخ یب	Bîhiyâl! Donyâ do rûzest

Kaynak yapma	انچه زار تدوخ / نکت اعرار فص	Hodet râ neçépân/ Şef râ ré'ayet kon
Kelimenin tam anlamıyla	ان عم همه به / وقع او این عم (رد) به	Bé temâm me'nâ/ Bé (der) me'nây-é vâké'î
Kendim için bir şey istiyorsam namerdim	ای گو به دخوراطخ به رگا حد نامر / امک ای گو یمن دخوراطخ به من	Nâmerdem eger bé hâér-é hodem bégûyem/ Men bé hâér-é hodem némîgûyem ké!
Kendine dikkat et/ Kendine iyi bak	باش خودت مواظب	Movâzéb-é hodét bâş
Kendine gel	ای به تدخو به	Bé hodét biyâ
Kendisi yok Allah'ı var	جا ستن یا ش یا خد ما ستن ش دخو	Hodeş nîst emmâ Hodâ'yeş încâst
Kerameti kendinden menkul	همنش دخو / ا شد به دخو ز ا فو به مر	Hod şîfté/ Te'rîf ez hod nebâşed?!
Kerem buyurun	هنگو گدار یا هکن کن م دید به مزاج	Écâzé bédîd men yék noktêi râ bégûyem
Kes sesini	رببار ت ا دص	Şédâyet râ bébor
Kesene bereket	دهد به تک به رداخ	Hodâ berket bédehed
Kırk bir (bin) kere maşallah	ما شاء هلا هوار / ربکا هلا راهو	Hézâr mâşâ'e-llâh/ Hézâr Éllaho ekber
Kısa kes aydın havası olsun	کن کو تا هاش / ون کم کفر اعزا ارش اصالخ افزیه غیلم به او گب	Kûtâheş kon/ Holâşées râ bégû/ Ez te'ârof kem kon o ber mebleğ biyefzâ
Kıskananlar çatlasın	حکرب دد سو چشم	Çeşm-é hesûd bétééréked
Kısmet değilmiş (olmadı)	دوبین ت ف سم	Késmet nebûd

Kismetse gelir Hint'ten Yemen'den kismet değilse ne gelir elden?/ Kismetse olur	اف تدمی اذ فاق دتما باشد ق سمت اگر	Eger k̥esmet bâşed ~~ettâk~~ mîofted
Kıyas kabul etmez	تسین سهیاقم لقا ب	Ḳâbél-é moḵâyésé nîst
Kız doğdu	! سکودی چ	Çé sokûtî
Kime niyet kime kismet	یرگود ماک هب یکن مان هب	Bé nâm-é yékî bé kâm-é dîgerî
Kolay gelsin	لثین هت خس / وت ق خدا	Ḥesté nebâşî/ Ḥodâ ḵovvet
Kolayı var	دراد یلح وار کوی زیچره	Her çîzî yék râh-é ḥellî dâred
Köpeğe atsan yemez	ج ذررا یمن ادخ تن عل هب یمن یزادن وب گس /دروخ	Céloy-é seg biyendâzî némîḥored/ Bé le 'net-é Ḥodâ némîerzed
Kör olası	زندک بش متسد دن ب شک ایپ ق لم	Destem béşkened/ Ḳelem-é pâyem béşkened
Kötü kader	من سد یاه ب ختاز دیگر است من ب خت	Ez beḥt-é siyâh-é ~~mm~~ Beḥt-é men est dîger
Kulakları çınlasın	دنک صداشش گو	Gûşeş şedâ koned
Kulunuz	ربق ح ب نده	Bendé ḥeḵîr
Kur'an çarpsın/ Ekmek mushaf çarpsın	ن آقر هب	Bé ḵorân
Kur'an'a el basarım	ن آرق یورم را ذکبت سد مراضاح	Hâzérem dest bégzârem rûy-é Ḳorân
Kurban olayım	حوربت نالرق	Ḳorbânet bérevem
Kusura bakmayın	ب بدشد ب	Bébeḥşîd
Kusura bakmayın ev biraz dağınık	تسا ابنذا هو یمن نام طانخ ب بدشد ب	Bébeḥşîd ḥânémân kemî nâmoretteb est

Kutlarım	هې ګو یم کړیږ	Tebrîk mîgûyem
Kutlu olsun	باشمبارک	Mobârek bâşed
Laf aramızda (kalsın)	شدابن اچوڼیږ	Béyn-é ħodémân bâşed
Laf olsun diye	هغه عړن د وین ویاخ محض	Mehz-é ħâlî nebûden-é 'erîzé
Laf /söz yok	درادنفرح	Ĥerf nedâred
Lafi mı olur?	است؟ حرفی چه این	În çé ħerfî est?
Lafi uzatmayalım	/مدن شکارفرح نک هلوکارن خس	Ĥerf râ kéş nedé/ Soĥen râ kûtâh
Lafını balla kestim/ Sözünüzü kestim	ارن انفرح دیش خیب نایم رکش هزکیم عطق /انام کال	Şeker miyân-é kelâmétân/ Bébeĥşîd ħerfétân râ ħe mîkonem
Lafını unutma	دورن تدانفرح	Ĥerfet yâdet nereved
Lahavle	ده ربص نم ده ټو ایدادخ	Ĥodâyâ to bé men şebr bédé
Lamı cimi yok/ Aması maması yok	/اشدېنفرح هغه بی آخه لم ټو ایدادخ لرادن	Ĥerf nebâşed/ Âĥé/emmâ nedâred/ Âĥé bî âĥé
Lanet olsun	لعننی	Le 'netî
Lisan-ı hâl ile	مراش او امزا اب	Bâ îmâ o éşâré
Lisan-ı münasiple	شوخن لزا اب	Bâ zebân-é ĥoş
Lütfen	ا نطل	Loĥfen
Maalesef / Maatteessüf	هزانف ټو ایدادخ	Motéesséfâné
Maazallah	/معاذ هلا ن کړدمخداي	Me'âz'e-llah/ Ĥodây nekerdé

Mağrur olma padişahım
senden büyük Allah var

مەشۋە غەرتەدخو بە Bé ɣodet gorré mešo

Malın mı var derdin var	رأب یس شنب بر شیب شیدام کهر	Herké bâmeş bîş berfeş bîşter
Maşallah!	ما شاء هلا	Mâşâ''e-llah
Medet Allah'ım	بداخ یا	Yâhodâ
Mekânı cennet olsun	دش آب شت به دوش لای	Câyeş tû béhéşt bâşed
Memnun oldum	شدم خو شوقت / خو شحال	Hoşhâl / hoşvekt şodem
Memnuniyetle	لیم لماک با	Bâ kemâl-é méyl
Merak etme	ش این نا نگر	Négerân nebâş
Merhaba	سالم / دودر	Selâm/ Dorûd
Merhum	مرحوم	Merhûm
Merhuma Allah'tan rahmet, yakınlarına başsalığı diliyorum	و دنگ ش سحر ادخ دمدب ربص ش ناکپوزن	Hodâ rehmeteş koned ve b nezdîkâneş şebr bédehed
(Çok) mersi	ی مرم	Mérsî
Mesela/ Örneğin/ Söz gelimi (gelişi)/ Söz timsali	امثال ناون عوب یا بر لثم /مذمو	Meş elen/ Berây-é némûné/ Bé 'onvân-é mîsâl
Mesele yok	تسین (ی مشکل) ای ه مسئل	Mes'elêî (moşkelî) nîst
Metelik etmez	میدروخ یمن یدرد چه هب /دروخ یم زرج یال دورد	Bé derd-é lâ-y-é cerz mîhored/ Bé hîç derdî némîhored
Misafirler gitsin ben sana gösteririm	دع یا بر طنب بیتاه ک نک	Kotekhâyet bémâned berây- é be'd
Mucize kabilinden	همعجز کی لثم	Méş l-é yék mo'cézé
Mutluluklar dilerim	منک یم یخ بشوخ یوزر آن انبار	Berâyétân ârézûy-é hoşbehtî mîkonem

Ne haliniz varsa görün	هال منی می حال	Hâlâ mîbînî
Ne mutlu!	خوب چه	Çé hûb!
Ne münasebet!	مراد یطرح	Çé rebîî dâred?
Ne oldum delisi	مدیسر نارود دبران	Tâzé bé dorân résîdé
Ne olur ne olmaz	طایح محض	Mehz-é éhtiyâ!
Ne yazık ki	ایف چه	Çé héyf!
Ne zahmeti canım!	ایباب یتمحز	Çé zehmetî bâbâ!
Neler olmuş da haberimiz yok	تسا مدانفا انی یافتا چه نم دوبرد	Der nebûd-é men çé éttéfâkâtî oftâdé est
Nerede kalmıştık?	بودیم؟ کجا	Kocâ bûdîm?
Nerelisin?	کجایی؟ اله هس کجایی	Ehl-é kocâyî?/ Kocâyî hestî?
Neuzübillah	هلا مس لضلا لبا یا	Bésm'ê-llah/ Yâ Eb'e-lfezl
Nev'i şahsına münhasır	دفر هب حصرنم	Monheşér bé ferd
Neyse	خیال بی چه ل احا	Bî hîyâl/ Hâlâ haçî
Neyse (lafî) uzatmayalım	مزدن شکار عوضوم ال ایخ	Bî hîyâl! Mozû' râ kês nedehîm
Neyse önemli değil	تسین مهمه ال ایخ بی	Bî hîyâl! Mohém nîst
Nice yıllara	اهل اس ینا دهل اس صد	şed sâl bé îñ sâl hâ
Nur içinde yatsın	در ابش ربی دبرون	Nûr bé kebresş bébâred
Oh canıma değsin	شد نکخم گریج / ملد ایشیخ آمدجا حال م	Âhéyş! Délem/cîgerem honek şod/ Hâlem câ âmed
Oh olsun!	شد خوب ت اهن دوبرتق ح	Âhân! Hûbét qHeḳket bûd/

	آهڻ دي؟ ! آهڻ	Āhān! Dīdī?
Olacak gibi değil	دروخ ځمڼه بآ مېشچ	Çêşmem âb nêmişored
Olacak iş (şey) değil/ Olacak işte	آشود؟ مې مگر درادن انکما	Meger mîşevēd?/ Êmkân nedâred
Olacak o kadar	اڅوچ ږنا دځا ځم شې	Pîş miâyed în çîzhâ
Olan oldu	گډشت کاراز کار	Kâr ez kâr gozeşt
Oldum olası	دېوڼ هم دېوڼا	Tâ bûdé hemîn bûdé
Olmak ya da olmamak	نډوښه اڼ دېوڼ	Bûden yâ nebûden
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi	ځنم سال زار الله ښه عم چوډه / زوچ چوډه تسڼ	Hîç çîz/ hîç né‘ metîbâlâter ez selâmetî nîst
Olmaz böyle bir şey/ Olur şey değil	درادن انکما دځوش ځم رگم	Meger mîşevēd, êmkân nedâred
Onlar aya biz yaya	کجا ما کجا آنها	Ânhâ kocâ mâ kocâ
Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine	شدل س ع و ق نډ هم شدل ښم ام ءمصرق شوخ هې دغلک دځیر رس هې ام ءمصرق نر سېد	Késsé’ é mâ meş el şod hemé kend o ‘esel şod/ Késsé’ é mâ bé ser résîd kelâgé bé hûneş nerésîd
Öl de öleyim	بخواه جان تو	To cân béhâh
Ölmek var, dönmek yok	موش ځمڼه لایخ ځې مېمړېډم	Bémîrem hem bîlhiyâl nêmişevem
Ölmüşlerin canına değsin	ناتنا مور ځخ	Héyr-é emvâtétân
Ölseydim de bu günleri görmeseydim	مډېد ځم زار اڅور نڼا ځرم ځم شاک	Kâş mîmordem în rûzhâ râ nêmiîdem
Ölülerin ardından kötü söz söylenmez	درادن تڼا بوخ نډز فرح ځرم رس تشې	Post-é ser-é mordé herf zeden Hûbiyyet nedâred
Ölüm Allah’ın emri	است حق مرگ	Merg heḡ est
Ölüm var kalım var/ Ölüm var dirim var	مډز ځم ځرم ځم	Kî mordé kî zéndé

Ölğmlü dünya	فانی دنیا ی	Donyây-e fânî
Ölümü gör	من جان / ناج یرادش سود مکیره	Cân-é men/ Merg-é men/ Cân-é herkî ké dûsteş dârî
Ömrüne bereket	من مرگ / دهد بیتو عا بر مع ادخ	Ĥodâ 'omr-é bâ ézzet bā ^{at} bédehed
Ömürlü hayırlı olsun	دب شورخ تبی عا	Āķēbet béḥéyr béṣeved
Önemli değil	درادن یلاکشا 1. چرکن یراک 2.	1. Êşkâlî nedâred 2. Kârî nekerdem
Öptüm	ب و سمت می	Mîbûsemet
Ötesi yok	لو م للی ان بهم	Hemîn/ V'e-sselâm
Öyle olsun	یگب تو چه	Herçî to bégî
Özrü kabahatinden büyük	و ترو و د خداد ی نور ده چ رندبش هانگ ز اش ر ذع ی ذاب مه ش مین تس / است	'Ozreş ez gonâheş bedter ۴ rûyî dâred, do kırt onîmeş hem bâķîst
Özür dilerim	خواهم می عذر / ترمعد	Me'zêret / 'ozr mîḥâhem
Paha biçilmez	قیمت گران	Gérân ķéymet
Pardon	ب بخشد	Bébeḥşîd
Parola	شب مزور	Remz-é şeb
Peynir ekmek gibi	ن دروخ بآل شم	Més l-é âb-é ḥorden
Pes!	تس لیم	Teslîm!
Rahat	ارد ربخ	Ḥeberdâr
Rahatsız ediyorum	شدم مزاحه تان	Moâḥémétân şodem

Rahatsız olmayın

تَوَّذَارِن الدوخ

Şomâ râhet bâşîd/

تحر امش دئزکن

Hodétân râ eziyyet nekonîd

دئشاب

Rahmeti kavuştu/kavuşmuş	rahmana	تسرامنر ادخ ترحر هب	Bé reḥmet-é Ḥodâ refté est
Rahmetli/ Rahmetlik		لرم ایب خدا مرحوم	Ḥodâ biyâmorz/ Merḥûm
Rastgele		تهد صاب	Teşâdofî
Rica ederim		ک نم می خواهم است خواهشمند	Ḥâhéş mîkonem/ Ḥâhéşmend est
Rica etsem		... ک نم خواهم شود می	Mîşevêd ḥâhéş konem...
Ruhu şad olsun		شاد حشور	Rḥheş şâd
Saadetler dilerim		مراد تداعس و یشوخ یوزرآ	Ârêzûy-é hoşbehtî o se'âdet dârem
Saatiniz var mı?		؟/در ادت عاس ؟/حسرببارت عاس مزاونم	Sâ'et dârîd?/ Mîtevânem sâ'et â béporsem?
Sabah-ı hayrolsun	şerifleriniz	نلا عام نلاع حبص	Şobḥ-é 'âlî mote'âlî
Sadede gelemim		بالطم ل صا رس مپورب	Bérevîm ser-é eşl-é meḥleb
Sağ olsun yerinde olsun		دنک شتم سال خدا (سته اج ه)	(Hercâ hest) Ḥodâ selâmetêş koned
Sağ olsun		هددش رنخ خدا دنک شتم سال خدا	Ḥodâ ḥéyreş dehed/ Ḥodâ selâmetêş koned
Sağ ol		لویا شتم سال نونمم	Selâmet ^{la} Memnûn
Sağ salim git sağ salim gel		لیدرگرب و پورب تمل س هب تمل س هب دپورب	Bé selâmet bérevî o bergerdî/ Bérevî béselâmet
Sağ yap		تسار هدب	Bédé râst
Sağlığınıza		... و نتم سال هب	Bé selâmetî

Sağlık olsun	سالمهت جاذت / سرتف دای	Cânet selâmet/ Fedây-é seret
Sağlık ve mutluluklar dilerim	وینم لسا زارنرس یلاس یوزرآ با ی شل خود	Bâ ârêzûy-é sâlî serşâr æ selâmetî ve délhoşî
Sağlık, mutluluk ve başarı dolu günler dilerim	تیونمو وی شل خود، نیم سال زارپ یلا سا دیشاب منش دا	Sâlî por ez selâmetî, délhoşî ve moveffeğiyyet dâşté bâşîd
Sakalım yok ki sözüm dinlensin	درادن منش بم ط لک	Kolâhem peşm nedâred
Sakin ha!	نه اه من نه کنی	Ne hâ!/ Nekonî hâl
Sakin ol	ش اب مارآ	Ârâm bâş
Sana da	شما هم ...	Şomâ hem...
Sana ne?	چه تو به	Bé to cé?
Saygılarımla	ا م ر ح ا	Éhtérâmen
Sayısını Allah bilir	هالهع یک	Yék 'âlemé
Sebepe olanlar utansın/ Sebepe olan sebepsiz kalsın	دنک تن علار ش بی سم ادخ	Hodâ mosebbébeş râ k'et koned
Sefa geldiniz/ Sefa geldin hoş geldin	دېدروا انص، دېدم آشوخ	Hoş âmedîd, şefâ âverdîd
Sehven	اسهرو	Sehven
Selam	سلام	Selâm
Selam olsun	داب دورد	Dorûd bâd
Selam söyle	نلس برم سال	Selâm bérésân
Selam verdik borçlu çıktık	مېدېدنخ ش نور به وررې مېدادور دش وررې دش/	Rû dâdîm porrû şodî/ Bé rûyeş hendîdîm porrû şod
Selametle	تتم سال به	Bé selâmet

Selamünaleyküm	مکولعمسال	Selâmon 'eleykom
Sen beni güldürdün Allah da seni güldürsün	دنکدتاش خدا	Hodâ şâdet koned
Sen bilirsın	دانی می خودت	Hodet mîdânî
Sen de mi Brütüs?	هم؟ تو	To hem?
Sen giderken ben dönüyordum	چرکمر ابا وک زارش بن هرېپ اندن چ من یطارل وازونه وک	Men çendtâ pîthen bîşter ez to pâré kerdem/ To henûz evvel-é râhî
Sen sağ ben selamet	تتملس مبار ام وریخ مبار وک	To râ bé hêyr o mâ râ bé selâmet
Sen yoluna ben yoluma	شيوخ بار مېس کرده	Herkes bé râh-é hodeş
Senden bir şey olmaz	یوشن من یخې چوده وک	To hîç poĥî némîşevî
Senden hayır yok	رش) دسر من (ام هې) یروخ چوده وک ز (پو سان)	Ez to hîç hêyrî bé nâ némîrésed (şer merésân)
Senden iyi olmasın	امش مزادزا هې من	Ne bé endâzé şomâ
Ses seda yok	/تسین وازایریخ چوده یوادص من یرس من	Hîç heberî ez û ~~nâ~~ Ne serî ne şédâyî
Sizi tanıştırayım	چنک ینرعم مې مبار امش	Şomâ râ béhem mo 'erréfi konem
Sihhatler/saatler olsun	(ملم) ح ز ادع) با شد علف بت	'Âfiyet bâşed (be' ez hemmâm)
Sıkma / üzme tatlı canını	وخ نیغ ت حاران /وشن	Nârâhet ~~ne~~ şoşsé neĥor
Siz nasılsınız?	شما؟ احوال	Eĥvâl-é şomâ
Size döneceğim	مې دد یم ریخ ناک به	Béhétân heber mîdehîm
Sizi tenzih ederim	شما بال ندست بت	Belâ nésbet-é şomâ
Size layık değil ama	درادزار امش لابق	Ķâbél-é şomârâ nedâred

Sizin de buyurduğunuz gibi	دېږکن ایدمه امش هکړوږنومه	Hemân or ké šomâ hem beyân kerdîd
Sizlere ömür	امش هېت سا هدادار شرمع	'Omreş râ dâdé est bé šomâ
Sol yap	چپ بده	Bédé çep
Sona kalan dona kalır	دندام یم کمال یې مښوهم رخ آفرن یهد یم تسد زاینک دیر یم تسد زایس دیر پرد لږ	Nefer-é âher hemîşé sereş lî kolâh mîmâned/ Dîbérésî ez destet mîpered/ Dîr konî ez dest mîdehî
Söz veriyorum	دهم می لقو	Ḳol mîdehem
Sözüm meclisten dışarı/ Sözüm yabana	/تسین امش اې جړوږنم جمع/ شما ند سبت بال	Menzûrem bâ šomâ nîst/ Belâ nésbet-é šomâ/ cem'
Şahtı şahbaz oldu	دش هښسار آ زین هښس هېدوبالگ	Gol bûd bé sebzé nîz ârâsté şod
Şakası yok	/ستین ردبر یخ شو تسین یزاب یخوش	Şûhî berdâr ۱ Şûhî bâzî nîst
Şansınız bol olsun	دش اب قفمو	Moveffek bâşîd
Şart olsun	مې ند یم طشر	Şerî mîbendem
Şeytan diyor ki	نېگو یم نطایش	Şéyân mîgûyed
Şeytan kulağına kurşun	کړ شه بطن گوښ	Gûş-é şeyân ker
Şefa niyetine	افش تو ښه	Bé niyyet-é şefâ
Şifalar olsun	باشد عفیت	Âfiyet bâşed
Şu feleğin işine bak	نېبېار اړند راک	Kâr-é donyâ râ bébîn
Şuna bak	ه اگزار نښا	În râ négâh
Şükür Allah'a	شه کړ ار خدا	Ḥodâ râ şokr
Şükürler olsun	ر شک هېښم راهو	Hézâr mertebé şokr
Tabiri caizse	یې رابع هې	Bé 'ébâretî

Tahtaya vur/ Tahtaya vur, dilini ısır, poponu kaşı	زیبازان تاز / ن زب	Zebânet râ gâz bégîr
Takdiri ilahi	است بده خدا خواست	Hâst-é Hodâ bûdé est
Tak sepeti koluna herkes kendi yoluna	وربینک عم جار تا تزوک مساک	Kâsé kûzéet râ cem ‘ kon boro
Tam isabet/ Tam üstüne bastın (ayağını kaldır)	تسد یدز شور یشاذگ /لاخو	Zedî tû hâl/ Dest gozâştî
Tamam mı?	هش با؟	Bâsé?
Tanıştığımıza memnun oldum	مدش تقوشوخ نوئیشازا	Ez âşnâyîtûn hoşvektşodem
Tanrı vergisi	خدادادی	Hodâdâdî
Tanrı yardımcınız olsun	دنکن انکم خدا	Hodâ komekêtân koned
Tarih tekerrürden ibarettir	دوش یم رارکندر لود خران	Târîh dobâré tékrâr mîşved
Tasası sana mı düştü?	/است ده من دوه باش یلوضف /یدش پر دوزای ت؟ ساخو رظن دوزای	Fozûlîeş bé to neyâmedéest/ Kî ez to porsîd?/ Kî ez to nezer hâst?
Taş çatlasa	شونقون	Fok-é fokêş
Tatlı rüyalar	بیدینی خوب خوابای	Habây-é hûb bébînî
Tatlı yiyelim tatlı konuşalım	هون بشلگ میه گوبلگ	Gol bégûyîm gol bêşnevîm
Tebrik ederim	می گو یم کیرید	Tebrîk mîgûyem
Teesüf ederim	منس ّ انم	Motéesséfem
Teslim ol!	یال هدست	Desthâ bâlâ!
Teşbihte hata olmaz	ستین شق انم جای ل انم در	Der mēs āl cāy-é monākêşé nîst
Teşekkür ederim/ Teşekkürler	مرک ّ ش نم نونم	Motêşekkérem/ Memnûn

Teveccühünüz/	حیراد فطل	Loîf dârîd
Teveccüh gösteriyorsunuz		
Topla gel	ایں لم فرن بهم اب	Bâ hemîn fermân biyâ
Tövbe	هبدو	Tobé
Tövbe de!	اینک هبدو	Tobé kon!
Tövbe Yarabbi!	اینمک یم هبدو ایادخ	Ĥodâyâ tobé mîkonem!
Tövbeler olsun/	/دیگر چه کر هبدو	Tobé kerdem dîger/
Tövbe tövbe	.../اگر به شد کند پاید مقلم/دستم اینمک بدل طغ من	Destem/ ķelem-é pâyem béşkened eger.../ Men ge! bokonem!
Tutmayın beni	دینک هبدو	Vélem konîd
Tuttuğun altın olsun	دب شو طال ین بز کاخ دب تس دیاله	Ėlahî dest bé ĥâk bézenî ĵelâ béşevêd
Tüh be!	اه !	Eh!
Ucunda ölüm yok ya	هک دسر یمن رخ آ هدی گدنز	Zéndégî bé âĥernémîrêsed ké
Ufak at da civcivler yesin	دنبب شهی هم دنبب هک	Kem bébend hemîşê bébend
Uğurlar ola	تتم سال دبرفس	Sefer bé selâmet
Uğurlu kademli olsun	دش اب رخ مش دق	Ķedemeş ĥéyr bâşed
Umrunda değil	تسین همه می برال صرا	Eşlen berâyem mohém nîst
Uyku nedir bilmeden	درادن باوخ	Ĥâb nedâred
Uzun sözün kısası	هکال نه مخ هکال یک	Yék kelâm ĥetm-é kelâm
Üç günlük ömür	ایزد زورود	Do rûz-é donyâ
Üslubu beyan aynıyla insandır	تسا هئغه و ان لیز ریز ن اسنا تبصخش	Şeşşiyet-é énsân zîr-é zebân-é û nehofté est
Üstü kalsın	(لوی) دنماباش بائی	Bâķîeş bémâned (pûl)
Üstüne vazife değil	ستین اش هئطو	Vezîfîeş nîst

Üstüne yok	درادن تس دور	Rûdest nedâred
Üzerinize afiyet	ن جو از ردو	Dû ez cûn
Üzgünüm	منس ائم	Motéesséfem
Valla!/ Vallahi!	والا اخذ ما	Vâllâ!/ Bé Hodâ
Vallahi billahi!	والا... ب... ال...	Vâll... béllâ...
Var ol	مکس مکس میمر	Mérsî ké hestî
Vatan sana canım feda	منه را به منطو	Vejenem pâré tenem
Vay anasını!/ Vay canına!	ایس ای زیچ ب ج ع؟ هش یم هگ!	E! Megé mîşe? ‘eceb çîzî est!
Vay bize!	اما به روای	Vây ber mâ!
Vay vay vay!	لوا	Vâ!
Velhasıl/ Velhasılı kelim	حکال ل ص حا	Hâşél-é kelâm
Ver elini...	م... / م... و شاپ ... م... بن زب	Pâşo bérevîm.../ Bézen bérîm...
Vereceğim bir hesabım yok	کاخ هب شق... م... تس ا کا به کالط است	Țelâ ké pâk est çe nîbé hâk est
Verilmiş sadakamız varmış	تس ا هرک م... ح ر ادخ	Hodâ rehîm kerdé est
Ya Allah!	(مدد) یا اعلی	Ya Elî (meded)
Ya Rabbi!	ای خدا یا ای ائدروپ	Hodâyâ!/ Perverdegârâ!
Yağ bal olsun	یا شد جاذتدوش تن هب دب شوتش گو	Nûş-é cânet bâşed/ Gûşt béşevéd bé tenet
Yahu!	بابا	Bâbâ!

Yaka bir tarafta paça bir
tarafta

است؟ وضعی و سر چه این İn çé ser o vezî est?

Yakışık olmaz	هردان تیوخ / است شتیز	Hûbiyet nedâred/ Zêşt est
Yakışır	دی آیم ماش هب / تسامش ههزارب	Bé şomâ mîâyed/ Berâzendé şomâst
Yalan söylüyorsam ne olayım	ههوکب غورد رگادوشب ...	... béşevêd eger dorûğ béğûyem
Yallah!	ورب ههوه / ههبل ان ورهب / تتملس	Yâllâ bé selâmet/ Hêrrî, boro bîrûn
Yandı gülüm keten helva	تتر ههده ت خهدهب	Bedbeht şodem reft
Yangın var	آتش	Âteş!
Yanından bile geçmemiş/ Aralarında dağlar kadar fark var/ Aralarında karlı dağlar var	کجا آن کجا، این	În kocâ, ân kocâ
Yani	بعنی	Ye' nî
Yapma!	هنگو	Negû!
Yaradana kurban olayım	تتولخن لرق ایادخ	Hodâyâ qorbân-ê hêlketet
Yaradana sığınıp	داخ امید هب	Bé omîd-ê Hūdâ
Yarasın	تن ههدهب شوتش گو	Gûşt béşevêd bé tenet
Yardan mı serden mi?	آن یا این یا	Yâ îñ yâ ân
Yardımcı olabilir miyim?	ههزکن انکهک هزاویم یدوج چ	Çécûrî mîtevânem komekêtân konem?
Yarım ağızla	تفگ لیم یب با	Bâ bî méylî goft
Yarına Allah kerim	است ههزکر خدا لفر نا	Tâ ferdâ Hūdâ kerîm est
Yarından tezi yok	ریتوز هه ره	Herçé zûdter
Ya sabır	دهه ربص خدا ای	Éy Hūdâ şebr bédé

Yaşa!/ Yaşa var ol!/ Yaşasın!	ایلاوئا! ایگرم دمت یداب هخز	Éyvel!/ Demét germ!/ Zéndé bâd!
Yaşı ne başı ne?	تسا دارل وازونه	Henûz evvel-é râh est
Yazık be!/ Yazık!	ایدیف	Héyf! Héyf şod
Yazık oldu	شد دیف	
Yazıklar olsun	مخدو یا بر / نت یارب من یم	Motéesséfem berâyet/ berâyé hodem
Yedi ceddine lanet	لعت آبات جد بر	Ber ceddé âbâdet le'net
Yediğin içtiğin senin olsun gezdiğin gördüğün yerleri anlat	نک فوئد مررگید! خب	Hob! Dîger te'rîf kon
Yemin billâh	مقس خدا هب	Bé Hôdâ kesem
Yemin ederim	مروخ یم مسق	Kesem mîhorem
Yemin et	لروخ م مسق اخذ هب وگب	Kesem bohor/ Bégû bé Hôdâ
Yenilir yutulur değil	است سذگ ینی ...	... sengînî est
Yerin kulağı var	درادش وگم شوم درادش وم راوئد	Dîvâr mûş dâred mûş hem gûş dâred
Yeter artık	دیگر است بس	Bes est dîger
Yeter de artar bile	تسه مه دلفز ،تسا یناک	Kâfî est, ziyâd hem hest
Yetişin!	ایس بر مددا هب	Bé dâdem bérésîd!
Yıkıl karşımdan	رانکوربم هزاهم شچ یولج زا	Ez céloy-é çêşmhâyem boro kênâr
Yine bekleriz/ Yine buyrun	دیروایب فیرش / اییدی م زب م عرظنم	Montezérîm, bâz hem biyâyîd/ teşrîf biyâverîd

Zararı yok	نەدەش/دەش چىە	Hîçî neşod/ nîst
Zehir zıkkım olsun	بەداشەد حەوات شود کوفتە	Ĥerâmet bâşed/ Kûftet şeved
Zıkkımın kökü	رەلمەز	Zehr-é mâr
Zıkkımın kökünü ye/	نەدەمەن گەش	Goşné bémân/
Ziftin pekini ye	روختەتەفوک	Kûft boḥor

Tablo 44’da 1.037 adet Türkçe-Farsça eşdeğer kalıp söz tespit edilmiştir. Atasözleri ve deyimlerde olduğu gibi tespit edilen kalıp sözlerde de görülen eşdeğerlik sadece anlamda değil, aynı zamanda kullanılan bağlamda da göze çarpmaktadır. Böylelikle ispat edilen ifadeler, öğrencilerde farkındalık olşturduklarından dolayı öğretmenler için öğretimi, öğrenciler için de öğrenimi kolaylaştırmaktadırlar.

BÖLÜM VI

ANA DİLİ FARŞA OLANLARA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ORTAK DİL UNSURLARINDAN YARARLANMAK İÇİN ETKİNLİKLER

Öğretimin ortaya çıkması için öncelikle öğrenci, sonra öğretmen ve ardından ders malzemeleri, yaklaşım, yöntem ve tekniklerin bulunması gerekmektedir. Yani öğrenme ihtiyacı duyan öğrenci ve bu ihtiyacı karşılayabilen öğretmen, öğretimin en önemli unsurlarıdır. Bu konu yabancı dil öğretimi için de geçerlidir. İnsanlar çeşitli ihtiyaçlar (eğitim, iş, seyahat vs.) ile yabancı dil öğrenme ihtiyacı duymaktadır. Dolayısıyla okutman olarak derse giren kişi öncelikle hedef kitlenin ihtiyacını öğrenmeli, sonra ihtiyaçların giderilmesine yönelik öğretim planı hazırlamalıdır. Zira öğrencilerin ihtiyaçları farklıdır ve sabit bir öğretim yöntemi bütün ihtiyaçların giderilmesi için uygun olmayabilir. Öğretmenin dikkat etmesi gereken başka bir husus da öğrencinin dil seviyesidir. Bu konunun önemi kültür aktarıcısı olan kalıplaşmış ifadelerin öğretimi için de geçerlidir. Çeçen (2007, aktaran: Akpınar ve Açık, 2010, s.66) atasözlerinin öğretilmesi için dört basamak belirlemektedir. Belirlenen basamaklar özetle aşağıdaki gibidir.

- Birinci Basamak: Bu basamakta görünüşteki anlamıyla bir mesaj taşıyan, göndergelerin açık olarak ifade edildiği atasözleri yer almaktadır. Bu atasözlerinin yalnızca yüzey yapısı vardır. Söylenenin dışında bir anlam aramaya gerek yoktur:

“Bin dost az, bir düşman çok. İyilik eden iyilik bulur. Kusursuz dost arayan dostsuz kalır... vb.”

- İkinci basamak: Bu basamakta gösterge olarak belli bir anlamı ve mesajı olmakla birlikte açık olarak ifade edilmeyen mesajların da bulunduğu atasözlerine yer verilmektedir. Atasözlerinin hem yüzey hem de derin yapısı vardır: “Sakla samanı gelir zamanı. Lafla peynir gemisi yürümez. Ne ekersen onu biçersin... vb.”
- Üçüncü Basamak: Bu basamakta benzetme gibi söz sanatlarıyla yapılmış, somut ve mecaz ifadeler taşıyan, derin yapıdaki atasözleri yer almaktadır: “Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur. Söz gümüşse sükût altındır. Rüzgâr eken fırtına biçer... vb.”
- Dördüncü Basamak: Bu basamakta ise Türk toplumuna has değerleri ve kültür unsurlarını barındıran anlayışların, kavram ve ifadelerin bulunduğu atasözlerine yer verilmektedir. Bu atasözleri, derin yapının kültürel unsurlar ve değerler şeklinde ortaya çıktığı sözlerdir: “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır. Kanaat gibi devlet olmaz. Misafir on kismetle gelir; birini yer dokuzunu bırakır... vb.”

Akpınar ve Açık (2010, s.6) ise Çeçen’in belirlediği basamaklara göre deyimler için üç basamaklı anlamsal sınıflandırma sunmaktadırlar.

- Birinci Basamak: Bu basamakta görünüşteki anlamıyla bir mesaj taşıyan, göndergelerin açık olarak ifade edildiği deyimler yer almaktadır ve bu deyimler A1, A2 kur basamaklarında rahatlıkla kullanılabilir: “bir bu eksikti, bundan böyle, canı isterse... vb.”
- İkinci Basamak: Bu basamakta gösterge olarak belli bir anlamı olmakla birlikte asıl anlamını açık olarak ifade etmeyen mecazlı deyimler; çağrışıma, benzetmeye dayalı bir ilişkiyle kavramları, olay ve olguları ifade eden soyut anlamlı deyimler yer almaktadır. Bu deyimler A2, B1, B2 kur basamaklarında kullanılabilir: “tereyağından kıl çeker gibi, yangına körükle gitmek, diken üstünde oturmak... vb.”

- Üçüncü Basamak: Bu basamakta ise Türk toplumuna has değerleri ve kültür unsurlarını barındıran anlayışların, kavram ve ifadelerin bulunduğu deyimler yer almaktadır. Bu deyimler, dilini, öğrendiği toplumun kültürünü iyice tanıyan birinin anlayabileceği ve kullanabileceği kavramların geçtiği deyimlerdir. Bunlar C1, C2 kur basamaklarında, daha önce öğretilen deyimlere ilâve olarak kullanılabilir: “cinleri başına çıkmak, başına devlet kuşu konmak, iyi sıhhatte olsunlar... vb.”

Bu bağlamda öğretmenin ders programı, ders malzemesi ve etkinlik planlarken hedef kitlenin; yaşına, ihtiyacına ve dil seviyesine dikkat etmesi gerekmektedir. Üstelik, öğretmenlerin etkinlikler ve sınıf içi uygulamaları ihmal etmemeleri gerektiğini belirtmemizde fayda var. Çünkü ancak etkinlikler vasıtası ile öğrencilerin konuyu doğru öğrenip öğrenmediğini anlayabilirler. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Fars dilli öğrenciler hedef kitle olarak belirlendiği için bu bölümde söz konusu hedef kitleye ortak dil unsurlarının öğretimi için etkinlikler sunulmaktadır.

Boylu ve Başar (2018, s.50) ‘Yabancı Dil Öğretiminin Kültürel Boyutu: Türkçe Kalıp Sözlerin Farslara Öğretimi’ adlı çalışmalarında kalıp sözlerin Farslara öğretimi için birkaç öneride bulunmaktadır. Sunulan önerilerin birkaçı aşağıdaki gibidir.

- Dil öğretiminde ortak kültürden muhakkak yararlanmalı ve ortak kültürün dilsel ürünleri olan kalıp sözler mutlaka belirlenerek dil öğretimsürecinde kullanılmalıdır.
- Kalıp sözler kesinlike bağlam ile birlikte öğretilmelidir. Bu nedenle öğretilecek kalıp sözleri içeren metinlerin veya diğer materyallerin iyi seçilmiş olması gerekmektedir.
- Kalıp sözlerin öğretiminde, öğrencilerin dil seviyeleri göz ardı edilmemeli ve öğretilecek kalıp sözler öğrencinin dil düzeyine uygun olmalı.
- Sınıf içerisinde sözlü anlatım veya metinler aracılığı ile öğretilmesi mümkün olmayan kalıp sözler, kısa filimler veya videolar aracılığı ile öğretilbilir.
- Araç dilde karşılığı bulunmayan kalıp sözler için açıklamalı ders notları ve özel çalışma kâğıtları hazırlanabilir.

- Hedef kitle tarafından işlevi dışında veya hatalı olarak kullanılan kalıp sözler anında düzeltilmeli ve doğru kullanım ile örneklendirilmelidir.

Temizyürek ve Shirazi (2018, s.350) ise hazırladıkları bir çalışmada Fars dillilere atasözleri ve deyimlerin öğretimi için önerilerde bulunmaktadır. Zikredilen çalışmada geçen önerilerin birkaçı şöyledir:

- Derste öğrencilerin seviyesine uygun olan atasözleri ve deyimler öğretilir.
- Basit ve kolay olan atasözleri ve deyimlerden başlayarak daha sonra zor olanların öğretimine geçilebilir.
- Temel düzeyde daha çok Türkçe ile Farsça arasında ortak olan atasözleri ve deyimleri öğretip orta ve ileri düzeylerde farklı ve zor olanların öğretimine geçilebilir.
- Yaygın ve güncel, günlük hayatta sıklıkla kullanılan ve sık duyulan atasözleri ve deyimler öğretilir.
- Atasözleri ve deyimleri öğretmek için sadece ders kitabına bağlı kalmayıp yaratıcı olmayı tercih edip medya, televizyon, internet gibi çeşitli görsel ve işitsel araç ve gereçlerden yararlanılabilir.
- Ortak atasözü ve deyimlere dikkat çekilerek hedef kitlenin motivasyonu artırılabilir.

Yukarıdaki bilgilere dayanarak aşağıda, Fars dillilere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarından (atasözleri, deyimler ve kalıp sözler) yararlanmak için öğrencilerin dil düzeylerine uygun olan etkinlikler belirlenmektedir.

6.1. Temel Düzey

Temel seviyede öğrencilerin dil seviyesi düşük olduğu için daha çok kalıp sözler üzerinde durmak daha mantıklı olacaktır. A2 seviyesinin sonlarına doğru ise yavaş yavaş kısa, basit ve ortak atasözleri ve deyimlere geçilebilir. Bu düzeyde zikredilen ortak dil unsurlarının öğretimi için aşağıdaki etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar yapılabilir.

6.1.1. Karşılıklı Konuşma

Beceri: Okuma ve Konuşma

Kalıp sözlerin öğretimi için diyaloglardan yararlanılabilir. Derste, diyaloglar okutulduktan sonra o diyalogtaki kişi sayısına göre öğrenci seçilip onlardan diyalogu tekrar okumaları istenir. Diyaloglar birkaç kez tekrarlandıktan sonra öğrencilerden metne bakmadan diyalogları kendi aralarında söylemeleri istenir. Bu şekilde öğrenci günlük hayatta sıkça kullanılan kalıp sözlerin anlamı ve kullanımını öğrenecektir.

Örnek:

Ayşe: Merhaba!

Ahmet: Merhaba!

Ayşe: Benim adım Ayşe. Sizin adınız ne?

Ahmet: Benim adım Ahmet.

Ayşe: Tanıştığımıza memnun oldum.

Ahmet: Ben de memnun oldum.

Ayşe: Nailsınız?

Ahmet: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?

Ayşe: Teşekkür ederim. Ben de iyiyim.

6.1.2. Eşleştirme

Beceri: Görsel Okuma

Birkaç resim ve resimleri açıklayan kalıplaşmış ifadeler hazırlanıp öğrencilere eşleştirme veya çoktan seçmeli test alıştırılmaları yaptırılabilir. Sadece resimleri verip öğrencilerden her resme uygun bir kalıp ifade yazmaları da istenilebilir.

Örnek:

✓ Eşleştirelim.

Şekil 1. Eşleştirme

Geçmiş olsun	Afiyet olsun	Çok yaşa	Sıhhatler olsun
	Memnun oldum	Allah rahmet eylesin	Allah mesut etsin

✓ Aşağıdaki resimler için uygun kalıp sözü seçiniz.

Şekil 2. Çoktan seçmeli test 1

A) Görüşmek üzere

B) Tatlı rüyalar

C) Geçmiş olsun

D) Teşekkür ederim

Şekil 3. Çoktan seçmeli test 2

- A) Allah mesut etsin
B) İyi eğlenceler
C) Allah analı babalı büyütsün
D) Allah rahmet eylesin

6.1.3. Boşluk doldurma

Beceri: Dinleme ve Yazma

Ders konusu ile ilgili olan ve öğretilen kalıp ifadeleri içeren bir şarkı bulunup şarkının sözlerinde kalıp ifadelerin bulunduğu yerlerde boşluk bırakılarak öğrencilere verilir ve onlardan şarkıyı dinlerken boşlukları doldurmaları istenir. Bu etkinlikte duruma göre şarkı iki veya üç kere dinletilebilir.

Örnek:

1. Barış Manço'nun "nane limon kabuğu" şarkısında; "Bir çiçekle bahar olmaz", "çok yaşa", "sen de gör", "evdeki hesap çarşıya uymamak", "iğneyi kendine batır, çuvaldızı başkasına" gibi ortak ifadeler bulunmaktadır.
2. Tarkan'ın "dilli düdük" şarkısında ise; "Söz gümüşse sükût altındır.", "Rüzgâr eken fırtına biçer", "Kendi düşen ağlamaz", "pireyi deve yapmak", "ateşe körükle gitmek", "haddini bilmek", "iki kere iki dört" gibi kalıplaşmış sözler geçmektedir.

Öğretmen şarkı sözlerinde birkaç ifadenin yerine boşluk bırakıp sözleri öğrencilere dağıtır. Sonra şarkıyı dinletip öğrencilerden boşlukları doldurmalarını ister.

Not: Bu etkinlik bütün seviyelerde yapılabilir. Öğretmen şarkıda geçen kalıplaşmış ifadelere göre hangi seviyede kullanacağına dair karar verecektir.

6.1.4. Karikatür

Beceri: Görsel Okuma ve Yazma

Bu etkinlikte karikatür hazırlayıp öğrencilerden karikatür metni istenir veya karikatürün metnindeki kalıp ifadeler silinir ve öğrencilerden boşluktaki kalıp ifadeyi tahmin etmeleri istenir.

Örnek:

✓ Aşağıdaki karikatürleri tamamlayınız.

Şekil 4. Karikatür

6.1.5. Resim Çizme

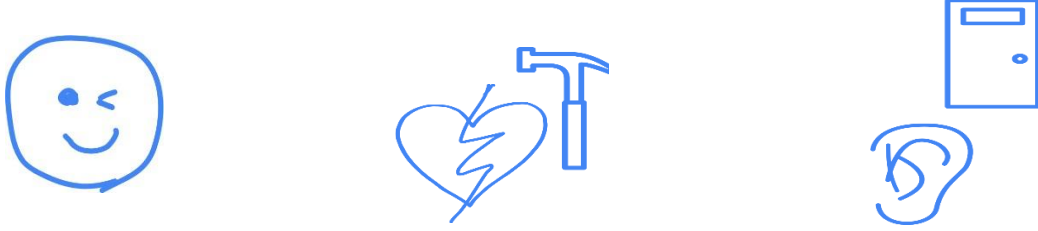
Beceri: Görsel Sunu ve Görsel Okuma

Sınıftan birkaç öğrenci seçilir ve her birine bir kalıp ifade verilir. Öğrenciler de kalıp ifadeyi diğerlerine söylemeden tahtaya gelip resim çizerler ve çizdikleri resim ile kalıp ifadeyi göstermeye çalışırlar. Diğer öğrenciler de resme bakarak kalıp ifadeyi tahmin etmeye çalışırlar.

Not: Bazı öğrenciler resim çizmeyi bilmeyebilir. Bunun için “Auto Drow” programından yararlanılabilir. Bu program ile herkes rahatlıkla resim çizebilir.

Örnek:

Zikredilen program ile “göz kırmak”, “kalp kırmak”, “kapı dinlemek” deyimleri için aşağıdaki resimler çizilebilir.

Şekil 5. Resim çizme

6.1.6. Adam Asmaca

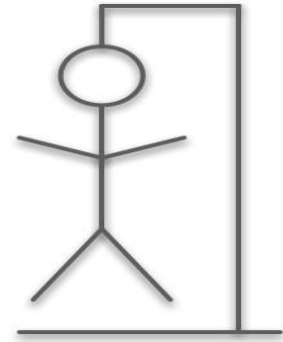
Beceri: Konuşma ve Yazma

Öğrencilerin bulması istenen kalıp ifadenin harf sayısı kadar çizgi çekilir. Öğrenciler kalıp ifadenin harflerini tahmin etmeye çalışırlar. Doğru söyledikleri harfler yeri olan çizginin üstüne ve yanlış söyledikleri harfler çizginin altına yazılır. Ayrıca yanlış söyledikleri her harf için asılacak adamın bir parçası çizilir. Kalıp ifadeyi bilen kişi yeni bir kalıp ifade sormak için tahtaya kalkar.

Not: Temel seviyede ipucu olması için kalıp ifadenin birkaç harfi verilebilir.

Örnek:

— — ğ — l

Şekil 6. Adam asmaca

6.1.7. Sözcük Avı

Beceri: Okuma

Bulmaca ve bulmacadaki kalıp ifadelerin tanımı bütün öğrencilere verilir. Öğrenciler tanımları okuyup kalıp ifadeyi bulmacada bulmaya çalışırlar.

Örnek:

O	D	R	F	N	A	S	I	L	S	I	N	G	Ç
H	P	Ş	İ	B	F	J	V	Ş	T	B	D	Ö	O
A	U	B	K	O	E	Ü	S	O	Y	D	I	R	K
Y	A	Z	M	Ş	R	O	F	A	N	P	R	Ü	Y
H	E	T	L	V	İ	R	Z	H	M	E	T	Ş	Ş
A	R	İ	C	A	E	D	E	R	İ	M	Z	Ü	A
Y	R	E	L	R	Ü	K	K	E	Ş	E	T	R	Y
Ü	Ğ	X	O	G	Ü	L	E	G	Ü	L	E	Ü	Ş
P	E	Y	N	T	T	O	R	Ç	İ	O	E	Z	I

Şekil 7. Sözcük avı

✓ Aşağıda tanımı verilen kalıp sözleri yukarıdaki bulmacada bulunuz.

1. Hâl hatır sormak için ne söylüyoruz?
2. Bir kişi hapşırıdıktan sonra ona ne söylüyoruz?
3. Vedalaşırken karşıdaki kişiye ne söylüyoruz?
4. “Teşekkür ederim” ifadesinin cevabı nedir?
5. Birini övmek veya takdir etmek için ne söylüyoruz?
6. Birine teşekkür etmek için ne söylüyoruz?
7. “Zahmet olmazsa” demek için ne söylüyoruz?
8. “Önemi yok, sıkma canını” demek için ne söylüyoruz?

9. Görüşmek üzere.

10. “Baş üstüne, elbette” ifadesinin eş anlamlısı nedir?

6.1.8. Sıralama

Beceri: Okuma

Öğretmen birkaç kalıp ifade belirler ve belirlediği kalıp ifadelerdeki kelimeleri karışık bir şekilde tahtaya yazar. Sonra öğrencilerden kalıp ifadeleri bulmalarını ister.

Örnek:

✓ Sıralayalım.

1. rahmet / eylesin / Allah

2. babalı / büyüsün / analı

3. olsun / açık / yolunuz

4. günün / kutlu / doğum / olsun

5. bal / olsun / şeker / afiyet

6.1.9. Tebrik Kartı

Beceri: Yazma

Öğrencilerden öğrendikleri kalıp ifadeler ile bir tebrik kartı metni yazmaları istenir. Bu ödev olarak da verilebilir. Ödev için tebrik kartı hazırlamaları istenilebilir.

Örnek:

✓ Aşağıdaki tebrik kartında arkadaşınızın doğum gününü kutlayınız.

Şekil 8. Tebrik kartı

6.1.10. Ne zaman?

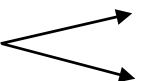
Beceri: Yazma

Bu etkinlikte kalıp ifadelerin ne zaman veya hangi durumlarda kullanıldığı öğrencilere sorulur. Öğrencilerin bunu yapmaları için onlara birkaç ipucu ve örnek verilebilir.

Örnek:

✓ Aşağıdaki ifadeleri hangi durumda kullanıyoruz?

Tebrik ederim

Geçmiş olsun	

Şekil 9. Ne zaman?

6.1.11. Cevap Bul

Beceri: Okuma ve yazma

Bu etkinlik iki şekilde yapılabilir:

- A. Kalıp ifadeler ve onların tanımı verilir. Öğrencilerden her tanım için uygun kalıp ifadeyi bulmaları istenir.

Örnek:

✓ Eşleştirelim.

a) Biri yemek yerken ona ne söylüyoruz?	Sıhhatler olsun
b) Biri bize yardım ettikten sonra ona ne söylüyoruz?	Afiyet olsun
c) Birisiyle yeni tanıştıktan sonra ona ne söylüyoruz?	Başarılar dilerim
d) Biri banyodan çıktıktan sonra ona ne söylüyoruz?	Memnun oldum
e) Biri sınava girmeden önce ona ne söylüyoruz?	Teşekkür ederim

- B. Kalıp ifadeler verilir ve onların cevabında söylenen kalıp ifadeler istenir. Bunun tersi de uygulanabilir.

Örnek:

✓ Boşlukları dolduralım.

Çok yaşa	Hakkını helal et		Teşekkür ederim	
Sen de gör		Ne zahmeti		Aleykümselâm

Şekil 10. Boşluk doldurma

6.1.12. Resim Okuma

Beceri: Görsel Okuma

Öğrencilere birkaç resim verilir ve onlardan her resim için bir kalıplaşmış ifade belirlemeleri istenir.

Örnek:

- ✓ Her resme bir ifade yazın.

Şekil 11. Resim okuma

6.2. Orta Düzey

Orta düzeyde öğrencilerin dil seviyeleri temel düzeye göre daha gelişmiş durumdadır. Dolayısıyla bu düzeyde rahatlıkla atasözleri ve deyimlerin büyük bir kısmı öğretilebilir. Ancak, basit ve ortak olanlardan başlayıp zamanla diğer deyimler ve atasözlerine geçmenin hem öğretimi kolaylaştırdığını hem öğrencinin motivasyonunu artırdığını göz önünde

bulundurmalıyız. Temel seviye için belirlenen etkinlikler ve sınıf içi uygulamaların yanı sıra aşağıdaki etkinlikler de orta düzeyde uygulanabilir.

6.2.1. Reklam

Beceri: Dinleme, yazma ve konuşma

Metninde atasözü, deyim veya kalıp söz bulunan reklamlar, derste materyal olarak kullanılabilir. Sözü geçen materyalden üç şekilde faydalanılabilir.

A. Öğretmen reklamı izletir ve öğrencilerden reklamda geçen atasözü, deyim veya kalıp sözü yazmalarını ister.

Örnek: Etekleri zil çalmak – Kinder reklamı³

B. Öğretmen öğrencilere slogan örneği verip onlardan kalıplaşmış ifade kullanarak slogan yazmalarını ister.

Örnek: Kalite paha biçilmez.

C. Öğretmen bir ürün belirler. Öğrenciler belirlenen ürün için kalıplaşmış ifadeler kullanarak reklam hazırlarlar. Öğretmen, öğrencilere kolaylık sağlamak için kendisi bir örnek verebilir.

Örnek:

“Tereyağı” ürün olarak seçilir ve böyle bir reklam metni örneği verilir:

Mustafa: Günaydın!

Ayşe: Günaydın! Bugün kahvaltı için ne istersin?

Mustafa: Benim canım omlet çekti.

Ayşe: Tamam. Hemen hazırlayacağım.

Mustafa: Mmm... Ne güzel kokuyor bu yemek!

Ayşe: Çünkü Sütaş tereyağı ile yaptım.

³ https://m.youtube.com/watch?v=QHF8_cksjU8

Mustafa: Tadı da bambaşka. Harikası. Ellerine sağlık.

Ayşe: Afiyet bal şeker olsun canım.

6.2.2. Metin Okuma

Beceri: Okuma ve Yazma

Okuma becerisinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayan metinler; atasözü, deyim ve kalıp sözlerin öğretimi için de önemli rol oynamaktadırlar. Bunun için öğrencilerden okuma metnini okurken metinde geçen atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri bulmaları istenir. Böylelikle öğrenciler zikredilen dil unsurlarını bağlam içerisinde görerek onların anlamını ve hangi bağlamda kullanıldıklarını daha iyi anlarlar. Sonraki aşamada ise öğrencilerden metinde bulunan atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri cümle içerisinde kullanmaları istenir veya o kalıplaşmış ifadeler hakkında soru sorulur. Böylece öğrenciler öğrendiklerini, kendi kurduğu cümlelerde kullandıkları için onları unutmazlar.

Örnek:

Hafta Sonu Gezisi

Ali: Ben bu hafta sonu Hamsiköy'e gitmek istiyorum.

Muhammed: Abuk sabuk konuşma. Sen oraları bilmiyorsun ki!

Ali: Ya Muhammed ayıp ediyorsun! Ben orayı avucumun içi gibi biliyorum.

Muhammed: Atma Recep, din kardeşiyiz!

Ali: Tamam, tamam... Haklısın, oraları çok iyi bilmiyorum ama bakarız çaresine.

Muhammed: Neyse, o zaman iyi yolculuklar sana. Yolun açık olsun.

Ali: Eyvallah.

Hafta sonu...

Ali cumartesi sabah Hamsiköy'e gitmek üzere yola çıktı. Oraya varınca hemen bir lokanta bulup yemek yedi. Yemekten sonra köyü gezmek istedi ama hiçbir yeri tanımıyordu. Dolayısıyla garsonu çağırıp ona "ben bu köyü gezmeye geldim ama yolları bilmiyorum. Bana köyü karış karış bilen biri lazım. Bu konuda bana yardımcı olabilir misiniz?" dedi. Garson da "Vallahi bizim köyde Mustafa Bey diye biri var. Onu herkes tanıyor. Çünkü onun

her tarakta bezi var ve her zaman herkese yardımcı olur. Bence bizim köyü en iyi o biliyor. Ona gidersen kesinlikle sana yardımcı olur. Ancak onu bulmak biraz zor. Onu sora sora bulmalısın” diye cevap verdi.

Ali lokantadan çıkıp Mustafa Bey’i bulmaya gitti. Yolda bir köşede oturan yaşlıları görünce onlara gidip Mustafa Bey’i nasıl bulabileceğini sordu. Yaşlılardan biri “efendim yavrum. Mustafa benim. Hayırdır, bir şey mi oldu?” dedi. Ali çok mutlu oldu ve “Aaa... sizi gökte ararken yerde buldum!” dedi ve onu ne için aradığını söyledi. Misafirperverliği ile köyde meşhur olan Mustafa Bey de gülümseyerek “sen şimdi yoldan gelmişsin. Gel benim evime gidelim. Bu gece biraz dinlen, yorgunluğunu at. Yarın seni gezdiririm” dedi.

Sabah olunca köyü gezmeye gittiler. Ali köyü gezerken, Mustafa Bey’in hatırı sayılır bir insan olduğunu öğrendi. Akşam her yeri gezdikten sonra Mustafa Bey’den ayrılmadan önce onunla biraz konuştu.

Ali: Dünden beri herkesin sizi tanıdığını ve size saygı gösterdiğini görüyorum. Herkes bir şekilde sizi hoşnut etmeye çalışıyor. Nasıl bu kadar insanın gönlünü almışsınız?

Mustafa Bey: İyilik eden iyilik bulur yavrum. Ben herkese iyi davranmayı huy edindim. Her zaman insanlara yardımcı olurum. Herkesin sıkıntısını çözmeye çalışırım. O yüzden insanlar da bana iyi davranırlar.

Ali: Ben de her zaman insanlara iyilik yapmaya çalışırım. Ancak yaptığım iyiliklerin karşılığında bazı insanlardan iyi karşılık görmüyorum! Onlar sanki benden hiç iyilik görmemişler gibi davranıyorlar!

Mustafa Bey: Olsun... Sen iyilik yap denize at, balık bilmezse Hâlik bilir. Her zaman yaptığın iyilikler için karşılık bekleme. Allah iyilik yaptığını bilir zaten...

✓ Metne göre soruları cevaplayınız.

1. Ali neden Mustafa Bey’e “sizi gökte ararken yerde buldum” dedi?

.....
.....

2. Ali, Mustafa Bey'in hatırı sayılır bir insan olduğunu nereden anladı?

.....

.....

✓ Metne göre uygun cevabı bulunuz.

3. Metinde geçen “atma Recep, din kardeşiyiz” ifadesinin anlamı nedir.

A) Din kardeşi olduğumuz için birbirimize iyilik yapmalıyız.

B) Yalan söylüyorsun ve ben bunun farkındayım.

C) Din kardeşleri birbirlerine yalan söylemez.

D) Risk alma, kendine bir rehber bul.

4. Metne göre “karış karış bilmek” ifadesinin doğru anlamını bulunuz.

A) Bazı yerleri bilip bazı yerleri bilmemek.

B) Sadece gittiği yerleri bilmek.

C) Her yeri bilmek.

D) A ve B seçenekleri doğrudur.

✓ Metinde “iyilik” ile ilgili iki kalıplaşmış ifade bulunuz.

.....

.....

6.2.3. Boşluk Doldurma

Beceri: Okuma ve Yazma

İçinde boşluklar bulunan bir metin ve bir kalıplaşmış ifadeler tablosu öğrencilere verilir.

Onlardan metindeki boşluklar için tablodan uygun bir kalıplaşmış ifade bulmaları istenir.

Örnek:

✓ Metindeki boşlukları tablodaki kalıplaşmış ifadeler ile doldurunuz.

Canını yakmak	Can ciğer
Ağzını bıçak açmamak	
İyiliği dokunmak	Canı yanmak
Can havli ile	

Şekil 12. Kalıplaşmış ifadeler kutusu

Taş Atana Gül

Bir zamanlar ————— iki arkadaş çölde yolculuk yapıyorlardı. Yolun bir yerinde aralarında tartışma çıktı ve ağız dalaşının sonunda arkadaşlardan birisi diğerinin yüzüne tokat attı. Tokat yiyen arkadaşın —————, kalbi kırılmıştı ; ama o hiçbir şey demedi. O an —————, sadece eğilip kuma şunları yazdı:

“Bugün en iyi arkadaşım yüzüme tokat attı.”

Yürümeye devam ettiler. Suları bitmek üzereydi. Neyse ki sonunda bir vahaya ulaştılar. Doya doya su içtiler, mataralarını doldurdular. Sonra suda yıkanmaya karar verdiler. Tokat yemiş olan arkadaş suyun balçıklı kısmına takıldı. Git gide batıyordu. Ama arkadaşı ————— atılıp hemen onu kurtardı. Suda boğulmanın eşiğinden kurtulan arkadaş, biraz öteki bir kayanın yanına gitti ve kayanın üzerine şu yazıyı yazdı:

“Bugün en iyi arkadaşım hayatımı kurtardı.”

Diğeri sordu:

“Senin ————— sonra kumun üstüne yazmıştın. Şimdi ise bir kayanın üstüne yazıyorsun. Neden?”

Arkadaşı ona şöyle cevap verdi:

“Birisi bizi incittiğinde bunu kumun üstüne yazılmalıyız. Ta ki affedicilik rüzgârları onu kolayca silebilsin. Fakat birinin bize ————— onu kayanın üstüne nakşetmeliyiz ki ne öfke ne intikam rüzgârları onu oradan silebilsin.

6.2.4. Pandomim

Beceri: Beden Dili ile Anlatma

Sınıf iki gruba ayrılır ve her gruptan bir atasözü, deyim veya kalıp söz seçmeleri istenir. Her grup seçtiği ifadeyi karşı gruptaki bir öğrenciye söyler ve o öğrenci belli bir zaman içerisinde beden dili kullanarak ona söylenmiş ifadeyi kendi grubuna tahmin ettirmeye çalışır.

Örnek:

Aşağıda belirlenen linkte bir pandomim örneği gösterilmektedir.

<https://youtu.be/8Rv9oiqrJ2M>

6.2.5. Kelime Kutusu

Beceri: Konuşma

Birkaç kalıplaşmış ifade seçilir ve ifadelerde bulunan kelimeler ayrı ayrı kâğıtlara yazılır. Sonra her kalıplaşmış ifadeye ait kâğıtlar bir kutucuğa atılır. Sınıf üç gruba ayrılır. Her grup bir kutu seçer. Öğretmenin “aç” komutu ile her grup elindeki kutucuğu açıp ondaki kâğıtlarda bulunan kelimeler aracılığı ile kalıplaşmış ifadeyi bulmaya çalışır. Her grup bulduğu kalıplaşmış ifade ile kısa bir oyun metni hazırlar ve o oyunu sınıfa sergiler.

Örnek:

1. kutuda “bir”, “çiçek”, “ile”, “bahar”, “olmaz”;
2. kutuda “bugünkü”, “tavuk”, “yarınki”, “kazdan”, “iyidir” ;
3. kutuda ise “aşağı”, “tükürsen”, “sakal”, “yukarı”, “tükürsen”, “bıyık”

kelimelerini içeren kâğıtlar bulunmaktadır. Her grup bir kutu seçer, o kutudaki kâğıtlarda bulunan kelimeleri okur ve kalıplaşmış ifadeyi bulur. Sonra o kalıp ifade ile oyun metni hazırlayıp sınıfta oynarlar.

6.2.6. Kart

Beceri: Dinleme ve konuşma

Daha önce öğretilmiş kalıp ifadeler, anlamı ile bir karta yazılır. Sınıf iki gruba ayrılır. Gruplara eşit sayıda kart verilir. Her grup sırayla elindeki kartlardan birini seçip kartta

bulunan anlamı karşı gruba okur. Diğer gruptaki öğrenciler de kalıplaşmış ifadeyi tahmin etmeye çalışırlar. Grupların tahmin etmesi için belli bir zaman belirlenir. Sonunda daha çok doğru cevap bulan grup kazanır.

Örnek:

Aşağıda atasözü ve deyim için kart örneği gösterilmektedir.

Şekil 13. Kart

6.2.7. Tahtaya Yaz

Beceri: Yazma

Sınıf iki ya da üç gruba ayrılır. Her grup sırayla tahtaya gelir. Öğretmen bir kalıplaşmış ifade belirler. Gruptaki her öğrenciler belirlenen kalıplaşmış ifade ile bir cümle kurup cümleyi tahtaya yazar. Bu etkinlik için zaman belirlenebilir. Ancak değerlendirmede önemli olan şey kalıplaşmış ifadeyi doğru bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca öğrenciler imla ve noktalamaya dikkat etmelidir.

6.2.8. Hikâye

Beceri: Dinleme ve yazma

- Öğrencilerden bildikleri kalıplaşmış ifadeler ile hikâye yazmaları istenir.
- Öğrencilere bir hikâye okutup onlardan okudukları metnin ana fikrini bir kalıplaşmış ifade ile belirlemeleri istenir.

Örnek:

- ✓ Aşağıdaki hikayeyi okuyup ona uygun bir deyim yazınız.

Eskiden kalemkâr denilen kadınlar gelinin yüzüne saatlerce makyaj yaparlarmış. Gelinin kaşlarına, gözlerine özel kalemlerle şekil verirlermiş. Bu tür işler yapılırken düğün evinde de davetliler çalgı eşliğinde oyunlar oynarlarmış.

Ortalıkta oynamakta olan genç kızlardan birinin her nasılsa ayağı kaymış, bu arada makyaj yapan kadına çarparak yere düşmüş. Kadının elindeki sert uçlu kalem gelin hanımın gözüne batmış, zavallı kör olmuş.

Bu olay yüzünden makyajcı kadın da işinden olmuş. Bu kadını kimse çağırıp bir daha ona iş vermemiş⁴.

. _____ - Deyim:

6.2.9. Oyuna Katıl

Beceri: Okuma

“Kahoot” programında kalıplaşmış ifadeler hakkında sorular hazırlanır. Derste bütün öğrenciler kendi cep telefonundan oyuna katılır ve belirlenen zaman içerisinde akıllı tahtada gördükleri sorulara kendi telefonundan cevap verirler.

Örnek:

1. <https://create.kahoot.it/details/9988665d-977d-4982-93da-f45385879848>
2. <https://create.kahoot.it/details/dc9519e1-642e-462d-9da8-b42ca0f6202f>
3. <https://play.kahoot.it/#/?quizId=155810e4-613d-4153-b195-735b99fa518e>

⁴ <https://www.turkcede.org/yeni-ogrenenlere-turkce-ogretimi/deyim-hikayeleri-ve-aciklamalari/425-kas-yapayim-derken-goz-cikarmak.html>

6.2.10. Kulaktan Kulağa

Beceri: Dinleme

Bu etkinlikte öğretmen ilk sırada oturan öğrenciye, diğer öğrencilerin duymayacağı şekilde bir atasözü fısıldar. Zikredilen öğrenci de onu duyduğu şekliyle kendisinden sonra gelen öğrencinin kulağına fısıldar. Atasözü bu şekilde kulaktan kulağa sınıftaki bütün öğrenciler arasında dolaşır. En son öğrenci duyduğu şeyi yüksek sesle sınıfa söyler. Söylediği şey yanlış ise bütün öğrenciler duyduğu şeyi sınıfa söyler ve atasözünün hangi öğrenci tarafından yanlış aktarıldığı ortaya çıkar ve o öğrenci sıranın en sonuna geçer.

6.2.11. Mektup

Beceri: Yazma

Öğrencilerden bir mektup yazmaları istenir. Mektup gerçek ya da kurgusal kişilere, hatta bir mevsime, eski bir oyuncığa vb. yazılabilir. İsteyen öğrenciler de yazılan mektuplara yanıt verir.

Örnek:

Bu etkinlik için öğretmen mektup örneğini verebilir. Aşağıda bir çocuğun Allah’a yazdığı mektup, örnek olarak verilmektedir.

Sevgili Tanrı,

Bana bir kardeş verdiğin için teşekkür ederim. Ancak ben senden bir köpek istemiştim. Sanırım benimle arkadaşımın dualarını karıştırmışsın! Aslında ben üzülmedim. Çünkü arkadaşım ile değiş tokuş yapabiliriz. Ama annem “Değiş tokuş yapsan Allah üzülür.” dedi. Sen gerçekten üzülür müsün? Üzülme lütfen! Çünkü kardeşim beni çileden çıkarıyor. O dünyaya geldiğinde hüngür hüngür ağlıyordu. Şimdi de çok ağlıyor. Hiç susmuyor. Babam “O konuşmayı bilmediği için ağlıyor.” diyor. Bence onun çenesi düşük. O yüzden bir gün benden dayak yiyecek.

Allah’ım bana köpek vermek istemiyorsan onun yerine bana bir midilli verir misin? Ben daha önce senden hiçbir şey istememiştim. İstersen bak.

Bu arada, ben dışarı çıktığımda beni merak etme. Ben karşıya geçmek için iki tarafa da bakıyorum.

Sevgiler

Mert

6.2.12. Tamamlama

Beceri: Dinleme ve Yazma

Kalıplaşmış ifadenin bir bölümü (başı, ortası veya sonu) öğrencilere verilir. Öğretmen istenilen ifadenin açıklamasını okur. Öğrenciler de verilen kalıplaşmış ifadeyi duydukları açıklama ile tamamlarlar.

Örnek:

✓ Tamamlayalım.

- Kişinin harcaması gelirine göre olmalıdır. Harcaması gelirinden çok olan kişi sıkıntı çeker.

“..... göre uzat.”

- Gerektiğinden çok önce veya henüz ortada hiçbir şey yokken hazırlanmaya kalkışmak.

“..... görmeden sıvamak.”

6.2.13. Cümle Kur

Beceri: Konuşma

Öğretmen birkaç deyim seçer ve her birini bir kâğıda yazar. Her kâğıtta, yazılan deyim yanına birkaç kelime daha yazar. Sonra bütün kâğıtları bir kutuya koyar. Sınıf iki gruba ayrılır. Hoca gruptaki öğrencilerin sayısına göre onlara zaman belirler. Mesela her grupta altı kişi varsa her gruba da üç dakika zaman verir. Yani gruptaki her kişiye otuz saniye zaman verir. Öğretmen zaman belirledikten sonra bir grup ile oyuna başlar. Şöyle ki o gruptaki öğrenciler sırayla kutudan bir kâğıt alır ve kâğıtta yazılan deyim ve kelimeler ile bir cümle kurar. Hiçbir öğrenci belirlenen zamanı aşamaz. Eğer bir öğrenci belirlenen süre içerisinde verilen kelimeler ve deyim ile cümle kuramazsa öğretmen sonraki öğrenciye geçer. Birinci

grubun süresi bittiğinde öğretmen sonraki gruba geçer ve aynı şeyleri ikinci grupla tekrarlar. Oyunun sonunda kazanan grup belli olur.

Not: Öğrencilerin kurduğu cümleler anlamlı ve doğru olmalıdır.

6.3. İleri Düzey

İleri düzeyde öğrencilerin dil seviyesi yüksek olduğu için her türlü etkinlik ve uygulama yapılabilir. Bu düzeyde öğrenciler dolaylı ve mecazlı anlatımlar içeren karmaşık metinleri detayları ile anlayabilirler. Dolayısıyla her türlü kalıplaşmış ifade bu düzeyde öğretilir. Bahse konu düzeyde, yukarıda belirlenen etkinliklerin yanı sıra aşağıdaki etkinlikler de yapılabilir.

6.3.1. Rol Oynamak

Beceri: Dinleme ve Konuşma

Öğrencilere kısa bir video veya filmin bir parçası izletilir. Sonra onlardan izledikleri videonun ana fikrini bir kalıplaşmış ifade ile belirlemeleri istenir. Videolar sesli veya sessiz olabilir. Burada önemli olan öğrencinin ana fikri doğru kavraması ve onu kısa bir şekilde bir kalıplaşmış ifade ile söyleyebilmesidir. Ayrıca ana fikrin yanı sıra videonun bazı bölümleri kalıplaşmış söz, ifade ediyorsa öğretmen videoyu durdurup soru sorabilir veya tüm videoyu izlettikten sonra onlara “Videoyu izlerken hangi kalıp ifadeler aklınıza geldi?” diye sorabilir. Daha sonra öğrenciler izledikleri kısa videoyu örnek alarak grup hâlindeyken kendi aralarında bir kalıplaşmış ifade seçip onunla oyun hazırlar ve onu sınıfta oynarlar.

Not: Öğretmen kalıplaşmış ifadelerin öğretimi için uygun bir hazır video bulamıyorsa veya değişiklik yapmak istiyorsa kendisi video hazırlayabilir. Mesela “powtoon” uygulamasından yararlanarak yeni animasyon hazırlayabilir.

Örnek:

Bu etkinlik için dünyaca ünlü olan “Charlie Chaplin” oyunlarından yararlanılabilir. Burada söz konusu oyunlardan iki örnek gösterilmektedir.

1. <https://m.youtube.com/watch?v=79i84xYe1ZI&t=12s>

2. <https://m.youtube.com/watch?v=5zmsCRN1NNQ&t=197s>

6.3.2. Haber

Beceri: Yazma

Öğrencilerden ödev olarak haberleri takip edip onlarda geçen kalıplaşmış ifadelerle dikkat etmeleri ve ondan sonra öğrendikleri kalıplaşmış ifadeler ile bir haber metni yazmalarını istenir. Öğretmen derste haber metni örneği verebilir.

Örnek:

Aşağıda bir haber metni örneği gösterilmektedir.

Arızalı kamyonet kaynak yapılırken alev alev yandı.

Başkentte mobilya yüklü bir kamyonet arızasından dolayı kaynak yapıldığı sırada alev alarak yandı.

Altındağ'daki Ulubey Mahallesi'nde bulunan Hüseyin Kılıçaslan'a ait mobilya yüklü kamyonet, kaynak yapıldığı sırada alev aldı. Kısa sürede büyüyen alevler tüm kamyoneti sardı. Yangını gören çevredeki vatandaşlar, itfaiye ekiplerine haber verdi. Olay yerine gelen ekipler, anında müdahalede bulunarak yangını söndürdüler. İtfaiye erleri, yangın dolayısıyla kopan elektrik tellerinden uzak durmaları konusunda vatandaşlara uyarılarda bulundu. Ekipler, yangının söndürülmesinin ardından bir süre daha soğutma çalışmalarına devam etti. Çevredeki vatandaşlar da yanan kamyoneti meraklı gözlerle izledi.⁵

6.3.3. Bulmaca

Beceri: Okuma ve Yazma

Kalıplaşmış ifadeler ile bir bulmaca hazırlanır. Öğrenciler bulmacanın sorularına ve boş karelerin sayısına göre kalıplaşmış ifadeyi bulmaya çalışırlar.

Örnek:

⁵ <https://www.turkedebiyati.org/haber-yazisinin-ozellikleri>

-

Soldan Sağa

- ### Yukarıdan Aşağıya

- 288

6.3.4. Gözlem

Beceri: Dinleme ve Konuşma

Birkaç yer veya ortam (lokanta, metro, yurt vb.) belirlenir. Öğrencilerden istedikleri yeri veya ortamı seçip orada gözlem yapmaları ve gözlem sürecinde duydukları kalıplaşmış ifadeleri yazmaları istenir. Onların gözlem yapmaları için bir süre belirlenir (mesela, bir hafta veya on gün). Gözlem süreci bittiğinde, herkes hangi ifadeleri duyduğunu, onların açıklamasını ve onları hangi durumda duyduğunu sınıfta açıklar.

6.3.5. Sıcak Sandalye

Beceri: Konuşma

Bir öğrenci hocanın sandalyesine geçer. Diğer öğrenciler sırayla ona soru sorar. Hocanın sandalyesine oturan öğrenci, en az bir kalıplaşmış ifade kullanarak sorulan sorulara cevap vermelidir. Soru soranlar mantıklı sorular sormaları şartı ile istediği konuda soru sorabilirler. Hocanın sandalyesinde olan öğrenci de soruların cevabında mantıklı cevaplar vermelidir. Ama onun verdiği cevap yalan olabilir. Burada önemli olan konu, öğrencilerin kalıplaşmış ifadeleri doğru bir şekilde kullanmalarındır.

Not: Etkinliğe başlamadan önce öğrencilere, birbirlerine hakaret etmemeleri ve birbirlerini inciten sözler söylememeleri konusunda uyarı yapmak lazım.

Yukarıda Farslara yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için 30 etkinlik ve sınıf içi uygulama belirlenmektedir. Burada, etkinlikler sırasında öğrenciler tarafından hatalı bir şekilde kullanılan kalıplaşmış ifadeler anında düzeltilmesi gerektiği önemle hatırlatması gereken bir konudur. Üstelik, bazı etkinlikler ve ders malzemelerin bütün düzeylere uygun hâle getirtilebileceğini belirtmemizde fayda var. Söz misali, bütün düzeylerde, öğretilen gramer konusu ile kalıplaşmış ifade öğretilabilir veya bütün düzeylerde kalıplaşmış ifadeler ile kelime öğretimi yapılabilir. Örnek olarak, şart kipi öğretildikten sonra “saman elinse samanlık senin” deyim örneği veya “-dîk” sıfat fiil eki öğretildikten sonra “bükemediğin eli

öp, başına koy” atasözü örneği verilebilir. Böylelikle öğretmen hem öğretilen dilbilgisi için örnek vermiş hem de bir atasözü veya deyim öğretmiş olacaktır.

Sunulan etkinlik ve sınıf içi uygulamalara bakıldığında, onların dil öğretiminin dört becerisinin (dinleme, okuma, konuşma, yazma) dikkate alınarak hazırlanmış oldukları görülür. Zira okutmanlar, dil öğretiminin her aşamasında dilin dört becerisine yer vermelidirler. Ayrıca, öğretmen olarak derslere giren kişi, yabancı dil öğretiminde güncel tekniklerden faydalanmak ve öğrencilere güncel bilgiler aktarmanın, öğretimi daha kaliteli kılacağını bilmelidir. Bu nedenle öğretmenlerin hiçbir zaman belli tekniklere bağlı kalmamaları gerekmektedir. Onlar her zaman güncel tekniklerden yararlanmalı ve hatta kendileri çeşitli araç-gereçlerden istifade ederek farklı etkinlikler ortaya çıkarmalıdır. Öğretmenlerin dikkat etmesi gereken başka husus da, derste etkinlikleri uygularken bütün öğrencilerin katılmalarını sağlamak ve özellikle çekingen olan öğrencilere cesaret vermektir. Üstelik öğretmenler etkinliklerden sonra değerlendirme yapmayı unutmamalıdır. Onlar her etkinlikten sonra doğru cevapları öğrencilere bildirmeliler. Yani öğretmenler öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini gidermek için etkinlikte anlamakta güçlük çektikleri ve zorlandıkları yerleri açıklamalıdır.

BÖLÜM VII

BULGULAR

Bu bölümde, çalışma sürecinde derlenen Türkçe-Farsça eşdeğer atasözleri, deyimler ve kalıp sözler nicel ve nitel olarak değerlendirilip yorumlanmıştır.

Araştırmada ortak dil unsurların tasnif edilmesi için öncelikle Türkçe-Farsça transkripsiyon alfabesi gösterilmiştir. Türkçe alfabede 29 harf, Farsça alfabede ise 32 harf bulunmaktadır.

Çalışmada gösterilen “Türkçe-Farsça transkripsiyon alfabesi” tablosuna (tablo 1.) göre

Türkçedeki 4 harf (Ğ, ğ / I, ı / Ö, ö / O, o) Farsçada ve Farsçadaki 5 harf (خ, ح [H, h] / ء, ع [ʿ]

/ غ, غ [Ġ, ġ] / ك, ق [K, k] / ة [ʾ]) ise Türkçede bulunmamaktadır. Bu nedenle ana dili Farsça

olanlar, yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken zikredilen dört harfin öğrenilmesinde zorluk çekmektedirler.

“Türkçe-Farsça Eşdeğer Atasözleri” başlığını taşıyan bölümde 536 adet atasözü 17 tema ile tasnif edilmiştir. Belirlenen 17 temaya dikkat edildiğinde, çoğu atasözlerinin “inanış / görüş / gerçek / durum açıklaması” ve “eleştiri / uyarı / söz (kalıplaşmış söz, dua vs.)” başlıklı temalarda yoğunlaştığı görülür. Bunun, her iki ülkenin Müslüman olması ve birbirlerine benzer bir yaşam tarzına sahip olmalarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

“Türkçe-Farsça Eşdeğer Deyimler” bölümünde ise 1.950 adet deyim 24 tema altında tasnif edilmiştir. Bu bölümde ise temalara dikkat edildiğinde, sırasıyla “durum / nitelik / duygu / olaylar”, “davranış / iş yapma / tepki gösterme” ve “eleştiri / uyarı / söz / konuşma tarzı” temaların en çok eşdeğer deyim kapsayan temalar olduğu görülmektedir.

“Türkçe-Farsça Eşdeğer Kalıp Sözler” bölümünde de 1.037 adet kalıp söz tespit edilmiştir.

Tespit edilen kalıp sözler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Genel olarak bakıldığında, beşinci bölümde tasnif edilen ortak unsurlar her iki dilde de aynı bağlamda kullanılmaktadır. Ayrıca tespit edilen çoğu ortak kalıplaşmış ifadeler neredeyse birbirlerinin tercümesidir. Örneğin:

“Dağ dağa kavumaz, insan insana kavuşur. [کوه به کوه نمی رسد اما انسان به انسان می رسد.]”,

“Feleğin sillesini yemek [سئلی روزگار خوردن]”,

“Hem ziyaret hem ticaret [هم زیارت هم تجارت]”.

Dolayısıyla ortak kalıplaşmış ifadeler; öğretmenler için öğretimi, öğrenciler için de öğrenimi kolaylaştırmaktadır, diyebiliriz.

BÖLÜM VIII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve hazırlanan etkinliklerden hareket edilerek araştırmanın sonuçlarına yer verilmekte, sonuçlara göre önerilerde bulunmaktadır.

Duygu ve düşünceler dil vasıtası ile aktarılmaktadır. Başka bir deyişle, insanlar dil aracılığı ile birbirleriyle iletişim kurmaktadır. Dolayısıyla dil insanların hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Her insan dili (ana dil), çocukluğunda anne ve babasından edinir ve zamanla edindiği ana dil ile konuşmaya başlar ve o dille iletişim kurar. Ancak günümüzde değişen dünya şartları nedeniyle yabancı dil öğretimi ve çok dillilik öne çıkmıştır. Pek çok insan iş, eğitim, evlilik, ticaret vb. gerekçelerle bir yabancı dil öğrenmek durumdadır. Böylelikle yabancı dil öğrenimi bir tercihten ziyade bir zorunluluk hâline gelmektedir.

Kültür ise bir toplumun zaman içerisinde meydana getirdiği maddi ve manevi değerler bütünüdür. Kültür, dil aracılığı ile aktarılır. Dolayısıyla dil ve kültür arasında çok yakın bir ilişki vardır. Ortaya çıkan gelişmeler ve yeni düşünceler ile kültür de gelişir ve bu gelişmeler, kültürün aktarıcısı olan dilde de yenilik getirir. Neticede dil, kültür ve düşünce birbirlerini etkilemektedir. Bu nedenle bir yabancı dil öğrenenler sadece dili değil, aynı zamanda kültürü de öğrenmelidir.

Hikâyeler, destanlar, efsaneler, ninniler, atasözleri, deyimler, kalıp sözler vb. dil unsurları toplumsal kültürü aktarmaktadır. Bu nedenle, yabancı dil öğretiminde, kültür aktarımı için

söz konusu unsurlardan yararlanmak gerekmektedir. Bu, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de önem arz eden bir meseledir.

Türk dili, dünya çapında en çok konuşulan dillerden biridir. Bu sebeple yabancı dil olarak Türkçe eğitimi son zamanlarda yaygın hâle gelmiştir. Türkiye'nin kadim komşusu İran'da da son zamanlarda Türk diline karşı gösterilen rağbet artmıştır.

Türkçe (Altay) ve Farsça (Hint-Avrupa) farklı dil ailelerine mensuptur. Türkiye ve İran'ın aynı coğrafyada ortak medeniyet halkasında uzun müddetten beri birlikte yaşıyor olmaları bu iki ülkenin kültürün arasında birçok benzerlikler ve ortaklıklar oluşmasına kapı aralamıştır. Yabancı dil olarak Türkçe eğitimi zikredilen ortaklıklar ve benzerlikler hem öğretmenler hem de öğrenciler için kolaylık sağlamaktadırlar.

Başka bir ifade ile yabancı dil eğitimi sadece dilbilgisi eğitimi değil, aynı zamanda kültür eğitimi sürecidir. Dolayısıyla dil eğitimi, kültürü aktaran öğelerin eğitimi önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bu konu, son zamanlarda yaygın hâle gelen yabancı dil olarak Türkçe eğitimi için de geçerlidir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe eğitimi, Türk kültürünün aktarıcısı olan dil öğelerinin (atasözleri, deyimler ve kalıp sözle) eğitimi ihmal edilmemelidir. Ayrıca onların etkili bir şekilde öğretilmesi için uygun yöntem ve tekniklerin kullanımı gereklidir. Ancak söz konusu yöntem ve teknikler, hedef kitleye göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, Türkçeye oldukça ilgi gösteren Fars dilli İranlı öğrencilere Türk dili öğretirken başlangıçta dahî Türkçe ve Farsça arasında ortak olan dil unsurlarından yararlanmak, eğitimi kolaylaştırıp eğitimin niteliğini artıracaktır. Bunun için ortak ve eşdeğer unsurların önceden tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada önce ortak unsurlar tespit edilmiş ardından onların eğitimi için etkinlik örnekleri sunulmuştur.

Bu araştırmada toplam 3.523 adet Türkçe-Farsça eşdeğer kalıplaşmış ifade tespit edilmiştir. Zikredilen kalıplaşmış ifadeler, 536 adet Türkçe-Farsça eşdeğer atasözü, 1.950 adet Türkçe-Farsça eşdeğer deyim ve 1.037 adet Türkçe-Farsça eşdeğer kalıp sözden ibarettir. Tespit edilen atasözler 17 tema altında, deyimler ise 24 tema altında alfabetik olarak sıralanmıştır. Tespit edilen kalıp sözler de bir tablo hâlinde alfabetik olarak sunulmuştur.

Son bölümde ise ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarından yararlanmak için 30 adet etkinlik verilmiştir. Söz konusu etkinlikler ve sınıf içi uygulamalar, dört temel dil becerisinin (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) bütünleşik gelişimi göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır. Ayrıca etkinliklerin hazırlanmasında öğrencilerin dil düzeyine dikkat edilmiştir. Söz konusu bölümde, öğretmenlerin sadece ders kitabına bağlı kalmamaları ve yaratıcı olmayı deneyip çeşitli araç-gereçlerden yararlanarak farklı etkinlikler yaratmaları, güncel etkinliklerden yararlanmaları ve öğrencilere güncel bilgiler aktarmaları tavsiye edilmiştir.

Genel olarak bu araştırma özellikle ana dili Farsça olanlara yabancı dil olarak Türkçe öğretmenlere yardımcı olmak üzere yazılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin dil öğretimi sürecinde dikkat etmesi gereken birçok önemli noktaya değinilmiştir. Böylelikle söz konusu öğretmenler çalışmada vurgulanan noktalara dikkat ederek öğretimi daha kaliteli ve daha etkili kılabilirler. Üstelik bu çalışmada tespit edilen kalıplaşmış ortak dil unsurları ders kitaplarında bulunmadığından dolayı öğretmenler bu çalışma aracılığı ile fazla zaman sarf etmeden ders konusu ve öğrencilerin dil seviyesine göre birkaç kalıplaşmış ifade seçebilirler. Ayrıca hazırlanan etkinlikler ile elde edilen bulguların öğretim sürecinde işe koşulması amaçlanmıştır. Öğretmenler bu çalışmadan faydalanarak öğretmek istedikleri kalıplaşmış ifadeler için öğrencilerin dil düzeyine göre uygun bir etkinlik bulabilirler veya çalışmada belirlenen etkinlikler ve sınıf içi uygulamalardan fikir alarak yeni bir etkinlik hazırlayıp uygulayabilirler.

Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle Fars dillilere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortak dil unsurlarından yararlanmaya yönelik bazı öneriler sunulmaktadır:

- Dil ve kültür arasında çok yakın bir ilişki vardır. Dolayısıyla dil öğretiminde kültür aktarımının ihmal edilmemesi gerekmektedir.
- Etkili bir kültür öğretimi için amaç kültür ile araç kültür arasındaki ortaklıklar önem arz etmektedir.
- Öğretim sürecinde canlı, yaşayan kültür unsurlarına ağırlık verilmelidir.

- Temel seviyede daha çok eşdeğer kalıp sözler hedef kitleye bağlam içerisinde verilebilir. A2 seviyesinin sonundan itibaren eşdeğer atasözü ve deyimlerin öğretimine başlanması yerinde bir uygulama olacaktır.
- Ders planı, öğretim yöntemi, materyal ve etkinlikler hazırlamak için hedef kitlenin ihtiyacına, yaşına ve dil seviyesine dikkat etmek gerekmektedir.
- Kalıplaşmış ifadelerin öğretimi için sadece ders kitabına bağlı kalmak doğru değildir. Öğretmenlerin çeşitli araç-gereçlerden yararlanmaları gerekmektedir.
- Yabancı dil derslerinde günlük hayatta sıkça kullanılan kalıplaşmış ifadeler öğretilmelidir. Zira fazla kullanılmayan ifadeler unutulur.
- Kalıplaşmış ifadeler aracılığı ile gramer veya kelime öğretimi de yapılabilir. Bunun tersi de yapılabilir. Yani öğretmen ders konusu olan dilbilgisini içeren birkaç kalıplaşmış ifade ile öğrettiği grammeri pekiştirebilir.
- Kalıplaşmış ifadelerin öğrenciler tarafından doğru öğrenilmesi çok önemli bir konudur. Söz konusu ifadeler öğrenciler tarafından doğru bir şekilde kavranmadığı takdirde iletişimde sıkıntı doğabilir. Dolayısıyla öğretmenlerin çeşitli alıştırmalar ve etkinlikler vasıtası ile öğrencileri değerlendirmesi gerekmektedir.
- Kalıplaşmış ifadeler, öğrenciler tarafından hatalı bir şekilde kullanıldığı takdirde öğretmen hatayı anında düzeltilmeli ve doğru şeklini öğrencilere bildirmelidir.
- Daha temel düzeyden itibaren İranlı hedef kitleye Türkçe ve Farsça arasındaki ortak dil unsurları sezdirilerek hedef kitlenin motivasyon düzeyi artırılmalıdır.
- Günlük iletişimde oldukça sık kullanılan ortak kalıp sözlerin bir listesi hazırlanarak hedef kitleye verilebilir.
- Ortak deyim ve atasözlerinin öğretiminde Nasrettin Hoca ve Kel Oğlan gibi genel ortak kültürel figürlerden yararlanılabilir.

KAYNAKLAR

- Aça, M. (2004). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Akcan, S. (2009). *Yabancılara Türkçe öğretimi: politika, yöntem ve beceriler*. Ankara: Anı.
- Akkaya, A. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında fıkralar: Nasreddin Hoca fıkraları. *Millî Folklor Dergisi*, 25, 171-181.
- Akpınar, M. & Açık, F. (2010). Avrupa dil gelişim dosyası bağlamında, yabancılara Türkçe öğretiminde deyim ve atasözlerinin öğrenme-öğretme sürecinde aktarımı. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. <http://dergipark.gov.tr/ksbd/issue/16231/169976> sitesinden erişilmiştir.
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil*. Ankara: TDK.
- Aksan, D. (2011). *Türkçenin gücü*. Ankara: Bilgi.
- Aksoy, Ö. A. (1981). *Atasözleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Aksoy, Ö. A. (1989). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp.
- Aksoy, Ö. A. (2011). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü I-II*. Ankara: İnkılâp.
- Akyüz, Ç. (2011). Dünden bugüne Türk dünyası destan anlatıcıları. *Turkish Studies*, 6(4), 15-26.
- Aslan, F. (2012). Halk bilimsel bir terim olarak “efsane” üzerine bazı dikkatler. *The Journal of International Social Research*, 23(5), 81-90.
- Asutay, H. (2007). *Dil, kültür ve eğitim*. Konya: Eğitim.
- Ataylı, S. (2010). Atasözü ve deyimler arasındaki farklar. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 25, 125-134.

- Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Almanya: Telc GmbH.
- Ayhan, M. S. & Arslan, M. (2014). Edebî meitn olarak masalların yabancılara Türkçe öğretiminde dilsel ve kişisel becerilerin gelişiminde etkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 543-559.
- Baharlı, M. (t.y.). *İran'da devlet dili olarak Türkçenin kısa tarihi*. www.totemikdil.com/makaleler/iranda-devlet-dili-olarak-turkcenin-kisa-tarihi sayfasından erişilmiştir.
- Barın, E. (1992). *Yabancılara Türkçenin öğretiminde bir metod denemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayyurt, Y. & Yaylı, D. (2009). *Yabancılara Türkçe öğretimi: politika, yöntem ve beceriler*. Ankara: Anı.
- Bennett, J. M. (2009). *Cultivating intercultural competence: a process perspective*. *The Sage Handbook of Intercultural Competence*. Colifornia: Sage.
- Boylu, E. & Başar, U. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel boyutu: Türkçe kalıp sözlerin Farslara öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 43, 31-52.
- Bulut, M. (2013). Türkçe eğitimi ve öğretiminde dil ve kültür aktarımı aracı olarak atasözleri ve deneyimlerin önemi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 559-575.
- Can Emmez, B. (2008). *Sözlü gelenekten modern masala: çocuk edebiyatında masal üzerine halk bilimsel bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çangal, Ö. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür taşıyıcısı olarak türküler. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2(2), 9-20.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk dünyası epik destan geleneği*. Ankara: Akçağ.
- Dehkhoda, A. A. (1984). *Atasözleri ve Hikmetler*. Tehran: Sepehr. <https://library.tebyan.net/f/Viewer/Pdf/2867156/1>,

- <https://library.tebyan.net/f/Viewer/Pdf/2869446/1>,
<https://library.tebyan.net/f/Viewer/Pdf/2869447/1>,
<https://library.tebyan.net/a/Viewer/Pdf/2869448/1> sayfalarından erişilmiştir.
- Demircan, Ö. (2003). *Yetersiz yabancı dille seçkin öğretim mi?*. Dil, Kültür ve Çağdaşlama sempozyum kitabı, 305-324.
- Demircan, Ö. (2005). *Yabancı-dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: DER.
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı dil öğretimi: ilkeler, yöntemler, teknikler*. Ankara: USEM.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri, öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, M. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçede kalıp sözlerin öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demir, N. (2014). *Dil, tarih, kültür ve edebiyat araştırmaları II*. Ankara: Ege Akademi.
- Ebadi, G. A. (2015). *İran 'da Türkçenin bugünkü durumu, gereksinimler ve yaklaşımlar*. www.yenidenergenekon.com/306-iranda-turkcenin-bugunku-durumu-gereksinimler-ve-yaklasimlar/ sayfasından erişilmiştir.
- Eker, S. (2008). Türkçe-Farsça ilişkilerine ses, biçim ve tümcebilgisi düzeylerinde eşzamanlı genel bir bakış. *Essays on Turkish Linguistics Proceeding of The International Conference on Turkish Linguistics*, 373-382.
- Eker, Ü. (2012). Tarihi metin aktarımlarında deyimler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(1), 124-157.
- Elçin, Ş. (2010). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ.
- Erten Dalak, H. D. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk Şenden, Y. (2017). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin kullanımına yönelik etkinlik örneklerinin başarı üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Esin, B. (2015). Dil eğitiminde bir araç olarak atasözü. *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Dergisi Dergisi*, 166, 605-628.

- Feyzioğlu, N. (2011). Gelin kaya efsaneleri ve taş kelime motifi üzerine bir değerlendirme. *Gazi Türkiyat Dergisi*, 9, 115-133.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig Dergisi*, 44, 89-110.
- Gökdayı, H. (2011). *Türkçede kalıp sözler*. İstanbul: Kriter.
- Güneş, F. (2013). *Dil öğretimi ve temel dil yaklaşımları*. Ankara: Grafiker.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi: yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hennings, D. G. (2000). *Communication in action: teaching literature-based language arts*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Kafkasyalı, A. (2010). *İran Türkleri*. İstanbul: Bilgeoğuz.
- Kahoot (2018). <https://create.kahoot.it/details/9988665d-977d-4982-93da-f45385879848> sayfasından erişilmiştir.
- Kahoot (2018). <https://create.kahoot.it/details/dc9519e1-642e-462d-9da8-b42ca0f6202f> sayfasından erişilmiştir.
- Kahoot (2018). <https://play.kahoot.it/#/?quizId=155810e4-613d-4153-b195-735b99fa518e> sayfasından erişilmiştir.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Milli Folklor Dergisi*, 97, 167-177.
- Kaplan, M. (2016). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh.
- Kaplan, M., Tarlan, A. N., Banguoğlu T., Gökyay, O. Ş., Okay, O., Enginün, İ., & Pekolcay, N. (1977). *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*. İstanbul: Dergâh.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kaya, E. (2014). *Türkçe-Farsça atasözlerinin karşılıklı incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Tehran Üniversitesi Edebiyat ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tehran.
- Kecskes, I. & Papp, T. (2000). *Foreign language and mother tongue*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kurt, İ. (1991). *Türk atasözlerine psikolojik bir yaklaşım*. Ankara: MAS.
- Martı, L. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretimi (politika, yöntem ve beceriler)*. Ankara: Anı.

- Mengü, G. (2003). *Dil-kültür ilişkisine antropolojik bir bakiş*. Dil, Kültür ve Çağdaşlama sempozyum kitabı, 15-27.
- Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü (1971). *Türk Atasözleri I*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Nacar Logie, N. (2004). Yabancı dil öğretiminde kültürel becerilerinin oluşturulmasının önemi ve budunbilimsel boyutu. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Drgisi, 1*, 173-180.
- Naci Tokmak, A. (2001). *Telaffuzlu Türkçe-Farsça ortak deyimler sözlüğü*. İstanbul: Simurg.
- Nevâî , A. Ş. (1499). *Muhakemetü'l-lugateyn* (F. S. Barutçu Özönder, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Okumuş, Ö. (1989). *Türkçe-Farsça atasözleri ve deyimler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Okur, A. & Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(12), 1619-1640.
- Olgun, İ. (1973). *Farsça ve Türkçe atasözleri ve deyimler üzerine*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Oruç, Ş. (2016). Ana dili, ikinci dil, yabancı dil. *International Journal of Social Science*, 3(45), 279-290.
- Öner, N. (2003). *Kültürün gelişiminde dilin önemi*. Dil, Kültür ve Çağdaşlama sempozyum kitabı, 73-76.
- Pala, İ. (2013). *Sözün özünden dünden bugüne atasözleri*. İstanbul: Kapı.
- Parlatır, İ. (2008). *Atasözleri ve deyimler II*. Ankara: Yargı.
- Parsbook E-Kitap (2018). *Farsça atasözlerinin kökü ve onların anlamı*. <http://parsbook.com> sayfasından erişilmiştir.
- Peck, D. (1998). *Teaching culture: beyond language*. Yale: New Haven Teachers Institue.
- Sağlam, M. Y. (2004). *Atasözleri kaybolan kültür mirasımız*. Ankara: Ürün.
- Sercu, L. (2005). *Foreign language teachers and intercultural competence*. An intenational investigation. Clevedon: Multilingual Matters.

- Shaffer, B. (2008). *Sınırlar ve kardeşler, İran ve Azerbaycanlı kimliği*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Shakurzâde Blurry, E. (2001). *On iki bin Farsça atasözleri ve onların otuz bin karşılığı*. Mashhad: Astan-ı Qods-i Razavi.
- Songün, R. (1999). *Yabancı dil öğretimi: meslekte yeni öğretmenlere öneriler*. İzmir: RS.
- Şen, S. (2008). Standart Türkiye Türkçesinde deyimlerle yaşayan tarihi sözcükler. *Türk Dili Dergisi* 681, 255-263.
- Şimşek, E. (2016). Anonim halk şiiri içerisinde ninnilerin yeri. *Akra Kültür, Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 8(4), 33-64.
- Tapan, N. (1989). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde özgün metinlerin işlevi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilim Dergisi*, 8, 183-192.
- Temizel, A. (2007). İran’da Türkçe öğretimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 547-560.
- Temizyürek, F. & Boylu, E. (2015). İran’da Türkçenin dünü ve bugünü. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 2, 95-106.
- Temizyürek F. & Shirazi, F. (2018). Fars dillilere yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde atasözleri ve deyimlerin yeri. *International Journal of Language Academy*, 6(1), 337-352.
- Toker, S. (2011). Türkçenin anadili olarak öğretiminde ninni ve tekerlemelerin yeri. *Uluslararası sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1(1), 25-29.
- Tuna, K. (2003). *Dil ve milli kimlik*. Dil, Kültür ve Çağdaşlama sempozyum kitabı, 39-50.
- Tüm, G. (2010). Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamadaki rolü. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 663-678.
- Türkçede (2018). <https://www.turkcede.org/yeni-ogrenenlere-turkce-ogretimi/deyim-hikayeleri-ve-aciklamalari/425-kas-yapayim-derken-goz-cikarmak.html> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2018). www.tdk.gov.tr sayfasından erişilmiştir.
- Türk Edebiyatı (2018). <https://www.turkedebiyati.org/haber-yazisinin-oozellikleri> sayfasından erişilmiştir.
- Uçak, S. (2014). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Nasreddin Hoca fıkraları ve halk türkülerimizin yeri*. IX. Büyük Türk Dil Kurultayı Bildiriler Kitabı, 218-223.
- Ural, S. (2003). *Dil ve düşünce*. Dil, Kültür ve Çağdaşlama sempozyum kitabı, 29-38.
- Vargelen, H. (2013). *Kültürlerarası iletişimsel yeterlilik bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, F. & Ertürk Şenden Y. (2014). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin etkinliklerle öğretimi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 53-63.
- Youtube (2018). https://m.youtube.com/watch?v=QHF8_cksjU8 sayfasından erişilmiştir.
- Youtube (2018). <https://m.youtube.com/watch?v=5zmsCRN1NNQ&t=197s> sayfasından erişilmiştir.
- Youtube (2018). <https://m.youtube.com/watch?v=79i84xYe1ZI&t=12s> sayfasından erişilmiştir.
- Youtube (2018). <https://youtu.be/8Rv9oiqrJ2M> sayfasından erişilmiştir.
- Zolfaghari, H. (2009). Farsça atasözlerinin sözcüksel ve sözdizimsel olmak üzere iki boyuttan değerlendirilmesi. *Fünun-ı Edebî Dergisi*, 1(1), 57-80.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...